

अद्भुत

२०१६ - २०१७

रयत शिक्षण संस्थेचे,

दहिवडी कॉलेज दहिवडी

ता.माण, जि.सातारा फोन : (०२१६५) २२०२३१

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर संलग्न

नॅक तृतीय मूल्यांकन : A ग्रेड (CGPA 3.25)

॥ कर्मवीर जयंती सोहळा ॥

कर्मवीर जयंतीनिमित्त कर्मवीर भाऊराव पाटील यांना अभिवादन करताना मान्यवर

कर्मवीर जयंती सोहळा प्रसंगी सुवर्ण शिक्खा भवन इमारतीचे उद्घाटन करताना मा.पतंगराव कदम, डॉ.गणेश ठाकूर, प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे व मान्यवर

कर्मवीर जयंती सोहळा प्रसंगी भितीपत्रकाचे उद्घाटन करताना मा.पतंगराव कदम

कर्मवीर जयंती सोहळ्याचे दीप प्रज्वलन करुन उद्घाटन करताना मा.पतंगराव कदम

कर्मवीर जयंती सोहळा प्रसंगी डॉ.बी.एस.बलवंत लिखित 'डॉ.सुर्यबाला की कहानियों में नारी के विविध रूप' या पुस्तकाचे प्रकाशन करताना मान्यवर

कर्मवीर जयंती सोहळा प्रसंगी समारंभाचे प्रास्ताविक व स्वागत करताना प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे

कर्मवीर जयंती सोहळा प्रसंगी मार्गदर्शन करताना प्रमुख पाहुणे डॉ.गणेश ठाकूर

कर्मवीर जयंती सोहळा प्रसंगी अध्यक्षीय मार्गदर्शन करताना मा.पतंगराव कदम

अद्वैत २०१६-२०१७

स्थापना : १९६५

रयत शिक्षण संस्थेचे

दहिवडी कॉलेज दहिवडी

ता.माण, जि.सातारा

फोन : (०२१६५) २२०२३१

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर संलग्न

नॅक तृतीय मूल्यांकन : A ग्रेड (CGPA 3.25)

अद्वैत

वार्षिक नियतकालिक

२०१६ - २०१७

* अध्यक्ष व प्रकाशक *

प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे

* प्रमुख संपादक *

प्रा.एन.व्ही.शिंदे

मराठी विभाग

स्थापना : १९६५

रयत शिक्षण संस्थेचे

दहिवडी कॉलेज दहिवडी

अद्वैत

वार्षिक नियतकालिक २०१६-२०१७

संपादक मंडळ :

* अध्यक्ष व प्रकाशक :

प्राचार्य डॉ. चंद्रकांत जे. खिलारे

* प्रमुख संपादक :

प्रा.एन.व्ही.शिंदे

* विभागीय संपादक ::

मराठी : प्रा.डॉ.सौ.एस.बी.वाघमोडे

हिंदी : प्रा.डॉ.बी.एस.बलवंत

इंग्रजी : प्रा.एन.डी.लोखंडे

कनिष्ठ : प्रा.एम.बी.कुमठेकर

फोटो : प्रा.एम.बी.शिकलगार

अहवाल : प्रा.पी.के.टोणे

कलादालन : प्रा.डॉ.व्ही.एस.जमदाडे

* मुद्रक : साईश्रद्धा प्रिंटर्स,

यु.जी.एफ - १०, शाहु स्टेडियम, सातारा.

संपर्क : ०९५५२५१६९६९ / ०८८६२०९२७८७

या अंकात प्रसिध्द झाल्याल्या लेखातील मतांशी संपादक मंडळ सहमत असेलच असे नाही.
मजकुराची जबाबदारी पूर्णतः संबंधित लेखकाची.

महाविद्यालयाचे अंतरंग

एम.एस्सी.
संशोधन केंद्र

योगा कोर्स

ग्रामीण
पत्रकारिता
प्रमाणपत्र

स्पोकन
इंग्लिश
कोर्स

अध्यय काटे
गांधी विचार
संस्कार परिक्षेत
प्रथम

यु.जी.सी.
अनुदानित
कोर्स

टॅली कोर्स

टुरिझम कोर्स

अंशकालीन
कोर्स

व्यक्तिमत्त्व
विकास

माती व परीक्षण
कोर्स

बायोटेक्नो-
लॉजी

हाउसहोल्ड
केमिकल्स

आर.टी.एस.
केंद्र

१७ प्राध्यापक
विद्यावाचस्पती

एन.एस.एस.
विभाग

सुसज्ज इमारती
व सुंदर परिसर

विज्ञान विभाग
अद्यावत
प्रयोगशाला

स्पर्धा परीक्षा
मार्गदर्शन केंद्र

तज्ञ
प्राध्यापक

विद्यार्थ्यांच्या
व्यक्तिमत्त्वाला
आकार देणारा
सांस्कृतिक
विभाग

महाविद्यालयाची
अनेक
बलस्थाने

सुसज्ज
ग्रंथालय

सुसज्ज
बास्केटबॉल
मैदान

संशोधन
महोत्सवात
अभिजीत हजारो
तृतीय

१३
भित्तीपत्रके

एम.एस्सी.
केमिस्ट्री

एन.सी.सी.
विभाग

अद्यावत
संगणक
प्रशिक्षण केंद्र

जिल्हास्तरीय
युवा महोत्सवात
सहभाग

संशोधन
अविष्कार आंतर-
विद्यापीठ स्पर्धेत
सहभाग

प्लेसमेंट सेल

मायक्रोबायो-
लॉजी
विषय

विद्यार्थ्यांसाठी
एन.आर.सी.
सेंटर

कमवा व
शिका
योजना

१६ पीएच.डी.
संशोधक
विद्यार्थी

जिल्हास्तरीय
हॉलीबॉल
स्पर्धेत यश

प्रजासत्ताक दिन
संचलन नवी दिल्ली
सहभाग

शुभम निलाख
राज्यस्तरीय क्रिकेट
स्पर्धेत सहभाग

इनडोअर
कॉम्प्लेक्स

आंतरराष्ट्रीय कराटे
स्पर्धांमध्ये सिल्व्हर
मेडल
कारंडे स्पर्धा

कॉम्प्युटर
सायन्स
विषय

अरवमंथ गोल्ड
मेडल
जगदाळे
स्नेहल

इंटरझोनल
खो-खो मध्ये
सहभाग

स्थापना : १९६५

रयत शिक्षण संस्थेचे

दहिवडी कॉलेज दहिवडी

स्थानिक व्यवस्थापन समिती :

* अध्यक्ष	: मा.चेअरमन, रयत शिक्षण संस्था, सातारा	
* सदस्य	: मा.सचिव, रयत शिक्षण संस्था, सातारा	
* सदस्य	: मा.वाघोजीराव पिलाजीराव पोळ	
* सदस्य	: मा.नारायणराव एकनाथ माने	
* सदस्य	: मा.सुनिल ज्ञानदेव जाधव	
* सदस्य	: प्रा.डॉ.बाळासाहेब शिवाजी बलवंत	प्राध्यापक प्रतिनिधी
	: प्रा.डॉ.अनिल निवृत्ती दडस	प्राध्यापक प्रतिनिधी
	: प्रा.डॉ.मारुती जगन्नाथ लुबाळ	प्राध्यापक प्रतिनिधी
* सदस्य	: श्री.दिलीप यशवंत यादव	शिक्षकेतर सेवक प्रतिनिधी
* सदस्य	: मा.प्रा.डॉ.एन.डी.पाटील	सदस्य,मॅनेजिंग कौन्सिल
* निमंत्रित सदस्य	: मा.श्री.डॉ.प्रदिपकुमार गोविंदराव शिंदे	
* सचिव	: मा.प्राचार्य दहिवडी कॉलेज दहिवडी	

फॉर्म नं. ४ नियम :

'अद्वैत' या वार्षिक नियतकालिकेच्या स्वामित्व व इतर बाबी विषयी
निवेदन-फॉर्म ४ नियम ८ अ नुसार

* प्रकाशन स्थळ	: दहिवडी कॉलेज दहिवडी, फोन नं. २२०२३१
* नियतकाल	: वार्षिक
* प्रकाशकाचे नाव	: प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे
* राष्ट्रीयत्व	: भारतीय
* पत्ता	: दहिवडी कॉलेज दहिवडी
* मालकी	: दहिवडी कॉलेज दहिवडी
* मुद्रकाचे नाव	: अजय फडतरे
* राष्ट्रीयत्व	: भारतीय
* पत्ता	: साईश्रध्दा प्रिंटर्स, यु.जी.एफ - १०, शाहू स्टेडियम, सातारा.
	संपर्क : ०९५५२५१६९६९ / ०८८६२०९२७८७

मी प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे असे जाहीर करतो,
की, वर दिलेला तपशील माझ्या माहितीप्रमाणे व समजुतीप्रमाणे खरा आहे.

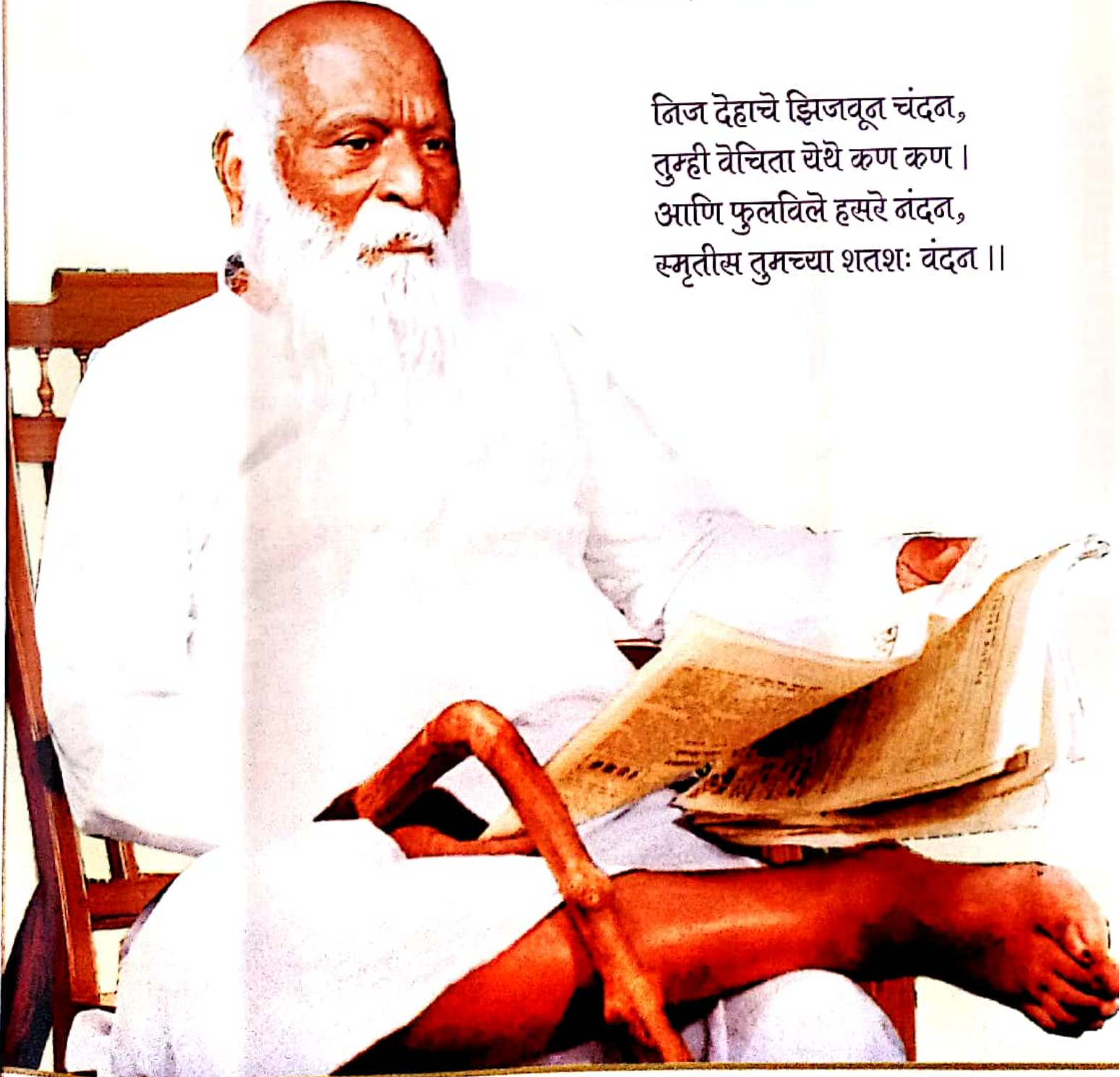

पद्मभूषण

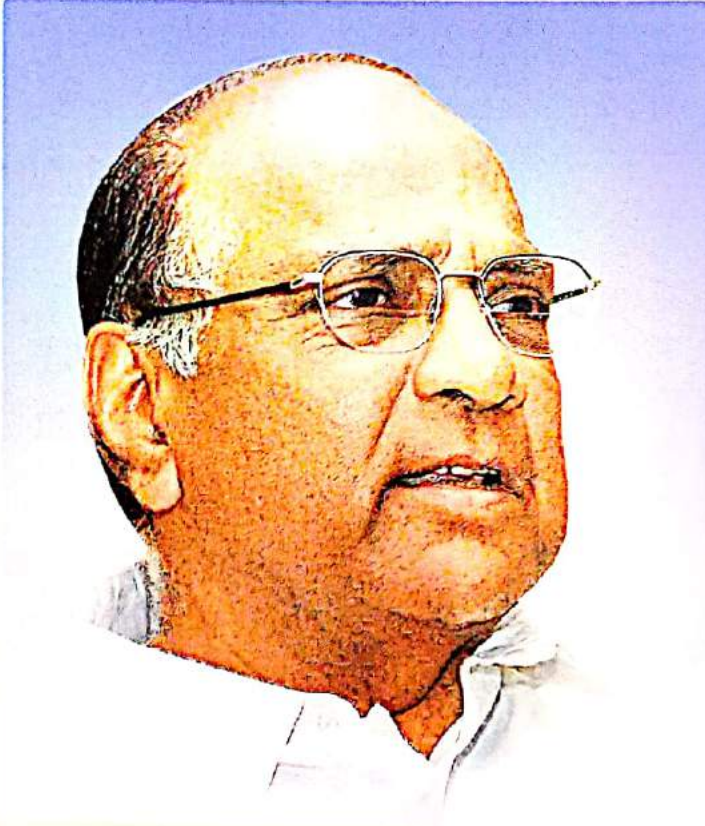
डॉ. कर्मवीर भाऊराव पाटील

संस्थापक, रयत शिक्षण संस्था, सातारा

निज देहाचे झिजवून चंदन,
तुम्ही वेचिता येथे कण कण ।
आणि फुलविले हसरे नंदन,
स्मृतीस तुमच्या शतशः वंदन ॥

॥ आमची स्फूर्तिस्थाने ॥

मा.ना.शरदरावजी पवार

अध्यक्ष,
रयत शिक्षण संस्था, सातारा.

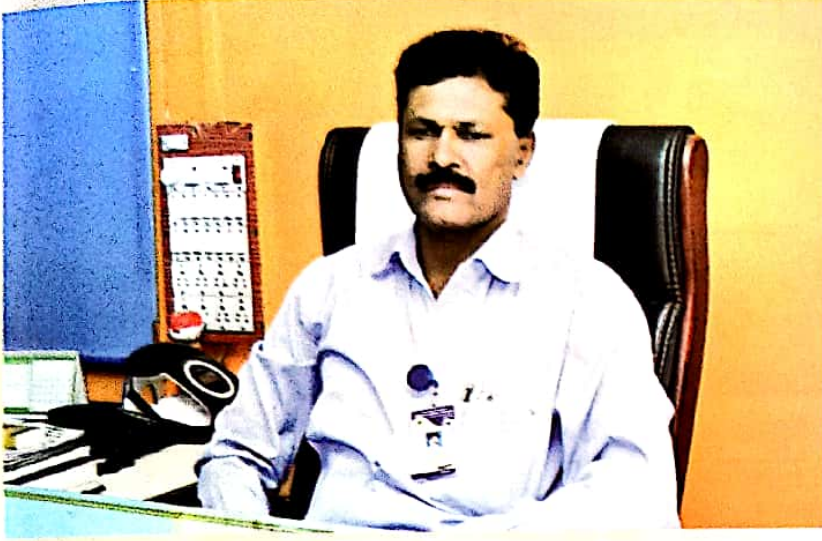
मा.डॉ.अनिल पाटील

चेअरमन,
रयत शिक्षण संस्था, सातारा.

मा.डॉ.एन.डी.पाटील

सदस्य, मॅनेजिंग कौन्सिल
रयत शिक्षण संस्था, सातारा.

महाविद्यालयाच्या परिवर्तनाचे शिल्पकार
मा. प्राचार्य डॉ. सी. जे. खिलारे

सदस्य, मॅनेजिंग कौन्सिल, रयत शिक्षण संस्था, सातारा
लाईफ वर्कर, रयत शिक्षण संस्था, सातारा
'माण गौरव' पुरस्काराने सन्मानित

॥ महाविद्यालयाचे आधारस्तंभ - स्थानिक व्यवस्थापन समिती ॥

मा. डॉ. अनिल पाटील
अध्यक्ष

मा. प्रा. डॉ. एन. डी. पाटील
सदस्य

मा. प्राचार्य डॉ. गणेश ठाकूर
सदस्य

मा. प्राचार्य डॉ. सी. जे. खिलारे
सचिव

मा. नारायण ए. माने
सदस्य

मा. सुनिल ज्ञा. जाधव
सदस्य

मा. वाघोजीराव फोळ
सदस्य

मा. प्रा. डॉ. बाळासाहेब बळवंत
प्राध्यापक प्रतिनिधी

मा. प्रा. डॉ. मारुती ज. लुवाळ
प्राध्यापक प्रतिनिधी

मा. डॉ. अनिल एन. दडस
प्राध्यापक प्रतिनिधी

मा. श्री. डॉ. प्रदिपकुमार गो. शिंदे
निमंत्रित सदस्य

मा. श्री. दिलीप य. यादव
शिक्षकेतर सेवक प्रतिनिधी

॥ विविध उपक्रम ॥

शिवाजी विद्यापीठाचे कुलगुरु मा.डॉ.देवानंद शिंदे यांची महा-विद्यालयास भेट प्रसंगी स्वागत करताना प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे

प्लेसमेंट व करिअर कौन्सिलिंग सेल विभागामार्फत आय.सी.आय.सी.आय.बँकेचे कर्मचारी मुलाखत घेताना

सातारा झोनल तायकॉन्दो स्पर्धेमधील विजयी खेळाडू सोबत मा.प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे व उपस्थित मान्यवर

क्रिकेट विजेता संघासोबत प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे, प्रा.यु.ई.शिंदे

ब्राझील येथे रिओ ऑलंपिक स्पर्धेमध्ये भारताचे प्रतिनिधित्व करणारी आंतरराष्ट्रीय धावपटू कु.ललिता बाबर हिचे माणदेशामध्ये स्वागत करता येईल मान्यवर

सातारा झोनल बास्केटबॉल स्पर्धा उद्घाटन प्रसंगी मनोभास व्यक्त करताना प्रा.संभाजी पाटील

सातारा झोनल महिला हॉलीबॉल स्पर्धेमधील प्रथम क्रमांक विजेत्या संघासोबत मा.प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे, प्रा.यु.ई.शिंदे व उपस्थित मान्यवर

जागतिक योग दिनानिमित्त योगाभ्यास करताना महाविद्यालयातील सेवक

॥ विविध उपक्रम ॥

बी.सी.ए. व कॉम्प्युटर सायन्स विभागाची शैक्षणिक सहल शिवाजी विद्यापीठ परिसरामधील एक क्षण

इतिहास विभागाची सहल - स्थळ शिवसृष्टी अकलूज

वाणिज्य विभागाची शैक्षणिक सहल - शिवाजी विद्यापीठ परिसरामधील एक क्षण

अर्थशास्त्र विभागाची शैक्षणिक सहल - सूत गिरणी वडूज

भूगोला विभागाची शैक्षणिक सहल - स्थळ : गणपतीपुळे

वाणिज्य विभाग आयोजित ट्रेड फेअर प्रसंगी स्टॉलचे उद्घाटन करताना मा.प्राचार्य डॉ.सी.जे. खिलारे, प्रा.एम.बी.शिकलगार

इतिहास विभागमधील विद्यार्थ्यांनी बनविलेल्या किल्ल्यांच्या प्रतिकृती सोबत मा.प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे मान्यवर व विद्यार्थी

पाणलोट व्यवस्थापन या संशोधन प्रकल्पाची पाहणी करताना प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे व इतर मान्यवर

॥ विविध उपक्रम ॥

जागतिक महिला दिन व महिला मतदान जागृती अभियानअंतर्गत समारंभामध्ये मार्गदर्शन करताना नायब तहसिलदार भक्ती सरवदे

वाणिज्य विभाग व माणदेश शासन आयोजित मेकींग कार्यशाळेमधील प्रात्यक्षिक करताना विद्यार्थिनी

शिवणकौशल्य अभ्यासक्रम अंतर्गत प्रात्यक्षिक करताना विद्यार्थिनी

स्पर्धा परिक्षा मार्गदर्शन केंद्र आयोजित व्याख्यान यामध्ये मार्गदर्शन श्री.महेश शिंगटे, सहआयुक्त, आयकर विभाग, (I.R.S.) कोल्हा

मराठी, हिंदी व इंग्रजी वाङ्मय मंडळ अंतर्गत 'संवाद कौशल्य' या विषयावर मार्गदर्शन करताना प्रा.कुबेर गायकवाड

स्पोकन इंग्लिश कोर्स उद्घाटन प्रसंगी मार्गदर्शन करताना मा.करण सिन्हा

जागतिक ओझोन दिन यानिमित्त मार्गदर्शन करताना प्राचार्य डॉ.टी.एन.घोलप

माजी विद्यार्थी संघ स्नेहमेळावा प्रसंगी मनोगत व्यक्त करताना प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे

|| आमची यश शिखरे ||

जगदाळे स्नेहल दिलीप
अष्टमेय गोल्ड मेडल,
ऑल इंडिया क्वॉलीबील
टुर्नामेंट पाटीशेपेशन

भोसले प्रेरणा सुर्यकांत
अष्टमेय गोल्ड मेडल,
ऑल इंडिया क्वॉलीबील
टुर्नामेंट पाटीशेपेशन

बागल अमित नारायण
सातारा झोनल तायक्वांदो
टुर्नामेंट गोल्ड मेडल
(वजन ५४ ते ५८ किलो)

शिंदे आदिनाथ
सातारा झोनल तायक्वांदो
टुर्नामेंट सिल्वर मेडल
(वजन ५४ ते ५८ किलो)

कोकरे विजय
सातारा झोनल तायक्वांदो
टुर्नामेंट ब्राँझ मेडल
(वजन ५४ ते ५८ किलो)

कुंभार अर्पिकेश
सातारा झोनल तायक्वांदो
टुर्नामेंट सिल्वर मेडल
(वजन ८० ते ८७ किलो)

कोकरे कविता
सातारा झोनल तायक्वांदो
टुर्नामेंट ब्राँझ मेडल
(वजन ४६ ते ४९ किलो)

कांदे स्मिता
पुणे वेद झालेल्या
ऑल इंडिया क्वॉलीबील
टुर्नामेंट गोल्ड मेडल

शिगारे अर्पिकेश
झर झोनल पांच लिफ्टिंग
टुर्नामेंट - ब्राँझ मेडल

काटकर पुनम लालतासो
सातारा झोनल क्वॉलीबील
टुर्नामेंट गोल्ड मेडल

काटकर शैला आनंदराव
सातारा झोनल क्वॉलीबील
टुर्नामेंट गोल्ड मेडल

खाडे मोनिका सर्जराव
सातारा झोनल क्वॉलीबील
टुर्नामेंट गोल्ड मेडल

बलवंत स्वप्नाली
सातारा झोनल क्वॉलीबील
टुर्नामेंट गोल्ड मेडल

जाधव उत्कर्षा राजेंद्र
सातारा झोनल क्वॉलीबील
टुर्नामेंट गोल्ड मेडल

राघो सयाजी अनिल
सातारा झोनल क्वॉलीबील
टुर्नामेंट गोल्ड मेडल

जाधव तेजस्विनी राजेंद्र
सातारा झोनल क्वॉलीबील
टुर्नामेंट गोल्ड मेडल

निकम दत्तात्रय विठ्ठलराव
सातारा झोनल क्रिकेट
ब्राँझ मेडल

जगदाळे जयेंद्र श्रीमंत
सातारा झोनल क्रिकेट
ब्राँझ मेडल

धोरात विजय प्रकाश
सातारा झोनल क्रिकेट
ब्राँझ मेडल

कुलकर्णी अर्पिकेश
सातारा झोनल क्रिकेट
ब्राँझ मेडल

खटळ काकासाहेब
सातारा झोनल क्रिकेट
ब्राँझ मेडल

गोरे राहुल अर्जुन
सातारा झोनल क्रिकेट
ब्राँझ मेडल

लाहे किरण दिनकर
सातारा झोनल क्रिकेट
ब्राँझ मेडल

निकम दत्तेश प्रमोद
सातारा झोनल क्रिकेट
ब्राँझ मेडल

निलाखे शुभम श्रीराम
सातारा झोनल क्रिकेट
ब्राँझ मेडल

खाडे श्रेयश राजेंद्र
सातारा झोनल क्रिकेट
ब्राँझ मेडल

जगदाळे योगेश नारायण
सातारा झोनल क्रिकेट
ब्राँझ मेडल

नकाडे विशाल बाळासो
सातारा झोनल क्रिकेट
ब्राँझ मेडल

मुलाणी यशराज अजयुर्जन
सातारा झोनल क्रिकेट
ब्राँझ मेडल

जाधव सुरेश तुकाराम
सातारा झोनल क्रिकेट
ब्राँझ मेडल

फोक अभिजीत गुलाब
सातारा झोनल खो-खो
टुर्नामेंट सिल्वर मेडल

फोक आकाश दिगंबर
सातारा झोनल खो-खो
टुर्नामेंट सिल्वर मेडल

शेंडे किरण हरिबा
सातारा झोनल खो-खो
टुर्नामेंट सिल्वर मेडल

राजत सीरम सदाशिव
सातारा झोनल खो-खो
टुर्नामेंट सिल्वर मेडल

जाधव अक्षय बाबू
सातारा झोनल खो-खो
टुर्नामेंट सिल्वर मेडल

देवकार शुभम प्रकाश
सातारा झोनल खो-खो
टुर्नामेंट सिल्वर मेडल

काटकर कुणाल रमेश
सातारा झोनल खो-खो
टुर्नामेंट सिल्वर मेडल

देवकार संतोष महादेव
सातारा झोनल खो-खो
टुर्नामेंट सिल्वर मेडल

नलावडे शशिकुमार
सातारा झोनल खो-खो
टुर्नामेंट सिल्वर मेडल

काकर दिगंबर
सातारा झोनल खो-खो
टुर्नामेंट सिल्वर मेडल

गायकाड सनी
सातारा झोनल खो-खो
टुर्नामेंट सिल्वर मेडल

देवकार अक्षय
सातारा झोनल खो-खो
टुर्नामेंट सिल्वर मेडल

शिंदे रोहित
सातारा झोनल खो-खो
टुर्नामेंट सिल्वर मेडल

॥ ज्ञानवंत प्राध्यापक ॥

प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे

रयत शिक्षण संस्थेच्या लाईफ वर्कर पदी व मॅनेजिंग कौन्सिलमध्ये निवड, माण गौरव पुरस्काराने सन्मानित विविध आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रांमध्ये प्रमुख मार्गदर्शक

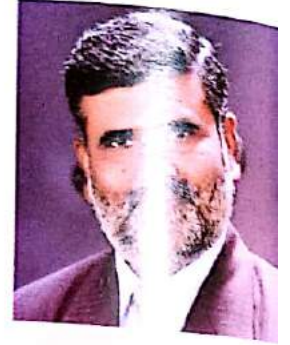
डॉ.बी.एस.बलवंत

आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रात पेपरवाचन

डॉ.एम.जे. लुवाळ

प्राणीशास्त्र विषयासाठी संशोधन मार्गदर्शक म्हणून विद्यापीठ मान्यता

डॉ.ए.जे. दडस

आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रात पेपरवाचन

डॉ.बी.एस.लोकडे

आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रांमध्ये पेपरवाचन

प्रा.सौ.डॉ.एस.बी.वाघमोडे

भारती विषयामध्ये पीएच.डी. प्राप्त आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रांमध्ये पेपरवाचन

प्रा.व्ही.व्ही. कांबळे

आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रांमध्ये पेपरवाचन

प्रा.डी.के.रसाळ

वेस्ट रीडर अँवार्ड, आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रांमध्ये पेपरवाचन

प्रा.एस.एन.पवार

भूगोल विषयामधील पीएच.डी. प्रबंध सबमिशन, आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रांमध्ये पेपरवाचन

प्रा.एन.व्ही.शिंदे

आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रांमध्ये पेपरवाचन

प्रा.एम.आर.भदाणे

रण फॉर ललिता मॅरिऑनमध्ये तृतीय क्रमांक

डॉ.के.एस.राऊत

आंतरराष्ट्रीय पेपरवाचन

प्रा.एस.टी. कोळी

आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रात पेपरवाचन

प्रा.बी.एल.गायकवाड

आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रात पेपरवाचन

प्रा.बी.वी. घुरके

आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रांमध्ये पेपरवाचन अविष्कार संशोधन महोत्सवामध्ये पारितोषिक प्राप्त

संपादकीय

आपला विद्यार्थी जलसाक्षर करूया,
हळूहळू समाज जलसाक्षर होईल !

आपल्या महाविद्यालयचा 'अद्वैत' नियतकालिकाचा सन २०१६-२०१७ या शैक्षणिक वर्षीचा अंक आपल्या हाती देताना मनस्वी आनंद होत आहे. मा.प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे, अद्वैत संपादक मंडळ, सर्व विभागप्रमुख व समितीप्रमुख, रयत सेवक, शिक्षकेत्तर सेवक या सर्वांच्या सहकार्यामधून हा अंक साकार झाला आहे. या सर्वांचे प्रथमतः मी ऋण व्यक्त करतो.

महाविद्यालयामधील मुलांच्या सुप्त गुणांना, सृजनशक्तीला, कल्पकतेला, नव विचारांना वाव देणारे व्यासपीठ म्हणून 'अद्वैत' ने आजवर खूप मोठी भूमिका सक्षमपणे पार पाडली आहे. तोच वारसा आजही आम्ही जपत आहोत. सक्षम नेतृत्व व सामाजिक बांधिलकी असणारे व्यक्तिमत्त्व यामधून निर्माण करण्याची आमची धडपड आहे. सद्यस्थितीला संस्काराचे मूल्य, शेती समस्या, विज्ञान वास्तव आणि पाणीप्रश्न अशा विविध घटकांकडे सजगतेने आपल्या विद्यार्थ्यांनी पहावे, त्यादृष्टीने यामधील लेखनप्रपंच करण्याचा प्रयत्न केला आहे. रेन वॉटर हार्वेस्टिंग, छावणी, सायन्स म्हणजे नक्की काय ?, कु.ललिता बाबर यांची मुलाखत, जल ही जीवन है, प्रेरक उद्योजिका, सैराट दोन या विविध लेखांमधून विद्यार्थ्यांच्या सृजन पंखासह वैचारिकतेला बळ दिले गेले आहे. आजचा युवा वर्ग हा भारत देशाची दिशा व भवितव्य ठरावा, याकरिता युवा वर्गाला स्वतःची ओळख माणूस म्हणून प्रस्थापित करता यावी, याचे प्रबोधन या माध्यमातून सातत्याने होत आहे. हा वर्ग अधिकाधिक सक्षम, सजग, बुद्धीवादी, विज्ञाननिष्ठ, सद्सद्विवेकबुद्धी यांच्याशी जोडला जावा यादृष्टीने या अंकाचे योगदान मोलाचे वाटते.

माणदेशातील आपले दहिवडी महाविद्यालय गेली पन्नास वर्ष ज्ञानाची ज्योत अविरत प्रसारित करण्याचे कार्य करीत आहे. कर्मवीर भाऊराव पाटील आणि लक्ष्मीबाई यांचा विचार व कृतीचा वारसा जपत आजही महाविद्यालयाची वाटचाल सुरू आहे. या वाटचालीचे अनेकजण साक्षीदार आहेत व तितकेच या परंपरेचे पाईक आहेत. याचा महाविद्यालयामधील कार्य करणाऱ्या प्रत्येक सेवकाला अभिमान आहे. माणदेश सतत अवर्षणग्रस्त असल्याने येथील विद्यार्थी 'जलसाक्षर' बनविण्याचे

आमचे ध्येय आहे. त्यादृष्टिने सातत्याने सर्वांचे प्रयत्न सुरु आहेत. पाण्याचे महत्त्व, पाण्याचा वापर, पाणी संवर्धन याची जाण विद्यार्थी मनामध्ये खोलवर रुजली पाहिजे. हाच प्रयत्न 'अद्वैत'च्या लेखनीचा आहे. शिवाय समाजामध्ये घडणाऱ्या विविध घटना, प्रसंग यांना धिटाईने व विचाराने ठाम भूमिका घेऊन सामोरे जाण्याचे कौशल्य जाणणारा विद्यार्थी यामधून उपेक्षित आहे. या भागातील विद्यार्थी अत्यंत कष्टाळू, प्रामाणिक आहे. या त्याच्या वृत्तीला योग्य दिशा व मार्गदर्शन देण्याचे कार्य येथे होत आहे. माणदेशाने आजवर देश सेवेकरिता अनेक जवान दिले आहेत. त्या सर्वांना सलाम. हेच आपल्या महाविद्यालयाचे बलस्थान आहे.

विद्यार्थी पर्यावरणविषयक संवेदनशिल व्हावा याकरिता विज्ञान प्रदर्शन, विज्ञान लेख, विज्ञान दिन यासारख्या उपक्रमांमधून प्रयत्न होत आहेत. तसेच महाविद्यालयाच्या प्रांगणामध्ये असलेली पर्यावरण संबंधीची घोषवाक्ये सतत विद्यार्थ्यांच्या मनाला पर्यावरणाचे भान देत आहेत. पर्यावरणपूरक परिसर हे महाविद्यालयाचे रूप अनेकांच्या मनाला स्पर्श करत आहे. याची जाणीव प्रत्येकाला आहे.

गतवर्षी 'अद्वैत' मध्ये लेखन केलेल्या कु.स्नेहल गुळीक, कु.ज्योती सुतार व कु.निलोफर बागवान यांना शिवाजी विद्यापीठाची पारितोषिके प्राप्त झाली. त्याबद्दल त्यांचे मनःपूर्वक अभिनंदन ! याच दिशेने अधिकाधिक विद्यार्थ्यांनी आपल्या लेखनीला बळ द्यावे, हीच अपेक्षा. यावर्षी महाविद्यालयाने थर्ड सायकल नॅक यशस्वीरित्या पूर्ण केले. यामध्ये ३.२५ गुणांसह A ग्रेड महाविद्यालयास मिळाली. ही बाब सर्व घटकांमध्ये आनंद देणारी व कार्याला बळ देणारी ठरली.

अद्वैत संदर्भात काही सूचना, प्रतिक्रिया असल्यास जरूर कळवावे, महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे व सर्व प्राध्यापक, ग्रंथपाल, नियतकालिक समितीमधील सर्व सदस्य, कार्यालयीन सेवक, विद्यार्थी, लेखक, कवी, श्री साईश्रद्धा प्रिंटर्स सातारचे श्री. अजय फडतरे या सर्वांच्या सहकार्यातून अद्वैतचा अंक फुलतो आहे. त्याबद्दल सर्वांचे आभार. मा.प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे यांनी वेळोवेळी मार्गदर्शन केले त्याबद्दल मनःपूर्वक आभार. ज्ञात-अज्ञात सर्वांच्या सहकार्यामुळे अद्वैत अंक आकाराला आला आहे. सर्वांचे मनपूर्वक आभार.

धन्यवाद ! जय कर्मवीर !

- प्रा.एन.व्ही.शिंदे
संपादक

प्रशासकीय ...

या शैक्षणिक वर्षातील अद्वैत नियतकालिकाचा अंक आपल्या हाती देताना विशेष आनंद होत आहे. आपल्या महाविद्यालयाचे 'अद्वैत' हे नव लेखकांच्या सृजनशिलतेला, संवेदनशिलतेला, नव कल्पना व विचारांना वाव देणारे व्यासपीठ बनल्याचे पाहून मनोमन आनंद होत आहे. पद्मभूषण कर्मवीर भाऊराव पाटील व लक्ष्मीबाई यांचा समाजसुधारणेचा व विचारांचा वारसा येथे कार्य करण्याची ऊर्जा अविरतपणे देत आहे. ग्रामीण आणि अभावग्रस्त परिस्थितीमधील विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक जीवनाचा आपले महाविद्यालय मानदंड बनल्याचे पाहून खरोखरच आनंद वाटतो. माणदेशातील विद्यार्थ्यांचा माईल स्टोन पुढे घेऊन जाताना सर्वांचे सहकार्य अपेक्षित आहेच. महाविद्यालयाने गेल्या पन्नास वर्षांमध्ये अनेक चढ उतार अनुभवले. देशभक्ती, समाज कार्य, अंधश्रद्धा निर्मुलन, विवेक दृष्टी, वैज्ञानिक दृष्टिकोण, जलसाक्षरता आणि पर्यावरण भान यादृष्टिने महाविद्यालयाने केलेले कार्य अत्यंत उल्लेखनिय आहे. यातूनच समाज परिवर्तन घडून येईल, असा दृढ आत्मविश्वास वाटतो.

या शैक्षणिक वर्षांमध्ये महाविद्यालयात विविध विभागाकडून कार्यशाळा, चर्चासत्रे, विशेष व्याख्याने याशिवाय नियमित उपक्रम यशस्वीपणे पूर्णत्वास आले. कला, वाणिज्य, विज्ञान, बी.सी.ए., एम.एस्सी., रसायनशास्त्र, बी.एस्सी. कॉम्प्युटर सायन्स आणि एम.फिल., पीएच.डी. इ.च्या शैक्षणिक व संशोधनाच्या सुविधा या महाविद्यालयाने उपलब्ध करून दिल्या आहेत. शिवाय मायक्रोबायोलॉजी हा नवीन विषय सुरु केला आहे. महाविद्यालयात रसायनशास्त्र व वनस्पतीशास्त्र संशोधन केंद्रांमध्ये विद्यार्थी पीएच.डी. पदवीचे संशोधन करीत आहेत. ही बाब महाविद्यालयाच्या प्रगतीच्या पाऊलखुणा प्रकर्षाने सांगत आहेत.

महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास व्हावा, तो आदर्श नागरिक बनावे दृष्टीने सातत्याने सर्वांचे प्रयत्न चालू आहेत. याकरिता कला, वाणिज्य, विज्ञान या शाखांमधून व्यावसायिक कोर्सेस सुरु केले आहेत. यु.जी.सी. मान्यताप्राप्त कोर्सेसमध्ये टॅली, रेन वॉटर हार्व्हॅस्टिंग, माती व पाणी परीक्षण, बायोटेक्नॉलॉजी, योगा आणि सर्टीफिकेट कोर्स इन ह्यूमन राईटस् हे करिअर ओरिएंटेड कोर्सेस सुरु आहेत. ग्रामीण पत्रकारिता, व्यक्तिमत्त्व विकास, हाऊस होल्ड केमिकल्स, एच.आर.डी. व पर्यटनसारखे शॉर्ट टर्म कोर्सेस सुरु आहेत. यावर्षी नव्याने रसायनशास्त्र विभागाची प्रयोगशाळा, सुसज्ज ग्रंथालय यांचे बांधकाम पूर्ण झाले. महाविद्यालयातील 'प्लेसमेंट सेल' मार्फत कॅम्पस इंटरव्ह्यूमधून विविध बँका, संस्था, कंपन्या इ.मधून १८६

विद्यार्थ्यांना रोजगार प्रशिक्षण मिळाले आहे.

महाविद्यालयाच्या क्रीडा विभागाची उत्तुंग भरारी अविरत चालू आहे. यावर्षी रयत शिक्षण संस्थेच्या माध्यमातून कर्मवीर क्रीडा प्रबोधिनीची स्थापना करून त्या अंतर्गत विविध १८ प्रकारांमधील खेळ उपलब्ध केले आहेत. विद्यार्थ्यांच्या प्रत्येक सुप्त क्रीडागुणांना वाव व योग्य दिशा देण्याकरिता ही कर्मवीर क्रीडा प्रबोधिनी कार्यरत आहे. आंतरराष्ट्रीय ऑलिंपिक धावपटू कु.ललिता बाबर, ऑल इंडिया व्हॉलीबॉल टूर्नामेंटमध्ये सहभाग आणि अश्वमेधमध्ये गोल्डमेडल प्राप्त करणारी कु.स्नेहल जगदाळे, कु.प्रेरणा भोसले तसेच पुणे येथे झालेल्या आंतरराष्ट्रीय कराटे स्पर्धेत सिल्वर मेडल मिळविलेली कु.स्मिता कारंडे हे खेळाडू महाविद्यालयाचे वैभव आहे. खो-खो, क्रिकेट, व्हॉलीबॉल, हॅन्डबॉल, बॅडमिंटन, सिलंबम, अशुटेडो अशा विविध स्पर्धामधून विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. यावर्षी विद्यार्थ्यांची पोलीस, सी.आर.पी.एफ. मध्ये निवड झाली. वाङ्मय मंडळ, सांस्कृतिक विभाग, राष्ट्रीय सेवा योजना, एन.सी.सी. विभाग या सर्वच विभागांकडून परिश्रमपूर्वक विद्यार्थी घडविण्याचे कार्य चालू आहे. यावर्षी एन.एस.एस. चे विशेष श्रमसंस्कार शिबीर मौजे वावरहिरे येथे यशस्वी रितीने आयोजित केले. कोरेगाव येथे झालेल्या जिल्हास्तरीय युवा महोत्सवामध्ये लोककला, लोकनृत्य, प्रश्नमंजूषा आणि वाद्यवृंद या कलाप्रकारांमध्ये तसेच रहमतपूर येथे झालेल्या मध्यवर्ती युवा महोत्सवामध्येही महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांनी सक्रीय सहभाग घेतला. याशिवाय यावर्षी महाविद्यालयाचे सर्वच वर्गांचे निकाल उत्तम आहेत. या सर्वांमुळे महाविद्यालयाचा नावलौकीक वाढला. सर्वांच्या प्रयत्नामुळे हे शक्य झाले. त्याबद्दल सर्वांचे मनःपूर्वक अभिनंदन.

संशोधन आणि नवविचार यांना चालना मिळावी म्हणून ग्रंथालय व भाषा विभाग या विभागांनी राज्यस्तरीय परिषदांचे आयोजन केले. अर्थशास्त्र विभागाने अर्थशास्त्र परिषदेचे यशस्वी आयोजन केले. मराठी, हिंदी व स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन विभाग या विभागांनी कार्यशाळांचे आयोजन केले. विद्यार्थ्यांच्या अभ्यासवृत्तीला चालना मिळावी व अभ्यासक्षेत्र विस्तार वाढावा यासाठी ग्रंथ प्रदर्शन, विज्ञान प्रदर्शन, मार्केटींग स्टॉल, करिअर फेअर इ. अशा विविध उपक्रमांचे आयोजन महाविद्यालयाने केले. यावर्षी यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ केंद्रामध्ये सुमारे ६९३ इतक्या विद्यार्थ्यांनी शैक्षणिक सुविधेचा लाभ घेतला. तर दूरशिक्षण केंद्रामध्ये ३१८ इतके विद्यार्थी शिक्षण घेत आहेत.

महाविद्यालयाचा प्राध्यापक वर्गही संशोधनात नेहमीच अग्रेसर आहेत. प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे, डॉ.बी.एस.बलवंत, प्रा.रसाळ डी.के., प्रा.डॉ.एन.एन.दडस, प्रा.एस.एन.पवार, प्रा.टोणे पी.के., प्रा.एन.एम.म्हेत्रे, डॉ.व्ही.पी.गायकवाड, प्रा.एन.व्ही.शिंदे, प्रा.एस.पी.दिवटे, प्रा.एस.टी.कोळी, प्रा.बी.एल.गायकवाड यांनी आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रांमध्ये पेपरवाचन केले. प्रा.डॉ.एस.बी.वाघमोडे यांनी पीएच.डी. पदवी संपादन केली. विद्यापीठ अनुदान आयोग, नवी दिल्ली यांचेकडून विविध योजनांच्या माध्यमातून आर्थिक अनुदान मिळाले. तसेच डिपार्टमेंट ऑफ सायन्स अँड टेक्नॉलॉजी यांच्या FIST अंतर्गत महाविद्यालयास रुपये ५० लाख अनुदान महाविद्यालयाला मिळाले. या सर्वांचे अभिनंदन व आभार.

यावर्षी महाविद्यालयाने थर्ड सायकल नॅक यशस्वी पूर्ण केले. यामध्ये ३.२५ गुणांसह 'ए' ग्रेड महाविद्यालयास मिळाली. शैक्षणिक प्रगतीचा आलेख उंचावताना सर्वांना मनोमन आनंद होत आहे. यासाठी सहकार्य केलेल्या सर्व घटकांचे मनःपूर्वक आभार व अभिनंदन ! यामध्ये सर्व सेवकांनी उत्तम भूमिका पार पाडली. आपणास सांगण्यास अत्यानंद वाटतो की, महाविद्यालयाच्या भौतिक व शैक्षणिक प्रगतीबद्दल डॉ.अनिल पाटील, प्रा.डॉ.एन.डी.पाटील, डॉ.गणेश ठाकूर, डॉ.डी.डी.पाटील, प्राचार्य डॉ.एस.आर.डोंगरे, प्राचार्य डॉ.जे.जी.जाधव तसेच संस्थेचे सन्माननीय पदाधिकारी यांनी महाविद्यालयास वेळोवेळी भेटी देऊन समाधान व्यक्त केले.

संस्था पदाधिकारी, मॅनेजिंग कौन्सिल सदस्य, एल.एम.सी. सदस्य, माजी विद्यार्थी, सहकारी शिक्षक, शिक्षकेतर सेवक, देणगीदार, हितचिंतक या सर्वांचे मनःपूर्वक आभार व भविष्याच्या वाटचालीसाठी व प्रगतीसाठी सहाकार्याची अपेक्षा करून आपण सर्वजण कार्यक्षमतेने महाविद्यालयाचा लौकिक वाढवू या.

धन्यवाद ! जय कर्मवीर !

- प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे

दहिवडी कॉलेज, दहिवडी

॥ अग्रणी कॉलेज योजने अंतर्गत उपक्रम ॥

मराठी व हिंदी विभाग आयोजित 'ग्रंथप्रकाशन, संपादन कौशल्य आणि कथाकथन' या एकदिवसीय कार्यशाळेमध्ये मार्गदर्शन करताना प्रा.संभाजी देसाई

हिंदी दिन समारंभ प्रसंगी मनोगत व्यक्त करताना प्रा.बाबासाहेब साबळे

इंग्रजी वाङ्मय मंडळ उद्घाटन प्रसंगी मनोगत व्यक्त करताना डॉ.जी.व्ही.जाधव

इतिहास मंडळ व ऑगस्ट क्रांती दिन प्रसंगी मार्गदर्शन करताना डॉ.विकास कदम

भूगोल दिन प्रसंगी मनोगत व्यक्त करताना डॉ.ए.जे.बरकडे

वाणिज्य विभाग आयोजित 'उद्योजकता परिचय कार्यशाळा' यामध्ये मार्गदर्शन करताना श्री.दिलीप प्रभुणे

स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र आयोजित व्याख्यानामध्ये मार्गदर्शन करताना मा.महेश पाटील

राष्ट्रीय विज्ञान दिनानिमित्त आयोजित समारंभामध्ये मनोगत व्यक्त करताना डॉ.डी.के.गायकवाड

॥ राष्ट्रीय छात्र सेना ॥

कॅप्टन टी.एस.माने

स्वातंत्र्य दिनानिमित्त राष्ट्रीय छात्र सेनेचे निरीक्षण करताना प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे

वृक्षारोपण करताना कॅप्टन टी.एस.माने समवेत राष्ट्रीय छात्र सेनेतील कॅडेट

मोहित विजय जगदाळे
सिनी.अंडर ऑफीसर

कर्नल एस.एस.पाटील यांच्या हस्ते बेस्ट डिसिप्लिनचे
अवॉर्ड स्विकारताना अभिजीत जाधव

कर्नल एस.एस.पाटील यांच्या हस्ते फायरिंग सुध्दे
मधील द्वितीय पारितोषिक स्विकारताना सुधाकर

गोरख हरिदास खांडे
ज्यु.अंडर ऑफीसर

कर्नल एस.एस.पाटील यांच्या हस्ते क्रॉस कंट्री स्पर्धे
मधील द्वितीय पारितोषिक स्विकारताना अक्षय जगदाळे

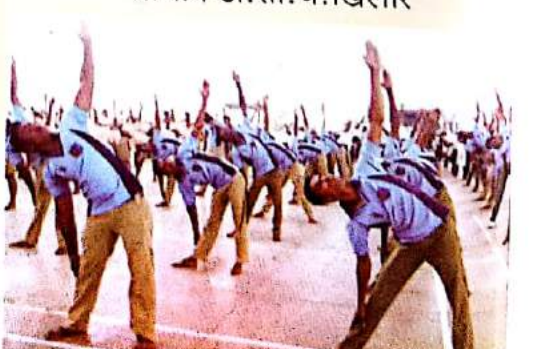
प्रजासत्ताक दिनानिमित्त मनोगत व्यक्त करताना
प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे

अभिजीत नवीन जाधव
ज्यु.अंडर ऑफीसर

राष्ट्रीय छात्र सेनेतील कॅडेट शपथ घेताना

आंतरराष्ट्रीय योगदिन यानिमित्त योगाभ्यास करताना
राष्ट्रीय छात्र सेनेतील कॅडेट

महेश भानुदास कदम
बेस्ट कॅडेट

॥ राष्ट्रीय सेवा योजना : विविध उपक्रम ॥

राष्ट्रीय सेवा योजना उद्घाटन समारंभ प्रसंगी मार्गदर्शन करताना शिवाजी विद्यापीठाच्या राष्ट्रीय सेवा योजनेचे समन्वयक डॉ.डी.के.गायकवाड

राष्ट्रीय सेवा योजना दिन प्रसंगी मार्गदर्शन करताना प्राचार्य डॉ.आर.एस.मोरे

व्यसनमुक्ती सप्ताह निमित्त मार्गदर्शन करताना सातारा येथील परिवर्तन व्यसनमुक्ती संस्थेचे प्रकल्पप्रमुख मा.किशोर काळुखे

राज्यघटना दिन यानिमित्त मार्गदर्शन करताना प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे

ग्रामीण रुग्णालय दहिवडी व दहिवडी कॉलेज यांच्या संयुक्त विद्यमाने एड्स जनजागरण रॅली

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या वतीने राष्ट्रीय मतदार दिनानिमित्त आयोजित केलेली प्रबोधन रॅली

वृक्षारोपण करताना माण तालुका तहसिलदार सी.सुरेखा माने, प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे, प्रा.के.एस.शिंदे, डॉ.ए.एन.दडस, प्रा.जी.बी.लोहार

महाविद्यालय परिसरामध्ये स्वच्छता करताना राष्ट्रीय सेवा योजनेमधील स्वयंसेवक

॥ वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ ॥

वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ प्रसंगी महाविद्यालय प्रगतीचा अहवाल सादर करताना कार्याध्यक्ष प्रा.ए.आर.कदम

वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ प्रसंगी विद्यालयाच्या जिम्मेबारी विभागाचा अहवाल सादर करताना शारीर शिक्षक प्रा.यु.ई.जिंदे

वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ प्रसंगी मार्गदर्शन करताना प्रमुख पाहुणे सहसचिव डॉ.डी.डी.पाटील

वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ प्रसंगी आदर्श शिक्षक पुरस्कार स्विकारताना प्रा.एम.बी.शिकलगार

वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ प्रसंगी आदर्श सेवक पुरस्कार स्विकारताना श्री.बी.ए.मोरे

वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ प्रसंगी बेस्ट रीडर अवार्ड स्विकारताना प्रा.डी.के.रसाळ

वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ प्रसंगी डॉ.ए.एन.दडस लिखित 'जेन्डर रिलेशन्स इन शॉर्ट स्टोरीज ऑफ खुशवंत सिंग पार्ट-१' या पुस्तकाचे प्रकाशन करताना मान्यवर

वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ प्रसंगी डॉ.व्ही.पी.गायकवाड लिखित 'रेन वॉटर हार्वेस्टिंग पोटेंशियल : ए जिओग्राफीकल अॅनॅलिसिस' या पुस्तकाचे प्रकाशन करताना मान्यवर

॥ सांस्कृतिक विभाग ॥

शिक्षक दिन समारंभावेळी व्यासपीठावर उपस्थित प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे व इतर मान्यवर

मकर संक्रांतनिमित्त तिळगुळ वाटप करताना प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे

छ.शिवाजी महाराज यांच्या जयंतीनिमित्त त्यांच्या कार्यकर्तृत्वाचे स्मरणावेळी प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे, प्रा.डी.के.रसाळ, सांस्कृतिक विभागाचे चेअरमन प्रा.पी.के.टोणे

अण्णा भाऊ साठे यांच्या स्मृतिदिनानिमित्त अभिवादन करताना मान्यवर

महात्मा फुले यांच्या जयंतीनिमित्त अभिवादन करताना मान्यावर

स्टाफ अॅकॅडमी अॅन्ड स्टाफ वेलफेअर समिती आयोजित व्याख्यानामध्ये मार्गदर्शन करताना मा.नंदकुमार गुळीक

अर्थशास्त्र विभाग आयोजित पत्रपंडित पा.वा.गाडगीळ स्मृती व्याख्यानमालेमध्ये मार्गदर्शन करताना मा.संतोष दास्ताने

वाचन प्रेरणा दिन यानिमित्त मनोगत व्यक्त करताना मा.गिरीश भुतकर

॥ राष्ट्रीय चर्चासत्रे ॥

शिवाजी विद्यापीठ अर्थशास्त्र परिषदेचे २७ वे राज्यस्तरीय वार्षिक अधिवेशन उद्घाटन प्रसंगी बीजभाषण करताना डॉ. एन. डी. पाटील

शिवाजी विद्यापीठ अर्थशास्त्र परिषदेचे २७ वे राज्यस्तरीय वार्षिक अधिवेशन उद्घाटन प्रसंगी मार्गदर्शन करताना ज्येष्ठ निष्ठा डॉ. जे. एफ. पाटील

राज्यशास्त्र विभाग आयोजित फौंडेशन कोर्स इन ह्युमन राईट्स एज्युकेशन अंतर्गत एकदिवसीय अभिरूप न्यायालय प्रात्यक्षिक कार्यशाळेमध्ये मार्गदर्शन करताना मेजर डॉ. मोहन घनवट

राज्यशास्त्र विभाग आयोजित फौंडेशन कोर्स इन ह्युमन राईट्स एज्युकेशन अंतर्गत एकदिवसीय अभिरूप न्यायालय प्रात्यक्षिक सादर करताना शिक्षक व विद्यार्थी

स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र आयोजित 'स्पर्धा परीक्षेची पूर्व तयारी' या एकदिवसीय कार्यशाळेमध्ये मार्गदर्शन करताना कोरेगाव येथील पोलीस उपअधिक्षक प्रेरणा कट्टे

वित्तीय साक्षरता अभियान कार्यशाळेमध्ये मार्गदर्शन करताना श्री. मंदार गोगटे

मराठी व हिंदी विभाग आयोजित पत्रकार दिन समारंभामध्ये मनोगत व्यक्त करताना पत्रकार श्री. लालासाहेब दडस

दहिवडी कॉलेज व माणदेशी फौंडेशन आयोजित 'महिलांसाठी कौशल्य प्रशिक्षण कार्यशाळा' यामधील प्रात्यक्षिक

|| कर्मवीर क्रीडा प्रबोधिनी ||

कर्मवीर क्रीडा प्रबोधिनी उद्घाटन प्रसंगी चेअरमन डॉ. अनिल पाटील, डॉ. गणेश ठाकूर, कु. ललिता बाबर, मा. प्रभाकर देशमुख, मा. सुहास पाटील, प्राचार्य डॉ. सी. जे. खिलारे व मान्यवर

कर्मवीर क्रीडा प्रबोधिनी उद्घाटन प्रसंगी क्रीडा दिंडी व क्रीडाज्योत यांची सुरुवात करताना आंतरराष्ट्रीय ऑलंपिक धावपटू ललिता बाबर

कर्मवीर भाऊराव पाटील यांना अभिवादन करताना मान्यवर

कर्मवीर क्रीडा प्रबोधिनी उद्घाटन प्रसंगी बडमिंटन मंदानावरील खेळामध्ये सहभागी झालेले डॉ. अनिल पाटील

कर्मवीर क्रीडा प्रबोधिनी उद्घाटन प्रसंगी मार्गदर्शन करताना रयत शिक्षण संस्थेचे चेअरमन डॉ. अनिल पाटील

कर्मवीर क्रीडा प्रबोधिनी उद्घाटन प्रसंगी मार्गदर्शन करताना रयत शिक्षण संस्थेचे सचिव डॉ. गणेश ठाकूर

कर्मवीर क्रीडा प्रबोधिनी उद्घाटन प्रसंगी मार्गदर्शन करताना कोकण विभागाचे आयुक्त मा. प्रभाकर देशमुख

कर्मवीर क्रीडा प्रबोधिनी उद्घाटन प्रसंगी मार्गदर्शन करताना आंतरराष्ट्रीय ऑलंपिक धावपटू ललिता बाबर

॥ नॅक ॥

थर्ड सायकल नॅक मूल्यांकन समितीचे चेअरमन डॉ.के.सी.शर्मा समन्वयक सदस्य डॉ.सुदिप्ती बॅनर्जी सदस्य प्राचार्य डॉ.के.डी.प्रभात राष्ट्रीय छात्र सेनेकडून मानवंदना स्विकारताना

प्राणीशास्त्र विभाग अंतर्गत ऑपीकल प्रकल्पाची पाहणी करताना नॅक पियर टीम

वनस्पतीशास्त्र विभाग अंतर्गत शेडनेट प्रकल्पाची पाहणी करताना डॉ.के.सी.शर्मा

डायड्रोफोनिक्स प्रकल्पाची पाहणी करताना डॉ.के.सी.शर्मा

महाविद्यालयाच्या क्रीडा मैदानावर गोळाफेक करताना डॉ.के.सी.शर्मा सोबत डॉ.सुदिप्ती बॅनर्जी, डॉ.के.डी.प्रभात, आय.क्यू.ए.सी.चे चेअरमन डॉ.ए.एन.दडस

महाविद्यालयाच्या क्रीडा मैदानावर लांबउडी क्रीडाप्रकाराची पाहणी करताना डॉ.के.सी.शर्मा, डॉ.सुदिप्ती बॅनर्जी, डॉ.के.डी.प्रभात प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे, आय.क्यू.ए.सी.चे, चेअरमन डॉ.ए.एन.दडस

मौजे वावरहारे येथे जलयुक्त शिवार अंतर्गत महाविद्यालयाने केलेल्या कामाची पाहणी करताना डॉ.के.सी.शर्मा, डॉ.सुदिप्ती बॅनर्जी, डॉ.के.डी.प्रभात व ग्रामस्थ

थर्ड सायकल नॅक मूल्यांकन समितीचे चेअरमन डॉ.के.सी.शर्मा समन्वयक सदस्य डॉ.सुदिप्ती बॅनर्जी सदस्य प्राचार्य डॉ.के.डी.प्रभात यांच्याकडून मूल्यांकन अहवाल स्विकारताना प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे, नॅक समन्वयक डॉ.ए.एन.दडस

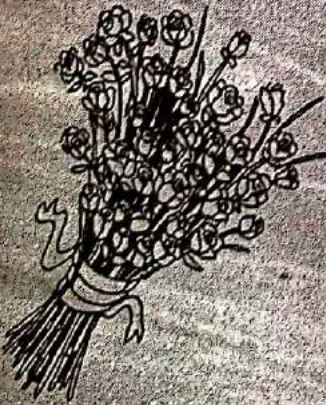
मुखपृष्ठाविषयी

सध्याच्या जागतिकीकरणाच्या काळात विद्यार्थ्यांनी, समाजाने अधिकाधिक तंत्रज्ञानाधारित गौष्टीचा वापर करणे अनिवार्य बनले आहे. तंत्रज्ञान सध्याच्या काळाची गरज बनली आहे. इंटरनेट बँकींग, मोबाईल बँकींग यासह आपण बहुतांशी आर्थिक व्यवहार डिजिटल होत आहेत. यातूनच आपण तंत्रज्ञान कुशल मनुष्य बळ असणारा देश अशी ओळख जगाच्या पाठीवर निर्माण करू शकेल. यामुळे देशाच्या वेळेची बचत होईल. आर्थिक कार्य पारदर्शी बनल्याने भ्रष्टाचार मुक्तीकडे वाटचालीचा हा महत्त्वपूर्ण भाग ठरेल.

- प्रा.एन.व्ही.शिंदे, संपादक

श्रीगुरुजी

सन २०१६-२०१७ या शैक्षणिक वर्षामध्ये
रयत शिक्षण संस्थेशी व महाविद्यालयाशी विविध
नात्यांनी संबंधित असलेल्या काही व्यक्ती
तसेच राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील विविध
क्षेत्रात कार्य करणाऱ्या व्यक्ती अनंतात
विलीन झाल्या. या सर्व व्यक्तींच्या
कुटुंबियांच्या दुःखात 'अद्वैत'
परिवार सहभागी आहे. परमेश्वर त्यांच्या
आत्म्यास चिरशांती देवो !

रयत गीत

रयतेमधूनी नव्या युगाचा माणूस आता घडतो आहे
 वटवृक्षाच्या विशालतेचा मोह नभाला पडतो आहे
 कर्मवीरांचे ज्ञानतीर्थ हे शक्तीपीठही ठरले आहे
 शाहू-फुल्यांचे समानतेचे तत्त्व माणसी मुरले आहे
 धर्म जातीच्या पादक्रांतीचे मूल्य मानवी जपतो आहे.
 रयतेमधूनी नव्या युगाचा माणूस आता घडतो आहे
 वटवृक्षाच्या विशालतेचा मोह नभाला पडतो आहे ॥१॥

गरिबांसाठी लेणी मोडून लक्ष्मी वहिनी झाली आई
 कमवा आणि शिका मंत्र हा तरुणाईला प्रेरक होई
 स्वावलंबी वृत्ती ठेवून ज्ञानसाधना करतो आहे
 वटवृक्षाच्या विशालतेचा मोह नभाला पडतो आहे ॥२॥

दिनदलितांसाठी अण्णा तुमची जिझली चंदनकाया
 अनाथ जीवा सदा लाभली मातृहृदयी तुमची माया
 शून्यामधल्या नव सृष्टीचा निर्मिक तो ही ठरतो आहे
 वटवृक्षाच्या विशालतेचा मोह नभाला पडतो आहे ॥३॥

जीवनातील तिमीरसावा प्रबोधनाची पहाट व्हावी
 इथे लाभले पंख लेवून उंच भरारी नभात घ्यावी
 प्रतिभाशाली बहुजनांचा वेलू गननी जडतो आहे
 वटवृक्षाच्या विशालतेचा मोह नभाला पडतो आहे.
 रयतेमधूनी नव्या युगाचा माणूस आता घडतो आहे
 वटवृक्षाच्या विशालतेचा मोह नभाला पडतो आहे ॥४॥

- कवी विठ्ठल वाण

मराठी विभाग

इवलेसे रोप लाविलेले द्वारी
त्याचा वेलू गेला गगनावरी

- संत ज्ञानेश्वर

- यशवंतराव चव्हाण

विभागीय संपादिका
प्रा.डॉ.सौ. वाघमोडे एस.बी.

मराठी विभाग

मानकमार्गिका

गद्य विभाग :

- * रिओ ऑलंपिक : ललिता बाबर
- * छावणी ...
- * गोड गाण्याचे सदा बहरलेले झाड : जगदीश खेबुडकर
- * आरक्षणाचा गुंता
- * अंधारलीही वाट ..महाड दुर्घटना
- * माझा प्रवास
- * रेन वॉटर हार्हेसिंग - दुष्काळी भागासाठी वरदान
- * हुडाबळी -स्त्रीची आत्मकथा
- * माझा विरंगुळा
- * गरज आहे मानसिकता बदलण्याची
- * SCIENCE म्हणजे नक्की काय ?
- * अस्सल माणदेशी झटका
- * मी केलेला अविस्मरणीय प्रवास
- * कैलास मंदीर वेरुळ : एक शोध
- * ग्रामीण साहित्याचे कैवारी: आनंद यादव
- * दहिबडी नगरपंचायतीतील निर्वाचित सदस्यांचे स्वरूप : एक अभ्यास
- * मला ही या जगात यायचंय
- * मराठी मातीचा अभिमान
- * मिरवणारा कवी : कुसुमाग्रज (व्यक्तिचित्रणात्मक लेख)
- * ग्रामीण व शहरी विद्यार्थी : संवाद

- कु.दिपाली लक्ष्मण जगदाळे / १३
- कु.सोनाली दुर्योधन शिंदे, बी.ए.भाग-३ १३
- कु.तेजश्री सुरेश बारटके, बी.ए.भाग-३ १५
- कु.गौरी बाळकृष्ण सुतार, बी.ए.भाग-३ १७
- कु.अनिता अनिल कदम, बी.ए.भाग-३ २०
- कु.सुजाता आबाजी लोखंडे, बी.ए.भाग-१ २२
- कु.स्नेहल दिलीप जगदाळे, बी.ए.भाग-१ २४
- कु.शाहीन अमीर मुलाणी/ २६
- कु.शितल भालचंद्र खरात, बी.ए.भाग-३ २८
- कु.दिपाली लक्ष्मण जगदाळे, बी.ए.भाग-३ ३०
- कु.गौरी बाळकृष्ण सुतार, बी.ए.भाग-१ ३२
- प्रज्ञा अशोक सावंत, बी.ए.भाग-३ ३४
- सागर मल्हारी शेंबडे, बी.ए.एस्सी-३ ३५
- कु.पुजा अण्णा पोळ/कु.राणी ब्रह्मदेव जाधव, बी.ए.भाग-२ ३७
- प्रथमेश भगवान जाधव, बी.ए.भाग-१ ३९
- सचिन गुलाब सूर्यवंशी, बी.ए.भाग-३ ४१
- कु. सोनाली एकनाथ माने, बी.ए.भाग-१ ४३
- कु. कोमल गायकवाड / कु. किरण खरात, बी.ए.भाग-३ ४५
- कु. अश्विनी शंकर फडतरे, बी.ए.भाग-१ ४७
- कु. अश्विनी शंकर फडतरे, बी.ए.भाग-१ ४९
- कु. पूजा शिवाजी काळंगे, बी.ए.भाग-३ ५०

पद्य विभाग :

- * माणुसकी
- * ध्येयवेडें
- * पर्यावरण दिनविशेष
- * आयुष्य
- * प्रेम कुणावर करावे
- * साथ ही सरली तरी
- * सुंदर गोष्ट
- * शिक्षक
- * दोन शब्द
- * आशा
- * आत्महत्या
- * साथ मला तू देशील का ?
- * तुझे ते (स्वरचित)
- * शब्द
- * विचारधारा
- * आमचा सातारा
- * माय
- * जीवन
- * आमचं कॉलेज
- * जगणे
- * यशासाठी

- कु.मासाळ रुपाली प्रकाश, द्वितीय वर्ष बी.सी.ए. १४
- कु.कुंभार पूनम विठ्ठल, द्वितीय वर्ष सायन्स १६
- कु.बारटके तेजश्री सुरेश, तृतीय वर्ष बी.ए. १९
- कु.जाधव सायली धनाजी, द्वितीय वर्ष बी.सी.ए. १९
- केसकर प्रियंका बाळासो, तृतीय वर्ष बी.एस्सी २३
- कु.गलंडे पल्लवी विलास, प्रथम वर्ष बी.ए. २३
- कु.गलंडे पल्लवी विलास, प्रथम वर्ष बी.ए. २७
- कुलकर्णी एम.एस., प्रथम वर्ष बी.कॉम २९
- कुलकर्णी एम.एस., प्रथम वर्ष बी.कॉम २९
- काटकर पल्लवी उत्तम, द्वितीय वर्ष बी.सी.ए. २९
- कु.नरळे अन्नपूर्णा वसंत, तृतीय वर्ष बी.एस्सी. ३१
- भोसले अक्षता तानाजी, तृतीय वर्ष बी.ए. ३१
- राऊत शुभम अरुण, द्वितीय वर्ष बी.एस्सी ३३
- कु.माने कोमल बाळासो, तृतीय वर्ष बी.एस्सी ३८
- कु.नरळे अन्नपूर्णा वसंत, तृतीय वर्ष बी.एस्सी ३८
- कु.लोखंडे सुप्रिया केशव, प्रथम वर्ष कला ४०
- खांडे चैतन्य आनंदराव, तृतीय वर्ष वाणिज्य ४४
- कु.माने सुवर्णा पोपट, द्वितीय वर्ष बी.सी.ए. ४६
- कु.जगदाळे संध्या किसन, द्वितीय वर्ष बी.एस्सी ४९
- कु.माने कोमल बाळासो, तृतीय वर्ष बी.एस्सी. ४९
- कु.पाटोळे काजल भीमराव, प्रथम वर्ष वाणिज्य ४९

मुलाखत

रिओ ऑलंपिक : ललिता बाबर

- कु.दिपाली लक्ष्मण जगदाळे
कु.सोनाली दुर्योधन शिंदे
तृतीय वर्ष बी.ए.

रिओ ऑलंपिक येथे झाले स्पर्धेमध्ये आपण भारताचे प्रतिनिधित्व केले, त्याबद्दल आपले दहिवडी कॉलेज दहिवडीच्या वतीने आपले धन्यवाद !

१) आजवरच्या तुमच्या कारकीर्दीची वाटचाल व प्रेरणा याबद्दल तुम्ही काय सांगाल ?

माझ्या छोट्याशा 'मोही' गावापासून ते जगाच्या कानाकोपऱ्यात माणदेशाचं नाव घेऊन जाण्याची प्रबळ इच्छा मनात होती. तसेच माझा पुढे जाण्याचा उद्देश आई-वडिलांचा नावलौकिक वाढविणे हा होता. विशेषतः आपला मरण तालुका दुष्काळी भाग असल्याने दुष्काळी भागातून रिओ पर्यंत जाणे खूप कठीण होते. परंतु त्यावर मात करून ही आपण पुढे जाऊ शकतो. हे मी दाखवून दिले आहे. त्याकरिता मनामध्ये जिद्द व कष्ट करण्याची तयारी सर्वांची असली पाहिजे. तुम्ही कोणत्याही परिस्थितीमध्ये रहा, तुमची ध्येय गाठण्याची प्रबळ इच्छा मनामध्ये असायला हवी, यातूनच माझी कारकीर्द आकाराला येत गेली आणि जसजसे यश मिळायला लागले. तसतसे प्रयत्न व कष्ट वाढले. यातूनच माझी कारकीर्द एका उंचीवर जाऊन पोहचली.

२) मोही पासून आंतरराष्ट्रीय स्तरापर्यंत झेप घेताना कोणकोणत्या अडचणी आल्या ?

अडचणी तर खूप आल्या. पण अडचणींवर मात करून त्यातून मार्ग काढणं महत्त्वाचे आहे आणि खेळाडू हा असा असतो की, अडचणींवर मात करूनच तो पुढे जात असतो. आज जी मी शर्यत करीत आहे तीही अडचणींची आहे. माझ्या परिस्थितीपासून ते माझ्या ऑलंपिक स्पर्धेपर्यंत अडथळेच आहेत. या अडथळ्यांतूनच

पुढे जायचे आहे. अडथळे, समस्या यांच्याशिवाय झेप घेण्याचे बळ, प्रबळ बळ मनाला मिळत नाही. म्हणून कोणीही अडथळ्यांचा पाढा वाचत न बसता त्यातून मार्ग काढून पुढे जायला हवं, असं मला वाटतं.

३) आर्थिक परिस्थिती ही खेळाडू घडविण्यामध्ये अडचण ठरू शकते का ? आणि तुम्ही यांवर कशी मात केली ?

मी मॅरथॉन खेळत होते. मॅरथॉन खेळामधून काही पैसे मिळायचे आणि घरातून खेळासाठी सपोर्ट मिळायचा त्याच्यातून मी खर्च भागवत असे. पुढे जाण्याची मनामध्ये खात्री असली की मार्ग मोकळा होत जातो. तिथं पैसा अडथळा ठरत नाही. मला तर माझ्या खेळानेच तारले. त्यातूनच पैसे मिळत गेले. सामाजिक संघटना, हितचिंतक यांच्या कडूनही आर्थिक मदत व प्रोत्साहन मिळत गेले. त्यामुळे मला तरी एक खेळाडू म्हणून वाटचाल करताना पैसा अडथळा ठरला नाही आणि मी पण ठरू दिला नाही.

४) तुम्ही तुमच्या आयुष्याकरिता योगदान देणाऱ्या गुरूबद्दल काय सांगाल ?

माझे मार्गदर्शक खूप आहेत. ते माझ्यासाठी प्रेरणादायी आहेत आणि तुमच्यासाठी ही आहेत. मार्गदर्शनाचा उपयोग आपण कसा करायचा ते आपण ठरवायचं असतं. मला वाटतं मार्गदर्शक आई-वडिलांनंतर आपले गुरू, देवा समान असतात. आंतरराष्ट्रीय स्तरापर्यंत जाण्यासाठी मार्गदर्शन गरजेचं असते. खेळाडू हा प्रयत्न करतच असतो. पण मार्गदर्शन हे महत्त्वाचे असते. त्यामुळे गुरूचं योगदान तर माझ्या जडणघडणी मध्ये आहेच.

५) इथून पुढे टोकीओ येथे होणाऱ्या ऑलंपिक स्पर्धेसाठी आपण कशी तयारी करत आहात ?

ऑलंपिक नंतर मी तीन महिने रेस्ट घेतली होती. आता एक महिन्या पासून मी तयारी करत आहे. माझ्या या प्रवासामधून २०१७ ची एशियन चॅम्पियनशिप लगेचच वर्ल्ड चॅम्पियनशिप आणि त्यानंतर लगेचच कॉमन अँड एशियन गेम्स असतील त्याच्या नंतरचा प्रवास हा टोकीओचा असेल. टोकीओमध्ये जाऊन यश मिळविणे हा माझ्या प्रवासामधील महत्वाचा टप्पा आहे. परंतु त्यासाठी मला खूप कष्ट घ्यायचे आहेत. त्यादृष्टीने माझ्या तयारीला मी आता सुरुवातही केली आहे. पाठीमागील स्पर्धांचा अनुभव माझ्या पाठीशी आहेच. त्यातूनच पुढील खेळाची दिशा ठरेल.

६) आजच्या तरुण पिढीला आपण काय संदेश द्याल ?

ध्येय हे उच्च असावे. ध्येय जर उच्च असेल तर तुम्ही ध्येयापर्यंत पोहचू शकता. परंतु तुमच्या समोर कोणतेच ध्येय नसेल तर मग वाटचाल करणं अवघडं असते. ध्येयाशिवाय माणसाच्या जीवनाला मजा नाही. प्रत्येकाने आपल्या आवडीनुसार ध्येय ठरवावं आणि ते गाठण्यासाठी अहोरात्र झटावं लागतं हा मंत्र तरुणांनी लक्षात घ्यायला हवा.

७) खेळांमधील मुलांमध्ये विशेषतः मुलींमध्ये खेळाविषयी फारच उदासिन दृष्टिकोन आहे त्याबद्दल आपण काय सांगाल ?

जर एखादी खेळाडू वस्तीपासून रिओ पर्यंत जात असेल तर तुम्ही ही जाऊ शकता. जर मी माझ्या ध्येयापर्यंत पोहचू शकते. तर तुम्ही का नाही ? मला ही वाटत की माझ्यापेक्षा कोणीतरी चांगलं खेळावं माण तालुक्याचं नाव जगातील सर्व ठिकाणी कानाकोपऱ्यात पोहचावं. अशी एक माझी अपेक्षा आहे. मुलींनी खेळाकडे दुर्लक्ष न करता त्यामध्ये ही मोठे करिअर व कारकीर्द दडलेली आहे हे लक्षात घ्यावं. या दृष्टीने मुलींना सकारात्मक राहून

प्रयत्न करायला हवा. त्याशिवाय हे शक्य नाही.

८) दहिवडी कॉलेज आणि तुमचं नातं किंवा कॉलेजमध्ये शिक्षण घेत असताना आलेल्या काही अनुभवाबद्दल काय सांगाल ?

याचा मला अभिमान वाटतो कॉलेजने खेळाच्या संदर्भात खूप चांगले वातावरण तयार केलं आहे. ग्राऊंड, टेनिस कोर्ट, बास्केट बॉल कोर्ट, इनडोअर पोर्टस कॉम्प्लेक्स या सर्वांच्या माध्यमातून खेळांमध्ये सक्रिय सहभाग घेण्याचे वातावरण निर्माण केले आहे. याचा लाभ मला झाला. आणि तसेच सर्व विद्यार्थी खेळाडूंनी घ्यावा. खरंच कॉलेजची विद्यार्थी म्हणून मला खूप छान वाटत. अलिकडे तर कॉलेजच रूप पूर्णतः बदलून गेले आहे.

तुम्ही आमच्याशी मोकळेपणाने संवाद साधलात त्याबद्दल आपले आभार

धन्यवाद.

Babbar

- * मुलाखतदाता - कु. ललिता बाबर
- * मुलाखतकार - कु. दिपाली लक्ष्मण जगदाळे
कु. सोनाली दुर्योधन शिंदे
- * मुलाखतस्थळ - महाविद्यालयाचे मैदान,
दहिवडी कॉलेज
- * मुलाखतवेळ - स. ११.४० वा.
- * दिनांक - दि. १६/१२/२०१६

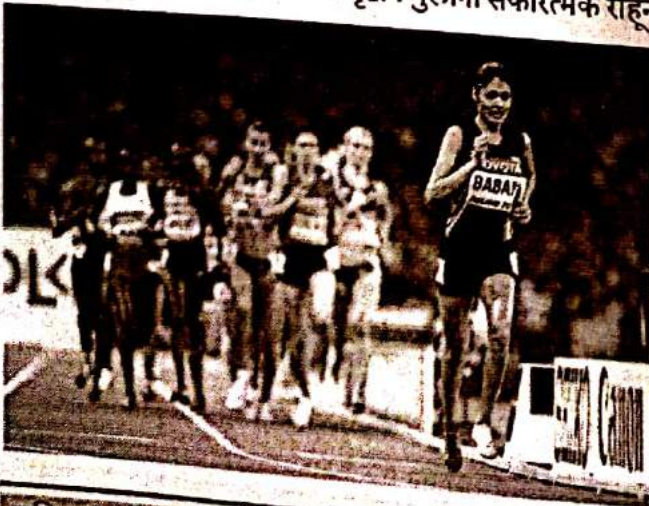
माणुसकी

- मासाळ रुपाली प्रकाश
द्वितीय वर्ष बी.सी.ए.

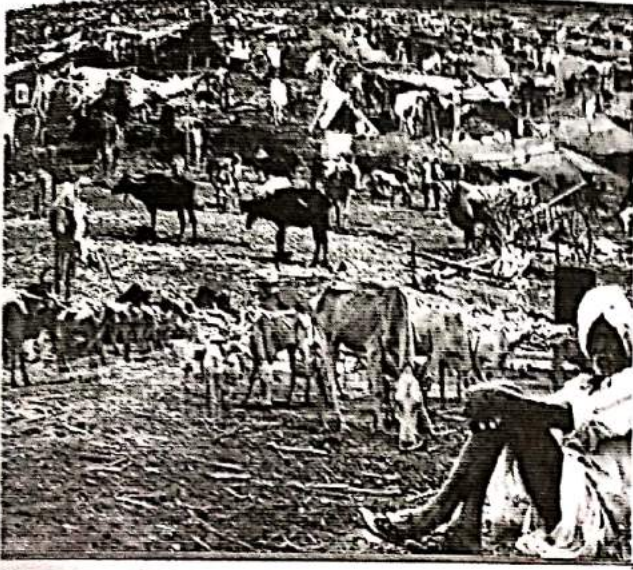
जग नेहमी म्हणते...

चांगले लोक शोधा आणि
वाईट लोकांना सोडा
पण भगवान श्रीकृष्ण म्हणतात...
लोकांमध्ये चांगले शोधा व
वाईट दुर्लक्षित करा
कारण...

कोणीही सर्वगुण संपन्न
जन्माला येत नाही

दहिवडी कॉलेज, दहिवडी

छावणी ...

- कु.तेजश्री सुरेश वारटके
तृतीय वर्ष बी.ए.

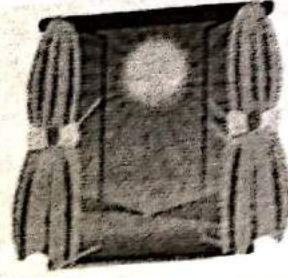
पसरणारी सावली आता कमी-कमी होत चालली. तसा उन्हाचा तडाखा वाढला. संभा गाई-गुरांना कालचा राहिलेला चारा टाकून, लगबगीने दुसरा चारा आणण्यासाठी निघाला. चान्यासाठी अजून वेळ झाला की, जास्तच गर्दी होईल. परत दुपार-परत भर उन्हात कामं, त्यापेक्षा नकोच ! असा विचाराने तो काट्याकडे झपझप पावलं टाकत होता. गडबडीने चेऊनही काट्यासमोर पंघरावीस माणसांची रांग होतीच. पण, बर झाल जास्त मोठी नव्हती, असा विचार करून त्याने मोठा सुस्कारा सोडला. लाईनमधला प्रत्येक माणूस हातातलं कांड काट्याच्या शेजारी टेबलावर बसलेल्या साहेबांकड देत आणि वजन करून गुरांच्या हिशोबावर चारा मिळत होता. तो चारा कसला ? ऊशाला फणी नाही, म्हणून रानात ऊस जळून जाण्यापेक्षा तो छावणीला विकलेला बरा असा शेतकऱ्याने विकलेला जळका ऊसच तो असतो. संभाने टेबलावर कांड सरकवलं. काट्याकडे जाऊन चारा भोजून घेतला. चान्याची मोळी डोक्यावर घेऊन तो गुरांकडे निघाला. हे दररोजचंच. सगळं काही सरावानं घडत होत. प्रत्येक दिवस अगवत होता तसा मावळत होता. उन्हाच्या झळांचा मात्र महापूर वाढत होता. दुष्काळामुळे संभाच्या गावात गुरे जगवण्यासाठी शासनातर्फे छावणी सुरु केली होती. तिथे मोफत चारापाणी मिळत. गावातली तसेच परगावातली लोक आपली गुरे जगवण्यासाठी त्या छावणीत आले होते. आणलेला ऊसाचा चारा पीळवर बारीक केला आणि गुरांसमोर टाकला. संभाची एकूण तीन गुरं, दोन गायी आणि एक म्हैस दीड एकर रानाच्या जीवावर संभानं ही तीन गुरं, दोन गायी आणि एक म्हैस दीड एकर रानाच्या जीवावर

संभानं ही तीन गुरं आजपातूर जगवली; पण दुष्काळामुळे रानं पडीक पडली. लोकांना पिण्याच्या पाण्यासाठी भटकंती करायची वेळ आली. तिथं गुरांकडे व रानाकडे कोण बघणार ? म्हणूनच गावागावात छावण्या सुरु झाल्या. गुराखालच शेण खराट्याने बाजूला सारून संभा छावणीपासून जवळच असलेल्या रानाकडं निघाला. आंब्याच्या झाडावरची लटकलेली पिशवी खाली घेतली आणि संभा दुपारच जेवण करू लागला. जेवण उरकून छावणीवर पाणी प्यायला आला, छावणीची एक सार्वजनिक मोटर होती. ती दिवसभर चालू होती. मात्र, लोडशेडिंगच्या काळात ती बंद असे.

दुपारचं टवटवीत ऊन पडलं होतं. छावणीत इतरत्र पसरलेली वाळलेल्या ऊसाच्या वाड्याची पानं उन्हामुळे सोन्यासारखी दिसत होती. सावली माणसाच्या वरतीच उभी होती. ठिकठिकाणी जमीन आ वासून थांबली होती. संभा लगबगीन छावणीतल्या गुराजवळ आला. टाकलेला चारा संपवून गुरं संभाने केलेल्या पडक्याझडक्या सावलीत रवंथ करत होती. संभा दिसताच ती दबून हंबरायला लागली. टिपीतलं पाणी बादलीन काढून संभान त्यांच्यापुढे ठेवले. गुरांची तान संभान मोठ्या जिकरीन भागवली. छावणीतल्या बऱ्याच लोकांचा डोळा संभावर होता. त्याला फारसे कोणी बोलत नव्हते. पण प्रत्येकजणांच्या डोळ्यातून येणाऱ्या उन्हाच्या लाह्या संभाला समजत होत्या. संभा दररोज छावणीतील पाणी आपल्या मळ्यातील दहा-वीस आंब्याच्या झाडांना घालतो. त्यामुळे लोक त्याच्यावर गुरगुरत होते. पण संभाला त्याच काही वाटत नव्हतं. बरेच जण लोक त्याला विचारत की, तू पाणी रानात नेऊ नकोस ? इथे गुरांना पाण्यासाठी चालवणाऱ्या गावातल्या दत्त पुढाऱ्यां,

तात्या कुलकर्णी ह्यांनीही संभाला दम दिला. पण संभा घाबरला नाही. ह्यावर त्याचं एकच उत्तर असे, छावणीतलं मी फक्त पाणीच निवू आन तुम्ही तर पैसा नेता, तव्हा आम्ही काय संभाचं ही खरंच.

त्यावर त्यांची तोंड बंद होत होती. संभाचंही खरंच होतं मना ! दत्तू, तात्या आणि मधुकरराव पिसाळ या तिघांचं छावणी म्हणजे कुराणच की ! जमेल तेवढा भ्रष्टाचार करायचा, आणि आपल्या खिशात मिळवायचा, लोकांचा दुष्काळ हाच त्यांचा सुकाळ होता ? तर त्यांनी छावणी चालविण्यासाठी तालुक्यात परमिशन आणली. छावणीतली लोकही येडी. एक-दोन लोक घरी पाणी प्यायला नेत्यात, कुणी झाडांना देतात. देऊ द्या की ? कुणाचं काय जातंय ! पण, न्हाय खपत त्यांना. पण त्या पुढ्यांनी, स्वतःची घरं भरली ह्या छावणीतनचं, तिथं कुणाचाही हात चालत नाही किवा कोण त्या विरुद्ध बोलत नाही ! मग, गरीबच गरीबाच्या मागं का ? अशा विचारांच्या तंद्रीतच छावणीतून सायकलवर भरून आणलेल्या दोन घागरी आंब्याच्या झाडाखाली संभाने ओतल्या. आपल्या आपल्या माणसातचं एकी नसल्यामुळे संभाही गप्प बसत होता. दिवसामागून दिवस जात होते. पाऊस पडण्याची चिन्हं तर दूरच ! पिण्याच्या पाण्याची टंचाई फारच होऊ लागली होती. रान तर भकास झालीच होती. अशा परिस्थितीत मात्र शासनाकडून आश्वासनांचा पाऊस मात्र होत होता. आता माणसांचीही छावणी सुरू होणार ह्याची चर्चा उन्हासारखी घराघरात पसरत होती. त्याठिकाणी ज्यांना रोजगार नाही अशा माणसांनी जमायचे, दिवसभर बंधारा बांधणे, रस्ते करणे अशी दुष्काळी काम करायची. त्याबदल्यात दोन टाईम जेवण मिळणार. अशा माणसांच्या छावणीच्या रावड्या उठू लागल्या. ह्यामुळे मात्र गावागावातल्या पुढ्या लोकांची चांगली सोय होणार म्हणून ती खूश होत होती. केव्हा एकदा हे नवं कुरण चालू होतेय यावर त्याचं लक्ष होतं. आज संभाला आंब्याच्या झाडाला पाणी छावणीतल्या लोकांनी घेऊ दिलेलं नाही. तात्या, मधुकरावांनीही त्याला चांगलच फटकारलं. छावणीचं पाणी हितचं गुरांसाठी वापरायचं ही तंबी दिली. संभाही चिडला तो त्यांना शिब्या घालू लागला. ही पुढारी मंडळी भ्रष्टाचार करून पैसे खात्याती. त्यांना कुणीच कस बोलत नाही. आन् माझ्या दारोज दहा-पंधरा घागऱ्यांनी बरी तुमची गुरं पाण्यानं मरायला लागली. पण संभाचं हे ओरडणं भरत उन्हात कोल्ह्यानं केकटावं तसं सगळ्यांनी ऐकून घेतलं आणि गप्प बसले. पण, संभा तावातावाणंच तालुक्याला पोलीस स्टेशनमध्ये पुढ्यांच्या करणीची नोंद करायला निघाला होता.

ध्येयवेदः

- कु.कुंभा पुराण
द्वैत संभा

वाटही होती एकटी
मलाही न कुणी सोबती
चालताना पावलांची गणती
आता करायची नव्हती

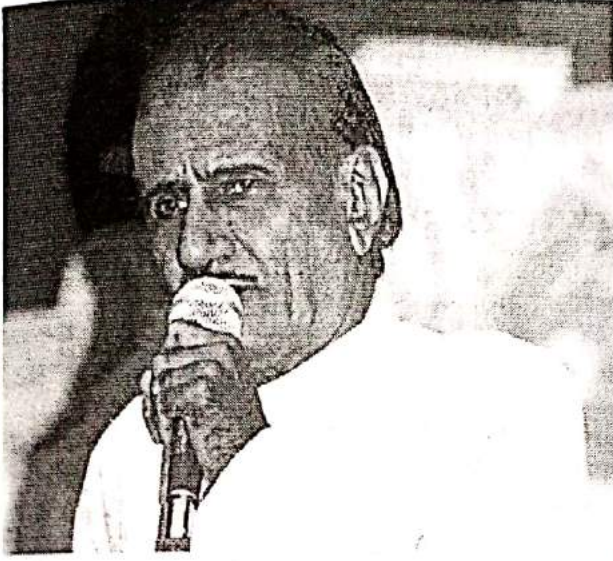
सारे झुगारून उघडली मी
कवाडं माझ्या स्वप्नांची
मान्य नाही मला रीत
आहे तसेच जगण्याची

चौकटी बाहेरील विश्व मला
साद घालते पदोपदी
आणि ठाऊक आहे मला
ही वाटही नाही सरळ साधी

प्रवाहाविरुद्ध जाण्याची
स्वबलावर केली हिंमत
मीच ठरवणार आहे
माझ्या आयुष्याची किंमत

सिद्ध करणार माझे अस्तित्व
माझ्या तत्त्वांनी माझे कर्तृत्व
ध्येयच आहे आता माझा ध्यास
ध्येयासाठीच जगणार प्रत्येक श्वास

आता पर्वा नाही कुणाची
ना आजची ना उद्याची
धमक आहे माझ्यात
ध्येय वेड्या स्वप्नांसाठी जगण्याची

व्यक्तिचित्रण

गोड गाण्याचे सदा बहरलेले झाड : जगदीश खेबूडकर

- कु.सुतार गौरी बाळकृष्ण
प्रथम वर्ष बी.ए.

मित्रांनो, काही माणसं शब्दांमुळे मोठी होतात तर काही माणसांना शब्द मोठे करतात. पण शब्दांना मोठेपण प्राप्त करून देणारी फार थोडी माणसं असतात. अशाच शब्दांना मोठेपणा मिळवून देणाऱ्या माणसात जगदीश हे नाव अगदी अग्रभागी घ्यावं लागेल.

तीन हजारांपेक्षा जास्त कविता आणि अडीच हजारांपेक्षा अधिक गीते अशी भरणच्च साहित्य संपदा निर्माण करणारे जगदीश खेबूडकर म्हणजे स्वतः एक स्वयंप्रकाशित काव्य होते. आजपर्यंत आपल्या महाराष्ट्रात अनेक थोर गीतकार होऊन गेले पण अस्सल मराठी गीतकार जगदीश खेबूडकर यांचे मराठी साहित्य विश्वातील स्थान अगदी आगळे वेगळे आहे. खेबूडकरांचा जन्म १० मे १९६२ रोजी कोल्हापूर राधानगरी रस्त्यावर असणाऱ्या खेबवडे, हळदी या गावात झाला. त्यांचे वडील हे पेशाने शिक्षक होते आणि त्यामुळे वडिलांच्या सतत बदल्या होत असत. प्राथमिक शिक्षण व बालपण हे वेगवेगळ्या ठिकाणी झाले. त्यांच्या जीवनाला कलाटणी देणारा एक प्रसंग असा घडला की खेबूडकर हे सोळा वर्षांचे होते आणि त्यावेळी भारताला स्वातंत्र्य मिळूनही भारतात अराजकतेची स्थिती होती याच वेळी गांधीजींची हत्या करण्यात आली. भारताच्या इतिहासातील एक काळा भिन्न दिवस होता तो याच घटनेचे पडसाद तीव्र स्वरूपात उमटू लागले होते. देशभरात ब्राम्हण समाजाची घरे जाळण्यात येत होती. अशांत वातावरण निर्माण झाले होते. याच अशांत, भयावह स्थितीतच खेबूडकरांचे घर काही समाज कंटकांनी जाळून टाकले. स्वतःच्या डोळ्यासमोर घराची झालेली राख रांगोळी बघून खेबूडकरांच्या मनाला मोठा धक्का बसला. त्यांच्या हृदयाला अतोनात दुःख झाले आणि याच दुःखातून वयाच्या १६ व्या वर्षीच 'मानवते तू विधवा झालीस हे पहिले दीर्घकाव्य त्यांनी लिहिले या प्रसंगामुळे त्यांच्यातील कवी अधिक स्पष्ट व ठळकपणे

पुढे आला आणि त्यांचा कवी आणि गीतकार म्हणून प्रवास सुरू झाला.

वडिलांप्रमाणेच त्यांनीही शिक्षकांची नोकरी पत्करून आपले गीत तथा कविता लेखनाचे कार्य चालूच ठेवले. लोकसंगीत, पोवाडा, अभंग, ओवी अशा प्रकारात त्यांनी रचना करावयास सुरुवात केली. खेबूडकरांनी आपल्या कारकीर्दीत तीन हजार पाचशे पेक्षा जास्त कविता तथा अडीच हजारांपेक्षा अधिक गीते लिहिली. त्यांचे पहिले गीत इ.स. १९५६ रोजी आकाशवाणीवर प्रसारित झाले. त्यानंतर इ.स. १९६० मध्ये त्यांचे पहिले चित्रगीत आणि पहिली लावणी 'मला हो म्हणतात लवंगी मिरची' हे प्रदर्शित झाले. मला हो म्हणतात 'लवंगी मिरची' ही लावणी प्रसिध्द झाल्यानंतर लोकांचा उदंड व भरभरून प्रतिसाद खेबूडकरांना मिळाला. त्यांच्या या लावणीने लोकांना वेड लावले. या लावणीमुळे खेबूडकर या नावाला रसिकांच्या हृदयात मानाचे स्थान मिळाले आणि त्यानंतर खऱ्या अर्थाने खेबूडकरांनी मराठी रसिकांच्या मनावर अखेरपर्यंत अधिराज्य गाजवले. त्यांची पहिली लावणी ऐकून वेडे झालेले संगीतकार वसंत पवार यांनी खेबूडकरांना 'रंगल्या रात्री अशा' या चित्रपटाची गीते लिहिण्याची संधी दिली. त्यानंतर मात्र एकापाठोपाठ एक अशा चित्रपटांची मालिकाच सुरू झाली. 'साधी माणसं', 'आम्ही जातो आमच्या गावा', 'कुंकवाचा करंडा' आदी सदाबहार मराठी चित्रपटांसाठी लिहिलेली खेबूडकरांची गाणी खूप गाजली मग नवीन मराठी चित्रपट आणि त्या चित्रपटांत खेबूडकरांची गीते असे समीकरणच तयार झाले.

'पिंजरा' हा खेबूडकरांच्या कारकीर्दीतला सुवर्णकाळच म्हणावा लागेल. कारण या चित्रपटातील त्यांनी लिहिलेल्या लावण्या आजही मराठी चित्रपटसृष्टी विसरलेली नाही 'तुम्हावर केली मी मर्जी बहाल नका सोडून जाऊ रंगमहाल' यासारख्या

गीतांमध्ये त्यांनी एक वेगळीच रसमयता शृंगारभाव दर्शवलेला दिसून येतो. 'छबीदार छबी मी तोऱ्यात उभी', 'दिसला ग बाई दिसला', 'मला लागली कुणाची उचकी' यासारखी गीत म्हणजे रसिकतेचे दाखलेच आहेत. शृंगार गीतांबरोबरच 'सत्य शिवाहून सुंदर हे', 'सत्यम् शिवम् सुंदरम्', 'आकाशी झेप घे रे पाखरा' 'विठू माऊली तू माऊली जगाची', 'मोरया मोरया' ही भक्तिगीतेही त्यांनी त्या भक्ती भावनेने रंगवलेली आपणास दिसून येतात नास्तिकाला आस्तिक करण्याची ताकद त्यांच्या भक्तिगीतांमध्ये आहे. 'ऐणीच्या देवा तुला ठिणगी वाहू दे' हे त्याचे गीत म्हणजे कष्टकरांच्या कष्टाचे जवळून केलेले दर्शनच आहे.

खेबूडकरांच्या गीतलेखनावर, काव्यलेखनावर संत एकनाथांच्या रचनांचा प्रभाव पडलेला दिसून येतो. कवी भा.रा.तांबे, कुसुमाग्रज, बा.सी.मढेकर या थोर कवींचा प्रभाव आपल्यात आहे असे खेबूडकर मानत असत. साधीपण अर्थपूर्ण आणि नाट्यमयी शब्द, शब्दांचा उत्तम व अर्थपूर्ण वापर हे खेबूडकरांच्या काव्य लेखणीचे वैशिष्ट्य होते. साडेतीन शक्तिपीठांचे वर्णन करणारे 'दुर्गा' आली घरा हे सर्वात मोठे १६ मिनिटे कालावधीचे गीत हे सुध्दा खेबूडकरांचे वैशिष्ट्येच आहे.

खेबूडकरांनी सुमारे ३२५ मराठी चित्रपटांसाठी गीतं लिहिली, २५ पटकथा संवाद लिहिले, ५० लघुकथा, ५ नाटके, ४ दूरदर्शन मालिका गीते इतकी विशाल साहित्य संपदा त्यांनी निर्माण केली. खरंच खेबूडकरांची कारकीर्द सुमारे पाच दशकाइतकी मोठी होती.

ग.दि.माडगूळकरांनंतर इतका मोठा गीतकार झालेलाच नव्हता. खेबूडकरांनी आपल्या कारकीर्द सुमारे पाच दशकाइतकी मोठी होती. ग.दि. माडगूळकरांनंतर इतका मोठा गीतकार झालेलाच नव्हता. खेबूडकरांनी आपल्या कारकीर्दीत भालजी पेंढारकर ते यशवंत भालकर अशा विविध ३६ दिग्दर्शकांबरोबर काम केले. वसंत पवार ते शशांक पोवार असे ४४ संगीतकार त्यांनी आपल्या कारकीर्दीत अनुभवले. सुधीर फडके ते अजित काकडे अशा सुमारे ३४ गायकांसमवेत खेबूडकर यांनी काम केलेले आहे. सुधीर फडके पं. भीमसेन जोशी, वसंतराव देशपांडे, प्रभाकर कारेकर यांपासून ते अलीकडच्या सोनू निगम पर्यंत सर्वच नामांकित गायकांनी त्यांची गीते गायली आहेत.

खेबूडकरांनी आपल्या गीतलेखात तथा कविता लेखनाच्या कार्याबरोबर इ.स.१९७४ साली स्वरमंडळ ही पहिली नाट्यसंस्था स्थापन केली. स्वरमंडळ संस्थेतर्फे रामदर्शन हा रामायणावरील वेगळा प्रयोगदेखील सादर करण्यात येत असे. त्यानंतर इ.स.१९८० मध्ये रंगतरंग व इ.स. १९८२ मध्ये रसिक कला केंद्राची स्थापना केली गेली. 'रंगतरंग' संस्थेद्वारे 'गावराण मेवा' हा कार्यक्रम खेबूडकरांनी बसविला होता. त्याचे सुमारे दोन हजारपेक्षा जास्त कार्यक्रम संपूर्ण महाराष्ट्रभर वेगवेगळ्या ठिकाणी झाले.

इ.स.१९८६ मध्ये नाट्यकलेच्या सेवेसाठी नाट्यकेंद्र, इ.स.१९८६ मध्ये अभंग थिएटर्सची स्थापना खेबूडकरांनी केली. जगदीश खेबूडकरांच्या या विशाल कार्याचा आढावा घेतला नसता तर नवलच. त्यांच्या कार्याचा गौरव करत मोठमोठ्या संस्थांनी त्यांना ६० पेक्षा जास्त पुरस्कारांनी सन्मानित केले. महाराष्ट्र राज्य शासनाच्या वतीने त्यांना ११ वेळा सन्मानित केले गेले 'सवाल माझा ऐका' (१९६४) या कथाकृत्यावर राज्यशासनाचा पुरस्कार मिळाला.

त्याचबरोबर ग.दि. माडगूळकर पुरस्कार, कोल्हापूर पुरस्कार, फाय फौंडेशन पुरस्कार, व्ही शांताराम स्मृती जीवनगौरव पुरस्कार, शिवाजी सावंत पुरस्कार, बालगंधर्व स्मारक पुरस्कार, बालगंधर्व पुरस्कार शाहू पुरस्कार, करवीर भूषण पुरस्कार, कुसुमाग्रज साहित्य पुरस्कार असे अनेक पुरस्कार त्यांना लाभले. एका पत्रकाराला त्यांनी दिलेली प्रतिक्रिया मोठी विलक्षण होती. म्हणतात या सर्व पुरस्कारापेक्षा मी आपल्या महाराष्ट्राच्या खेड्यापाड्यातील लोकांना गीतांच्या माध्यमातून जो काही अन्न देऊ शकलो तो आनंद मला फार महत्त्वाचा वाटतो आहे.

जगदीशजींचे विशेष म्हणजे प्रेम आणि शृंगार, भक्ती आणि माया, लावण्य आणि तारुण्य, सौंदर्य आणि माधुर्य अशा सर्व आविष्कारातून त्यांनी गीतं तयार केली. खरंच महाराष्ट्राच्या मातीला शब्दांचा शृंगार आणि रचनेचा अलंकार मिळवून देणारे एकमेव कवी म्हणजे जगदीश खेबूडकर होय. भावनेच्या सर्व अंगांना स्पर्श करून चैतन्य नवी दिशा देणारे खेबूडकरांचे काव्य म्हणजे महाराष्ट्राची लोकधाराच.....

साधी राहणी, उच्च विचार या उत्ती प्रमाणेच खेबूडकरांचे राहणी अतिशय साधी होती. त्यांच्या बाबतीत सर्वांनाच पडलेले एक कोड म्हणजे ज्या माणसाने आपल्या आयुष्यात कधी तमाशाच बघितला नाही. अशा माणसाच्या हातून अस्सल ठसकेबाज लावण्यांची निर्मिती कशी काय झाली असेल. त्यात आणखी एक वैशिष्ट्य म्हणजे ते एक शीघ्र कवी होते. एखाद्या बागेत मित्रांबरोबर गप्पा मारत असतानाही एखादे गीत किंवा कविता ते सहज लिहीत असत. संगीतकारांना आधी संगीत आणि ताल वाजवायला लावून नंतर गीतनिर्मिती करणारे एकमेव गीतकार म्हणजे खेबूडकरच.

खेबूडकरांना शेवटपर्यंत एकच खंत वाटत राहिली ती म्हणजे तीन हजार पाचशे पेक्षा जास्त कविता करूनही त्यांना एक कवी म्हणून कधीच मान्यता मिळाली नाही. तरीही अंतःकाळातही आधार रुग्णालयात उपचार घेत असताना त्याचे काव्यलेखनाचे कार्य चालूच होते. शेवटी ३ मे २०११ रोजी हा गोड गाण्याचा मराठी बाण्याचा कवी काळाच्या पोटात स्थानबद्ध झाला. पण गीतांच्या माध्यमातून, कवितांच्या माध्यमातून या थोर माणसाचा सदैवपणे मराठी रसिकांना मिळतच राहील.....

पर्यावरण दिनविशेष

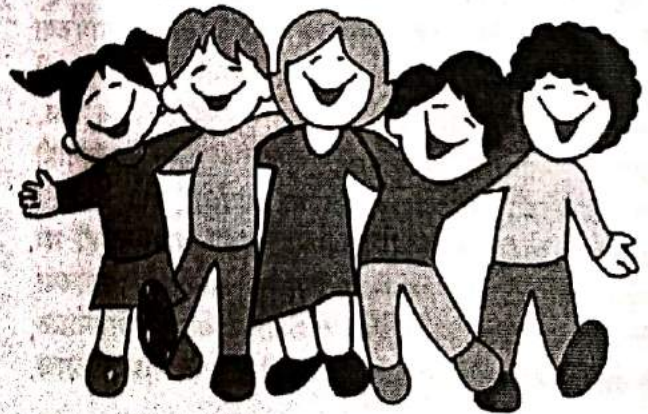
- कु.बारटके तेजश्री सुरेश
तृतीय वर्ष बी.ए.

आयुष्य

- कु.जाधव सायली धनाजी
द्वितीय वर्ष बी.सी.ए.

- १) ५ जून जागतिक पर्यावरण दिन /
परिसर स्वच्छता दिवस
- २) १ जुलै कृषि दिवस
१ ते ७ जुलै वन महोत्सव सप्ताह
११ जुलै जागतिक लोकसंख्या दिन
- ३) ६ ऑगस्ट हिरोशिमा दिवस
- ४) १६ सप्टेंबर जागतिक ओझोन दिवस
१६ ते १८ सप्टेंबर जागतिक स्वच्छता अभियान
- ५) १ ते ७ ऑक्टोबर वन्यजीव सप्ताह
८ ते १५ ऑक्टोबर जागतिक नैसर्गिक
आपत्ती निवारण अभियान
१६ ऑक्टोबर जागतिक अन्न दिवस
- ६) १८ नोव्हेंबर ते राष्ट्रीय पर्यावरण जागृती अभियान
१८ डिसेंबर
२४ नोव्हेंबर जागतिक जैविक विविधता
संवर्धन दिवस
- ७) १० डिसेंबर मानवी हक्क दिन
- ८) १४ जानेवारी ते प्राणी कल्याण पंधरवडा
३० जानेवारी
- ९) २ फेब्रुवारी जागतिक ओलित जमीन दिवस
२७ फेब्रुवारी मराठी राज्यभाषा दिन /
कुसुमाग्रज जयंती
- १०) २१ मार्च जागतिक वन दिवस
- ११) ७ एप्रिल जागतिक आरोग्य दिन
१८ एप्रिल जागतिक वारसा दिन
१२ एप्रिल पृथ्वी दिन / जलसंपत्ती दिन
- १२) ३१ मे जागतिक तंबाखू विरोधी दिन

आयुष्य म्हणजे एक संध्याकाल
४ मित्र, ४ कप चहा, १ टेबल
आयुष्य म्हणजे ४ गाढ्या,
१० मित्र आणि एक मोकळा रस्ता
आयुष्य म्हणजे १ मित्राचं घर,
हलका पाऊस आणि गप्पा...
आयुष्य म्हणजे कॉलेजचे मित्र
बंद केलेले लेक्चर,
तिघांत १ वडापाव आणि
बिलावरून भांडण...
आयुष्य म्हणजे,
फोन उचलल्यावर मित्राची शिबी
आणि सॉरी बोलल्यावर
आणखी एक शिबी
आयुष्य म्हणजे
३ वर्षांनंतर अचानक जुन्या मित्राचा एस.एम.एस.
धुळीत पडलेला फोटो आणि
डोळ्यात आलेले अश्रू...

वैचारिक लेख

आरक्षणाचा गुंता

- कु. कदम अनिता शिंदे
तृतीय वर्ष की :

“सिंहाच्या जबड्यात, घालून हात
मोजून दात, न भिता
समाजात ताठ मानेने
जगणारी हि मराठ्यांची जात !”

संपूर्ण महाराष्ट्रात आरक्षणाचा गुंता वाढतच चालला आहे. मराठा समाज आरक्षणासाठी झगडत आहे. तरी ही त्यांच्या मागण्या फेटाळल्या जात आहेत. मराठा क्रांती मूक मोर्चा हा महाराष्ट्रातील सर्वात मोठा क्रांती मूक मोर्चा होता.

छत्रपती शिवाजी महाराज यांचे गुण अवगत असणारा हा मराठा समाज ! प्रश्नांसाठी बागडणारा, मोडें पण वाकणार नाय ! या उक्ती प्रमाणे वागणारी मराठ्यांची जात.

मराठ्यांनी क्रांती मूक-मोर्चा काढला. या मोर्चात लहान मुलांसह सर्व थोर लोक सहभागी झाले होते. आपल्या समाजाचे अस्तित्व टिकविण्यासाठी या समाजाने कोणत्याही जातीवर आक्षेप न घेता गीतम बुध्दाचे तत्व अनुसरून ३ ऑक्टोबर २०१६ रोजी मराठा क्रांती मूक मोर्चा काढला.

सातारा जिल्हा नरवीरांचा, शूरीरांचा आहे. शहीद संतोष घोरपडे, शहीद तुकाराम ओंबळे यांच्यासारखे तबबल दोनशेहून अधिक मराठे या देशासाठी लढले आणि शहीद झाले. आमच्या एका हातात तलवार आणि एका हातात नांगर होता. आमची तलवार शमीच्या झाडावर आहे. ती आता उचलायला लावूनका. काळाच्या सावधपणे एका माझे समाजातील अन्य घटकांनाही सांगणे आहे की, ही लढाई चोरल्या भावाची, फक्त मराठा समाजापुरती नाही, तर ती सर्व समाजासाठी आहे. तुम्ही या लढाईला पाठिंबा द्या. आमच्या मागण्या आमच्या जातीच्या आणि मातीच्याही आहेत. निवेदन हेच आमचे आमचे शिष्टमंडळ आहे. वाटाघाटी खूप झाल्या. आता शेवटी निर्णयच पक्का झालाच

पाहिजे. हे माझे निर्वाणीचे सांगणे आहे. अन्य सरकार आणि कायदे, धोरण हे आमच्यासाठी किरकोळ गोष्ट आहे. हे मराठा अराजकतेच्या दिशेने का चालले आहे.

मराठा मोर्चात उतरलेले लोक कुणाचे कार्यकर्ते नसून सामान्य मतदार आहेत. आणि ते एवढ्या तीव्र मागण्या जातून मांडत असतील तर तितक्याच शांतपणे ते मतपेटीतून आपले मत प्रकट करू शकतात. मराठा नेते सत्तेवर असून जातीसाठी त्या फारसा उपयोग झाला नाही. याची सलही मराठ्यांच्या मनात झग गावपातळीपासून दिल्लीपर्यंत निव्वळ राजकारणाचे अतिविवेकापायी मराठाच मराठ्यांना मारक ठरत आला आहे. मोर्चेसामान्य मराठ्यांनी हातात घेतले, म्हणून एकजूट कायम आहे. या प्रचंड ताकदीत राजकारण शिरले नाही. तर एकवटलेला मराठा समाज एकसंघ राहू शकतो.

मराठ्यांच्या अतिप्रचंड मोर्चांनी सध्या समाजभ्रम दबवून निघाले आहे. मराठ्यांचा इतिहास वीररसाने भरलेला आहे. फुरफुरत टाचा उंचावून झेपावणारा पुष्ट घोडा आणि त्यावर मराठा ठोकून एका हाताने तलवार उंचावून पराक्रमांचे स्मरण देणारा शिवराय हे प्रत्येक मराठ्यांच्या काळजातील दैवत आहे. शाहिजाचे थाप पडून खंजिराचा गजर होता. तेव्हा अंगभर ऊर्जा सळमळ आणि पोवाड्यातील शब्द न शब्द ऐकून शरीरातील रक्त स्फूर्त पाडून वेगाने धावू लागते. पराक्रमांच्या मते आठवणींनी मराठा उसळून उठतात. पण वीररसाने न्हाऊन निघालेला इतिहास असताना, सध्या मराठ्यांनी जो 'शांत रसाचा' अवलंब केला आहे त्याने समाज घटक स्तंभित झाले आहेत. सहिष्णुता शिस्त जातीचे अभिमान व्यक्त होताना इतर कुठल्याही जातीची अवहेलना होत नाही. याची काळजी वस्तुनिष्ठ मागण्या त्या व्यक्त करण्याची पद्धत लहान मुले, तरुण मुला-मुलीपासून वृद्धापर्यंत उत्स्फूर्तपणे

दहिबडी कोल्ल, दहिबडी

घेतलेला सहभाग आणि सर्वात मोठे वैशिष्ट्य म्हणजे कुठलेच नेतृत्व नसताना मराठ्यांचे हे अफाट आणि अचाट मोर्चेआदर्श मुक क्रांतीचा वस्तुपाठ अवघ्या समाजमनाला देताना दिसतात.

मानवाचा इतिहास क्रांतीने भरलेला आहे. त्यामध्ये रक्तंजित क्रांत्या जास्त आहेत. गौरवणीय व कृष्णवर्णीय अशा वर्णभेदाच्या वादात तर काही बलाढ्य देश अर्धे-मुर्धे, होरपळून निघाले. भारतात धर्माड अवडंबर जास्त आहे. धर्म-जात पुमू म्हणता पुसत नाही. शिक्षणामुळे समाजाचा विचार चप्पा बऱ्यापैकी स्वच्छ झाला व समाज पहिल्यापेक्षा जास्त बांधीव पध्दतीने जगू लागला. हा निव्वळ भास असल्याचे स्पष्ट होते. त्याला कारण आपली दूषित व्यवस्था आहे. समाजाच्या अंतरंगातील जातीपातीची लढाई संपलेली नाही. एकदा एखाद्या जातीविषयी पूर्वापार ठराविक दृष्टिकोन तयार झाला की, तो कित्येक युग बदलत नाही. जगात विज्ञानात इतके झपाट्याने बदल होत गेले पण जाती-पातीचे विचार मात्र खडकात कोरल्याप्रमाणे तसेच आहेत. हुकुमत गाजवणारा, सत्ताकारणात रमणारा, इतिहासाने दिलेला ताट कणा मोडून देणारा आणि पूर्वीच्या राजा-महाराजाप्रमाणे पराक्रमांबरोबरच विनधास्त जीवनशैली जगणारा समाज म्हणून मराठ्यांकडे पाहिले जाते. हीच संकल्पना साहित्याने सिनेमांनी दृढ केली. गावचा पाटील म्हणजे मिशावर पीळ मारत, कराकरा वाहणा वाजवीत, फेट्यांचा गोंडा उडवीत चालणारा रॉल गृहस्थ अशी प्रतिमा कित्येक सिनेमात दाखवली गेली. झोपडीतला मराठा दाखविण्याऐवजी सिनेमांनी वाड्यातला संवेदना कुठल्याच कलाकृतीत दिसली नाही, बागायती जमिनी जिरायती झाल्या. पावसाचा लहरीपणा वाढला, रासायनिक खतांच्या अतिवापराने जमिनीची कूस वाझ होत चालली.

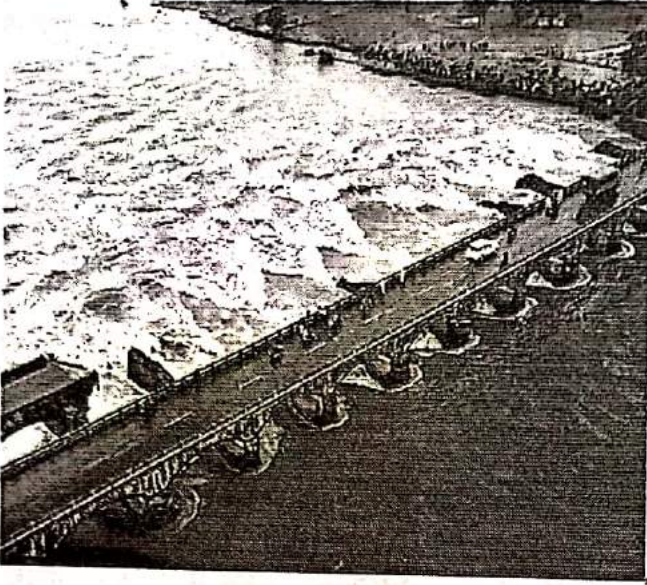
चिरेबंदी वाड्यात राहणारा पाटील मळ्यात राहायला गेला. मुले-मुली उच्चशिक्षित झाल्याने कष्ट करण्याची क्षमता कमी होत गेली. दुसरीकडे नोकऱ्यांनीही पाठ दाखवली, पूर्वसंचित रुबावाला शोभणार नाही अशा नोकऱ्या करण्याची वेळ आल्याने कुंचबना वाढली. दुसरीकडे सक्षम मराठे परिस्थितीने दुर्बल करून टाकले. शेतमालाला, दुधाला भाव मिळत नाही म्हणून शेतकरी कफळक होत आत्महत्या करू लागले. या नैराश्यातून आलेला असंतोष व्यक्त करण्याची मराठा वाट पाहत होता, आणि अशातच कोपडीची घटना घडली या कारणाने खदखदणाऱ्या सान्याच असंतोषाचा स्फोट झाला. कोपडीची घटनेत नराधमांनी क्रौर्याची परि-सीमा गाठली होती. या कारणाने मराठ्यांचा असंतोष उफाळून आला मराठ्यांचे प्रचंड जथे एकामिळून रस्त्यावर उतरले. मराठ्यांनी दाखवली तशीच सहिष्णुता इतर सर्वच जातींनी दाखवली. हे आजच्या सदन समाज व्यवस्थेचे लक्षण म्हणावे लागेल. आरक्षण मागताना इतरांचे आरक्षण अबाधित ठेवा. अँट्रासिटी अँक्ट रद्द कर

नका, पण त्यातील नियमांमध्ये सुधारणा करा, आवश्यक तेथे बदल करा या मागण्या कुणालाही दुखावणाऱ्या किंवा अडचणीत आणणाऱ्या नव्हत्या. मुंबई समुदाय शिवरायांचे स्मारक व्हावे ही मागणी फक्त मराठ्यांनीच नाही तर सर्व समाजाने लावून धरली अशी आहे. कोपडीच्या नराधमांना महा महिन्यात काणी व्हावी. हे मागूस असणाऱ्या प्रत्येकाम प्रकर्षाने वाटते. सर्वच समाजाने काही पुढारी अध्ये-मध्ये अस्तित्व दाखविण्यासाठी काही विधाने करतात, त्या प्रत्येकाने या लाटेत हात धुण्याचा प्रयत्न केला तर ते वाहून जाण्याचीच शक्यता जास्त आहे. यावर मौन पाळण्यातच नेत्यांचे जास्त हित आहे. कारण मोर्चात उतरलेले कुणाचे कार्यकर्ते नसून ते सामान्य मराठा मतदार आहेत आणि ते एवढ्या ठीक मागण्या शांतपणे मांडत असतील तर तितक्याच शांतपणे ते मतपेटीतून आपले मत प्रकट करू शकतात. मराठा नेते सत्तेवर असून जातीसाठी त्यांचा फारसा उपयोग झाला नाही. याची सलही मराठ्यांच्या मनात आहे. गावपातळीपासून टिळकीपर्यंत निव्वळ राजकारणाच्या अतिवेडापायी मराठाच मराठ्यांना मारक ठरत आला आहे. मोर्चेसामान्य मराठ्यांनी हाता घेतले म्हणून एकजूट कायम आहे. या प्रचंड ताकदीत राजकारण गिरले नाही. तर एकवटलेला मराठा समाज एकसंघ राहू शकतो. यासाठी महत्वाकांक्षी लोकांना भुरळ घालून समाजहितासाठी जगाव लागेल. पटेल, जाट, गुजर समुदायाच्या लोकांनी मोर्चे काढले. त्याला मिळालेल्या हिसंक वळणाने सरकारी मालमत्तेचे करोडोचे नुकसान झाले. परिणामी देशाचे नुकसान झाले. पराक्रमी शिवरायांचे अनुयायी मराठे मात्र बुद्ध्याच्या शांत, पवित्र मार्गाने मोर्चे काढत आहेत. आजच्या या समाज जीवनाला पटणारे हे विलोभनीय उदाहरणे आहेत. इतर मोर्चापेक्षा हा अत्यंत वेगळा स्वरूपाचा हा मोर्चा आहे. कोणत्या जातीवर आक्षेप नाही. अत्यंत शांततेच्या स्वरूपाचा हा मराठा क्रांती मुक मोर्चा होता.

लाखोंचा समुदाय जमतो पण कुठे मीपणा नाही. आरडाओरडा नाही, उत्साह आहे पण जल्लोष नाही. अमोघ वक्तृत्वाचे वक्ते असूनही कुणाची भाषणे नाहीत. लोक प्रचंड प्रमाणात एकत्र येतात. तितक्याच शांततेने परत जातात. लगेचच स्वयंसेवक म्हणून हजारो मराठा तरुण पुढे सरसावतात. मोर्चाची जागा स्वच्छ करतात. इतक्या मोठ्या क्षमतेने ताकद दाखविण्याची भावना मांडण्याची ही अभिनव क्रांती पध्दत भूतकाळातील रक्तंजीत क्रांतीला चपराक मारणारी, वर्तमानाला भाव आणि जाग आणणारी, भविष्यात घडणाऱ्या क्रांत्यांना शांतीची दिशा दाखवणारी ठरेल हे निश्चितच ... !

“एक मराठा !

लाख मराठा !!”

अंधारलीही वाट ... महाड दुर्घटना

- कु.लोखंडे सुजाता आवाजी
प्रथम वर्ष बी.ए.

चालू वर्षातील २०१६ मधील महाडची दुर्घटना. सगळेजण बोलत. सावित्री नदीला पूर आला आणि त्या पूरामध्ये पूल वाहून गेला. खूप मोठी दुर्दैवी घटना घडली. पण ह्या घटनेचा जर तुम्ही विचार केला असेल, तर मला सांगा, ह्या घटनेला जबाबदार कोण ? हा पूल वाहून जाण्याआधी दोन दोन महिन्याअगोदर सर्वे होतो. व हा पूल मजबूत आहे असं सांगितले जाते. मग ही घटना घडली कशी ? याला जबाबदार कोण ? इंग्रजांच्या काळातील बांधलेले पूल अजूनही मजबूत आहेत. पण त्याची डागडुगुजी करायचं काम आपल्या सरकारचं आहे ना ? हा पूल त्याच काळातील होता. आपल्या सरकारनं कधी त्याची दुरुस्तीचं केली नाही. का ? इंग्रजांना बोलवायचं होतं का दुरुस्त करायला मी तर असे म्हणून दोष या सावित्री नदीचाही नाही, पुलाचाही नाही दोष आहे तो फक्त भ्रष्ट राजकारणी लोकांचा ऑफिसमध्ये बसून पगार घेणाऱ्या बांधकाम विभागातील लोकांचा दोष आहे. सावित्रीच्या पात्रात पोखरून वाळू, दगड, काढणाऱ्या लोकांचा. मे महिन्यात पाहणी करून जाणारा, पूल उत्तम आहे ; असे सांगणाऱ्या लोकांचा. आपत्कालीन व्यवस्थापन यंत्रणेचा महाडच्या घटनेला हे सर्व जबाबदार आहेत. मला सांगा त्याला तरी किती आयुष्य असलं. आपण बसलोय त्या नदीला आणि पुलाला दोष देत. या पुलाची काहीतरी कहाणी असेल. मी ती तुम्हाला त्याच्या भाषेत पण दृष्टीने सांगणार आहे. आयुष्यमान संपलेला पण म्हातारपणात कसा-बसा तरलेला सरणावर जायची वेळ माझी पण स्वार्थात कधी मरू दिलं नाही ज्यांनी मला जगवलं त्यांना अजून शहाणपण आलं नाही.

“सावित्री माय भरून आली, म्हाताऱ्याला घेऊन गेली, जाता-जाता आपल्या सोबत त्यांनाही सावित्रीने पोटात सामावलं

माझ नव्हतचं काही मागं पण त्यांनी मात्र घरदारं गमावलं. जन्मभर मी जनतेची सेवा केली. जाता-जाता डाग लागला. आता तरी सुधारा रे, बंद करा राजकारण आणि दुरुस्त करा ऐतिहासिक वस्तू आणि नदीवरील पूल (६० वर्षे) ओलांडलेल्या बापांना लावाला का तुम्ही ओझी वाहायला ? क्षमा करा मला. मी दयेची भीक मागतो. इथे जीव कोण घेत आणि कलंक कोणाला लागतो अशी ही पुलाची कथा ऐकून मला राजकारणी लोकांना एवढंच सांगायचंय आता तरी जागे व्हा रे, शहाणपण घ्या रे जुने सारे पूल आता नव्याने बांधारे असचं जर चालू राहिलं तर महाडसारखी दुसरी घटना घडायला वेळ लागत नाही. आता या घटनेच गांभीर्य लक्षात घेऊन लवकरच अंमलबजावणी करा. नाहीतर तुम्ही बोलणार मागच्या सरकारनी काय केलं आहे, मागच्या सरकार नी काय केलं नाही म्हणून तर तुम्हांला इथं बसवलंय आणि जर तुम्ही काही केल नाही, तर पुढील वेळेस इथे दुसरे कोणीही असेल. असचं जर चालू राहीलं तर विकास काही होणार नाही आणि जनता नुसती भरडत राहील. जागे व्हा. विचार करा आणि निर्णय घ्या. आपलं शासन हे कोणाची मनागट शाही नाही की कोणाची हुकूशाही ती आहे फक्त लोकशाही स्वतः सुधरा, देश सुधरेल.

काय करू कुठं जाऊ क्षणात संपलं सारं जीव घुटमळला डोळे फिरले पाणीच पाणी सारं बाहेर पडणं मुश्कील होतं तडफडलो मी आतच बंद पडले शरीर माझे चालले तेवढे हातचं प्रयत्न माझे संपले सारे पाण्यातच मी रडलो श्वास कोंडला जीव तडफडला मृत्यूशी मी हरलो कोणाचं मी कायं बिघडवलं असा कसा मी मेलो माफ कर मला प्रिये तुला मी अर्घ्यात सोडून गेलो आई तुझी आठवण आली गं गेलो जेव्हा मी वाहून किती मोठं केलंसं मला तु स्वतः उपाशी राहून

बाबा म्हणजे घराची सावली जसा भरदार झाडं ऐकलं नाही मस्ती केली तरी पुरवले लाडं बायकोने ही रडून-रडून अर्धा जीव केला असेल पोरं माझी झोपतील जेव्हा पप्पा त्यांचा नसेल मित्रांच्याही पाठ्या जरा आता थांबल्या असतील आठवण काढतील माझी कदाचित नाक्यावरती, संपली सगळी नाती क्षणार्धात संपली स्वप्नं सारी इच्छा राहिल्या अपूर्ण माझी संपली दुनियादारी रडू नको ना आई का गं अशी तू करती तूच मला म्हणायचीस मोठा होशील, नाव कमवशील, येशील टीव्ही वरती, बघ किती होड्या आणि हेलिकॉप्टर पण आला शोधायला तुझ्या लैकाला, मुख्यमंत्री हजर झाला, आमदारही धावून आले. पोलिसांची घाई, आता काय उपयोग तुमचा करून कारवाई लवकर शोधा भावांनो आठवण घरची येते कधी भेटते आई मला अन कधी छातीशी घेते कधी छातीशी घेते.

प्रेम कुणावर करावे

- केसकर प्रियंका बाळासो
तृतीय वर्ष बी.एस्सी

प्रेम कुणावर करावे ?

जो आपल्याला आवडतो त्याच्यावर

की ज्याला आपण आवडतो त्याच्यावर ?

प्रेम कुणावर करावे

मन वेधून घेणाऱ्या गुलाबांवर

की त्याला जपणाऱ्या काढ्यांवर ?

प्रेम कुणावर करावे ?

सुंदर नाजुक वेलीवर,

की तिला आधार देणाऱ्या वृक्षावर ?

प्रेम कुणावर करावे ?

रंग बेरंगी दिसणाऱ्या फुलपाखरांवर

की त्याला बागडा याची

चेतना देणाऱ्या वाऱ्यावर

तुम्हीच सांगा...

प्रेम कुणावर करावे ?

परवा भेटलेल्या मुलींवर

की आयुष्यभर आपल्यावरून जीव

ओवाळून टाकणाऱ्या

'आई-वडिलांवर...'

साथ ही सरली तरी

- कु.गलंडे पल्लवी विलास
प्रथम वर्ष बी.ए.

साथ ही सरली तरी

उरतेच ना प्रेम हे

हात हे सुटले तरी

असतेच ना प्रेम हे

ओठातल्या गाण्यासवे

डोळ्यातल्या पाण्यासवे

जन्मास येते ना पुन्हा

हे प्रेम फुलते ना पुन्हा

जन्मास येते ना पुन्हा

हे प्रेम फुलते ना पुन्हा

रेशमी बंधने रेशमी गाठही

बावरे प्रेम हे

उसळती लाट ही

जगण्याच्या पलिकडे

मरण्याच्या पलिकडे

जाणीव ही उरते

कधी न कधी तरी

कोठे ना कोठे तरी

हे प्रेम खरे ठरते

जन्मास येते ना पुन्हा

हे प्रेम फुलते ना पुन्हा

चालता चालता

हरवते वाट ही

सांगता सांगता

बदलते गोष्ट ही

तरी हे जाते कसे

ठेवून जाते ठसे

श्यासात हूरहूर उरते

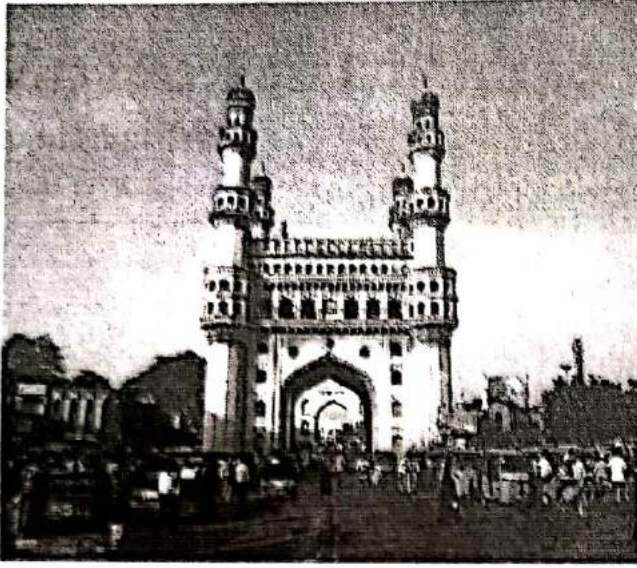
एखाद्या भासातुनि

येऊन जाते कुणी

स्वप्नात ओझरते

जन्मास येते ना पुन्हा

हे प्रेम फुलते ना पुन्हा

माझा प्रवास

- कु.जगदाळे स्नेहल दिलीप
तृतीय वर्ष बी.ए.

प्रवास ! प्रवास कधी सुरु होतो हे आपल्याला पण समजत नाही. कधीकाळी मी व्हॉलीबॉल खेळायला सुरुवात केली पण तेव्हा वाटल नव्हतं की, या खेळामुळे मी कधी या राज्यात येऊ शकेन. अहो मी आंध्र प्रदेश राज्यात येऊ शकेन. अहो मी आंध्र प्रदेश राज्याच सांगतेय हो ! व्हॉलीबॉल मुळेच खूपदा रेल्वेमध्ये बसण्याचा योग आला. जेव्हा मी आंध्र-प्रदेशला जाणार होती, त्याच्या आधी पाच दिवस माझे प्रशिक्षण शिबिर नांदेड मध्ये होते. माझ्या समवेत माझ्या दोन खेळाडू मैत्रिणी आणि एक प्रशिक्षक सोडण्यासाठी आले होते. तो दिवस होता १ जानेवारी २०१४ नवीन वर्षाचा पहिला दिवस. सगळीकडे नवीन वर्षाच्या शुभेच्छा देणे चालू होते. खूप उत्साही वातावरण होते. पण तो दिवस माझ्यासाठी खूपच उत्साही वातावरण होते. पण तो दिवस माझ्यासाठी खूपच खास होता कारण ; मी या दिवशी नांदेडमध्ये माझ्या आयुष्यात प्रथमच चित्रपटगृहात सिनेमा पाहिला होता. पाच दिवस मी याच आनंदात होते. आंध्र प्रदेशला जाण्यासाठी सर्व तयारी झाली होती. काही तासातच आम्ही रेल्वे स्टेशनवर गेलो. नांदेडच्या स्टेशनवर आल्यावर तेथे पुकारण्यात आले की,

‘आंध्रप्रदेश की और जानेवाली ट्रेन कुछ ही समय में पधार रही है !’

हे ऐकताच मनात एकदम प्रश्नांचे डोंगर तयार व्हायला लागले. कसे असेल आंध्रप्रदेश ? तेथील लोक कसे असतील ? जेवण कसे असेल ? निसर्ग कसा असेल ? आपल्यासारखेच लोक तिथे असतील की वेगळे असतील ? मुख्य म्हणजे तेथील लोकांशी आपल्याला संवाद साधता येईल का ? ते मराठीत नाही तर कोणत्या भाषेत एवढ्यात आंध्रप्रदेशला जाणारी रेल्वे आमच्या समोर

येऊन उभी राहिली. आम्हा सर्व मुलींची तिकिटे आधीच तयार होती. मी लगबगीने रेल्वेमध्ये चढले आणि खिडकी शेजारी माझी जागा निश्चित केली. रेल्वे सुरु झाली. तेव्हा अस वाटलं की, कधी आपण आंध्र प्रदेशमध्ये पोहचतोय. मैत्रिणींबरोबर गप्पागोटी झाल्या. पण नंतर बोर व्हायला लागल म्हणून सहज खिडकीतून बाहेर पाहिलं. हिरवे गार वातावरण, दाट झाडी जणू आपल्याच स्वागतासाठी आहेत अस वाटत होत. अस ऐकल होत की आंध्रप्रदेशला सुंदरतेच वरदान मिळाल होतं. ते रेल्वेतून जाताना दिसून येत होते. त्या हिरवळीत अनेक ठिकाणी भाताची शेतं दिसत होती. त्या हिरवळीमध्येच कुठेतरी डोंगर दिसायचे तेथे करवंदाच्या जाळ्या मोठ्या प्रमाणात होत्या. तेथील निसर्ग सौंदर्य बघून मी मनाने आंध्रप्रदेश मध्ये पोहचली होती. आंध्रप्रदेशचा विचार करत मी झोपी गेले. सकाळी उठले तेव्हा एक अजबच घटना घडली माझी बॅग हरवली होती. तेव्हा मी खूप घाबरले होते. कारण माझी महत्वाची कागदपत्रे त्या बॅगमध्ये होती. तेव्हा जवळजवळ सकाळचे सहा वाजले होते. सर्वजणी माझी बॅग शोधत होत्या. शेवटी दीड तासांनी मला माझी बॅग दुसऱ्याच डब्यात सापडली खूप आनंद झाला होता. जेव्हा फ्रेश होऊन दरवाजाजवळ आले तेव्हा पाहिलं की, आपण महाराष्ट्र सोडून आंध्रप्रदेश राज्यात प्रवेश केला होता. सकाळचे एकदम ताजेतवाने वातावरण बघितले मन आगदी प्रसन्न झाले. निसर्गाने जणू हिरवी शालच पांघरली आहे असे वाटत होते आणि त्यात कोकिलेचा कुहू ! कुहू ! आवाज ! तेथील वातावरण बघून डोळे, मन प्रसन्न झाले, चहा पित-पित मी निसर्गाची चव अनुभवत होते. सकाळी दहा च्या सुमारास आंध्र प्रदेशची राजधानी हैदराबाद या ठिकाणी आम्ही उतरलो. जरा

इकडेतिकडे फिरले. पाणी आणण्यासाठी स्टेशनवरील दुकानात गेले आणि म्हणाले पाण्याची एक बाटली द्या तेव्हा दुकानातील माणूस माझ्याकडे बघत म्हणाला, "मॅडमजी हिंदी में बात करो आप क्या बोल रही है हमे कुछ समझ नहीं आ रहा है। तेव्हा माझ मलाच हसू आलं. तेथील लोक आपआपसात काय बोलत होते हे आम्हाला समजत नव्हते. आम्ही काय बोलतोय ते त्यांना समज नव्हते. त्यामुळे आम्ही तिथे हिंदीमध्ये बोलत होतो.

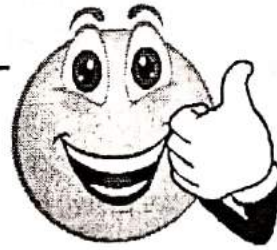
रात्री जेवण न केल्यामुळे खूप भूक लागली होती. आंध्र प्रदेश त्यांच्या मसालेदार आंध्र आणि हैदराबादी जेवणासाठी प्रसिद्ध होते. 'भारताचे धान्य कोठार' म्हटले जाणारे आंध्र प्रदेश हे मुख्यतः भारताची पेरणी करते. अनेक प्रकारचे तांदूळ तेथे पाहायला मिळतात. तेथे आम्ही हैदराबादी बिर्याणी खाल्ली अतिशय स्वादिष्ट होती. पारंपरिक डोसा आणि इडली च्या व्यतिरिक्त या राज्यात मिळणारे लोणचे व चटणी यांची चव सुद्धा तोंडात पाणी आणणारी आहे. नंतर आम्ही सुमारे दोनच्या सुमारास आंध्रप्रदेशमधील मेहबूबनगर या गावात जाण्यासाठी एका बसमध्ये चढलो. ती बस आम्हाला नेहण्यासाठी पाठवण्यात आली होती. त्या बसमध्ये एक गाईड होता. गाईड बघून आपल्याला समजते की, आपण आंध्रप्रदेशमध्ये का जायला पाहिजे? हे राज्य एक यादगार यात्रेसाठी यात्रेकरूसाठी काय काय करते ते.

आंध्र प्रदेश हे असे राज्य आहे की, जिथे सर्वासाठी काही ना काही आहे. आनंद देणारी ऐतिहासिक स्थळे, पवित्र मंदिर, मस्जिद, मोठ-मोठे समुद्र जे की आपल्या स्वतःमध्ये एक वास्तुकलेचा नमुना आहे. जेथे सर्व काही आहे.

बसमधून उतरल्यावर आम्ही रुम मध्ये गेलो. अंधोळ करून संध्याकाळी जेवणासाठी गेलो. तेव्हा तिथे अंडी, भात आमटी असे पूर्णपणे वेगळे जेवण होते. तेथील सर्व भागात जेवणात भाताचा मोठ्या प्रमाणात वापर केला जातो. जसे आपल्याकडे पुरणपोळी तसा तिकडे भात अस समजा स्पर्धेच्या पहिल्या दिवशी तिथे त्यांच्या पोंगाल सण साजरा होणार होता. आम्ही सर्व त्या कार्यक्रमात सहभागी झालो होतो. त्या रात्री खूप मौजमस्ती, गाणी, नृत्य केले. दुसऱ्या दिवसापासून आमचे सामने सुरु झाले. आमचा पहिला सामना मणिपूर राज्याबरोबर सकाळी ८ वाजता होता. मणिपूर राज्याबरोबर आम्ही सहजपणे विजय मिळवला.

यानंतर तिसऱ्या दिवशी आमचा सामना केरळ राज्याबरोबर होता. केरळच्या मुली अतिशय अनुभवी आणि उंच मुली होत्या त्यांच्याबरोबर जिंकणे आम्हाला जमले नाही. नंतर तिसऱ्या क्रमांकासाठी आमचा आंध्रप्रदेश राज्याशी सामना होणार होता. या मुली बऱ्यापैकी आमच्यापेक्षा चांगल्या खेळणाऱ्या होत्या. पण

आम्हीसुद्धा खूप तयारीने मैदानात उतरलो होतो. यांच्याबरोबर आमचा अतिशय चुरशीचा सामना सुरु होता. सर्व प्रेक्षकांच्या नजरा आमच्या दोन्ही संघावर होत्या. कोणता संघ विजयी होईल, कोणता संघ पराभूत होईल हे कोणीही सांगू शकत नव्हते. या चुरशीच्या सामन्यात आम्ही तीन सेट खेळलो. पहिला सेट आंध्रप्रदेशने तर इतर दोन सेट जिंकून आम्ही विजयी झालो. जमलेल्या सर्व प्रेक्षकांनी टाळ्यांचा कडकडाट केला. सर्वांनी मनभरून आमच्या संघाचं कौतुक केलं. अतिशय आनंदात सर्वांच्या शुभेच्छा घेत आम्ही रुमवर गेलो. रुमवर खूप मस्ती केली. सामने खेळून खूप थकल्यामुळे रात्री लगेच झोपी गेलो. दुसऱ्या दिवशी अंधोळ करून नाष्ट्यासाठी गेलो. तेवढ्यात तेथे एका महाराष्ट्राच्या अॅथलेटिक्सच्या मुलीने सांगितले की तुझा आजच्या पेपरमध्ये फोटो आला आहे. ऐकून खूप आनंद झाला पळतच जाऊन तेथील एका व्यक्तीकडून पाच मिनिटे पेपर मागितला. माझा त्या पेपरात फोटो बघून त्या व्यक्तीने तो पेपर मलाच दिला. आंध्रप्रदेशच्या पेपरमध्ये माझा फोटो बघून मला इतका आनंद झाला होता की, त्याचे वर्णन मी शब्दात करू शकत नाही. पण आजही मी ते दोन फोटो जपून ठेवले आहेत. एकूण पाच दिवस चाललेल्या या सामन्यानंतर आम्ही रात्री नऊच्या रेल्वेने परतीचा प्रवास सुरु केला. सर्वजण महाराष्ट्रात जाण्यासाठी सज्ज झालो. पण मन काही आंध्रप्रदेश सोडण्यास तयार नव्हते. हृदयाच्या कोणत्यातरी कोपऱ्यात त्याने आपली जागा बनवली होती.

विनोद

- कु. बारटक्के तेजश्री सुरेश
तृतीय वर्ष बी.ए.

क्लासमध्ये ओरल टेस्ट सुरु होत्या

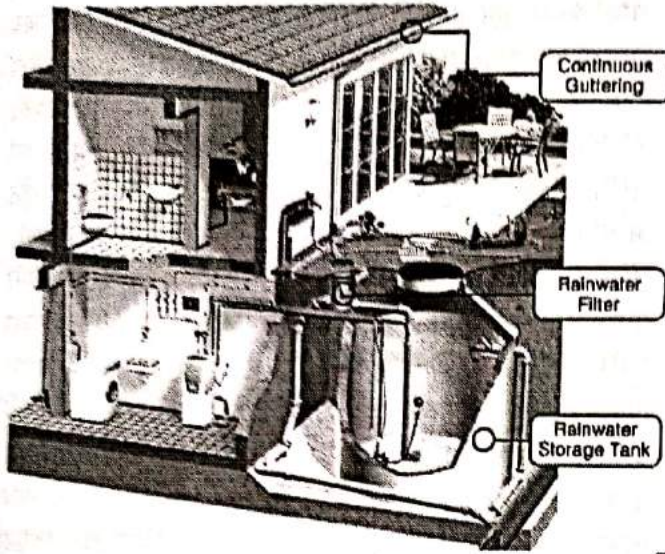
सर : बिट्टू, न्यूटनचा तिसरा नियम काय सांग बरं ?

बिट्टू : सर, थोडासाच येतो मला.

सर : बरं, हरकत नाही. जेवढा येतोय तेवढा तरी सांग.

बिट्टू :म्हणून याला न्यूटनचा

तिसरा नियम म्हणतात.

रेन वॉटर हार्व्हेंसिंग - दुष्काळी भागासाठी वरदान

- कु.मुलाणी शाहीन अमिर द्वितीय वर्ष बी.ए.
- कु.खरात शितल भालचंद्र तृतीय वर्ष

उन्हाळा आला म्हटलं की, अनेक पुढारी, अधिकारी आणि आपण सर्वजण पाणी टंचाई या विषयावर अतिशय तळमळीने बोलत असतो. दैनिक वृत्तपत्रांमध्ये धरणाचा पाणीसाठा किती झाला, कोणत्या गावांना पाण्याचे किती टँकर सुरू करावे लागले याची आकडेवारी प्रसिद्ध होत असते. परंतु अशा पद्धतीने बोलण्याचे, ऐकण्याचे व वाचण्याचे दिवस कधी संपणार, आता तरी आपण या भयानक समस्येवर कायमचा तोडगा काढू शकतो का ? नाहीतर भविष्यात निर्माण होणाऱ्या दुष्काळाला सामोरे जाणे किंवा त्यावर मात करणे अवघड होईल यात तिळमात्रही शंका नाही.

फक्त महाराष्ट्राचा विचार केला तर, आजही पिण्याच्या पाण्याचा प्रश्न महाराष्ट्र शासनापुढे गंभीर समस्या बनून उभा आहे. हा प्रश्न सोडविणे अत्यंत कठीण आहे अशीच सामान्य लोकांची समजूत करून देण्यात येत आहे. त्यामुळे यापुढच्या काळात पाण्याचा दुष्काळ जाणवणारच ही मानसिकता हळूहळू निर्माण होत चालली आहे. पण आपण यापेक्षा वेगळा व सकारात्मक विचार केला तर ?

महाराष्ट्राचे एकूण भूपृष्ठीय क्षेत्रफळ ३.०७ लाख चौ.किमी. एवढे आहे. तज्ञांच्या मते राज्यातील एकूण भूपृष्ठावरील जलसंपत्ती १२३२७० घनमीटर आहे. म्हणजे महाराष्ट्राच्या भूपृष्ठावर जर ही जलसंपत्ती पसरविली तर एकूण ४०० मिमी. एवढा थर होईल. तरीसुद्धा उन्हाळ्यामध्ये आपणास पाणी कमी प्रमाणात उपलब्ध होते. म्हणून पिण्याच्या पाण्याचा दुष्काळ दर वर्षी जाणवतो. जर खरब विचार केला की, हा असा पाणी टंचाईचा राक्षस कोणी व कसा निर्माण केला ? तर आपल्या सहज लक्षात येईल की, आपणच प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षपणे याला जबाबदार आहोत. प्रचंड

प्रमाणात झालेले औद्योगिकरण, लोकसंख्या वाढ, उंचावलेले राहणीमान, पारंपरिक जुन्या पद्धतीची पाणी पुरवठा यंत्रणा, वाढते शेती क्षेत्र, भूजलसाठ्याचा अति उपसा व प्रचंड वृक्षतोड या सर्वांमुळे भूजलपातळी खालावते आहे. तसेच भूपृष्ठावरील पाणवटेही ओस पडत आहेत. हा प्रश्न अतिशय रौद्र रूप धारण करून आपल्या पुढे उभा आहे.

परंतु या सर्व झटापटीत आपल्याला मिळणाऱ्या सर्वात सुद्धा आणि स्वस्त पाण्याच्या मूळ स्रोताकडे पाहण्यासाठी आपणाला अजिबात वेळ नाही. हा चांगल्या पाण्याचा स्रोत म्हणजेच आपल्या अवती-भोवती पडणारा पाऊस होय. पर्जन्याचे आल्हाददायक आगमन आता सुरू होईल. आपल्या घराच्या खिडकीतून व बाल्कनीतून रिमझिम बरसणाऱ्या पर्जन्य धारांचा व मातीतून दरवळणाऱ्या सुगंधाचा सुखावह अनुभव आपल्याला नवचैतन्य देईल. पण नुसते खिडकीतून व बाल्कनीतून त्याचा आस्वाद न घेता आपल्या घराच्या सभोवती जरा फिरून पाहिले तर आपल्याला असे दिसेल की, एकतर पडणारे सर्व पाणी कुठेतरी गटारातून वाहत जात असते किंवा एखाद्या डबक्यात साठलेले असते. आजूबाजूची घाण त्या डबक्यात जावून हळूहळू डासांचा प्रादुर्भाव वाढत जातो. खरे पाहता वर्षातील एकूण पावसाच्या दिवसांचा विचार केला तर वर्षात १५ ते ३० दिवस व तोही सलग पाऊस पडत नाही. पण पावसाळ्यात होणाऱ्या त्रासाला कंटाळून आपणच उन्हाळ्यातील पिण्याच्या पाण्याची भीषणता व घरासमोर आलेला टँकर विसरून अनावधानाने अशा वेळी नको हा पावसाळा असेही बोलून जातो.

आपण जर असा विचार केला की, आपल्या छातावरून खाली पडणारे पावसाचे पाणी अस्वच्छ होण्यापूर्वी वापरता येईल का ?

विचार करा की, एखाद्या ३००.०९ स्के. फुटाचे क्षेत्र असणाऱ्या घराच्या छतावरून पडणारे पावसाचे किती पाणी आपण अडवू वा साठवू शकतो ? ही क्षमता काढण्यासाठी सेंटर फॉर सायन्स अँड इन्व्हायरमेंट, न्यू दिल्ली यांनी दिलेल्या खालील सूत्राचा वापर करता येईल.

सूत्र : छतावर पडणाऱ्या पावसाच्या पाण्याची साठवण क्षमता = पाऊस (मीटर मध्ये) छताचे क्षेत्रफळ (चौ.मीटर मध्ये) छताची साठवण क्षमता (अपधावन गुणांक)

- * दुष्काळी भागात पडणारा पाऊस सरासरी ४०० मिमी. म्हणजे ०.४ मीटर आहे.
- * गृहीत धरलेले छताचे क्षेत्रफळ साधारण १०० चौ.मी. म्हणजे ३२८.०९ चौ.फूट आहे.
- * घरातील एकूण व्यक्तींची संख्या ५ आहे.
- * उष्ण कटिबंधातील प्रत्येक माणसाला दिवसाला साधारण ४० लिटर पाण्याची गरज असते.

छताची पाणी साठवण क्षमता (पाण्याचा अपधावन गुणांक) छताच्या प्रकारावर अवलंबून असते. छतावर पडणारे सर्वच पाणी अडवता येत नाही. कारण काही प्रमाणात त्याचे बाष्पीभवन होते तर काही वाहून जाते आणि मुस्ते. जे पाणी आपण अडवू शकतो त्यालाच पाण्याचा अपधावन गुणांक () म्हणतात.

खालीलप्रमाणे हा अपधावन गुणांक असतो.

* स्लॅबचे छत - ०.८ (८० टक्के)

* कौलारू छत - ०.६ (६० टक्के)

* पत्र्याचे छत - ०.९ (९० टक्के)

वरील सूत्रानुसार खालीलप्रमाणे पावसाचे पाणी आपण अडवू व साठवू शकतो.

रेनवॉटर हार्वेस्टिंगमुळे उपलब्ध होणारी पाणी साठवण क्षमता

पाणी साठवण क्षमता	छताचा प्रकार			सर्व प्रकारच्या छताची साधारण छतवरी पाणी साठवण क्षमता
	स्लॅब	पत्रा	कौलारू	
सर्व	१००५०.४५०.८	१००५०.४५०.९	१००५०.४५०.९	३०६६६.६ लिटर
सर्व	३२ वन मीटर (३२००० लिटर)	३६ वन मीटर (३६००० लिटर)	२४ वन मीटर (२४००० लिटर)	
सर्व दिवसाला	३२०००/३६२ = ८७.६७ लिटर	३६०००/३६५ = ९८.६३ लिटर	२४०००/३६५ = ६५.७५ लिटर	८४.०९ लिटर
सर्व मासाला (५ व्यक्तींची कुटुंब)	८७.६७/५ = १७.५३ लिटर	९८.६३/५ = १९.७२ लिटर	६५.७५/५ = १३.१५ लिटर	१७.८९ लिटर
फक्त कोरड्या जलवायू (कोर. जे. मे - १५ दिवस)	३२०००/१५ = २१३.३३ लिटर	३६०००/१५ = २४०० लिटर	२४०००/१५ = १६०० लिटर	२०३.०५ लिटर
सर्व मासाला (कोर. जे. मे)	२१३.३३/५ = ४२.६६ लिटर	२४००/५ = ४८० लिटर	१६००/५ = ३२० लिटर	४०.९१ लिटर

माहिती स्रोत - उपलब्ध स्थित्यपेक्ष माहितीच्या आधारे

वरील सूत्रानुसार आपणास असे लक्षात येईल की, आपल्या घराचे छत १०० चौ.मी. व घरात ५ व्यक्ती असतील तर आपणास जानेवारी व मे या पाणी टंचाईच्या काळात दर माणसी ४०.६९ लिटर पाणी मिळू शकते. म्हणजेच या रेनवॉटर हार्वेस्टिंगमुळे आपणास लागणाऱ्या पाण्याची गरज (४० लिटर दिवसाला) पूर्णपणे भागू शकते.

हे पावसाचे पाणी योग्यरित्या गाळून साठवले तर आपणाला योग्यवेळी वापरता येते. जर हे फिल्टर केलेले पाणी घराजवळ असणाऱ्या बोअरवेल किंवा विहिरीत सोडले तर भूजल साठ्यात वाढ होऊन तो पाणी साठा आपणास उपयोगात आणता येतो. या प्रकाराला भूजलाचे पुनर्भरण असे म्हणतात. या पुनर्भरण योजनेसाठी शासनाकडून अनुदान दिले जाते. हे पावसाचे पाणी आपण थेट भूगर्भात सोडल्याने पाण्याची पातळी वाढते आपली बोअरवेल पावसाळ्यानंतरही व्यवस्थित पाणी देऊ शकते. हे पावसाचे छतावर पडणारे पाणी टाकीत किंवा बोअरवेलमध्ये सोडण्यापूर्वी गाळणे आवश्यक आहे. यासाठी लागणारे वॉटर फिल्टर पी.व्ही.सी. पाईप पासून बनविलेले असतात. हे फिल्टर आपल्या घराच्या छतावर पडणारे पावसाचे पाणी वाहून नेण्याच्या पाईपवर बसविता येतात. तसेच हे जमिनीच्या वर असल्याने स्वच्छ करण्यास व परत बसवण्यास अतिशय सोपे असतात. हे फिल्टर बाजारात उपलब्ध आहेत. या रेनवॉटर हार्वेस्टिंग साठी साधारण १० ते १५ हजार रुपये खर्च येतो. नंतर दरवर्षी दुरुस्तीसाठी ५०० ते १००० रुपये खर्च केला तर पाणी टंचाईच्या भीषण समस्येपासून आपणास कायमस्वरूपी मुक्तता मिळू शकते.

सुंदर गोष्ट

- कु.बारटके तेजश्री सुरेश
तृतीय वर्ष बी.ए.

आयुष्यातील सर्वात सुंदर गोष्ट म्हणजे

आई-बाबांच्या चेहऱ्यावर

सुखद हास्य असणं आणि

त्याचं कारण तुम्ही स्वतः असणं.

आत्मकथा

हुंडाबळी - स्त्रीची आत्मकथा

- कु. जगदाले दिपाली लक्ष्मण
तृतीय वर्ष बी. ए.

मी हुंडाबळी ठरलेली एक अभागी स्त्री. मी माझ्या लाखो-करोडो मैत्रिणींना माझी दुःखभरी कहाणी सांगू इच्छिते. त्यांना विनंती करते की, ज्याची मी बळी ठरले त्याची तुम्ही बळी ठरू नका.

मी माझ्या आई वडिलांची एकुलती एक मुलगी. घरची परिस्थिती बेताचीच असली तरी आई-वडिलांनी मला खूप लाडात लहानाचे मोठे केले होते. त्यांना नेहमी वाटायचं. आमची मुलगी सुखात रहावी. तिला सुखाचं सासर मिळावं.

एक दिवस अचानक काकांनी माझ्यासाठी एक स्थळ आणलं. मुलगा सरकारी कंपनीमध्ये कामाला होता. पगार ही त्याला भरपूर होता. दिसायला गोरा गोमटा सुंदर होतो. स्वभावाने प्रेमळ वाटला. त्यामुळे माझ्या आई-वडिलांनी माझं लग्न त्या मुलाशी लावून दिलं.

लग्नानंतर सुरुवातीचे दिवस खूप सुखात गेले. सासू-सासरे मला आई वडीलांचं प्रेम देत होते. माझ्या घरचे मी त्यांची एकुलती एक मुलगी असल्याने ते मला लग्न झाल्यापासून प्रत्येक सणाला मला काही ना काही तरी वस्तू भेट देत होते. लग्नाला वर्ष झालं. आता माझ्या घरून वस्तू येणं कमी झालं. दीड दोन वर्षांनी बंद झालं. पण तो पर्यंत सासरची मंडळी लालची बनली होती. वस्तू येणं बंद होताच त्यांनी माझा छळ करण्यास सुरुवात केली. तो छळ मी घरच्यांना न सांगता सहन करत राहिले. वडिलांना संशय येऊ लागला होता. पण मी त्यांच्या आनंदासाठी कधीच त्यांना खरं सांगितले नाही.

तीन-चार वर्षांचा काळ लोटला तरी सासरची मंडळी सुधारत नव्हती. उलट त्यांच्या मागण्या वाढतच होत्या. एका दिवाळीच्या सणाला सासूबाईंनी माहेरहून पाच तोळ्यांचा सोन्याचा हार घेऊन येण्यास सांगितले. मी त्यांचे न ऐकल्याने त्या चिडल्या त्यांनी मला घराबाहेर काढण्याची धमकी दिली. इतकेच नाही तर त्यांनी मी माझ्या मुलाचे दुसरे लग्न लावून देईन अशीही मला धमकी दिली. तेव्हा मात्र मी हा सगळा प्रकार बाबांना सांगितला. त्यावेळी बाबांनी सासूबाईंना

पोलीसात तक्रार करेन असे सांगितले. त्यामुळे सासरकडचे लोक संतापले आणि रागाच्या भरात त्यांनी चुकीचं पाऊल उचललं. एक दिवशी त्यांनी माझा बळी घेतला.

एक दिवस अचानक सासूबाई व नवरा पूर्वीसारखे माझ्याच चांगले वागू लागले. त्यांच्या या नव्या चेहऱ्याच्या मागचे कारण मला कळलेच नाही. त्या दिवशी सकाळी दहा-अकराच्या सुमारास मला मार्केट मधून भाजी घेऊन परतले. तेव्हा मला घरचे वातावरण वेगळेच जाणवले. माझ्या सासूबाई कधी शेजारच्या घराकडे बघत नव्हत्या. पण त्याच घरातील काकूशी सासूबाई गप्पा मारत बसल्या होत्या. मी घरात गेले तेव्हा घरात वेगळाच कसला तरी वास सुटला होता. हा वास किचनमधून येत होता. म्हणून मी कशाचा वास येता याचा शोध घेण्यास किचनच्या दिशेने गेले. तेव्हा लक्षात आले की हा वास गॅसचा होता. मी घाईघाईने गॅस सुरु आहे की काय हे बघण्यास गेले. किचनमध्ये खिडक्या, पडदे बंद असल्याने अंधार पडला होता. म्हणून मी लाईटचे बटण दाबले आणि लाईट लागताच एक अनर्थ घडला. गॅसचा भडका झाला आणि त्यामध्ये माझं शरीर पूर्णपणे भाजलं होतं. मी जखमी अवस्थेत पडले होते. त्याचवेळी सासूबाई पळत आल्या आणि जोरजोरात ओरडू लागल्या. वाचवा वाचवा आमच्या घरात स्फोट झाला आहे. माझ्या सुनेला वाचवा. ती खूप भाजली आहे. कदाचित त्या लोकांची सहानुभूती मिळवण्यासाठीच ओरडत होत्या. या प्रकरणात कोणी त्यांच्यावर संशय घेऊ नये म्हणून त्यांनी पोलीसात फोन करून ही प्रकार पोलीसांना सांगितला. पोलीस तेथे पोहोचले तेव्हा माझा चेहरा सुद्धा पूर्णपणे जळाला होता. थोड्याच वेळात माझे प्राण गेले. पोलीसांनी हा अपघात आहे असे जाहीर केले.

माझ्या सखींनो मी तुम्हाला कसं सांगू की तो अपघात नव्हता. त्यादिवशी गॅस लिकेज झाला नव्हता, तर तो करण्यात आला होता. गॅसच्या भडक्यामध्ये माझा बळी गेल्याने सर्वांनी तो अपघात होता असे

जाहीर केलं. पण मी सांगते तो अपघात नव्हता तर तो जाणून बुजून केलेला घात होता. हा घात माझ्या सासू-सासऱ्यांनी व नवऱ्याने केला होता. माझी काही चूक नसताना त्यांनी माझा बळी घेतला होता. मी हुंडाबळी ठरले होते.

खरंतर या सगळ्यामध्ये माझे सासरचेच नव्हे तर माझ्या माहेरचे ही तितकेच गुन्हेगार होते. तेवढीच मी ही दोषी होते. जर आई बाबांनी सुरुवातीला सतत भेटवस्तू देण्याची त्यांच्या नेहमीच्या मागण्या पूर्ण करण्याची सवयच लावली नसती तर ते इतके लालची बनलेच नसते. जर

मी वेळेत पोलीसात सासरच्या विरुद्ध तक्रार केली असती तर आज मी एक हुंडाबळी स्त्री ठरलेच नसते.

म्हणूनच सांगते मैत्रिणीनो सावध व्हा. लोकांच्या गोड बोलण्याला फसू नका. जी चूक मी केली ती तुम्ही करू नका. हुंडा पद्धत बंद करण्यासाठी आवाज उठवा. हुंडा देणं आणि घेणं दोन्ही बंद करा. कारण हुंडा देणं व हुंडा घेणं कायद्याने गुन्हा आहे.

शिक्षक

- कुलकणी एम.एस.
प्रथम वर्ष बी.कॉम

दोन शब्द

- कुलकणी एम.एस.
प्रथम वर्ष बी.कॉम

शिक्षक म्हणजे कोण ?

शिक्षक म्हणजे...

ज्ञानरूपी इमारतीची पायरी असते.

कडू गोड आठवणींची डायरी असते.

शिक्षक म्हणजे...

ज्ञानसागराचा साठा असतो.

विद्यार्थ्यांच्या भविष्याचा वाटा असतो.

शिक्षक म्हणजे...

अज्ञानाच्या उन्हातली सावली असते

आई नंतरच्या संस्कारांची माऊली असते.

शिक्षक म्हणजे...

अंधःकाराच्या डबक्यातून बाहेर

काढण्यासाठीची एक हाक असते

शिक्षक म्हणजे...

अंधारात तळपत असलेली वात असते

अज्ञानावर केलेली मात असते

शिक्षक म्हणजे...

सदैव साथ देणारा हात असतो

सदैव अंगवळणी राहील असा धाक असतो

शिक्षक म्हणजे...

निस्वार्थीरूपाने लावलेली माया असते

अज्ञानात निर्भिडपणे सोबत असणारी काया असते

शिक्षक म्हणजे...

मुलांच्या प्रश्नार्थक नजरेचे उत्तर असते

आयुष्यरूपी कोड्याचे उत्तर असते.

आई -

एकमेव स्त्री जी

आपला चेहरा

पहायच्या आधीपासून

आपल्यावर प्रेम करते.

वडील -

एकमेव माणूस

जो स्वतः पेक्षाही

आपल्यावर जास्त

प्रेम करतो

आशा

- काटकर पल्लवी उत्तम
द्वितीय वर्ष बी.सी.ए.

आशा ही उमेदीची किरण

आशा ही सूर्याचा प्रकाश

आशा हे पर्वताचे शिखर

आशा ही यशाची पायरी

आशा ही सुखाची सावली

आशा ही झाडाची सावली

आशा हे निरभ्र आकाश

आशा हा चढ

आशा हा अपार कष्टाचा आनंद

इच्छा आशा...

माझा विरंगुला

- कु. सुतार गौरी बाळकृष्ण
प्रथम वर्ष बी. ए.

माझे व्यक्तिमत्त्व हे कसे घडवले पाहिजे हे मला कॉलेजमध्ये प्रवेश घेतल्यानंतर समजले. आपणही आपली काहीतरी वेगळी ओळख करायला पाहिजे असे मला वाटू लागले. मग मी कॉलेजमध्ये प्रवेश घेतल्यानंतर ठरवले आपण काय तरी वेगळे केले पाहिजे. मला आवडणाऱ्या वर्गात प्रवेश घ्यायचे ठरवले. मी कला शाखेत प्रवेश घेतला. तिथून पुढे मी माझे छंद जोपासण्यास सुरुवात केली. कॉलेजमध्ये युवा महोत्सव होता. तेव्हा रांगोळी, नृत्य, गायन स्पर्धेत सहभाग घेतला तेव्हापासून माझी शिक्षकांशी ओळख वाढली. या स्पर्धेत सहभाग घेतल्याने मला सर्वजण ओळखू लागले. या स्पर्धेमुळे एक वेगळाच आनंद मिळाला होता. मी सर्वासमोर येऊन बोलण्यास शिकले. माझे छंद जोपासण्याची मला एक चांगली संधी मिळाली होती. मी पहिल्यांदा माझ्या मनाप्रमाणे आवडीला प्राधान्य दिले. आता मी बी. ए. भाग १ ला आहे. कॉलेज चालू होऊन एक महिना झाला आहे. मी आता ज्युनियर मधून सिनियर विभागात प्रवेश घेतला आहे. यामुळे मी सिनियर विद्यार्थिनी झाली आहे. आता खरी मोठी झाली समजले होते. मी समंजसपणा व सहनशीलता वाढण्यास सुरुवात केली आहे.

जशी प्रत्येकांची जन्म व कर्मभूमी असते. तशी माझी जन्मभूमी ही कोरेगाव तालुक्यातील कुमठे हे गाव आहे. माझ्या गावातून एक नदी जाते. माझे घर हे गावात आत जाण्या अगोदर लागते. गावात शिरताना त्या नदीला ओलांडून जावे लागते. त्या नदी काठी दत्ताचे मंदीर व मठ आहे. माझी शाळा ही त्या नदीच्या काठावर होती. त्या नदीवरून एक उंच मोठा पूल बांधलेला आहे. त्या पुलावरून सर्वांना प्रवास करावा लागतो. त्या पुलाच्या उजव्या बाजूला दत्तमंदीर व मठ आहे. आणि डाव्या बाजूला माझी शाळा आहे. माझी शाळा दोन मजली होती. शाळेसमोर मोठी नारळाची झाडे बगीचा आहे. नदीजवळ शाळा

असल्यामुळे पावसाळ्यात त्या नदीला पूर आलेला पाहायला जाय. आम्ही सर्व मैत्रिणी व मुले वरच्या मजल्यावर जाऊन नदीचे दृश्य पाहण्यात खूप मग्न झालेलो असायचो. या सर्व पाहण्यातून मला खूप वेगळा आनंद मिळत होता. त्या नदीला भरपूर पाणी असल्यामुळे तिच्या आजूबाजूला मोठी झाडे व हिरवळ पसरलेली होती. मला शाळेत शांत व आनंदी वाटत होते. माझे लहानपणापासूनचे शिक्षण म्हणजे मी पहिली व तिसरी त्या शाळेत होते. मला आता जरी ते दिवस अजूनही आठवले की खूप आनंद होतो. मी अजूनही का लहान राहिले नाही असे वाटते. मी त्या शाळेचा निरोप तिसरी नंतर घेतला. माझे पुढील शिक्षण हे काही आर्थिक कारणांमुळे मामाकडे झाले. त्यावेळेला माझ्या वडिलांचे आज्ञांमुळे दुःखद निधन झाले होते. माझ्या आयुष्यातील सर्वात दुःखाचे दिवस होते. मला वाटू लागले की माझे, माझ्या भावाचे व आईचे पुढे का होणार. पण मी स्वतःला सावरले. असे म्हणतात की जो दुःखाला सामोरा जाऊन सुख शोधतो तो खरा माणूस असतो. मग मी स्वतःसाठी नाही तर दुसऱ्याच्या सुखात माझे सुख शोधू लागले होते. आता माझे शिक्षण पुढे चालू आहे. मी पुढे शिकणार आहे. माझे शिक्षण चांगले झाले व अजून माझ्या मनाप्रमाणे पुढेही चांगले होईल.

माझ्या आयुष्यात माझ्या सर्वात जवळची आहे ती म्हणजे माझी आई भाऊ आहे. तसेच इतर कुटुंब मंडळी माझ्यावर खूप प्रेम करतात. माझ्या विषयी असणारे सगळ्याचे प्रेम पाहून मला खूप आनंद होतो. काही वेळेला दुःखही होते. मी माझ्या आई व भावापासून दूर राहते. वर्षातून दोनदा मी माझ्या आई व भावासोबत जास्त वेळ घालवू शकते. दिवाळी व उन्हाळ्यात त्यांच्याकडे जाते. या सुटीत आम्ही सर्व नातेवाईक एकत्र येतो. एकत्र आल्यानंतर सर्वजण वर्षभरात काय काय केले किंवा करणार आहे याच्या गप्पा चालतात. त्यामध्ये लहान मुलांचे

वेगळेच जग असते. ते सर्वजण वर्षातून दोनदा एकत्र येतात. एकमेकांविषयी असणाऱ्या गंमती जमती सांगतात. आम्ही सर्व मुले मिळून दहाजण बहीण भावंडे आहोत. या सर्वांच्यात मी सर्वात मोठी आहे. सर्वजण मला दीदी म्हणतात. मला त्यांच्याकडून वेगळाच आदर मिळतो. आम्ही सर्वजण एकत्र आल्यानंतर एकमेकांचे सुख दुःख वाटून घेतो. या काही दिवसात मिळालेला आनंद आम्हाला मोहक वाटतो. मला या सर्व कुटुंबियांना एकत्र पाहून खूप आनंद मिळतो. सर्वजण जेवढा आपला वेळ एकत्र राहून घालवतात तो आनंद तो वेळ सर्वांपासून दूर जाऊन मिळवणे शक्य नसते. या सर्वांना आनंदी व सुखी पाहून मी त्यांच्या आनंदात रमून जाते. ते दिवस परत सारखे सारखे माझ्या आयुष्यात यावे असे वाटते. माझ्याकडून जेवढा सर्वांना आनंद देता येईल तेवढा मी देत असते. हा माझा स्वभावच आहे. मी कुणाला कधी ही दुखवत नाही. यामुळे प्रेम, जिवाळा, आपुलकी कमी होत नाही तर त्यामध्ये वाढ होत असते.

मी माझ्या गावाला आठ-नऊ वर्षांनी गेले होते. पण सर्व बदल पाहून मला क्षणभर विश्वास बसला नाही. मी ज्या गावात लहानाची मोठी झाले. तेथील सर्व परिस्थिती सुधारली अधिकच सुंदर माझ्या कल्पनेपेक्षा वेगळाच बदल दिसून आला होता. पण माझी शाळा आहे तिथेच होती. ती माझ्या आठवणींना अजूनही भुरळ घालण्यासारखी आहे. मला अजूनही कधी वेळ भेटला तर मी माझ्या शाळेत जाण्यास उत्साही असते. माझ्या शाळेचे दृश्य माझ्या डोळ्यात भरून गेलेले आहे. मला कधी माझ्या गावाची, शाळेची आठवण आली की, मी आवर्जून भेट देण्यास जाते. हा माझ्या शाळेतला विरंगुळा आहे.

मी माझा छंद जोपासण्यासाठी कॉलेजमधील वेगवेगळ्या उपक्रमात सहभागी होते. मी कॉलेजमध्ये एन.सी.सी. व एन.एस.एस. मध्ये प्रवेश घेतला आहे. यामुळे मला राष्ट्राची सेवा करायला मिळते. मला वेगवेगळ्या प्रेरणा मिळतात. मी त्या प्रेरणा आत्मसात करण्याचा पुरेपूर प्रयत्न करते. मला माझ्या दैनंदिन जीवनातील वेळ चांगल्या कामासाठी घालवण्यास मला आनंद मिळतो. मला मिळालेला आनंद मी पूर्णपणे उपभोगण्याचा प्रयत्न करते.

असा हा माझा विरंगुळा आहे. पण यात माझ्या काही चांगल्या व वाईट आठवणी व आवडी साठवण्याचा प्रयत्न करत असते. मला दुसऱ्याविषयीचे मत व कविता या मी माझ्या भाषेतून कागदावर उतरवण्याची मला आवड आहे. मी माझी आवड मनापासून जोपासत आहे.

आत्महत्या

- कु.नरले अन्नपूर्णा यसंत
तृतीय वर्ष बी.एस्सी.

‘आत्महत्या’ योग्य की अयोग्य माहित नाही
पण परीक्षेत नापास झालो म्हणून
संकटाला आणि दुःखाला कंटाळून काही लोक
आत्महत्या करतात ही गोष्ट नक्कीच चांगली आहे.
कारण,

त्या निमित्ताने का होईना
धरणीवर भार झालेल्या
संकटाशी सामना न करून शकणाऱ्या
दुबळ्या आणि भित्र्या लोकांची
गर्दी तरी कमी होते...

पुलांच्या दुःखावरती गिधाडे कधी रडत नसतात
आसवांच्या धारेवरती पराक्रमी कधी घडत नसतात
गिधाडांना रडविण्यासाठी कधी काटा बनावं लागतं
‘पराक्रमी’ म्हणविण्यास हसत हसत मृत्यूला झेलावं लागतं.

साथ मला तू देशील का ?

- भोसले अक्षता तानाजी
तृतीय वर्ष बी.ए.

साथ मला तू देशील का ?
हात हातात घेशील का ?
जीवनात आल्या कितीही अडचणी
सोबत मला होशील का ?
सोडणार नाही ना मला एकटीला
पटतंय का तुझ्या मनाला
तुझ्यामुळेच अर्थ आला या जगण्याला
सांग ना साथ मला तू देशील का ?
सुख माझं दुःख माझं
तुझांच मानशील का ?
बांधली आहे सात जन्माची गाठ
तूही ती जपशील का ?
बोल ना रे साथ मला तू देशील का ?
जगते आहे तुझ्यासाठी
तूही माझ्यासाठी जगशील का ?
साथ मला देशील का ?

गरज आहे मानसिकता बदलण्याची

- सावंत प्रज्ञा अशोकर
तृतीय वर्ष बी.ए.

मी एक स्त्री असल्यामुळे स्त्री विषयी लोकांची असणारी मानसिकता याविषयी लिहिण्यास मला मनापासून आवडेल. एक लहानशी टिचकी मारली की खळकन फुटणारं काचेचं भांडं तसाच आहे हा स्त्रीचा जन्म. परंतु मला माझ्या शब्दांची सुरुवात कोठून करू तेच समजत नाही. जिने आपणाला जन्म दिला त्या आपल्या मातेपासून सुरुवात करू ? की या मनगटावर राखी बांधणाऱ्या तुमच्या भगिनीपासून सुरुवात करू ? की तुम्ही जिच्यावर प्रेम करता त्या तुमच्या प्रेयसीपासून सुरुवात करू ? की एकतर्फी प्रेमाला बळी पडलेल्या अमृता देशपांडे पासून सुरुवात करू ? की पाश्चात्य संगीताच्या तालावर नाचणाऱ्या माधुरी दिक्षीतपासून सुरुवात करू ? की भारतीय संस्कृतीचा ठेवा जतन करून ही वेशा ठरलेल्या कोठेवाडीतील मायभगिनीपासून सुरुवात करू ? की २१ व्या शतकाची भाषा बोलत असताना विशाल तंत्रज्ञानाची प्रगती सांगत असताना भारताची राजधानी म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या दिल्लीतील निर्भया प्रकरणापासून सुरुवात करू ? की हृदयी अमृत नयनी पाणी, स्त्री जन्मा तुझी ही कहानी असं म्हणून सुरुवात करू ?

गम नही उन फुलों का

जो खिलकेही मुरझा गए ।

गम तो उन फुलों का है,

जो बिना खिलकेही मुरझा गए ।

आता मी स्वतःचा विचार बाजूला ठेवते. स्वतःचं अस्तित्व बाजूला ठेवते आणि या चार भिंतीच्या पलिकडे समाजामध्ये वावरणाऱ्या माझ्या मायभगिनींकडे पाहते. त्यावेळी मला दिसतो तो स्त्रीवर होणारा अन्याय, अत्याचार, एका स्त्री कडून दुसऱ्या स्त्रीची होणारी अवहेलना, स्त्रीहत्या, स्त्रीभ्रूणहत्या, बलात्कार आणि तिची क्षणोक्षणी होणारी विटंबना हे सारं पाहिल्यानंतर माझं अंतर्मन कळत नकळत वेध घेतं की काय असावीत या २१ व्या शतकातील महिलांपुढे

आव्हाने. अहो, भारताचे राष्ट्रपती डॉ. अब्दुल कलाम म्हणाले होते की २०२० साली भारत विकसनशील देश होणार आहे. परंतु भारताचं राजधानी दिल्ली जिथे प्रत्येक नागरिकाला न्यायाचा सर्वोच्च अधिकार देणारे सर्वोच्च न्यायालय आहे. तिथे निर्भयासारख्या कितीतरी स्त्रियां पुरुषांच्या अमानुषपणाला बळी जावे लागत आहे. कितीतरी न्याय मुलींचे प्राण जात आहेत. दिल्लीसारख्या ठिकाणी ही अवस्था आमच्या खेडेगावात काय परिस्थिती असेल ? अगदी अलिकडचं घटना आहे. वाई तालुक्यातील कोपडी या छोट्याश्या खेडेगावातील गावात एका १४ वर्षांच्या निष्पाप मुलीवर चाळीस वर्षांच्या नराधम बलात्कार केला. इतकेच नव्हे तर तिच्या हातापायांचे सांधे निखळ टाकले अशा प्रकारे तिचा खून केला. किती हा अमानुषपणा. म आठवते बहिणाबाई चौधरी यांची कविता -

अरे माणसा, माणसा

कधी होशील तू माणूस

तुझ्या परासं बरं ते गोठ्यातलं जनावरं

आणि ते आज खरं होताना दिसत आहे. अहो वाघाला कितीतरी भूक लागली तरी तो कधीच दुसऱ्या वाघाला खात नाही. पण माणूसच एकमेव असा प्राणी आहे. जो स्वतःची भूक भागवण्यासाठी दुसऱ्या माणसाचा खून सुद्धा करतो. म्हणजे एक प्रकारचे खाणेच आहे.

अहो ज्या कुटुंबामध्ये एका स्त्रीला दुसऱ्या स्त्रीला जन्म देण्याचा अधिकार नाही, तर दुसरीकडे निष्पाप मुलीचा खून करते. अशावेळी वाटतं की दोष कोणाला द्यायचा विकसित होत चाललेल्या समाजाला की, अविकसित होत चाललेल्या आपल्या विचारांना आनंद आईविषयी लिहिणारे कवी म्हणतात की,

चंद्राची शितलता पहायची असेल तर,

ती आईच्या डोळ्यात पहा.

सागराची विशालता पहायची असेल तर,
ती आईच्या हृदयात पहा.
सर्व गुन्हे माफ करण्याचं एकमेव
न्यायालय म्हणजे आई.

मग शिना बोन्हा हत्या प्रकरण समोर आल्यानंतर वाटतं कुठं गेली आईची शिटलता, कुठं गेली तिची विशालता असा कोणता गुन्हा केला होता लेकीनं की तिच्याच आईनं खून करावा. म्हणतात की स्त्रीचं हृदय हे प्रेमाने ओथंबलेलं, कारुण्यानं ओतप्रोत झालेलं पवित्रतेचं आणि शुद्धतेचं आनंदरूप म्हटलं जातं. मग शिना बोन्हाच्या आईचं प्रेम कुठं गेलं. अलिकडेच दिल्ली मध्ये घडलेली एक ताजी घटना, एका श्रीमंत स्त्रीने आपल्या तीन महिन्यांच्या मुलीला चाकूने गळ्यावर वार करून तिचा खून केला. खुनाचा तपास लागून नये म्हणून आईनेच मुलीचा मृतदेह एसी डब्यात कोंडून ठेवला. जिथे एक स्त्री दुसऱ्या स्त्रीची अशी हत्या करते. तिथे कोपडी तसेच निर्भयासारख्या मुलींना न्याय मिळवून देण्यासाठी कोण प्रयत्न करणार ? इथे एक स्त्री आपल्या स्वतःच्याच हाडापासाच्या मुलीची खाटीक होऊ शकते हे तिने २१ व्या शतकात नव्याने सिद्ध करून दाखविले आहे. आजही मुलीचा जन्म आई झालेल्या स्त्रीला सुखावह वाटतो. तर मुलीचा जन्म आजही कुटुंबात चुणचुणण्याची परिस्थिती निर्माण करतो. मुलगा म्हणजे वंशचा दिवा आणि मुलगी म्हणजे परक्याचं धन ही भावना प्रत्येकाच्या मनात बिंबली आहे. म्हणूनच गर्भपात करून मुलीची हत्या केली जाते. म्हणूनच सखे गरज आहे तुझी मानसिकता बदलण्याची, सखे अश्रूनां बांध घाल आणि अन्यायाविरुद्ध तडफडून उठ. आजही आम्हाला स्त्रियांच्या हत्यांची इतकी सवय झाली आहे की, क्रिकेटमधल्या रनसंख्येप्रमाणे आपण ती निर्विकारपणे ती मोजत असतो. मग त्यासाठी लिहावेसे वाटते की,

स्त्री तू आहेस एक माता निर्भयाची
आणि बलात्कान्याचीही
नको लेखूस तू कमी स्वतःला आणि दुसऱ्यालाही
तुला झगडावयाचे आहे स्वतःशीही
आणि पुरुषी मानसिकतेशीही
मोडून टाक तू परंपरा स्वतःला कमी लेखण्याच्या
जुन्याही आणि नव्याही

तरच मग तू होशील तारणहार स्वतःचीही आणि दुसऱ्याचीही

एक मुलगीसुद्धा खूप काही करू शकते हे २०१६ च्या रियो ऑलिंपिकने सिद्ध करून दाखवले आहे. सिंधू, साक्षी, ललिता, दिपा यासारख्या स्त्रियांनीच भारताचा तिरंगा ब्राझीलमध्ये फडकवला आहे. समानता म्हणजे नुकतीच स्पर्धात्मक बरोबरी नाही तर घरातील आर्थिक, कौटुंबिक, सामाजिक यासारख्या सर्व निर्णयांमध्ये स्त्रीचा सहभाग असणे होय. पुरुषांसारखे कपडे घातले, पार्टीत दारू, सिगारेट घेतली की समानता येत नाही. त्यासाठी स्त्रियांनी ठरविले पाहिजे की,

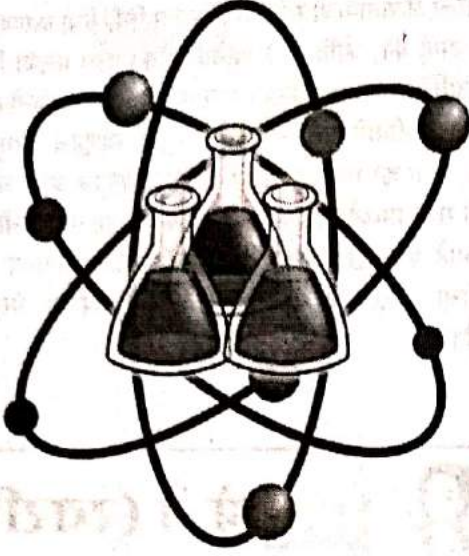
आपल्याला सत्यवानाची सावित्री होऊन पतीची सेवा करण्यात अर्पण व्हायचे आहे की, जोतिबाची सावित्री होवून मला माझ्या विचारांचा माझ्या अस्तित्वाचा शोध घेऊन असामान्य व्हायचंय. प्रत्येक यशस्वी स्त्रीयांच्या पाठीमागे पुरुषाचा हात असतो म्हणूनच सिंधू, साक्षी, ललिता, दिपा ह्या भारतात गाजत आहेत. म्हणूनच आता वेळ आली आहे ती समाजामध्ये असणारी स्त्री-पुरुष भेद नष्ट करण्याची त्यासाठी गरज आहे एकजुटीची, तुमची आमची आणि आपल्या सर्वांच्या एकजुटीची, बदल घडवायचा आहे तो आपल्या घरापासून ते देशापर्यंतचा.

तुझे ते (स्वरचित)

— राऊत शुभम अरुण, माड्री
द्वितीय वर्ष बी.एस्सी

आज तुला पाहिलं खूप खुश दिसलीस तू
पण का असं वाटतंय माझ्या शिवाय एकटी आहेस तू
चंद्र सुद्धा मला रोज खुश दिसतो
पण कधीतरी अमावास्या येणार म्हणून तो सुद्धा रडतो
आज तुझे हे रेशमी केस सुद्धा पाहिले
भुरभुरणाऱ्या बटा आणि प्रश्नावलेले डोळे सुद्धा पाहिले
कसले प्रश्न होते डोळ्यात ते सुद्धा पाहिले
डोळ्यांच्या कडा शेवटी विचारत होत्या का हे प्राण
शेवटी डोळ्यातच राहिले ?
आज तुझे ते गुलाबी ओठ सुद्धा पाहिले
उमलणाऱ्या कळ्या आणि
तुझ्या गालावरच्या खळ्या सुद्धा पाहिल्या
नकळत खळ्या बघता—
बघता मला गुलाबी ओठही बोलले
सांग ना वेड्या हे दिवस असेच कसे चालले ?
आज तुझे ते प्रश्नांकित कान सुद्धा पाहिले
तिरंदाजीतल्या बाणासारखे कोवळे नाक सुद्धा पाहिले
तुझ्या प्रत्येक श्वासात तुला हाक माराविशी वाटली
पण परत लक्षात आले,
तुझ्या हृदयाने तर प्रेमाची कधीच कातण टाकलीय...
कधीच कातण टाकलीय...!

SCIENCE म्हणजे नक्की काय ?

- कु. बारटके तेजश्री सुगे
तृतीय वर्ष बी.ए.

असाच एकांतात असताना माझ्या मनात सहजच एक प्रश्न येऊन थांबला तो प्रश्न म्हणजेच सायन्स शब्दाचा गुंतलेला अर्थ होय. प्रश्न असा होता की, सायन्स म्हणजे नक्की काय ? अनेक उत्तरे होती मनात अनेक व्याख्या होत्या, अनेक विचार होते आणि महत्वाचे म्हणजे तुमच्या माझ्या ओळखीचा सायन्सचा मराठी अर्थ म्हणजे 'विज्ञान' हा ही होता मनात, पण सायन्स या शब्दात इतकी ताकद, शक्ती, चपळाई आहे. ती कोणी जाणू शकत नाही. हीच माहिती म्हणजेच सायन्स म्हणजे नक्की काय ? असा प्रश्न ज्यांच्या मनात वारंवार वावरत असतो. अशा लोकांसाठी हा लेख एक छोटीशी ज्ञानाची उजळणी म्हणून कार्य करेल. न उमलणारे फूल कधीतरी उमलणे म्हणजे सायन्स, देवाच्या नावाखाली करून दाखविलेले चमत्कार म्हणजेच सायन्स कधीच पाणी नसलेल्या हातपंपाला पाणी येणे म्हणजेच सायन्स पाण्यावर आग लागणे म्हणजेच सायन्स डोळ्यातील अश्रू जागेवर थांबविणे म्हणजेच सायन्स अंध व्यक्तिहा हे सुंदर जग पहायला संधी देणे म्हणजेच सायन्स घरात बसूनच जगात कोठेही आपले विचार मांडणे म्हणजेच सायन्स फळांचा, वनस्पतींचा, फुलांचा रंग बदलणे म्हणजेच सायन्स अंधश्रद्धा मुळासकट उपटून टाकण्याचे सूत्र म्हणजेच सायन्स अनेक आजारांचे निदान शोधणे म्हणजेच सायन्स अशक्य गोष्ट, कार्य, काम शक्य करण्याची धमक म्हणजेच सायन्स.

विज्ञान हा शब्द सायन्स या शब्दाचा मराठी अर्थ असला तरी खूप लोक सायन्स शब्द ऐकताच घाबरेतात. पण या शब्दापासून जी प्रगती झाली आहे ती विसरतात. म्हणूनच बरील काही उदाहरणे जी सायन्स या शब्दाशी निगडित आहेत. अनेकांनी सायन्स चा वापर करून लोकांच्या मनात जी भीती निर्माण केली आहे ती कुठेतरी थांबवावी. म्हणून अशी उदाहरणे लोकांच्या वाचनातून जायला हवीत. तसा जर विचार केला तर देव ही संकल्पना आहे किंवा नाही असा स्पष्ट करणे कठीण आहे. पण ज्यांनी देव या संकल्पनेच्या आधारावर विज्ञानाच्या मदतीने म्हणजेच

काही रसायने वापरून वेगवेगळे केलेले प्रयोग त्यांनाच आपण चमत्कार म्हणतो. जो सायन्स जाणतो, समजतो आणि सायन्स चे प्रयोग ज्याला माहित आहेत. तो यास बळी पडत नाही. तो सहजच उद्गारतो 'काय माणूस आहे सोडियमवर पाणी टाकून जाळ काढतोय आणि बोलतोय हे बघा जादू' असे अनेक समज सर्वांना येणे गरजेचे आहे. पण त्यासाठी थोडा जागरूकता असणे गरजेचे आहे.

सायन्स या शब्दात इतकी ताकद आहे ना जी कोणतीही परिस्थिती सहज हाताळता येईल. अशाप्रकारे सायन्स या शब्दात विश्वास, प्रयत्न आणि यशस्वी चाचणी आहे. पण कुठेतरी त्यामध्ये छोटा प्रयत्न असणे गरजेचे आहे. एवढंच नव्हे तर तुम्ही घरबसल्या अनेक उपकरणे, अनेक रसायने, अनेक धातू, अनेक वायू यांचे मिश्रण किंवा यांना एकमेकांशी जुळवून अनेक उपयुक्त चर्चण्या पार करू शकता तसा वाव आहे. सायन्स मध्ये तसे पाहता आज पंचाहत्तर टक्के लोक सायन्सशी सहमत आहेत.

'सायन्स' या शब्दाची व्याख्या माझ्या विचारानुसार अशी आहे की, हे असे केल्यावर हे असे होते व भूलथापा देऊन देवाला जवळ करून सायन्स च्या प्रयोगाची मदत घेऊन देवाच्या नावाखाली वापरण्यात आलेले तंत्र म्हणजेच सायन्स होय. साधी व्याख्या जर केली तरी तिचा अर्थ तोच म्हणजेच 'एखादा प्रयोग कसा करतात व त्यासाठी कोणते साहित्य व रसायने लागतात हे न सांगता लोकांना फसविण्यासाठी अंधश्रद्धेच्या जाळ्यात अडकविणे म्हणजेच सायन्सलाच लोक त्यास जादूटोणा व चमत्कार समजतात.

जास्त नाही पण थोडा तरी विचार नक्कीच करावा सायन्स म्हणजे नक्की काय ? पण हे आलेले उत्तर कदाचित योग्य असेल पण काही लोकांच्या मनात अंधश्रद्धेवर जो विश्वास आहे. तो कमी होऊन सायन्स कडे नक्कीच आकर्षित होणार आणि असे जेव्हा होईल ना तो दिवस आपल्या सर्वांचा महत्त्वपूर्ण ठरेल.

फक्त एकदाच मनाला प्रश्न विचारा म्हणजेच सायन्स म्हणजे नक्की काय ? पूर्ण विराम कधी मिळणार या प्रश्नाच्या उत्तरास...

अस्सल माणदेशी झटका

- कु.पोळ पुजा अण्णा, कु.जाधव राणी ब्रह्मदेव
द्वितीय वर्ष बी.ए.

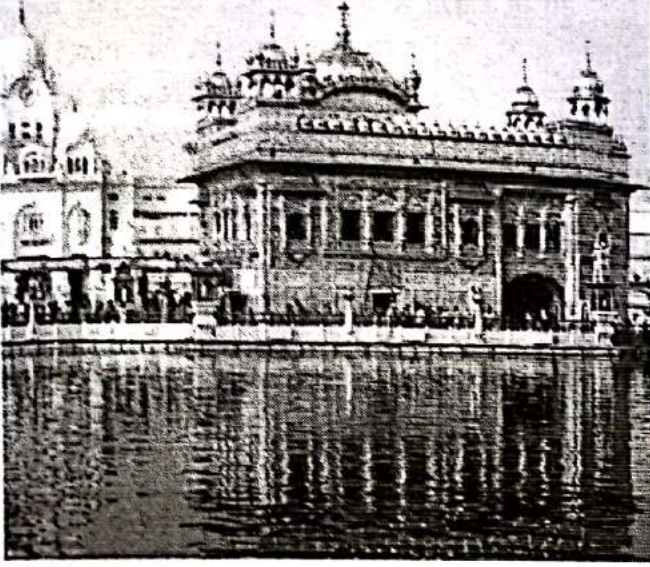
बोली शब्दांतून महाराष्ट्रातील सर्वांत उंच असलेल्या व घाटी म्हणून संबोधले जाणाऱ्या माणवासियांची बोली आहे. त्यातून प्रकट होणारे वेगळेपण सिद्ध होते. याच भागात रामाने सीतेला सोडले होते. ती चालून थकून झोपी गेली. तिला खूप तहान लागली होती. लक्ष्मणाला याची अगोदरच जाणीव असावी या निबिड प्रदेशात पाण्याची वाणवा आहे. उठल्यानंतर तिला पाणी मिळावे म्हणून त्याने उशाला एक आणि पायथ्याला एक असे दोन द्रोण

पाण्याने भरून ठेवले. सीता उठल्यानंतर पायाचा धक्का लागून पायथ्याचा व उशाचाही द्रोण सांडतो. तेथून माणगंगा नदीचा उगम होतो. अशा या पौराणिक आणि ऐतिहासिक दृष्ट्या महत्त्व असलेल्या माणदेशी माणसांचा बोलण्याचाही झटका वेगळाच आहे. बोलीमुळेच प्रमाण भाषा समृद्ध होते. माणदेशी बोली ही मराठी भाषेची बोली आहे.

उलिस : जरा	कातडी : जनावर
चटा-चटा : भरभर	कुठवर : कुठपर्यंत
भांगलन : खुरपणे	कुंचं : कुठलं
परास : तुझ्यापेक्षा	वरिस : वर्ष
खुर्प : भांगलण्याचे अवजार	पुना : नंतर
वाइच : थोडं	पैका : पैसे
पुन्यांदा : नंतर	सनवार : शनिवार
वाईल : वेगळं	डोरलं : मंगळसूत्र
भगुलं : पातेलं	घरला : घरी
घोडा : दगड	पिठलं : बेसन
उष्ट : शिल्लक राहिलेलं जेवण	वगुळ : वेगळं
वचावचा : बडबड	थाल : ताट
नाया : नाही	काटवाट : परात
बिस्तारवार : गुरुवार	बिस्तारा : अंथरूण
आयतवार : रविवार	फुकणी : फुकारी
केनवार : कोणतावार	वंगाळ : वाईट
डोबर : म्हैस	उडालं : संपलं

इस्टुल : स्टोव्ह	गुमलं : हरवलं
चुलकांड : चूल	फटफटी : मोटारगाडी
फरताळ : खिडकी	नवं : नवीन
खरकटं : शिल्लक जेवण	आकाड : आषाढ
लोढणा : म्हैशीच्या	पुस : पौष
गळ्यात बांधलेला	चिरगुट : चिंध्या
हिर : विहिर	रगात : रक्त
कुणान ठाऊक : काय माहित नाही	पिस्तूल : बंदूक
मामंजी : सासरे	डेरा : मडकं
आत्या : सासू	यल : वेल
खेटर : चप्पल	पुण्यांदा : पुन्हा
खंडवा : जमाव/घोळका	गुळमाट : गोड
टार्ल : केस	उणउण : गरम
विडंबन : चिडवू नकोस	दांडकं : लाकूड
आय : आई	थोरला : मोठा
लबाड : खोटं	पोरगी : मुलगी
काकण : बांगडी	पोरगं : मुलगा

त्योक : मुलगा	टाळा : कुलूप	इश्वास : विश्वास	राकिस : राक्षस
धाकटा : लहान	खोडसाल : खोडकर	दिस : दिवस	कूकू : कुंकू
ढोला : जाड	चिमणी : दिवा	दोसरा : आठवण काढणे	टेंबा : मशाल
भिताडू : भित	इस्टूल : स्टो	भोंड येण : चक्कर येण	चराट : दोरी
डोस्क : डोकं	शिरडी : शेळी	झुंका : पीटल बेसन	हिर : विहीर
लबाड : खोटं	दिवट : दिवा	लोटा : तांब्या	कवाल : कौल
सारं : सर्व	लुगड : साडी	थैयली : पीशवी	फुकणी : नळी (फुकारी)
ध्यान : लक्ष	काटवट : परात	त्याल : तेल	यल : वेल
ईमान : विमान	गाडग : मडके	म्हणजी : म्हणजे	खमिस : शट्र
कैची : कात्री	नग : नको	पड्याल : पलीकडे	डिचकी : तवळी
किरसुणी : झाडू	धाडले : पाठवणे	याड : वेड	गुळमाट : गोड
पोळा : बेंदूर	इचार : विचार	येडपाट : वेडा	किरसुनी : झाडू
पाव्हणा : पाहुणा	आय : आई	पुस : पौष	थोरला : मोठा
तण : गवत	किसत : किती	तरास : त्रास	ढोला : जाड
मास्तर : शिक्षक	लयं : जास्त	त्यासणी : त्यांना	मळ्यात : शेतात
बाई : स्त्री	डोबरं : म्हैस	दुपारच्या वक्ताला : दुपारची	पिरम : प्रेम
थैली : पिशवी	कॅड : एस.टी स्टॅण्ड	वेळेला	सपान : स्वप्न
पेटी : सुटकेस	शाण : शेण	कसणुस : कसातरी	पोळल : भाजणे
आगान : मैदान	दावं : कासरा	झिपच्या : केस	आकरीत : नवल
फारिस्ट : कुरण	पैरण : सदरा	तांबड फुटलं : सकाळ होणे	फावड : खोर
पैरण : शर्ट	फराक : फ्रॉक	वारल : मरण / मेलेला	एरवाळी : लवकर
सांडशी : पक्कड	फडतळ : कपाट / लाकडी	थ्यार : नाटक	न्ह्यारी : सकाळचे जेवण
लुगडं : साडी	टकुर : डोक	चिमणी : बत्ती / दिवा	कडान : मटनाचा रस्सा
सपार : गोठा	हुडकने : शोधणे	लेंगा : पॅन्ट / पायजमा	ठेक : पोत
वाकळ : गोधडी	घावल : सापडल	आयना : आरसा	सपार : गोठा
पितळी : ताटली	गुमल : हरवल	निऊ दे : गार होणे / थंड होणे	म्या : मी
म्हसरं : म्हैशी	बिगीबिगी : भरभर	बरसान : सर्दी	पव : पोहे
कवा : केव्हा	कवा : केव्हा	वाकळ : गोधडी	कवाड : दार
डाक्टर : डॉक्टर	इचु : विंचु	बोचक : गाठोड	नरड : घसा
वावार : शेत	गवतार : गोमुत्र	गिरान : ग्रहण	ईवान : विमान
जळाण : सरपण	कोरड्यास : भाजी	बेलन : लाटन	पटकी : प्लेग (एक शिवी)
गोण : पोतं	हकड : इकडे	कोपाट : झोपडी	मेढ : खांब
जोधळा : ज्वारी	तकड : तिकडे	हापिस : ऑफीस	
पटका : फेटा	उंधा : उध्या	टाळा : कुलूप	
छापडी : पॅड	गिधाड : रागाच्या भरात	कडूस : रात्र	
नाकीनळ : वैताग	बोलण्याचा शब्द	शिवार : शेत	
पट्ट्या : पैंजण	तवा : तेव्हा	सरपान : जळण	
शुटर : स्वेटर	जवा : जेव्हा	इचूकाटा : साप	

मी केलेला अविस्मरणीय प्रवास

— जाधव प्रथमेश भगवान
प्रथम वर्ष बी.ए.

दोन वर्षांपूर्वीची गोष्ट. मी दहावीमध्ये असताना परीक्षा झाल्यानंतर प्रवासासाठी माझ्या कुटुंबातील व्यक्तिबरोबर फिरण्यासाठी जम्मू-काश्मिर, पंजाब या उत्तरेकडील राज्यांमध्ये गेलो होतो. या प्रवासासाठी आम्ही मुंबईतील वांद्रे या रेल्वेस्थानकातून 'जम्मूतावी-बांद्रा' या रेल्वेगाडीने रवाना झालो. हा माझा रेल्वेचा पहिलाच प्रवास होता. रेल्वेतून अरबी समुद्र, सुरत, गुजरातमधील आंब्याची झाडे, भारताची राजधानी दिल्ली, पंजाबमधील गव्हाची शेती बघत आम्ही दोन दिवसात निसर्गसौंदर्याने नटलेल्या 'जम्मू-काश्मिर' या राज्यात पोहोचलो.

तिथे पोहोचल्यानंतर मला वेगळेच वातावरण जाणवू लागले. कारण या अगोदर मी हिरवीगार झाडे, सुंदर धबधबे व तेथील वेगवेगळे पक्षी कधीच पाहिले नव्हते. त्यानंतर आम्ही बसने जम्मू पासून शंभर किमी अंतरावर असणाऱ्या 'कटरा' या वैष्णवदेवीच्या पवित्र तीर्थक्षेत्राला भेट दिली. हा वैष्णवदेवीचा डोंगर पायी चालत जायचे म्हटल्यास १ किमी इतका आहे. कारण या डोंगरावर जाण्यासाठी कोणत्याही वाहनांच्या सुविधा उपलब्ध नाहीत. त्यामुळे प्रवासासाठी घोडा किंवा पायी जावे लागते. त्यामुळे आम्ही हा प्रवास मोठ्या उत्साहाने पायी केला. चालत जात असताना आम्ही रस्त्यामधील चहा, कॉफी यासारख्या गरम पेयांचा आस्वाद घेतला. त्यामुळे हा डोंगर चढताना आम्हाला अजिबात थकवा आला नाही. आम्हाला हा डोंगर चढण्यासाठी सुमारे सहा तास लागले व नंतर जेवण करून झोपी गेलो. पण झोपल्यानंतरही माझ्या मनात डोंगर उतरत असताना येणारी मजा येत होती.

दुसऱ्या दिवशी आम्ही जवळच असलेल्या 'पटनीटॉप' या थंड हवेच्या ठिकाणाला भेट दिली. या ठिकाणी लोकांची खूपच

गर्दी असते. येथे जाताना आम्ही खाजगी वाहनाने प्रवास केला. त्या ठिकाणी गेल्यानंतर डोंगरातून पडणाऱ्या धबधब्याचे शुद्ध पाणी प्यायल्यानंतर माझे मन अधिकच प्रसन्न झाले. तेथे आम्ही वेगवेगळ्या झाडांचे फोटो व प्राण्यांचे फोटो काढले. तिथे आम्ही काश्मिरी राजमा व अन्य पदार्थांचे भोजन केले. हा परिसर मोठा असल्याने आसपासच्या प्रदेशात जाण्यासाठी आम्ही घोड्याचा वापर केला व येताना खूप कंटाळा आल्यामुळे धबधब्याच्या जवळ असणाऱ्या चहाच्या स्टॉलमध्ये आम्ही विणलेल्या बाजेवर बसून चहा व बिस्किट यांचा आस्वाद घेतला जवळच असणाऱ्या शनि मंदिराला भेट दिली. हे भव्य मंदिर पाहून आम्ही आश्चर्यचकीत झालो. त्यानंतर आम्ही पंजाबमध्ये असणाऱ्या अमृतसर या ठिकाणाला भेट दिली. तिथे गेल्यानंतर अगोदर आम्ही हॉटेलमध्ये मुक्काम केला. त्यानंतर फ्रेश होऊन सकाळी आम्ही अमृतसर मधील जालियनवाला बाग या ऐतिहासिक स्थळाला भेट दिली. तेथील बागेतील संग्रहालयातील अनेक प्रकारची भिंतीचित्रे पाहून माझे मन भरून आले. त्यानंतर आम्ही याच बागेत असणाऱ्या हुतात्मा स्मारक तेथे अमरज्योत या ठिकाणाला भेट दिली आम्ही विविध प्रकारचे फोटो काढले हुतात्मा स्मारक पाहून मी आश्चर्यचकीत झालो.

दुपारी आम्ही गुरू गोविंदसिंग यांनी बांधलेले सुवर्णमंदिर या ठिकाणाला भेट दिली. हे चारशे किलो सोन्याने मढवलेले भव्य मंदिर पाहून मला फार आनंद झाला. या मंदिराला भेट देतेवेळी माझा दहावीचा ऑनलाईन निकाल जाहीर झाला, मला गुणही चांगले मिळाले होते. त्यामुळे माझा आनंद हा द्विगुणित झाला. अशा प्रकारे या आनंदाच्या भरात मी मंदिरात कधी दर्शन घेतले ते मलाही

समजले नाही. त्यानंतर आम्ही या मंदिरात प्रसाद घेतला. दुपारी चार वाजता भारत पाकिस्तान सीमा असणाऱ्या 'वाघाबॉर्डर' म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या सीमेला भेट दिली त्यानंतर आम्ही सैनिकी विभागात जाऊन तेथील सैनिकांविषयी विविध प्रकारची माहिती मिळवली. तेथील भारतीय व पाकिस्तानी सैनिकांचे सायंकाळचे संचलन पाहून माझे मन भरून आले आहे. नंतर आम्ही जवळच असणाऱ्या धबधब्याला भेट दिली. आम्ही आमच्या मुक्कामाच्या हॉटेलमध्ये जाऊन आराम केला.

दुसऱ्या दिवशी सायंकाळी आम्ही अमृतसरमधून मुंबईला रवाना झालो. पण रेल्वेमधून प्रवास करताना माझ्या मनात पाहिलेल्या स्थळांविषयी विचार येत होते. हे विचार मनात घेऊनच मुंबईमध्ये कधी पोहोचलो ते मलाही समजले नाही. तेथून आम्ही बसने घरी आलो या प्रवासाविषयी विचार माझ्या मनात सतत येत होते हा प्रवास माझ्या जीवनातील अविस्मरणीय असा प्रवास ठरला आहे.

शब्द

- कु.माने कोमल बाळासो
तृतीय वर्ष बी.एस्सी

शब्दांनीच शिकवलंय

पडता पडता सावरायला

शब्दांनीच शिकवलंय

रडता रडता हसायला

शब्दांमुळेच होतो

एखाद्याचा घात आणि

शब्दांमुळेच मिळते

एखाद्याची आयुष्यभर साथ

शब्दांनीच जुळतात

मनामनांच्या तारा

शब्दांनीच चढतो

एखाद्याचा पारा

शब्द जपून ठेवतात

त्या गोड आठवणी आणि

शब्दांनीच तरळते

कधीतरी डोळ्यात पाणी

म्हणूनच जो जीभ जिंकेल

तो मन जिंकेल आणि जो

मन जिंकेल तोच जग जिंकेल.

विचारधारा

- कु.नरळे अन्नपूर्णा वसंत
तृतीय वर्ष बी.एस्सी

वात जळते प्रकाशासाठी

चंदन झिजते सुगंधासाठी

फुल हसते सुवासासाठी

सारी सृष्टी फुलते फक्त दुसऱ्यासाठी

पण, तू मात्र जगतोस फक्त पैशांसाठी

का ? आणि कशासाठी ?

विचारलंयस कधी तू हे स्वतःच्या मनाला ?

पैसा ही जगण्यासाठी आवश्यक बाब आहे

मात्र तो मिळवण्यासाठी

आपला स्वाभिमान विकला जाऊ नये

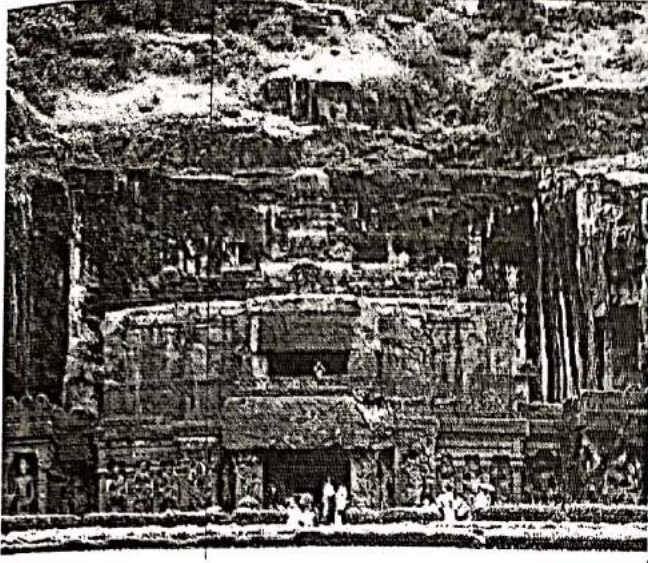
नाही तर स्वाभिमान गमावलेली माणसं

आणि पायातील चप्पल यात फरक तो काय ?

चप्पल कितीही किंमती असली

तरी तिची जागा ही पायातचं

ती कोणी डोक्यावर थोडेच घेणार आहे.

माहितीपर लेख

कैलास मंदीर वेरुळ : एक शोध

- सुर्यवंशी सचिन गुलाब
तृतीय वर्ष बी.ए.

अजिंठा आणि वेरुळ ही ठिकाणे लेणीसाठी सर्व जगभर प्रसिद्ध आहे. वेरुळ औरंगाबादहून १६ मैल दूर आहे. पहाडावर अर्धवर्तुळात १७ ब्राम्हण, १२ बौद्ध आणि ५ जैन गुफा मंदिरे आहेत. या मंदिरांना बनविण्याकरीता जवळ जवळ एक हजार वर्षे लागली, असा अंदाज आहे. या सर्व मंदिरात कैलास मंदिर ५० वर्षांमध्ये राष्ट्रकूट राजा कृष्ण याने बनविले. या मंदिरात एक शिवलिंग स्थापित आहे. हे मंदिर जवळ-जवळ १५० फूट लांब आणि १०० फूट रुंद चौकोनी चबुतऱ्यावर बांधलेले आहे. मंदिराचा जोता (पाया) २५ फूट उंच आहे की, आपण तळघरात उभे आहोत असे वाटते. मंदिराच्या भिंतीवर हत्ती, सिंह आणि अन्य पशु खोदले गेले आहेत. गाभाऱ्याचे शिखर ९५ फूट उंच आहे. ह्या शिखरास ४ तळवे आहेत. याला बघताच शिवाच्या कैलास पर्वताचीच आठवण होते. प्राचिन हिंदूची ही देणगी आहे.

हे मंदिर म्हणजे विकसित द्रविड शैलीचा नमुना आहे. यात पल्लव शैलीची झाकही मिळते. याच्या शिखरावर पल्लव शैलीची रथासारखी 'स्तूपिका' आहे. ह्या मंदिरासारखे हे एकच मंदिर आहे.

या काळात भारतीय कला विकसित होती आणि त्या केलची स्वतःची एक स्वतंत्र शैली होती. पुर्वी हस्ती दंताला कापून कलाकृती तयार करायचे. तसेच शिल्पकृतीचे होते. या कलाकारांनी पुर्वापार चालत आलेल्या शैलीचे अनुकरण केले नाही. त्यांनी पहाडच्या पहाडच कुशलपूर्वक खोदून शिल्प तयार केले व त्यांना मंदिराचे रूप दिले, या प्रथम दगडांना कोरून मंदिरे तयार करण्याबाबत कुणी कल्पनाही केली नव्हती. परंतु ही कला मर्यादितच राहिली.

या मंदिराच्या निर्माण कार्याचा पहिला टप्पा मेहेनतीचा होता,

पण सोपा होता. प्रथम पहाडाला वरून खाली कापायचे. ३०० फूट लांब आणि १७५ फूट रुंद आकाराचा आयात तयार करायचा होता. मधोमध २०० फूट लांब, १०० फूट रुंद आणि १०० फूट उंच पहाडाचा एक भाग राहिला होता. यानंतर ओबडधोबड खोदण्यास सुरुवात झाली. या बरोबर शिल्पकारांचे कोरीव कामही सुरु झाले. या मंदिराच्या निर्मितीकरिता १०० वर्षे लागली. याला तयार करण्यास ३० लाख घनफुट दगड कोरला गेला आहे.

आता तुम्ही मंदिराविषयी मंदिराच्या

भाषेत ऐका

“माझी चारअंगे आहेत. मुख्य मंदिर, प्रवेशद्वार, मध्यभागी असलेला नंदी आणि अंगणाच्या चारही बाजूस असलेले मठ. माझे मुख्य प्रवेशद्वार पश्चिमेकडे आहे. पायऱ्या चढूनच पश्चिम दिशेस असलेल्या दगडी छत्रीमध्ये येता येते. सर्वात उंच भाग इकडेच आहे. माझ्या अंगणातील चारही बाजूंचे दगड कापून चार मंदिरे तयार केलेली आहेत. यांची शैलीच माझी विशेष शैली आहे. एका दालनातून माझ्या गाभाऱ्यापर्यंत येता येते. हा सभामंडप ७० फूट लांब आणि ६० फूट रुंद आहे. याच्या समोर बारीक नक्षीकाम केलेल्या चौकटीवर २० फूट उंच नंदी मंदिर आहे. नंदी मंदिराच्या दोन्ही बाजूंना ५१ फूट उंच असे ध्वजस्तंभ आहेत. त्याची शिल्पकृती असाधारण आहे. या प्रत्येक खांबावर भव्य त्रिशूल आहे.”

“माझ्यात चार तळ आहेत. भूतल कक्षातून दुसऱ्या आणि तिसऱ्या तळासमोर सुंदर आकर्षक सजे बाढलेली आहेत. तिसऱ्या तळाचे छत खांबावर टेवलेले आहे. चवथ्या मजल्यावर बाहेर जाण्याचा मार्ग आहे. माझ्या मंडपाला ६ खिडक्या आहेत. यावेळी

दक्षिण - पश्चिमेकडील खिडकी तुटली आहे. माझ्या चारी बाजूला लांबलचक गॅलरी आहे. गॅलरीतही अनेक प्रकारच्या मुर्ती आहेत. माझ्या भिंतीवर महाभारत आणि रामायणातील घटना अंकित केल्या आहेत. या कोरीव मुर्तीमध्ये हत्तीचे कोरीव काम अफाट अप्रतीम आहे. तीन प्रतिभा मंडळात ४२ हून अधिक धार्मिक दृश्यांना चितारले आहे. त्रिपूरा दाह आणि कैलास पर्वतास रावणाने उचलणे ही दृश्ये विशेष सजीव वाटतात. दगडांना कोरून जे दीपस्तंभ तयार केलेले आहेत त्याची सर जगातल्या कुठल्याही दीपस्तंभाला देणे शक्य नाही. माझ्या काही भागाला पुलाद्वारे

जोडलेले आहे. अशी पद्धत दुसऱ्या मंदिरांमध्ये दिसत नाही नटराज, उमा महेश्वर, दुर्गा, महिषासुरमर्दिनी, अर्धनारी किती तरी रूपांचे दर्शन या शिल्पकृतीत बघावयास मिळते."

"माझ्या येथे ठिकठिकाणी दरवाजे, पायऱ्या, जिने, खांबे सर्वांवरच कलाकृती केली आहे. ती पाहून तुमचे मन निश्चित आनंदी झाले असेल. दुपारनंतर सूर्यकिरणे जेव्हा माझ्या आत येतात तेव्हा तेथील कलाकृती अधिकच मोहक जाणवतात त्यावेळी दगडाचा रंग गर्द लाल आहे असे वाटते"

आमचा सातारा

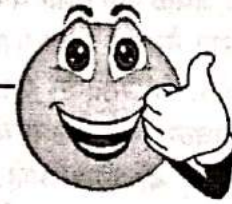
- कु.लोखंडे सुप्रिया केशव
प्रथम वर्ष कला

महाबळेश्वरचा धुंद वारा
आमचा सातारा
शिवाजी राजांचा
मर्द मराठा आमचा सातारा

सह्याद्रीच्या कड्या कपाऱ्या
आमचा सातारा
प्रतापगडाच्या वाघनख्या
आमचा सातारा

कंधी पेढ्यापासून
फेट्यापर्यंत
मातीचा अस्सल
सुगंधाचा अन् प्रेमाचा
आमचा सातारा

घाटी शिव्यामधील
रांगडे प्रेम
आमचा सातारा
सात ताप्यामध्ये वसलेला
आमचा सातारा

विनोद

- कु. सुषमा किसन खरात
द्वितीय वर्ष बीसीए.

गंपू परीक्षा देवून आला. बाबांनी त्याला विचारले
बेटा पेपर कसा गेला ?

गंपू म्हणाला - फक्त पहिला प्रश्न राहिला.

बाबांनी विचारले, आणि बाकीचे ?

गंपू म्हणाला - तिसरा प्रश्न येत नव्हता

चौथ्याचे उत्तर लिहायचे विसरलो

पाचवा प्रश्न मला दिसलाच नाही

आणि सहावा प्रश्न मागच्या बाजूला

असल्याने तो मी पाहिलाच नाही.

बाबांनी रागाने विचारले, आणि दुसरा प्रश्न ?

गंपू उत्तरला - तेवढा एकच चुकला.

माहितीपर लेख

ग्रामीण साहित्याचे कैवारी : आनंद यादव

- कु.माने सोनाली एकनाथ

प्रथम वर्ष बी.ए.

ज्येष्ठ साहित्यिक, समीक्षक आणि कवी आनंद हे काळाच्या पडद्याआड गेले. मराठी साहित्याच्या प्रवाहात ग्रामीण साहित्याचा प्रवाह निर्माण करणारे आणि ग्रामीण लेखकांना प्रोत्साहन देणारे आनंद यादव हे कृतिशील साहित्यिक होते. त्यांनी ग्रामीण साहित्याचे अवलोकन करून ग्रामीण साहित्याला दिशा देण्यासाठी ग्रामीण साहित्यिक निर्मितीसाठी प्रा.रा.रं.बोराडे, प्राचार्य द.ता.भोसले, प्रा.नागनाथ कोत्तापळे, भास्कर चंदनशिव आणि वासुदेव मुलाटे यांच्यासमवेत ग्रामीण साहित्य चळवळीची उभारणी केली. भारती विद्यापीठाचे संस्थापक आणि कुलपती मा. डॉ.पतंगराव कदम यांच्या सहकार्याने भारती विद्यापीठ, पुणे येथे १९७७ साली पहिले ग्रामीण साहित्य संमेलन आयोजित करण्यात आले. ग्रामीण साहित्य संकल्पनेचा विचारव्यूह आनंद यादवांनी आकाराला आणला.

कृषिकेंद्रित ग्रामजीवनाला लेखन साहित्यातून करणारा ग्रामीण साहित्याचा प्रवाह स्वतंत्र आणि बहुजननिष्ठ आहे. ग्रामीण साहित्याची चळवळ गतिशील करित असतानाच यादव श्रेष्ठ दर्जाची साहित्यनिर्मितीही करित होते. 'खळाळ', 'आदिताल', 'उखडलेली झाडे', 'डवरंगी' यांसारखे कथासंग्रह, 'हिरवे जग', 'मायलेकर' यांसारखे कवितासंग्रह आणि 'गोतावळा', 'नटरंग' यासारख्या कांदबऱ्या त्यांनी लिहिल्या. 'झोंबी' 'नांगरी', 'घरभिंती', 'काचवेले' या कांदबऱ्यातून स्वतःचे आत्मचित्रण त्यांनी केले शिक्षण व्यवसायानिमित्त शहरात आलेले ग्रामीण युवक आपले अनुभव लेखनातून व्यक्त करू लागले. आनंद यादव यांच्या 'झोंबी' कांदबरीला साहित्य अकादमी पुरस्कार मिळाला.

आनंद यादवांनी महाराष्ट्र साहित्य पत्रिकेचा ग्रामीण साहित्य

विशेषांक संपादित केला होता. साहित्य रसिकांच्या अंतःकरणात आपल्या साहित्याने आणि मर्मग्राही समीक्षा दृष्टीने आपले स्थान निर्माण करणाऱ्या आनंद यादवांना भावपूर्ण श्रद्धांजली !

ग्रामीण पार्श्वभूमीपेक्षा ग्रामीण जीवनाचा अनुभव महत्वाचा मानला. ग्रामीण ते पेक्षा अनुभवात्मकता अधिक महत्वाची मानली. १९७५ च्या दरम्यान आनंद यादवांनी ग्रामीण साहित्याला चळवळीचे स्वरूप देण्याचा प्रयत्न सुरू केला आणि त्यात त्यांना अपेक्षित यशही आले. ग्रामीण साहित्याच्या चळवळीला 'वाङ्मयीन प्रवाहाचे' रूप देण्यात या चळवळीचा मोठा सहभाग होता.

काळाच्या ओघात बदलत जाणारे वास्तव शहरीकरणाचे वाहू लागलेले वारे पार्श्वस्थ पद्धतीच्या भांडवली आधुनिकतेची चाहूल 'गोतावळा' तून सर्वप्रथम दिसली. गोतावळाने एका अर्थाने कृषिसंस्कृतीच्या पराभवाची कथा मांडली.

'साहित्य समाजाचा आरसा असते' हे वाक्य वाचायला छान वाटतं, पण प्रत्यक्षात मात्र या आरशात डोकावणे ही अवघड गोष्ट असते. एका अर्थाने कृषिसंस्कृती ही एका उत्क्रांतीवरच्या टप्प्यावर उभा होती, व्यावसायिक वळणावर उभी होती हे वळण आनंद यादवांनी 'गोतावळा' तून नेमकेपणाने टिपले. त्यानंतर मराठी साहित्याच्या चर्चेत ग्रामीण साहित्याला मध्यवर्ती स्थान प्राप्त करून दिले. आनंद यादवांच्या समग्र साहित्याचा आढावा घेताना कदाचित वेगवेगळी मतं व्यक्त होत राहतील. बरवाईटपणाच्या चर्चाही होत राहतील, पण एक गोष्ट मात्र खरी; की त्यांच्या शेती निष्ठेविषयी शंका घेता येणार नाही. त्यांचाच हिरवी संस्कृती या कथेतील भोईटे नावाचा प्राध्यापक म्हणतो

“नुकसानीत आली
तरी शेती टिकली पाहिजे

ती आहे म्हणून देश आहे

खेडी आहेत म्हणून शहरे आहेत

आपण आहोत म्हणून आपली संस्कृती आहे

इतर कुठल्याही साहित्याकडे वेगळा वाङ्मयीन प्रवाह म्हणून पाहिले जात नाही. यादवांनी मराठीत हे करून दाखविले. आनंद यादवांच्या साहित्यातून वारकरी संप्रदाय, अध्यात्मिक भावना,

कृतिनिष्ठ जीवनशैली नेहमीच दिसून येते. आनंद यादवांच्या ‘नटरंग’ कादंबरीतून खालच्या जातीतील गुणाला त्याच्या तमाशा व्यवसायामुळे स्वतःच्या उरवस्ततेला सामोरे जावे लागते. त्याच्यातील कलावंताचा अंत होतो. शेतकरी, शेतमजूर, खेडू, स्त्री, पाणी, माती, पशू, पक्षी, निसर्ग, औद्योगिकरण अशा विविध अंगाने ग्रामीण जीवनाचा वेध घेणारे आनंद यादव.

अशा या थोर साहित्यिकाला भावपूर्ण श्रद्धांजली !

माय

- खांडे चैतन्य आनंदराव

तृतीय वर्ष वाणिज्य

ओढीने घट्याच्या

उडे पांखरू सांजेला

मन धावे तुझ्याकडे

कुशी घेग लेकराला ।

दोरं कष्ट उपसुन

जीव थकला भागला

न्हाऊ माखु घाल मज

डोळे आले हे निजेला ।

मागे लागुन सुखाच्या

जरी गाव मी सोडला

क्षणभर ना मला

तुझा विसर पडला ।

व्याकुलाला जीव माझा

आई तुझ्या ग भेटिला

आठवनीने तुझ्या आज

गळा माझा ग दाटला ।

घाम गाळुन बहुत

जरी पैका हा साठला

कागदाच्या तुकड्याने

लेक आईला मुकला ।

वाटे सगळे सोडून

गाव आपला गाढवा

सेवा करताना तुझी

देह मातीत मिळावा

दिस सुखाचे दावण्या

लेक परतून आला

पुरे झाले ते राबणे

थोडा घे आता विसावा

थोडा घे आता विसावा ।।

माहितीपर लेख

दहिवडी नगरपंचायतीतील निर्वाचित सदस्यांचे स्वरूप : एक अभ्यास

- कु.गायकवाड कोमल/कु.खरात किरण
तृतीय वर्ष, बी.ए.

सन २०१५ साली महाराष्ट्र शासनाने काही ग्रामपंचायती रद्द करून त्याठिकाणी नव्याने नगर पंचायती निर्माण केल्या. सामान्यतः पूर्वी ग्रामपंचायत असणारे परंतु लोकसंख्येत वाढ झालेले गाव व तालुका किंवा विकास गटाचे ठिकाण हे निकष समोर ठेऊन शासनाने नवीन नगरपंचायती निर्माण केल्या. यातीलच नव्याने निर्माण झालेली एक नगरपंचायत म्हणजे सातारा जिल्ह्यातील दहिवडी नगरपंचायत होय. सातत्यपूर्ण दुष्काळ, रोजगाराच्या अपुन्या संधी व वेगाने होत जाणारे स्थलांतर या तीन प्रमुख समस्यांचा सामना करत असलेले प्रथमच नगरपंचायत निवडणुकीला सामोरे गेले. या निवडणुकीत जे उमेदवार निवडून आले ते पूर्णतः स्थानिक स्वरूपाचे आहेत. त्यामुळे त्यांच्या स्थानिक स्वरूपाचा अभ्यास करणे महत्त्वाचे आहे. कारण त्यातूनच महाराष्ट्रात नव्याने निर्माण झालेले जे स्थानिक नेतृत्व आहे त्यांचा सामाजिक, धार्मिक, आर्थिक, शैक्षणिक व राजकीय स्तर कसा आहे याची माहिती मिळते. म्हणून प्रस्तुत संशोधनात दहिवडी नगरपंचायतीतील निर्वाचित सदस्यांच्या स्वरूपाचा अभ्यास केला आहे.

* संशोधन प्रश्न :

निमशहरी भागातील स्थानिक शासनसंस्थेत निवडून आलेले सदस्यांचा सामाजिक, धार्मिक, आर्थिक, शैक्षणिक व राजकीय स्तर कसा असतो ? या प्रश्नाच्या अनुषंगाने प्रस्तुत संशोधनात अभ्यास केला आहे.

* संशोधनाचे महत्त्व :

सन २०११ साली झालेल्या जनगणनेनुसार महाराष्ट्राच्या ग्रामीण भागात घट होऊन शहरी व निमशहरी भागात वाढ झाली आहे.

परिणामी महाराष्ट्रातील राजकीय सत्तेचा केंद्रबिंदू ग्रामीण भागाकडून शहरी व निमशहरी भागाकडे सरकला आहे. त्यामुळे महाराष्ट्राच्या स्थानिक राजकीय प्रक्रियेत बदल झाला असून, स्थानिक नेतृत्वही बदलेले आहे. या बदलाचा संशोधनात्मक दृष्टिकोणातून अभ्यास करणे अत्यंत महत्त्वाचे आहे.

* संशोधन उणीव (Research Gap) :

शहरी व निमशहरी भागात २०१५ साली नव्याने निर्माण करण्यात आलेल्या नगरपंचायतीत निवडून आलेले जे सदस्य आहेत त्यांचा स्वरूपाचा अभ्यास अजूनपर्यंत झालेला अढळून येत नाही. ही उणीव अंशतः भरून काढण्याच्या उद्देशाने प्रस्तुत संशोधनात दहिवडी नगरपंचायतीत निवडून आलेल्या सदस्यांचा अभ्यास केला आहे.

* संशोधनाचे उद्दिष्ट्य :

स्थानिक शासनसंस्थेत नव्याने निर्माण झालेल्या स्थानिक राजकीय नेतृत्वाचा अभ्यास करणे.

* संशोधनाची गृहितके :

१. स्थानिक शासनसंस्थेत अल्पसंख्यक समूहाला कमी प्रमाणात राजकीय सहभाग मिळतो. तसेच त्यांचे स्थानिक नेतृत्वही मर्यादित असते.
२. स्थानिक शासनसंस्थेत निवडून आलेल्या महिलांचे प्रमाण पुरुषांच्या बरोबरीने पन्नास टक्के असते. परंतु त्यातील बहुतांश महिला या पेशाने गृहिणी असतात. परिणामी त्या आपला पूर्ण वेळ राज्यकारभारासाठी देऊ शकत नाहीत.
३. स्थानिक शासनसंस्थेत शेतकरी नेतृत्व कमी होत असून, व्यवसाय करणाऱ्या नेतृत्वात वाढ होत आहे.

* संशोधनाची व्याप्ती किंवा कार्यक्षेत्र :

प्रस्तुत संशोधन २०१६ साली झालेल्या दहिवडी नगरपंचायत निवडणुकीपुरते मर्यादित आहे.

* माहितीचे संकलन करण्याची पद्धती :

प्रस्तुत संशोधनासाठी प्राथमिक स्रोतांद्वारे माहितीचे संकलन केले आहे. यामध्ये प्रश्नावली तयार करण्यात आली असून, त्याद्वारे निर्वाचित सदस्यांची माहिती गोळा केली आहे.

* माहितीचे विश्लेषण करण्याची पद्धती :

प्रस्तुत संशोधनासाठी संकलित केलेल्या माहितीचे सारणीकरण (तक्ते) करून विश्लेषण केले आहे. तसेच निरीक्षणे नोंदविली आहेत.

दहिवडी नगरपंचायत निवडणूक २०१६ : निर्वाचित सदस्य व राजकीय पक्षनिहाय वर्गीकरण

राजकीय पक्ष

अ.न.	काँग्रेस पक्ष	राष्ट्रवादी काँग्रेस पक्ष	इतर पक्ष	अपक्ष निर्वाचित	एकूण सदस्य संख्या
१	११	०५	००	०१	१७

* निष्कर्ष :

१. शहरी स्थानिक शासनसंस्थेत राष्ट्रीय राजकीय पक्ष व प्रादेशिक राजकीय पक्षांव्यतिरिक्त इतर पक्षाकडून किंवा अपक्ष म्हणून स्थानिक राजकीय नेतृत्व विकसीत होत नाही (पहा तक्ता क्र.१).
२. स्थानिक शासनसंस्थेत जे सदस्य निर्वाचित असतात ते जन्माने महाराष्ट्रीय असतात. इतर प्रांतात जन्मलेल्या राजकीय नेतृत्वाला स्थानिक शासनसंस्थेत राजकीय मिळत नाही (पहा तक्ता क्र.२)
३. ७२ व्या व ७३ व्या घटनादुरुस्तीत केलेल्या तरतुदीनुसार स्थानिक शासनसंस्थेत महिलांना राखीव जागा मिळाल्यामुळे त्यांचा मोठ्या प्रमाणात राजकीय सहभाग वाढलेला आहे (पहा तक्ता क्र. ३). परंतु ज्या महिला निवडून येतात त्या बहुतांश गृहिणी असतात. परिणामी त्या पूर्णवेळ राजकारण किंवा समाजकारणात भाग घेत नाहीत (पहा तक्ता क्र.७).
४. स्थानिक शासनसंस्थेत अल्पसंख्यांक समूहाला मोठ्या प्रमाणात राजकीय सहभाग मिळत नाही (पहा तक्ता क्र.४).
५. स्थानिक शासनसंस्थेत अनुसूचित जाती व जमातींना आरक्षण

दिल्याखेरीज त्यांचा उमेदवार निवडून येऊ शकत नाही (पहा तक्ता क्र.५).

६. स्थानिक शासनसंस्थेत सुशिक्षितांना राजकीय सहभाग मिळतो परंतु उच्च विद्याविभूषित उमेदवार मात्र राजकीय सहभागापासून वंचित असलेले दिसतात (पहा तक्ता क्र. ६).

७. स्थानिक शासनसंस्थेत निवडून आलेल्या सदस्यात शेतकऱ्यांचे प्रमाण कमी असते. उलट व्यापारी व व्यवसायिक मोठ्या प्रमाणात राजकीय सहभाग घेत असल्याचे दिसून येते (पहा तक्ता क्र.७).

जीवन

- कु. माने सुवर्णा पोपट
व्दितीय वर्ष बी.सी.ए

आई

आई या शब्दाचा अर्थ किंवा वर्णन जगातील कोणतीही व्यक्ती करू शकणार नाही कारण या शब्दातच अख्खी सृष्टी सामावलेली आहे.

झेप

कधी कधी संकटे आली की दोन पाऊले मागे सरकनेच हिताचे असते, कारण वाघ मागे सरकतो तो हार मानण्यासाठी नाही तर पुढे झेप घेण्यासाठी

बालपण

माणसाच्या आयुष्यात घडणाऱ्या भाग्यवान गोष्टींपैकी सर्वात महत्वाची गोष्ट म्हणजे आनंदी बालपण ज्ञेय

माहितीपर लेख

मला ही या जगात यायचंय...

- कु.फडतरे अश्विनी शंकर

सकाळचे दहा वाजले होते. तरीमुध्दा अनिता एकटीच रुपमध्ये बसली होती. ती कोणत्यातरी विचारात मग्न होती. तिला कसला तरी त्रास जाणवत होता. तिला जी स्वप्ने पडत होती, त्यामुळे ती सतत भीतीच्या सावटाखाली होती. अचानक टेलिफोनची बेलं खणखणली, तशी ती तिच्या विचारातून बाहेर आली. तिने फोन घेतला तिकडून एक व्यक्ती बोलत होती. “तू आज दुपारी २ वाजता दवाखान्यात ये” एवढे बोलून त्या व्यक्तीने फोन ठेवला. तशी अनिता प्रचंडच घाबरली. तिचे हातपाय थरथर लागले. तिला अजून एकदा त्या प्रसंगाला सामोरे जायचे नव्हते.

पण तरीमुध्दा ती उठली सगळे आवरून तयार झाली. पुन्हा ती विचारात हरवली. नितीनशी लग्न होवून तिला जवळ जवळ ५ वर्षे झाली होती. सुरुवातीला सर्व काही आनंदात चालले होते. नितीन हा डॉक्टर होता. घरातील वातावरण खेळीमेळीच होते. अशातच एक आनंदाची बातमी मिळाली. अनिता आई होणार असल्याची. सर्वजण आनंदी होते. पहिले दोन-तीन महिने आनंदात गेले. परंतु अचानक नितीनच्या मनात विचार आला की आपल्याला मुलगाच झाला पाहिजे, मुलगी नको. घरचेच हॉस्पिटल असल्यामुळे त्याने लिंगनिदान चाचणी करण्याचे ठरविले. पण अनिताला हे मान्य नव्हते. तिला मुलगी व्हावी असे वाटत होते, पण नितीनने तिचे ऐकून घेतले नाही. त्याने चाचणी केली. मुलगी आहे असे समजताच गर्भपात करून दयावा यासाठी त्याने अनिताला जबरदस्ती केली. पण अनिताचा याला प्रखर विरोध होता.

परंतु घरातील सर्व मंडळी नितीनच्या बरोबर होती. त्यांमुळे तिचे काहीच चालले नाही. नितीनने ठरल्याप्रमाणे गर्भपात करून घेतला. अनिता प्रचंड दुःखी झाली. तेव्हापासून अनिता अशी एकटीच

मनोमनी बोलत असे. कारण त्या रात्री तिला स्वप्न पडलं होतं. “स्वप्नामध्ये तिला एका नाल्याच्या कडेने ती चालली होती, असे दिसले. त्या नाल्याच्या कडेने जात असताना तिला लहान मुलाच्या रडण्याचा आवाज येत होता. रात्रीची वेळ होती. घनदाट काळोख पडला होता. त्यातच पावसाळ्याचे दिवस, तिला काही सुचेनासे झाले. ती इकडे-तिकडे पाहू लागली. प्रचंड घाबरली होती. इतक्यात त्या नाल्याच्या कडेने एक मुलगी त्या नाल्यात पडलेल्या एका लहान बाळाला ओढत घेऊन रस्त्याच्या दुसऱ्या बाजूला चालली होती. ती मुलगी विचित्र अवस्थेत दिसत होती. अंगावरचे कपडे फाटले होते, केस विस्कटले होते. नाल्यामध्ये शिरल्यामध्ये पूर्णपणे अंग चिखलाने खराब झाले होते, त्यातच ते लहान मूल ती ओढत होती.

ते लहान मूल प्रचंड आक्रोश करत होते. ही भयानक परिस्थिती पाहून अनिता अजूनच घाबरून गेली. त्या लहान मुलाच्या ओरडण्यातून तिला हेच जाणवत होत की, ते लहान मूल जणू तिला म्हणत होते की “आई मला जगायचेय, मला या जगात वावरायचेय या जगातील सर्व गोष्टींचा आनंद घ्यायचाय. मला या नरकात पाठवू नकोस.”

इतक्यात ती मुलगी आणि ते लहान मूल तिच्या डोळ्या देखत नाहीसे झाले. अनिता मोठमोठ्याने ओरडू लागली. “अरे त्या मुलाला वाचवा, लहान मुलाला वाचवा.” पण तिचा आवाज ऐकून घ्यायला आजूबाजूला कोणीच नव्हते. ती जीवाच्या आकांताने ओरडत होती, पण तिचा आवाजच कोणाला ऐकू जात नव्हता. वातावरणात भयानक शांतता पसरली. अचानक तिला कोणीतरी हलवत असल्यासारखे वाटू लागले आणि ती भानावर आली तेव्हा

नितीन, त्याचे आई-वडिल तिला उठवत होते.

या प्रसंगापासून तो प्रचंड घाबरत होती. ती स्वतःच्या विचारात गुंतत होती. पुन्हा एकदा फोनची बेल वाजल आणि ती भानावर आली. हॉस्पिटलमधूनच फोन आलेला होता. आता बोलणारी व्यक्ती खूप रागाने बोलत होती. “तू जर लवकरात लवकर हॉस्पिटलला आली नाहीस तर मी स्वतः येईन तुला न्यायला.”

तशी अनिता लगेच हॉस्पिटलला जायला निघाली. तिथे गेल्यावर नर्सने तिला स्पेशल रुममध्ये बसायला सांगितल. ती त्या रुममध्ये जाऊन बसली. थोड्या वेळानंतर नितीन आला. अनिताला माहित होते की याहीवेळी गर्भपात करायला लागणार. चार वेळा गर्भपात होवून तिचे शरीर क्षीण झाले होते. यावेळी तिला तिच्या या बाळाला जन्मच द्यायचाच होता.

नितीन आल्यानंतर त्याने एक इमर्जन्सी आली आहे ! व मी जाऊन येतोच तोपर्यंत तू इथेच थांब असं सांगून तो तिथून निघून गेला. अनिता विचार करून खूप थकली होती. तिला कधी झोप लागली हे कळलेच नाही. पुन्हा एकदा तिला तेच स्वप्न पडलं. ती मुलगी आणि ते लहान बाळ पुन्हा ते बाळ तिला म्हणत होते. “आई मला वाचव, आई मला वाचव.”

सकाळचे सात वाजले होते. नर्स अनिताला जागे करत होती. अनिता कालपासून खूप गंभीर झाली होती. प्रचंड ताणतणावाखाली होती. तेवढ्यात घरून तातडीने फोन आला की “गाडीत बसून घराकडे येणाऱ्या पुलाजवळ ये.” अनिता लगेचच निघाली. तिला कशाचीच कल्पना नव्हती. तिथे पोहोचल्यावर सर्व तिच्या लक्षात आलं, समोर नितीनची गाडी होती, गाडीचा चुराडा झाला होता. लोकांची प्रचंड गर्दी जमली होती. त्या गर्दीमधून अनिता वाट काढत पुढे गेली आणि ती जागीच खिळली. समोर नितीनचा देह पडलेला होता, नितीनच्या गाडीचा अपघात झाला होता, त्यातच तो मृत्यू पावला होता.

अनिताची परिस्थिती खूप वाईट झाली होती. तिला मोठा धक्का बसला होता. तिने प्रचंड आक्रोश केला. पण साद घालायला कोणीच नव्हते. त्यातच तिला आठवलं ती जागा तीच होती, ज्या ठिकाणी तिला मुलगी आणि लहान बाळ स्वप्नामध्ये दिसत होते, तिच्या स्वप्नातील परिस्थितीवरून तिला समजलं की ती ‘जो या जगात लहान मुलीला जन्माला येवू देत नव्हता तोच निपचीत पडून होता. आता तिच्या पोटातील बाळाला या जगात यायला कोणीच रोखू शकत नव्हतं. जणू ती मुलगी ते लहान बाळ हसत हसत म्हणत होते. “आई आता मी या जगात जन्माला येणार. आनंदाने जगणार. आई मी या जगात येणार !

आमचं कॉलेज

- कु. जगदाळे संध्या कि.
व्दितीय वर्ष बी.एस.

सातारा जिल्ह्यातील माण
तालुक्याच्या दुष्काळी भागातील
ओसाड अशा दहिवडी भागात
वसलं आमचं दहिवडी कॉलेज.

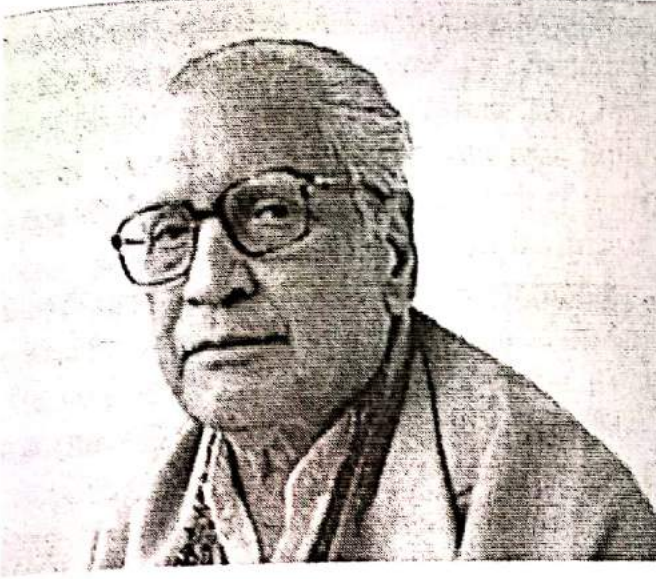
ओसाड अशा माळरानावर रोपटं होत
आमचं कॉलेज,

पण खिलारे सरांच्या प्रयत्नांमुळे
वटवृक्ष झालं आमचं कॉलेज
काट्या-काट्यातून हलुवारपणे
रस्ता शोधत-शोधत पुढे सरकनयं
आमच कॉलेज

म्हणूनच आम्ही म्हणतो
No.1 होतय आमचं कॉलेज.

ग्रंथालयापासून चं
मार्गदर्शन केंद्र झाल आमचं कॉलेज
H.S.C पासून P.H.D. Degree
देतय आमचं कॉलेज
No.1 होतय आमचं कॉलेज.

आमच्या सारख्या दुष्काळी भागातील
विद्यार्थ्यांना त्यांची स्वप्ने पूर्ण करण्यासाठी
नवी दिशा देतय आमचं कॉलेज
म्हणूनच आमच्यासाठी ‘कल्पवृक्ष’
आहे आमचं कॉलेज
म्हणूनच No.1 होतयं
आमचं कॉलेज

व्यक्तिचित्रणात्मक लेख

मराठी मातीचा अभिमान मिरवणारा कवी-कुसुमाग्रज

- कु.कदम अनिता अनिल
तृतीय वर्ष, कला

विष्णू वामन शिरवाडकर उर्फ कुसुमाग्रज हे कवी होते; त्याच प्रमाणे नाटककार, ललित निबंधकार, कथाकार व वृत्तपत्र लेखक ही होते. पण त्यांचा या सर्व साहित्यिक कलाकृतीतून लक्षात राहतो ती त्यांच्यातला कवीच ! मग 'नटसम्राट' नाटकातील बेलवनकर असो. 'कौन्तेया' तील कर्ण असो वा 'स्वप्नांचा सौदागर' या लेखातील चंद्राची जगाशी ओळख करून देणारा ललित लेखक असो; या सर्वांतून कुसुमाग्रजांचा काव्यात्मर्पिंड कधी लपून राहत नाही.

'जीवनलहरी' हा कुसुमाग्रजांचा पहिला लहानसा कविता संग्रह १९३३ साली प्रसिध्द झाला. त्यानंतर 'विशाखा', 'किनारा' 'मराठी माती', 'स्वगत', 'हिमरेषा', 'वादळवेल', 'छंदोमयी' अशा आपल्या काव्यसंग्रहातून या कविश्रेष्ठाने रसिकांना काव्यामृताचा आस्वाद सातत्याने दिला आहे.

कुसुमाग्रजांच्या कवितेची विशेष खासियत म्हणजे त्यांची कविता श्रेष्ठ टीकाकारांना जशी आवडली, तशी तिने अगदी सामान्य रसिकांची मनेही जिंकली आहेत. आपल्या या कविताना कुसुमाग्रज स्वतः 'समिधा' म्हणतात -

'समिधाच सख्या या, त्यात कसा ओलावा
काढून फुलापरि या मकरन्द मिळावा
जात्याच रुक्ष या, एकच त्या आकांक्षा
तव आन्तर अग्नी क्षणभर तरी फुलवावा.'

काव्यपंक्तीतून कुसुमाग्रजांचा विनम्रता प्रत्ययाला येते. त्याचप्रमाणे त्यांच्या काव्यरचनेमागील हेतूही स्पष्ट होतो. सामाजिक विषमतेतील संघर्ष या कवीला सतत अस्वस्थ करतो व तो संघर्ष वेगवेगळ्या प्रतीकांतून प्रभावीपणे व्यक्त होतो. कधी तो संघर्ष उद्दाम आगगाडी आणि तिच्याखाली चिरडली जाणारी

जमीन यामधून प्रत्ययाला येतो. तर कधी तो उफाळणारा सागर व त्याला आव्हान देणारा कोलंबस यामधून प्रतीत होतो.

कुसुमाग्रजांच्या प्रतिभाशक्तीवर अजोड अशा तरल कल्पकतेची जोड लाभली आहे. मग ती कधी 'पृथ्वीचे प्रेमगीत' गाऊ लागते; तर कधी 'अहि-नकुलाच्या' रुपकातून भिन्न प्रवृत्तींचा संघर्ष मांडते. कुसुमाग्रजांच्या काव्यवृत्ती भव्यतेला गवसणी चालू पाहणारी आहे. लोकमान्यांच्या पुतळ्याच्या सान्निध्यात त्यांचे मन म्हणते, "ते होत जिवित अन हा जिवितभास" कुसुमाग्रजांच्या मनाला दिव्यत्वाचा, उदात्तेतेचा, मृत्युंजयाचा शोधाचा ध्यास लाभलेला होता.

काही गाव, काही परिसर एखाद्या कर्तृत्वाने माणसाच्या तिथल्या वास्तव्यामुळे मोठे होतात. इतिहास-पुराणांचा संपन्न वारसा गोदातटीच नाशिक-त्र्यंबकेश्वर परिसराला आहेच. पण निकटच्या भूतकाळात स्वातंत्र्यवीर सावरकरांनी आणि वर्तमानाशी घट्ट जोडलेल्या तात्यासाहेब शिरवाडकरांनी म्हणजे कुसुमाग्रजांनी त्या परिसराचा संदर्भ मराठी मनाशी दृढ केला आहे.

कुसुमाग्रज म्हणजे कुसुमचे मोठे भाऊ. त्या काळात म्हणजे १९३०-४० च्या काळात कुसुमाग्रज लिहू लागले. तेव्हा टोपण नावाने लेखन करण्याची फॅशन होती. मूळच्या गजाबनीन तेव्हा 'कुसुमाग्रज' नावाने लेखन सुरू केले. त्यांचा जन्म पुण्यातला १९१२ सालचा त्याच साली त्यांचे आजोबा सरकारी सेवेतून निवृत्त झाले आणि वडील वकिलीची परीक्षा उत्तीर्ण झाले. त्यांचे मूळ गाव नाशिक जवळच शिरवाडे. तिथून पाच मैलावर पिंपळगाव बसवंत हे हे कोर्टाचे गाव होतं म्हणून शिरवाडलाच कुटुंब स्थायिक झालं. गजानन तिथे मोठा झाला. घराणातल्या नातलग्नापैकी एकाच्या घरी दत्तक गेला आणि 'विष्णू वामन शिरवाडकर' असं त्याचं नव नाव

झालं, तरी आपल्या मूळ कुटुंबात राबूनच तो शिकला वाढला.

घरी येणारी केसरी मनोरंजनासारखी दैनिक-नियतकालिक, इंग्रजी वर्तमानपत्र, नाथमाधव, दातारशास्त्री, हरिभाऊ, आपट्यांच्या कादंबऱ्या यांनी गजाननाची वाङ्मयीन जाण वाढवली. वाचनाची गोडी लागली. क्रिकेटचे त्यांना वेड होतं. प्राथमिक शिक्षण पिंपळ गावात झाल्यावर पुढे नाशिकला ते हायस्कूलमध्ये दाखल झाले. तालमीचा, क्रिकेटचा नाद होताच, त्यात नाटकांचही आकर्षण मिसळलं.

१९३० मध्ये शाळा संपली. कॉलेजमध्ये कला शाखेत ते दाखल झाले. एक लहानशी खोली त्यांनी भाड्याने घेतली होती. खोलीत माधव ज्युलियनांचा एक मोठा फोटो होता. माधव मनोहर आणि इतर चार-सहा मित्र खोलीवर नेहमी येत-जात. त्यांनी साहित्याची आवडीनं एक ध्रुव मंडळ स्थापन केलं होतं. 'जीवनलहरी' हा कुसुमाग्रजांचा पहिला कविता संग्रह १९३३ मध्ये मंडळातर्फेच प्रसिध्द झाला होता.

खरं तर सुरुवातीला कुसुमाग्रजांचा ओढा कवितेपक्षाही नाटकाकडे जास्त होता. वणीच्या वास्तव्यासाठी त्यांना गडकरी सापडले होते. गडकरींच्या नाटकांनी झपाटल्यासारखी त्यांची अवस्था झाली होती. वृत्ती स्वप्नाळू होती. गडकऱ्यांसारखे नाटककार होण्याची इच्छा होती. पण मग गडकऱ्यांच्या नाटकात त्यांना कविता सापडली आणि तिथून ते स्वतंत्र कवितेकडे 'वावेजयती' कडे वळले. कवितेनं मग त्यांच्यावर गारुडच केलं. कॉलेजची वर्ष त्यांनी अभ्यासापेक्षा इतर क्षेत्रातच रम वाढली. बालकवी उमरखैयाम, टागोरांची गीतांजली आणि शेक्सपीअरची सुनीत कविता सर्व रूपात भेटत होती. एका बाजूला व्यक्तिगत आयुष्याची प्रेमाची रोवणी होऊन गंगुबाई सुनावणी ही संसाराची जोडीदारीन भेटली होती. दुसऱ्या बाजूला जीवनातल्या प्रेम-निराशेचे, सौंदर्य-वैफल्याचे अनुभव कवितेत उतरत होते. 'जीवनलहरी' नंतर झालेला कुसुमाग्रजांचा प्रख्यात संग्रह म्हणजे 'विशाखा'. मुंबईला चित्रपट व्यवसायात आणि वृत्तपत्र व्यवसायात स्वतःच नशीब अजमावत असतानाच एकीकडे देशाच्या स्वातंत्र्यलढ्याची उसळती लाट ते अंगावर घेत होते. त्या कमालीच्या ज्वलंत राजकीय वातावरणात खांडेकराच्या पाठबळाने 'विशाखा' प्रसिध्द झाला. सन १९४२ मध्ये पुलंनी म्हटलं की, 'माझं जन्म नक्षत्र मला जाणून नाही, पण माझं तारुण्य जन्माला आलं ते 'विशाखा' नक्षत्रावर !'

पुलं चे हे उद्गार प्रतिनिधीक आहेत. मराठी वाचकांची एक अख्खी पिढी 'विशाखा' ने भारली गेली. कलांना भव्य दृश्य पाहणारी निसर्गातले घटक जिवंत माणसासारखे चेतन होणारे उपमा

आणि रूपकं अचूक सापडलेली. मातीत पाय रोवून आभाळ झेलू पाहणारा एक आशावादी माणूस कुसुमाग्रजांच्या कवितां समुर्त झाला. या कवितांमध्ये विलक्षण नाट्य भरलं होतं. प्रभावी नाट्य मराठी कवितेचा अभिरव गुण प्रथमच रम्य लक्षात येत होता. 'अधिनकुल' सारख्या एखाद्या कवितेमध्ये नाट्यांचा आणि संघर्षांचा प्रत्यय येतो.

क्रांतीची धग पेलणारी कविता लिहिताना कुसुमाग्रजांनी काळस्वर अचूक पकडला. स्वातंत्र्याची बेभान करणारी अक्रान्त सर्वस्व समर्पणाच्या तयारीने त्यांच्या शब्दांमधून आटत 'क्रांतीचा जयजयकार' करत साखळ दंड स्वीकारणारी क्रांतीकारक म्हणत होते.

कशास आई भिजविसि डोळे, उजळतुझे भाल
रात्रीच्या गर्भात उदयाचा असे उषःकाल

आणि या ओळी वाचताना, म्हणताना मराठी मनां भक्क कंठ आवरत नव्हते. 'कोलंबसाचे गर्वगीत' त्यांनी लिहलेलं वाळू उभारून नाविकांचा धीर देणाऱ्या त्या धीरोदात्त नाट्य उद्गार लढणाऱ्या संघर्ष करणाऱ्या प्रत्येकाचा मनात 'विजय वृत्तीला जाग' आणत गेले -

'चला उभारा शुभ शिडे ही गवनि वरती,
कथा या खुळ्या सागराला
अनंत आमुची ध्येयासक्ती, अनंत अन् आशा
किनारा तुला पामशला'

कुसुमाग्रजांना आपल्या मराठी मातीची ओढ होती. या मातीत ते रुळलेले होते. म्हणूनच त्यांची एक कविता प्रसिध्द होतं कुसुमाग्रजांना त्यामुळेच मराठी मातीचा अभिमान मिरवणारा असे म्हटले होते. याची मराठी मातीची कविता -

माझ्या मराठी मातीचा,
लावा ललाटास टिळा,
तिच्या संगाने जागल्या,
दऱ्याखोऱ्यांतील शिळा
हि त्यांची कविता सुप्रसिध्द आहे.

'विशाखा' पाठोपाठ 'हिमरेषा' 'स्वगत' ते 'थांब सहेली' त्यांचे सोळा कविता संग्रह लहान मुलांसाठी तीन कविता संग्रह आणि एक कादंबरी, सहा कथा, तीन कादंबऱ्या, पाच ललित लेख संग्रह आणि स्वतंत्र तशीच आधारीत अशी एकोणीस नाटक प्रसिध्द झाली. शिवाय पाच एकांकिका, दोन समीक्षापर लेख संग्रह आणि संपादित त्यांच्या नावावर आहेत. इतकं विपूल आणि दर्जेदार लेख करणारे जे मोजके साहित्यिक आवृत्त, त्यात कुसुमाग्रजांचा समावेश होतो.

मराठी मातीवर, भाषेवर आणि मराठी माणसावर त्यांचे फार प्रेम होतं. म्हणून भाषेला आणि जगण्याला आलेली दुर्दशा त्यांना अस्वस्थ करित राहिली. कवितेतून ही प्रकट होतं राहिली, तरीही माणसाच्या भलेपणावर, आत्मशक्तीवर, आशावादी प्रवृत्तीवर आणि ध्येय प्रवर्ततेवर त्यांचा गाढ विश्वास होता. याच गोष्टी जग बदलू शकतात. अशी खात्री होती. 'सान्याच कळ्यांना हक्क आहे.' फुल म्हणून जगण्याचा अशा जाणिवेने ते लिहित होते. लढणाऱ्या माणसांवर तर त्यांचा मोठाच भरवसा होता. 'कणा' नावाची त्यांची ऐ साधीशी कविता आहे. भरजुरी शब्द, कल्पनेची उड्डाणे भव्य दिव्य असे काहीही नसलेली एका साध्या लढाऊ अशा सामान्य माणसाने दिलेल्या अनुभवांची ती कविता आहे. पण कुसुमाग्रजांच्या कवितेने ज्ञानपीठाच्या सन्मानाला कशामुळे गवसणी घातली असेल हे त्या एक कवितेतूनही सहज लक्षात येते.

कुसुमाग्रजांच्या नाटकांची संख्या त्यांच्या कविता संग्रहापेक्षा जास्त आहेत. खरी पण ते मुलतः कवीच आहेत. आपल्या व्यक्तिगत सुख दुःखाची कवितेतून आळवणी न करणारे कवी भोवतालच्या सुख दुःखाशी एकरूप होणारे कवी ते विश्वाच्या विराट पसान्यात मानव जातीचा प्रतिनिधी झाले आणि आभाळ मातीच्या नात्यांचा शोध घेत राहिले. त्यांचे प्रेमही मातीमध्ये उगवलं आणि आभाळापर्यंत पोचलं ते स्त्री-पुरुषांमधल्या प्रेमापासून थेट भाषा, भूमी, भूगोलापर्यंत विस्तारलं. कुसुमाग्रज हे प्रकाशाचे पूजक, सूर्यकळांचे वंशज, त्यांच्या कवितेला प्रकाशाचा ध्यास आहे. तेजाची आराधना करणारी कविता असंही तिच वर्णन करता येईल.

असा हा 'ज्ञानपीठ पुरस्कार' विजेता कवी १० मार्च, १९९९ रोजी अनितात विलीन झाला. त्यांच्या काव्याचा दीपस्तंभ भविष्यातील हजारो मराठी कवींना प्रेरणादायी मार्गदर्शक म्हणून अनंतकाळात प्रकाश पुरवित राहील.

जगणे

- कु.माने कोमल बाळासो
तृतीय वर्ष बी.एस्सी.

यशासाठी

- कु.पाटोळे काजल भीमराव
प्रथम वर्ष वाणिज्य

आयुष्यभर सोबत असून

जवळ कधी बसत नाही

एकाव घरात राहुन आम्ही

एकमेकांस दिसत नाही.

हरवला तो आपसांतला

जिव्हाळ्याचा संवाद

एकमेकांस दोष देऊन

नित्य चाले वादविवाद.

धाव धाव धावतो आहे

दिशा मात्र कळत नाही

हृदयाचे पाऊल कधी

हृदयाकडे वळत नाही.

इतकं जगून झालं पण

जगायलाच वेळ नाही.

जगतो आहोत कशासाठी

काहीच कसला मेळ नाही.

ऋण एक येईल असा

घेऊन जाईल हा श्वास

अर्ध्यावरच थांबलेला

असे जीवन प्रवास.

कामासाठी वेळ द्या.

कारण ती यशाची किंमत आहे.

विचार करण्यासाठी वेळ द्या

कारण ते शक्तीचे उगमस्थान आहे.

खेळण्यासाठी वेळ द्या.

कारण ते तारुण्याचे गुपित आहे.

वाचनासाठी वेळ द्या.

कारण तो ज्ञानाचा पाया आहे.

स्नेहासाठी वेळ द्या.

कारण तो ध्येयाकडे जाण्यास सोबत करील.

स्वनांसाठी वेळ द्या.

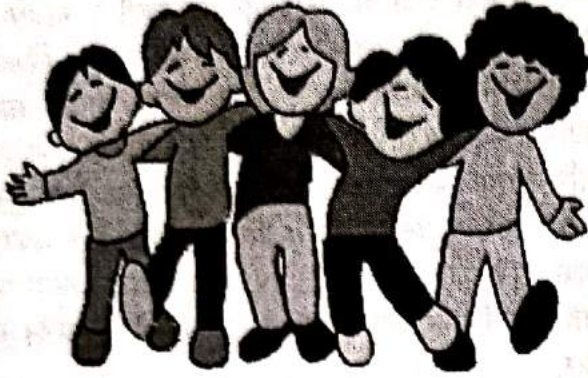
कारण तो ध्येयाकडे जाण्यास सोबत करील.

हास्यविनोबासाठी वेळ द्या.

कारण ते जीवनसंगीत आहे.

॥

८

संवाद

ग्रामीण व शहरी विद्यार्थी

- कु.काळंगे पूजा शिवाजी
तृतीय वर्ष, बी. ए.

(सिंहगडावरून सहलीसाठी आलेल्या ग्रामीण विभागातील भानुदास व शहरी विभागातील अतुल या दोन शालेय विद्यार्थ्यांत झालेला संवाद)

अतुल: तुझं नाव काय ? अन् तुम्ही कोठून आलातरे ?

भानू: माझे नाव भानू, भानुदास. आम्ही सातारा जिल्ह्यातील चितळी गावाहून आलो. तुझं नाव काय ? अन् तुम्ही कोठून आलात ?

अतुल: माझं नाव अतुल. आम्ही पुण्यातून आलोय. मोकळ्या वातावरणात वाढणारे तुम्ही भाग्यवान !

भानू: अरे अतुल ! सगळ्या प्रकारच्या सोयी असलेल्या शहरात तुम्ही राहता म्हणून मीच उलट तुम्हाला भाग्यवान समजतोय. तुमचे कपडे, वस्तू, डब्यातील पदार्थ सगळंच आमच्यापेक्षा वेगळे.

अतुल: थोडं वेगळं असेल पण शहरातल्या सगळ्याच मुलांना हे असं भाग्य लाभलेलं नसतं; पण तुमच्या ग्रामीण भागातील मुबलक हवापाण्याचा, शुध्द वातावरणाचा आम्हाला हेवा वाटतो.

भानू: हे खरं आहे; पण तुमच्या इतक्या शैक्षणिक सोयी, करमणुकीची साधनं आमच्याकडे कुठे आहेत ? खाजगी मार्गदर्शन आम्हाला मिळत नाही.

अतुल: या बाबी आमच्याकडे आहेत. पण खेळायला मुबलक

जागा, रानवाऱ्याची सोबत, पक्ष्यांचा गुंजारव आमच्या वाटणीला नाही, याचं दुःख होतंरं !

भानू: पण तुमच्यासारखं झगमगाटातलं जीवन आमच्या वाटणीला कुठाय ?

तुमच्याजवळ पैसा असतो. सभोवती पैशानं विकत घेत येणारी सुखं आहेत. बारमाही दिवाळी वाटते तुमच्या शहरात !

अतुल: काही सुखं तुमच्यापेक्षा आम्हांला मिळतात; पण निम्न सान्निध्याचं खरं सुख आम्हांला मिळत नाही. आमच्या घरे सिमेंट काँग्रेस यांची थडगी वाटतात.

भानू: अरे, कसेही असले तरी राहायला भक्कम निवारा असतो. आमच्या भागात तिन्ही ऋतूंत काही जणाना घरात त्रास सहन करावा लागतो.

अतुल: पण आपण सुटीत एकमेकांच्या घरी आलो. दोन्हीकडची सुखं थोडीतरी आपल्याला मिळतील.

भानू: मलाही तेच वाटतं, तू दिवाळीच्या सुट्टीत दोन दिवस आमच्याकडे ये.

अरे, गुरुजी बोलतवायेत. येतो बरं मी.

हिंदी विभाग

मुझे कदम-कदम पर
चौराहे मिलते हैं ।
बाँहे फैलाए ॥
एक पैर रखता हूँ
कि सौ राहे फूटती ;
व मैं उन सब पर से गुजरना चाहता हूँ
बहुत अच्छे लगते हैं
उनके तजबुँ और अपने सपने...
सब सच्चे लगते हैं
अजीब सी अकुलाहट दिल में उभरती है
मैं कुछ गहरे में उतरना चाहता हूँ,
जाने क्या मिल जाए ॥

मुक्तिबोध
(‘मुझे कदम-कदम’ पर कविता से)

विभागीय संपादक,
प्रा.डॉ. बलवंत बी.एस.

हिंदी विभाग

अनुक्रमिका

अनुक्रमिका

गद्य विभाग :

* माणदेश टू रिओ ऑलिम्पिक / कुलदिप इंगळे/ तृतीय वर्ष कला	५३
* जल ही जीवन है/ कु. पूनम लालासो काटकर/ प्रथम वर्ष, कला	५५
* वैश्वीकरण के युग में हिंदी भाषा/ कु. पूजा किसन सावंत/ प्रथम वर्ष, कला	५७
* प्रेरक उद्योजिका : चेतना सिन्हा/ कु. मोहिनी प्रल्हाद मगर/ तृतीय वर्ष कला	५९
* 'मुन्नी मोबाईल' उपन्यास में बदलते जीवन मूल्यों की समीक्षा कु. राधिका उदयसिंह शिंदे / द्वितीय वर्ष, कला	६१
* राजेन्द्र नागदेव के कविताओं में चित्रित समस्याएँ / कु. माधुरी तानाजी भोसले/ तृतीय वर्ष, कला	६४
* मोदीराज/ कु. शुभांगी अशोक जाधव / द्वितीय वर्ष, कला	६६
* हिंदी तथा मराठी के ग्रामीण शब्द / कु. पल्लवी आनंदराव दडस / तृतीय वर्ष, कला	६७

पद्य विभाग :

* राष्ट्र हमारी शान / कु. अनिता अनिल कदम / तृतीय वर्ष, कला	५४
* गाँव / कु. निकीता श्रीरंग शिंदे/ प्रथम वर्ष, कला	५६
* दुःख / कु. पूजा प्रभाकर पुकळे/ तृतीय वर्ष, कला	५८
* सौभाग्य (बेटी बचाओ) / कु. सुवर्णा पोपट माने/ द्वितीय वर्ष, बी.सी.ए.	५८
* मंदिर यह हमारा / सूरज मच्छिंद्रनाथ जगदाळे/ तृतीय वर्ष, कला	५८
* माँ / कु. सोनाली एकनाथ माने / प्रथम वर्ष, कला	६०
* तूफानों से क्या डरना / कु. अनिता अनिल कदम/ तृतीय वर्ष, कला	६०
* नारी शृंगार/ कु. पूजा शिवाजी भोसले / प्रथम वर्ष कला	६३
* शेरों-शायरी / कु. अश्विनी आनंदा वाघमोडे / द्वितीय वर्ष, कला	६३
* माँ / कु. सायली धनाजी जाधव / द्वितीय वर्ष, बी.सी.ए.	६३
* लकिरे / कु. सुवर्णा पोपट माने/ द्वितीय वर्ष, बी.सी.ए.	६३
* सन्मान / कु. सायली धनाजी जाधव / द्वितीय वर्ष, बी.सी.ए.	६५
* खुशबू-ए-वतन/ कु. शितल सुरेश घाडगे / तृतीय वर्ष, वाणिज्य	६५
* किताब / कु. सायली धनाजी जाधव / द्वितीय वर्ष, बी.सी.ए.	६८
* कॉलेज / कु. राधिका उदयसिंह शिंदे/ द्वितीय वर्ष, कला	६८

माणदेश ट्रिओ ऑलिंपिक (ब्राज़िल)

— इंगळे कुलदिप अमृत
तृतीय वर्ष कला

चार कोस पर पानी बदले और आठ कोस पर वाणी बदले

इस लोकोक्ति के अनुसार महाराष्ट्र में कोंकण के बाद माणदेश का उल्लेख मिलता है। माणदेशी संस्कृति, भाषा, खानपान, रहन-सहन, समस्या आदि को बड़े अच्छे ढंग से ग.दि.मा. और व्यंकटेश माडगूलकर बंधूओं ने माणदेशी साहित्य के माध्यम से किया है। ऐसे माणदेश में रहनेवाली ललिता बाबर की कहानी अजब है। जो सभी को चौकानेवाली है। ये माणदेश शेरनी माणदेश से रियो तक कैसी पहुंची इसकी बर्दी संघर्ष भरी कहानी ऐसी है।

१५ अगस्त १९४७ की सुबह और १५ अगस्त २०१६ की शाम का भारतीय लोग बड़ी बेसब्री से इंतजार कर रहे थे, क्योंकि सभी भारतवासीयों के मन में कुतूहल था। भारत की एक कन्या रियो के मैदान पर कब आयेगी। करीबन ७.४५ मिनट पर विश्व के सभी खिलाड़ीयों का रियो के मैदान पर आगमन हुआ। पहचान परेड के बाद हर एक देश की कन्या विश्व विजयी बनने के लिए तीन हजार स्टीपलचेस ऑलिंपिक अथलेटिक्स प्रतियोगिता में खड़ी थी। प्रतियोगिता आरंभ हुई। बहारीन रुथ जिबेरने आरंभ से पिछे मुडकर देखा नहीं, उसके बाद अमरीका की एम्मा कार्बन, केनिया की हार्वन जेपकमोइ, इन सब में ललिता कहाँ थी? ललिता दसवे स्थान पर थी, कारण था घुटनों का दर्द।

८ मिनट ५९ सेंकड और ९ मिनट १५ सेंकड कितना अंतर है दोनों के बिच में? गोल्ड मेडल पानेवाली और दसवे स्थान पर खुद को दोष देकर खेद प्रकट करनेवाली ललिता में। ललिता एक ऐसी भारतीय खिलाडी है जो ३२ वर्ष के बाद ऑलिंपिक इवेंट में सम्मिलित हुई थी। भारत की ओर से अथलेटिक्स प्रतियोगिता में ३५ खिलाडी शरीक हुए थे। इन सभी में ललिता बाबर की बात

सबसे निराली थी। वह पिछले १६ सालों से लगातार आर्थिक समस्या के साथ संघर्ष करते हुए प्रैक्टिस कर रही थी। भारतीय असहयोग आंदोलन में सातारा जिले का योगदान प्रसिद्ध रहा है। इसके अलावा भारत में सातारा राजनीतिक और शिक्षा जैसी क्षेत्र में प्रसिद्ध रहा है। खाशाबा जाधव के बाद फिर एक बार क्रीडा क्षेत्र में ललिताजी ने अपनी झलक दिखलाकर भारतीय लोगों को पी.टी.उषा की याद दिलाई है।

सातारा जिले का पूर्वी हिस्सा महाराष्ट्र में माणदेश ऑंचल इस नाम से पहचाना जाता है। इस ऑंचल की कई विशेषताएँ हैं, जिसमें सबसे बड़ी विशेषता यह है कि यह अकालग्रस्त इलाका है अंग्रेजों के दरबार से लेकर २१ वीं. सदी के नोटबंद सरकार के दरबार तक। हमेशा अकाल के साथ जूझने वाले परिस्थिति के साथ समझौता करके जीवनयापन करनेवाले लोग यह इन लोगों की यह सही पहचान है। किंतु ऐसी स्थिति में भी यूपीएसी और एम.पी.एस.सी जैसी परिक्षाओं में सफलता पानेवाले माणदेशीयों की संख्या भी आराम तलब जिंदगी जीने वाले लोगों को सोचने के लिए विवश करनेवाली है इसमें संदेह नहीं है।

ललिताजी का जन्म माणदेश स्थित 'मोही' नामक गांव में सामान्य किसान परिवार में हुआ है। उन्होंने पहली कक्षा से बारहवी कक्षा तक पढाई 'मोही' जैसी गांव में पूरी की है। ललिता का जन्म किसान परिवार में होने के कारण घर में अनेक समस्याएँ थी। उनमें सबसे महत्वपूर्ण आर्थिक समस्या थी। अकाल के कारण खेती में फसल नहीं आती थी। घर में आर्थिक अभावस्था निर्माण हुई थी। ललिता के माता पिता के इरादे बुलंद थे। वे अपनी बेटी को किसी भी हालात में आंतरराष्ट्रीय खिलाडी बनाना उनका सपना था। वे अपनी बेटी के लिए हर तरह का कष्ट सहने के लिए तैयार थे। ललिता ने भी

राष्ट्र हमारी शान

- कु. कदम अनिता अनिल
तृतीय वर्ष (कला)

अपने-माता-पिता के विश्वास को सार्थ बनाकर ऑलिम्पिक में प्रवेश प्राप्त किया। स्कूल और घर के बिच का तीन किलोमीटर का फासला है, यह वह दौड़कर पार करती थी। ऐसा लगता है कि एक लड़की के लिए "बेटी बचाओ बेटी पढ़ाओ" अभियान का लाभ मिला है। गांधीजी के सपनों का भारत गांव में है। ऐसे भारत में इंटरनेट है, लेकिन जल की समस्या और खेल के मैदान की समस्या अब वैसी ही है। इंटरनेट के इस युग में सारा विश्व सिकुड़कर मनुष्य के मुट्ठी में आया है, तो ऐसे गांव में रहनेवाली लड़की का सपना क्या हो सकता है? विश्व के इवेंट में गोल्ड मेडल प्राप्त करना, हाँ यह सपना ललिताजीने देखा है। इस बार नहीं लेकिन अगली बार २०२० में टोकियो में संपन्न होनेवाली प्रतियोगिता में उसने भारतवासियों का सपना सच बनाने का वादा किया है। और वह हाल ही में उटी में रशियन कोच निकोलस के मार्गदर्शन में टोकियो २०२० को लक्ष्य बनाकर प्रैक्टिस कर रही है। वह इस बात को अच्छी तरह से जानती है कि माणदेश टूरिओ को यात्रा में ललिता के गुरु ज्ञानेश काले और भारत चन्हाण सरजी ने उसे शैक्षिक जीवन में उसे मार्गदर्शन किया। साथ ही मा.प्रभाकर देशमुख सर कोंकण आयुक्त और मा.नितिन वाघमोडे, कमिशनर, इन्कम टैक्स और माणदेश फाऊण्डेशन पुणे के द्वारा उसे प्रोत्साहित और यथायोग्य सहयोग देने में अहं भूमिका निभायी है।

ललिताजी का माणदेश टूरिओ की यात्रा भारत के हर छात्र-छात्राओं के मन में दिलचस्पी निर्माण करनेवाली है। उसकी यात्रा आज के हर एक छात्र को जीवन में कामयाबी, संघर्ष, समझौता, करने के लिए और आगे बढ़ाने के लिए प्रेरणा देनेवाली है।

भारत सरकार ने अर्जुन पुरस्कार देकर सम्मान किया। भारत के राष्ट्रपति मा.प्रणव मुखर्जी, प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी, महाराष्ट्र के मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस के साथ अनेक छोटी-मोटी संस्थाओं ने सम्मानित किया। अर्जुन पुरस्कार प्राप्त ललिता को फिर एक बार भारत टू टोकियो यात्रा के लिए भारत वासियों की ओर से ढेर सारी शुभकामनाएँ।

आओ करें राष्ट्र यक्षगान।

राष्ट्र तेज है, राष्ट्र साँस है, राष्ट्र हमारी जान,

राष्ट्र हमारा जाति धर्म है, राष्ट्र हमारा मान।

राष्ट्र के खातिर जान की आहुती देना,

राष्ट्र के खातिर हारना-जितना, वक्त आए तो मरना,

राष्ट्र हमारी गौरव-गरिमा, राष्ट्र हमारी शान।

आओ करे राष्ट्र यक्षगान।

भारत माँ के वीरो ने कितने कष्ट उठाए।

आजादी के लिए अपने प्राण की बाजी लगाई

दिए कितने बलिदान आजादी पाने के लिए

राष्ट्र हमारा जीवन धन है, राष्ट्र ही है पहचान,

राष्ट्र हमारा जीवन धन है, राष्ट्र हमारा मान।

आओ करें राष्ट्र यक्षगान।

इसका पवन मलय नस-नस में भर देता है ओज,

इसका पावन जल देता है, नई ऊर्जा रोज।

इसका खाकर अन्न नमक हम बने हुए बलवान,

इसके लिए समर्पित करे तन-मन धन सम्मान,

राष्ट्र प्यार से भी बढ़कर है महान

आओ करें राष्ट्र यक्षगान।

राष्ट्र तेज है राष्ट्र साँस है, राष्ट्र हमारी जान,

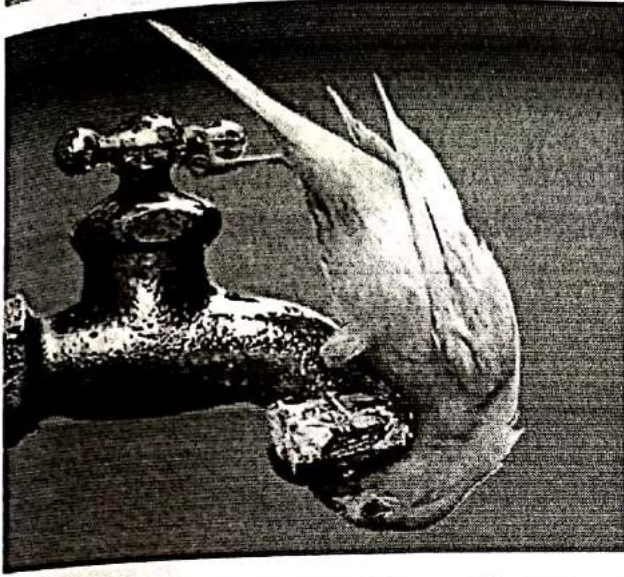
राष्ट्र हमारा जाति धर्म है, राष्ट्र हमारी माता

राष्ट्र के खातिर जान की आहुती देना,

राष्ट्र के खातिर हारना-जितना, वक्त आया तो मरना

राष्ट्र हमारी गौरव गरिमा, राष्ट्र हमारी गान।

आओ करे राष्ट्र यक्षगान।

जल ही जीवन है ।

— कु.काटकर पूनम लालासो

“रहिमत पानी रखिएँ, बिन पानी सब सून।

पानी गएन उबै मोति, माणूस, चुन ।। ऐसा रहिम कहते है ।

पानी का महत्व जीवन में है । जैसी कि हम सभी जानते है कि जल हमे और दूसरे जीव जन्तुओं को धरती पर जीवन प्रदान करता है । धरती पर जीवन को जारी रखना बहुत जरूरी है । बिना पानी के किसी भी ग्रह पर जीवन की कल्पना भी नहीं की जा सकती है । पृथ्वी एकमात्र ऐसा ग्रह है जहाँ पानी और जीवन आज तक मौजूद है । इस लिए, हमें अपने जीवन में जल के महत्व को नजरअंदाज नहीं करना चाहिए और सभी मुमकिन माध्यमों के प्रयोग से जल को बनाने की पूरी कोशिश करनी चाहिए । पृथ्वी लगभग ७१% जल से घिरी हुई है हालांकि, पीने के लायक बहुत कम पानी है । धरती पर समस्या पानी की सुरक्षा और उसे पीने लायक बनाने की है जोकि बहुत ही कम मात्रा में उपलब्ध है । जल संरक्षण लोगों की अच्छी आदम से संभव है ।

जल की बचत :

हमारे जीवन में पानी का बहुत बड़ा महत्व है । इसके बिना मनुष्य जीवन व्यर्थ है । हमें जल को क्यों बचाना चाहिये का उत्तर जानने के लिए पहले पानी के महत्व को जानना चाहिये अर्थात् हमारे जीवन में जल कितना किमती है । बिना ऑक्सीजन, पानी और भोजन के जीवन संभव नहीं है । लेकिन इन तीनों में सबसे जरूरी जल है । अब प्रश्न उठता है कि कितना प्रतिशत शुद्ध जल धरती पर मौजूद है ।

आकड़ों के अनुसार ऐसा आकलन किया गया है कि १% से भी कम पानी पृथ्वी पर पीने के लायक है । अगर हम पीने के पानी

और विश्व की जनसंख्या का पूरा अनुपात निकालें, ये होगा, हर दिन पानी के १ गैलन पर एक बिलियन से भी अधिक तो लोग पूरी दुनिया में जी रहे हैं ।

लोग अब स्वच्छ जल का महत्व समझना शुरू कर चुके है । हालांकि पूरी तरह से जल को बचाने की कोशिश नहीं कर रहे है । पानी को बचाना एक अच्छी आदत है और जीवन को धरती पर जारी रखने के लिए हरेक को अपना सबसे बेहतरीन प्रयास करना चाहिए । कुछ साल पहले, कोई भी दूकान पर पानी नहीं बेचता था । हालांकि अब समय बहुत बदल चुका है । और अब हम देख सकते है कि सब जगह शुद्ध पानी का बोतल बिक रहा है । पहले लोग पानी को दूकानों में बिकता देख आश्चर्यचकीत हो गये थे हालांकि अब अपने अच्छे स्वास्थ्य के लिए २० रुपये प्रति बोतल या उससे अधिक देने के लिए तैयार है । हम साफतौर पर महसूस कर सकते है, कि आने वाले भविष्य में पूरी दुनिया में स्वच्छ जल की अधिक कमी होगी । नीचे हमने कुछ तथ्य दिये है जो आपको बतायेंगे कि आज हमारे लिए साफ पानी कितना मूल्यवान बन चुका है ।

सभी बीमारियों के फैलने में पानी का हिस्सा सबसे ज्यादा है । यह संख्या विश्व में ४ मिलियन से ज्यादा है । होनेवाली बीमारियों से सबसे ज्यादा विकासशील देश पीड़ित है ।

- * एक दिन के समाचार पत्रों को तैयार करने में लगभग ३०० लीटर पानी खर्च हो जाता है, इसलिए खबरों के दूसरे माध्यमों में वितरण को बढ़ावा देना चाहिए ।
- * पानी से होने वाली बीमारियों के कारण हर १५ सेंकद में एक बच्चा मर जाता है ।

- * पुरे विश्व में लोगो ने पानी के बोटल का इस्तेमाल शुरु कर दिया है जिसकी कीमत ६० से ८० बिलियन प्रति साल है।
- * भारत, अफ्रीका और अशिया के ग्रामीण क्षेत्रों के लोगों को साफ पानी के लिये लंबी दूरी (लगभग ४ कि.मी. से ५ कि.मी.) तय करनी पडती है।
- * भारत में पानी से होने वाली बीमारी के वजह से लोग ज्यादा पीड़ित है जिसकी वजह से बड़े स्तर पर भारत की अर्थव्यवस्था प्रभावित होती है।

जल बचाने के तरिके:

हर व्यक्ति यह तरिका अपना लेगा तो पानी की बचत हो सकती है।

- * सभी को अपनी खुद की जिम्मेदारी को समझना चाहिए और पानी और भोजन पकाने के अलावा पानी के अधिक उपयोग से बचना चाहिये।
- * अगर धीरे-धीरे हम लोग बगीचे को पानी देने से शौच में पानी डालने से साफ-सफाई आदि के लिये पानी की बचत करने लगेंगे तो पानी की बचत संभव होगी।
- * हमें अपने कपड़ो को केवल धोने की मशीन में धोना चाहिए जब उसमें अपनी पूरी क्षमता तक कपड़े हो जाएँ। इस तरिके से हम ४५०० लीटर पानी के साथ ही बिजली भी प्रति महीने बचा लेंगे।
- * फुहारे से नहाने के बजाए बाल्टी और मग का प्रयोग करें जो प्रति वर्ष १५० से २०० लीटर पानी बचायेंगे।
- * जागरूकता फैलाने के लिए हमें जल संरक्षण से संबंधित कार्यक्रमों को बढ़ावा देना चाहिए।
- * गर्मी के मौसम में कुलर में अधिक पानी बर्बाद न होने दें, केवल जरूरत भर का ही इस्तेमाल करें।
- * हमें दोपहर के ११ बजे से ४ बजे तर पौधों को पानी देने से बचना चाहिए क्योंकि उस समय उनका वाष्पीकरण हो जाता है सुबह या शाम के समय पानी देने से पौधे पानी को अच्छे से सोखते हैं।
- * हमें पौधेरोंपण को बढ़ावा देना चाहिए जो सुखा सहनीय हो।
- * हमें पारिवारिक सदस्यों, बच्चों, मित्रों, पड़ोसियों और सह कर्मचारियों को सकारात्मक परिणाम पाने के लिए अपने ओर तक यही प्रक्रिया अपनाने या करने के लिए प्रेरित करना चाहिए।

यदि इन बातों पर आज हम ध्यान नहीं देंगे तो आनेवाला भविष्य बहुत भयानक होगा। आज अखबारों में खबरे आ रही है, की हम इस बात के प्रति नजर अंदाज करेंगे तो 'तीसरा विश्व युद्ध' होने में देर नहीं लगेगी। पूरे विश्व के सामने पानी की समस्या खड़ी हो रही है। इसके लिए हमें आज से विचार करना होगा।

गाँव

- कु. निकिता श्रीरंग शिंदे
बी.ए. भाग १ (कला)

भोर ने अपना आँचल फहराया
सूरज की किरणों ने धरती को गरमाया
मोर की पीहू-पीहू से मन हर्षाया
मुरगों की बाँग ने नींद से उठाया
मंदीर की घंटियों से दिल ने सुकून पाया
चरवाहो की टोलियाँ निकल पडी
नई दिशाओं की ओर
कौन कहता है की गाँव नही रहे
अभी भी गाँव की मिट्टी सुगंध से भरपूर है
रातो में जुगनु ओं की चमचमाहट
दूर तक फैली उसकी खामोशी
फागुन में फाग के गीतों की गूँज
त्योहारो में एक-दुसरे के घर बैठके
करकर उनका आनंद लेना
अभी गाँव के वातावरण में
शुद्धता घुली-बसी हुई है
टीलों की ठंडी मिट्टी का मजा
रात की सनसनाहट
दिन की लू भरी आँधीयाँ
तन-मन को जला देनेवाली गरमी
अभी भी बहुत बाकी है
गाँव की बालू रेत में सोंधी खुशबू

वैश्वीकरण के युग में हिंदी भाषा

- कु.सावंत पूजा किसन, प्रथम वर्ष कला

राष्ट्रभाषा हिंदी के बारे में अनेक सवाल खड़े किए गये थे। राष्ट्रभाषा हिंदी में हमें कौन से अवसर प्राप्त होंगे? नौकरी की स्थिति क्या है? इन सभी आलोचकों के आँखों में अंजन डालने का काम हमारी हिंदी भाषा ने किया है। हिंदी केवल राष्ट्रभाषा ही नहीं बल्कि आज बाजार की महत्वपूर्ण भाषा बनती जा रही है। इस बात को हमें भूलना नहीं है। पिछले वर्ष में हिंदी भाषा की बाजार की स्थिति क्या रही है। इस विवरण निम्नप्रकार से बताया जा सकता है। बोल चाल अथवा संप्रेषण के नियम पर आधारित हिंदी में इस साल जहाँ एक और अन्य भाषाओं और ज्ञान-विज्ञान की भिन्न इलाकों से आने वाले शब्दों की जगह मिली। हिंदी अलग-अलग कारणों से समाचारों की भाषा रही। इसके औचित्य-अनौचित्य पर विविध वाद भी हुए लेकिन दिन-प्रतिदिन हिंदी के बढ़ते विराट जनक्षेत्र और व्यापक बाजार ने विदेशी कंपनियों को भी रोमन हिंदी वाले विज्ञापन बनाने के लिए मजबूर कर दिया।

ओएलएक्स के 'नो मोर' देखते हैं और बिग बाजार की बिग बचत वाली हिंदी अपनी विज्ञापन के मकसद में पूरी दिखी। जैसे अंग्रेजी-हिंदी मिश्रण वाले फिल्मों की गानों को भी खूब बजाया-सुनाया और सराहा गया। अखबारों चैनलों, रेडियो और विज्ञापन की अंग्रेजी हिंदी के अलावा सरकार की 'मेक इन इंडिया' जैसी पहल से भी इस साल में डिजिटल, कैशलेस, ऑन लाईन, एटीएम जैसे नये शब्द शामिल हुये, वहीं संप्रेषण के नियम पर आधारित मीडिया और मनोरंजन क्षेत्र ने हिंदीवाली हिलीश को विस्तार दिया।

समाजशास्त्र और पाफ्लर कल्चर के हिमायती सुधीश पचौरी के अनुसार, "हिंदी महज भाषा नहीं, बल्कि हिंदी एक विराट

व्यवहार है, यह दूसरी भाषा के शब्दों को अपने में कुछ ऐसे समाहित कर लेती है, कि अलग से उनका फर्क करना मुश्किल हो जाता है।" दरअसल हिंदी भाषा की व्यापकता और बढ़ते बाजार का प्रमुख कारण है। हिंदी भाषा और संप्रेषण वाली हिंदी के बगैर यहाँ कारोबार करना संभव नहीं है। प्राथमिक शिक्षा तथा उच्च उच्च स्तर तक अंग्रेजी के स्थान पर हिंदी को शिक्षा का माध्यम बनाने और विदेशी भाषा को किसी भारतीय भाषा के विकल्प के तौर पर नहीं रखे जाने का सुझाव दिया। इसके अलावा न्यास ने त्रिभाषा नीति की समीक्षा करने और नयी भाषा नीति बनाने की भी मांग की सितंबर में हरियाणा के मुख्यमंत्री मनोहरलाल खट्‌टर ने स्टूडेंट लीगल लिटरेसी मिशन २०१६ के वार्षिक समारोह में आदालतों को अपना फैसला हिंदी अथवा क्षेत्रीय भाषा में सुनाने की सलाह दी। सितम्बर माह में मध्यप्रदेश की राजधानी भोपाल में १० वे विश्व हिंदी सम्मेलन के समापन समारोह में फिल्म अभिनेता अमिताभ बच्चन को बुलाए जाने को लेकर सवाल उठाए गये थे, जिसके बाद विदेश मंत्रालय के विकास स्वरूप को इस मामले में अपनी सफाई देनी पड़ी थी।

हिंदी को दुनिया भर के लोकप्रिय बनाने के लिए यह बेहद जरूरी है। शिक्षाविद, कृष्ण कुमार भी अनुवाद के स्थान पर बोलियों के शब्दों को हिंदी में हू-ब-बू स्वीकारने की वकालत करते हैं। कुमार कहते हैं, की अब अनुवाद की अलमारी भर गयी है और बोलियों को हिंदी आने दो, विश्वविद्यालयों में हिंदी विभाग स्थापित करने अथवा राजभाषा अधिनियम के तहत कार्यरत हिंदी अधिकारी खिचड़ी के स्था। पर जो चावल, मिश्रीत दालवाली हिंदी बाते रहते हैं। उससे हिंदी का भला नहीं बुरा ही हो रहा है।

सरकार ने भी हिंदी को विश्वस्तर पर लोकप्रिय बनाने और उसे

संयुक्त राष्ट्र की एक अधिकारिक भाषा के तौर पर स्वीकार करने की दिशा में प्रयास जारी रहने की बात कही थी।

हालांकी मितंबर में योग को आंतरराष्ट्रीय मान्यता दिलाने के लिए १७७ देशों का समर्थन जुटा लिया गया था लेकिन हिंदी को संयुक्त राष्ट्र की अधिकारिक भाषा की मान्यता पाने के लिए १२९ देशों का समर्थन नहीं मिला।

मनोरंजन एवं मीडिया के अलावा राजनीति और उद्योग अनजाने ही हिन्दी के प्रचार - प्रसार के लिए अपना योगदान देते रहते हैं।

संदर्भ: आऊटलुक दैनिक समाचार पत्र।

दुःख

- कु. पूजा प्रभाकर पुकळे
बी.ए. भाग ३ (कला)

क्या परिभाषा दुःख की
कहाँ से उत्पन्न हुआ यह शब्द
कोई जानता है? कोई कहे

कठिनाइयों का ढेर लगे
तो यह दुःख है
सुख में पड़ी बाधा को
दुःख कहते हैं

शांत पानी में कंकड़ फेंकने पर
हुई हलचल को भी
दुःख का ही रूप कहा जाता है।

पर यह भी सत्य है
गर्भवती स्त्री के दुःखते शरीर से
सुख का आभामन होता है

दुःख कोई आश्चर्यजनक शब्द नहीं
दुःख की भाषा सुख जानता है

परम सुख में भी बसा रहता है
अपरिहार्य दुःख।

सौभाग्य (बेटी बचाओ)

- कु. माने सुवर्णा पोपट
बी.सी.ए. २

कही पढ़ा था की हर व्यक्ति के सौ भाग्य होते हैं
पर उन सौ भाग्यों में से जब एक भाग्य अच्छा होता है,
तब उनके घर लड़के का जन्म होता है।
और जब सौ के सौ भाग्य अच्छे होते हैं।
तब उनके घर लड़की का जन्म होता है।
इसलिए तो ऐसा कहा जाता है की,
लड़का तो भाग्य से होता है,
लेकिन लड़की तो सौभाग्य से होती है।
पराया धन होकर भी वो कभी पराई नहीं होती।
शायद इसलिए किसी बाप से हँसकर
बेटी की विदाई नहीं होती।

मंदिर यह हमारा

- सूरज मच्छिंद्रनाथ जगदाळे
तृतीय वर्ष कला

सबके लिए खुला है, मंदिर यह हमारा।
मतभेद को भुला है, मंदिर यह हमारा ॥धु॥
आओ कोई भी पंथी आओ, कोई भी धर्मी
देशी विदेशियों को मंदिर यह हमारा।
मैदान पर विछाया, डाला है एक आसन।
सब देवता समाता, मंदिर यह हमारा।
मानव का धर्म क्या है, मिलती है राह जिसमें।
चाहता भला सभी का, मंदिर यह हमारा।
आओ, सभी मिलेंगे, समुदाय प्रार्थना में।
सब जन कहे अमर रहे, यह मंदिर हमारा ॥

प्रेरक उद्योजिका : चेतना सिन्हा

- कु.मगर मोहिनी प्रल्हाद, तृतीय वर्ष कला

“नारी तुम केवल श्रद्धा हो ।
विश्वास रजत नग पग तुम में
पियुष स्रोत सी बहा करों
जीवन के सुंदर संमतल में”

इस प्रकार नारी के प्रति हमारा दृष्टिकोन हमेशा ही संशयात्मक रहा है। नारी के कार्य के बारे में कोई कल्पना भी करना गलत है। ऐसी मानसिकता हमारे समाज में प्रचलित है। क्या नारी सचमुच कुछ कर नहीं सकती क्या? नारी केवल समाज के लिए बोझ हैं क्या? इन सभी बातों का उत्तर एक ही है। और वह उत्तर है- चेतना सिन्हा!

मुंबई जैसे शहर में बचपन बीता था। शहरी वातावरण में पुरी परवरीश हो गई थी। ऐसी महिला म्हसवड जैसे अकालग्रस्त इलाके में आती है। यहाँ आकर वह अपने काम से अपनी पहचान पुरी दुनियाँ के सामने छोड़ देती है। उन्होंने महिला बैंक, रेडीयो केंद्र, बचत गट, पानी सुरक्षा आदि मनुष्यजीवन से संबंधित बातों पर काम करना शुरू किया है। इस बात की खबर अमेरिका के राष्ट्र अध्यक्ष बराक ओबामा ने भी है।

समस्या ही सभी बात के मूल में काम करती हुई नजर आती है। इसी प्रकार चेतना भाभी जी ने हर समस्या को खुली आँखों से देखने के बाद उस बात के प्रति अनदेखा नहीं किया, बल्कि उस समस्या का समाधान देने का सौ प्रतिशत प्रयास किया है। जब उन्होंने मानदेशी फाऊंडेशन का निर्माण किया उसके माध्यम से उन्होंने ९ अगस्त १९९७ में सातारा जिले के म्हसवड में माणदेशी महिला बैंक की स्थापना की जिसके माध्यम से अनेक बेरोजगार परिवारों को

रोजगार का सुनहरा अवसर मिल गया। इस बैंक की स्थापना में बड़े रोचकदंग से हुई है। यह बैंक अशिक्षित लोगों को इकट्ठा करके काम करनेवाली बैंक थी। इसी वजह से रिझर्व बैंक ऑफ इंडिया ने इनका पंजीकरण नहीं किया। कारण बताते हुये उन्होंने कहा कि, हस्ताक्षर करने वाले लोग आपके बैंक में सदस्य नहीं है, इस बात को लेकर चेतना भाभी ने इन अनपढ़ गवार महिलाओं को शिक्षित बनाने का प्रयास किया और छह महीने बाद इस बैंक का पंजीकरण उन्होंने पूरा कर दिया। यह उनका काम इस इलाके के लिये काफी प्रेरणादायी रहा है।

माणदेशी महिला बैंक की ओर से महिला बचतगट चलाये जाते हैं। रोजगार करनेवाले महिलाओं को आर्थिक सहायता देकर उनसे हर दिन के जीवन में आवश्यक वस्तुएँ बनाई जाती हैं। जिसके द्वारा निम्नस्तर के जीवन में अच्छा मोड़ आया है। उनका जीवनमान उँचा बनता जा रहा है। जिसके पिछे एकमात्र शक्ति काम करती है। वह है चेतना भाभी जी का उन लोगों पर रखा गया विश्वास। कई महिलायें इससे प्राप्त होनेवाला पैसा इसी बैंक में जमा करती हैं। बैंक का वार्षिक लाभ आज के युग में लाखों के घर में है। इसमें कई महिलाये ऐसी हैं, जिनके पति शराब पीने के लिये पैसे के लिये महिलाओं के साथ झगडा करते थे उसे मिटाने का काम इस बैंक ने पूरा किया है।

जब यहाँ अकाल पड़ा था, तब यहाँ जानवरों के साथ मनुष्य को पानी की समस्या ने परेशान किया था तब इन्होंने यह वास्तविकता ध्यान में रखकर बैंक की ओर से छावणी का आयोजन किया। इन सभी बातों पर समाधान ढूँढने का प्रयास किया है। इसका परिणाम

यह हुआ की लोग इकट्ठा आने के लिये एकदूसरे को समझने लगे । साथ ही एकदूसरे की समस्या भी आपस में बाँटने लगे । इस काम ने सर्वसामान्य लोगों के जीवन में क्रांति लाने का काम किया है।

उन्होंने माणदेशी तरंग वाहिनी का निर्माण कर आम जनता के लिए रेडीऑ केंद्र शुरू किया है। जिसका लाभ यहाँ के लोगों को मनोरंजन के साधन, खेती संबंधी समस्याएँ और उपाय साथ ही बच्चों के लिए नौकरी के अवसर इस विषय पर बहुत सारी जानकारी देने का काम इस रेडीऑ द्वारा किया जाता है। साथ ही शिलाई मशिन के कारण इनके द्वारा लड़कियों और महिलाओं के जीवन में काफी परिवर्तन आया है। यह काम बहुत ही प्रशंसनीय है। अनेक लोगों के जीवन में आशा कि किरण पैरा करने का काम चेतना भाभी के द्वारा हुआ है।

आज इस माणदेशी महिला बैंक का विस्तार महाराष्ट्र सहित भारत के झारखंड, बिहार, मिझोराम, आसाम आदि राज्यों में शुरू है। एक देहात से आंतरराष्ट्रीय स्तर पर यह बैंक काम करती हुई नजर आती है। इस बैंक में काम करनेवाली सभी महिलाएँ हैं। महिलाओं द्वारा महिलाओं के लिये यह बैंक काम करती है।

इस बैंक द्वारा २००५ में व्यावसायिक स्कूल शुरू की है। साथ ही २००७ में महिला उद्योग की स्थापना की है। इस स्कूल में ग्राहकों को टेलरिंग घरेलू साहित्य की दुर्लभता का काम सिखाया जाता है। साथ ही आर्थिक व्यवस्थापन, मार्केटिंग, संगणक, सॉफ्ट स्किल और आर्थिक जनजागृती का कार्यक्रमों यहाँ आयोजन होता है। इनका उद्देश्य ही 'बैंक आपके द्वार पर' इस संकल्पना पर यह बैंक काम करते हुये नजर आती है। और चेतना भाभी इस संदर्भ में कहती है, हमारी बैंक के ९८% ग्राहक कर्जा वापस करते हैं।

इस प्रकार चेतना भाभीजी ने माण तहसिल के अंतर्गत आनेवाले महिलाओं के जीवन में नया मोड़ लाया है। साथ ही लोगों के जीवन में आर्थिक सक्षमता आ गई है। लोगों के जीवनशैली में बदलाव आया है। इससे माणदेश के लोगों के जीवन में नया परिवर्तन आया है। इन सभी परिणामों का कारण माणदेशी महिला बैंक की अध्यक्षा चेतना भाभीजी हैं। उनके इस कार्य का सम्मान वर्ष २०१४ में भारत सरकार की ओर से उन्हें महिला उद्योजकता पुरस्कार प्रदान कर सम्मानित किया गया है। चेतना भाभीने अकालग्रस्त माणदेश को धनादेश के रूप में परिवर्तन करने का सपना जल्द ही पुरा होगा। चेतना भाभी के इस प्रेरणादायी काम को सलाम करते हैं।

माँ

- कु. निकिता श्रीरंग शिंदे
बी.ए. भाग १ (कला)

मैं भी तो देखूँ
माँ तेरी कृपा से जो हाड़कू लिखूँ।
दर्द को सहा पुत्र से बूढ़ी माँ ने
कुछ न कहा।

माँ मेरी कहे तू मेरे कंधो पर
सदैव रहे। उदास दादी वृद्ध
माँ को रुलाना पुत्र फसादी
माँ का दुलारा वृद्ध माता से वह
किया किनारा। माँ का आँचल इतना
निर्मल ज्यों गंगा का जल।

बहला गई माँ तेरा स्पर्श मुझे
सहला गया। माँ का प्यार
कैसे भूल जाएगा यह संसार
माँ का दूध बड़ा होकर भूला उसका पूत
दूध का कर्ज माँ रोती बेटा भूला अपना फर्ज।
बेटों में बँटी बूढ़ी माँ की ममता
किस्तों में फटी। माँ को प्रणाम
हाड़कू करे मेरा जग में नाम जग में नाम।

तूफानों से क्या डरना

- कु. कदम अनिता अबिल
तृतीय वर्ष (कला)

नफरत करना नहीं किसी से, प्यार सभी से करना जी,
तुफा तो आते रहते हैं, इनसे भी क्या डरना जी।
हिम्मत करनेवालों की कभी हार नहीं होती,
मिल मदद सब लोगो की, सदा खुश रहना जी।
सत्कर्मी की तुलिका से जीवन में रंग भरना जी।
हार-जीत का खेल है, जीवन, खेल समझकर खेलो,
जो भी मिलता हाथ बढ़ाकर खुशी-खुशी तुम ले लो।
जब तक जियो, हँसकर जियो, इक दिन सबको जाना जी।
लेकिन भूमंडल पर अपनी किर्ती रखकर
अपनी शान बढ़ाओ जी
तुफा तो आते रहते हैं, इनसे भी क्या डरना जी।

प्रस्तावना: प्रदीप सौरभ:

निजी जीवन में खरी-खोटी हर खूबियों से लैस। खड़क, खुरदरे, खुराट और। मौन में तर्कों का पहाड़ लिये इस शख्स ने कब, कहां और कितना जिया इसका हिसाब-किताब कभी नहीं रखा। बंधी-बंधाई लीक पर नहीं चले। परेशानी पर कभी कोई लकीर नहीं, भले ही जीवन की नाव 'भँवर' पर अटकी खड़ी हो। कानपुर में जन्मे लेकिन लंबा समय इलाहाबाद में गुजारा। वहीं विश्वविद्यालय से एम.ए. किया। कई नौकरियाँ करते-छोड़ते दिल्ली पहुँचकर 'साप्ताहिक हिन्दुस्तान' के सम्पादकीय विभाग से जुड़े। कलम से तनिक भी ऊबे तो कैमरे की आँख से बहुत कुछ देखा। कई बड़े शहरों में फोटो प्रदर्शनी लगाई और अखबारों में दूसरों पर कॉलम लिखने वाले, खुद कॉलम पर छा गए। मूड आया तो चित्रांकन भी किया। पत्रकारिता में पच्चीस वर्षों से अधिक समय पूर्वोत्तर सहित देश के कई राज्यों में गुजारा। गुजरात दंगों की बेबाक रिपोर्टिंग के लिए पुरस्कृत हुए। देश का पहला हिन्दी का बच्चों का अखबार और साहित्यिक पत्रिका 'मुक्ति' का संपादन किया। पंजाब के आतंकवादियों और बिहार के बंधुआ मजदूरों पर बनी लघु फिल्मों के लिए शोध किया। 'बसेरा' धारावाहिक के मीडिया सलाहकार भी रहे। कई विश्वविद्यालयों के पत्रकारिता विभाग की विजिटिंग फैकल्टी हैं। इनके हिस्से कविता, बच्चों की कहानी, संपादित आलोचना की पाँच किताबें हैं। फिलवक्त दैनिक हिन्दुस्तान के सहायक संपादक हैं।

मुन्नी मोबाईल:

मुन्नी मोबाईल समकालीन सच्चाइयों के बदहवास चेहरों की शिनाख्त करता उपन्यास है। धर्म, राजनीति, बाजार और मीडिया आदि के द्वारा सामाजिक विकास की प्रक्रिया किस तरह प्रेरित व

मुन्नी मोबाईल उपन्यास में बदले जीवन मूल्यों की समीक्षा।

— कु.राधिका उदयसिंह शिंदे, द्वितीय वर्ष, कला

प्रभावित हो रही है। इसका चित्रण प्रदीप सौरभ ने अपनी मुहावरेदार दवाँ-दवाँ भाषा के माध्यम से किया है।

कुछ पाने के लिए। कुछ खोना पड़ता है।

'मुन्नी' मोबाइल का चरित्र इतना प्रभावी है कि स्मृति में ठहर जाता है।

साधारण महिला मुन्नी:

मुन्नी शुरू में साधारण महिला थी। वह आनंद भारती के घर में नौकरानी थी। बाद में उसने डॉक्टरनी के पास काम किया। वह अनपढ़ थी। उसकी सोच बहुत ही साधारण थी। वह खुद को समझती थी कि पढ़ी-लिखी न होकर भी अपना घर काम करके चलाती इसमें पढ़ा-लिखाई कि क्या जरूरत।

मोबाईल के लिए जिद्द: मुन्नी मोबाईल नाम कैसे पड़ा:

मुन्नी आनंद भारती के घर पर नौकरानी थी। हर दीवाली गिफ्ट में उसे खाने की चीजे मिलती थी। पर एक बार उसने आनंद भारती को गिफ्ट में मोबाईल की माँग की। आखिर उसे मोबाईल मिल ही गया।

एक दिन वह खाना बना रही थी। अचानक उसके मोबाईल की घंटी बजी। वह तवे पर रोटी छोड़कर बात करने में व्यस्त रही। तब तक रोटी पूरी तरह जल गई। आनंद भारती इस बात से उसपर गुस्सा हुए। उन्होंने उसे आवाज दी

'एमुन्नी मोबाइल'

तब से वह 'मुन्नी मोबाईल' नाम से पहचान में आने लगी। सब जगह वह 'मुन्नी मोबाइल' नाम से प्रचलित ही गयी थी।

शिक्षा:

मुन्नी खुद अनपढ़ थी। आनंद भारती से उसने शिक्षा का महत्व

जान लिया था। उसने अपने छः बच्चों को अच्छी शिक्षा देने के लिए बहुत कष्ट उठाएँ। बच्चों की हर माँग उसने अपने दम पर पूरी की। उसकी बेटी ने लॅपटॉप माँगा तो उसने खरीद के दे दिया। शिक्षा का महत्व वह जान चुकी थी। वह खुद सॉरी, थैंक्यू ऐसे छोटे मोटे शब्द समझ चुकी थी। पहले वह जब बैंक में जाती थी तब अंगूठा लगाती थी। अब वह हस्ताक्षर करती। शिक्षा का महत्व वह आनंद भारती से छोटे मोटे शब्द समझ चुकी थी। पहले वह जब बैंक में जाती थी तब अंगूठा लगाती थी। अब वह हस्ताक्षर करती। शिक्षा का महत्व वह आनंद भारती से जान चुकी थी। इस प्रकार अनपढ़ होते हुए भी मुन्नी शिक्षा की मनुष्य जीवन में क्या अहमियत है। यह जाना था।

दबंग मुन्नी:

मुन्नी दबंग थी। अन्याय के खिलाफ लड़ना उसने आनंद भारती से ही सिखा था। जहाँ पर भी अन्याय हो जाता वह काली माता का अवतार ले लेती। एक दिन सिंह ने उस की बेटी को पिटा। मुन्नी को बहुत गुस्सा आया। मुन्नी ने उसे पुलिस के हवाले किया और उसने कहा कि मेरा नाम मुन्नी मोबाइल है। इस बात को कभी न भूलना। वह बहुत हिंमतवाली, डेरिंगबाज, हिमती और दबंग मुन्नी थी।

कोई उससे पंगा नहीं लेता। सब उससे डरते थे। पर वह बड़े लोगों का आदर भी करती थी। जहाँ गलत होता है वहाँ मुन्नी पहुँच जाती। सच्चाई से लड़ती थी। वह पत्रकारवालों के घर पर काम करती थी। इसलिए किसी से वह नहीं डरती थी। लोगों को मदद करती थी।

मुन्नी ने और एक काम डेरिंग से किया था। बस चलाने का। उससे पहले एक महिला उसका नाम जस्सी था। उसने बस चलाई थी। पर उस काम में वह अपना सब कुछ गवा बैठी। पर मुन्नी ने अपना सब कुछ जुटाकर बड़ी डेरिंग से अपनी बसे चलाई। ठेकेदार ललित गुज्जर जैसे लोगों को ठिकाणे पर लाती हैं। इस तरह मुन्नी दबंग थी।

बिहारी मुन्नी:

मुन्नी हर जगह अपने करतूतों से फेमस हुई थी। उसका अन्याय के खिलाफ लड़ना, लोगों को मदद करना। हर कोई मुन्नी से मिलना चाहता था। बिहारी होना दिल्ली और उसके इलाके में गाली की तरह था। मुन्नी ने उसी को अपनी ताकद बना लिया था। जहाँ पर भी कोई प्रॉब्लम हो वह कह देती 'मेरा नाम मुन्नी मोबाइल है, और बिहार की रहने वाली हूँ।'

महत्वाकांक्षी मुन्नी:

असल में मुन्नी बहुत ही सीधी-साधी महिला थी। अनपढ़ थी। पर उसने अपने छः बच्चों को अच्छी शिक्षा देना और उन्हें आनंद

भारती की तरह बड़े साहब के रूप में देखने की जिद रखी थी।

वह बहुत ही महत्वाकांक्षी बन चुकी थी। वह शिक्षा को बहुत ही महत्व देती थी। मनुष्य के जीवन में उसका अहं काम करता है और यही अहं उसे कोई भी काम करने के लिए प्रेरित करता है। मुन्नी इसी कारण अपने साहब आनंद भारती के समान बच्चों का बनाना चाहती थी।

गोधरा काण्ड के परिणाम:

गोधरा अग्रीकांड बहुत ही भीषण था। हिंदू-मुसलमानों के बीच यह हुआ था। नरेंद्र मोदी गुजरात के मुख्यमंत्री बने तब गोधरा काण्ड को छः माह हुए थे। लाशों पर राजनीति कि रणनीति बनाई जा रही थी। हिंदू मुसलमानों पर निशाना बनाकर ही बैठते थे। बसे जलाई जाती थी। दूकाने जलाई जाती थी। लोग आग में जलकर बेचिराख हो जाते। हिंदू बनकर कई रणनीति बनाई जा रही थी। हिंदू बनकर कई मुसलमानों ने अपनी जान बचाने कि कोशिश की। अग्रीकाण्ड बहुत ही भीषण था। अहमदाबाद में लाशों के ढेर लगे हुए थे।

मुन्नी का अन्य लोगों से संपर्क:

मुन्नी सबसे पहले आनंद भारती के संपर्क में आयी थी। उसने उसने बहुत कुछ सीख लिया था। बाद में मुन्नी डाक्टरनी से मिलती। डाक्टरनी से भी उसने नर्सिंग का कुछ काम सिखा। जब उसने अपने बस चलाने का व्यवसाय शुरू किया तब ठेकेदारों से संपर्क आया।

मुन्नी गैंगस्टर कैसे बनी:

मुन्नी ने जब से बसे चलाने का धंदा शुरू किया था। तबसे कोई-ना-कोई प्रॉब्लम जरूर हो जाती। वह तंग आ चुकी थी। इसमें उसे ज्यादा फायदा नहीं होता था। कभी ठेकेदारों कि वजह से तो कभी बस के कारण। उसकी बस में जानेवाली लड़कियों के साथ उसकी मुलाकात हुई। उसने उसके बाद मुन्नी की और विरोधी गट में विवाद हो जाता है। वेश्या व्यवसाय के स्पर्धा को लेकर विरोधी लोगों द्वारा मुन्नी की हत्या होती है। इस प्रकार एक जबरदस्त इच्छा शक्ति वाले मुन्नी का अंत हो जाता है।

निष्कर्ष:

स्पष्ट है कि मुन्नी मोबाइल उपन्यास द्वारा प्रदिप सौरभ जी ने मुन्नी जैसी एक साधारण महिला अपने काम के बलपर किस हद तक पहुँचती है। यह बताने का प्रयास किया है। साथ ही दूसरों के घर में बर्तन माँजनेवाली, नर्स बननेवाली, बस का व्यवसाय करनेवाली और अंत में वेश्या व्यवसाय में लड़कियाँ बेचनेवाली इस प्रकार के काम करती हुई नजर आती है। अंत में उसकी भयानक पद्धति से हत्या होती है।

नारी शृंगार

- कु. भोसले पूजा शिवाजी
बी.ए. भाग १

शेरो-शायरी

- कु. निकिता श्रीरंग शिंदे
बी.ए. भाग १ (कला)

नारी तुम शृंगार करो, तन का नहीं मन का...

नारी तुम शृंगार करो, तन का नहीं मन का

सादगी स्वच्छता सत्य शील, लक्ष्य बनाओ जीवन का

हाथों में कंगण नहीं, दान को सुशोभित करो

आँखों में काजल नहीं, करुणा, ममता का भाव भरो

वाणी में मृदुता का रस हो, मन में सेवा की भावना

मुख पर कोमल प्रेम का सौम्य, सदाचार की जीवंत प्रतिमा

दया, त्याग का अलौकिक तेज और फूलों की कोमलता

शीतल गंगा की अश्रुधारा, जैसे मोती की उज्ज्वलता

वीरता और कोमलता का, यह अटूट संगम

आदर्श नारी का यह शृंगार, अलौकिक और अनुपम

१. छूले आसमाँ जमीं की तलाश ना कर
जीले जिन्दगी खुशी की तलाश ना कर,
तकदीर बदल जायेगी खुद ही मेरे दोस्त,
मुस्कुराना सिख के वजह की तलाश ना कर.

२. उलझी शाम को पाने की जिद न करो,
जो ना हो अपना उसे अपनाने की जिद न करो,
इस समंदर में तुफान बहुत आते हैं,
इसके साहिल पर घर बनाने की जिद न करो.

३. इस कदर हम उनकी मोहब्बत में खो गए,
की एक नजर देखा और बस उन्हीं के हम हो गए,
आँख खुली तो अँधेरा था, देखा एक सपना था
आँख बंद की और उन्हीं सपनों में फिर सो गए.

४. किसी की चाहत पर दिल से अमल करना,
दिल टूटे ना उनका इतनी फिकर करना
ये जिन्दगी खास है, सबके लिए,
पर आप जिनके लिए खास है, उनकी कदर करना

माँ

- कु. निकिता श्रीरंग शिंदे
बी.ए. भाग १ (कला)

जिंदगी में उसका दुलार काफी है,

सर पर उस का हाथ काफी है।

दूर हो या पास, क्या फर्क पड़ता है,

माँ का तो बस एहसास ही काफी है।

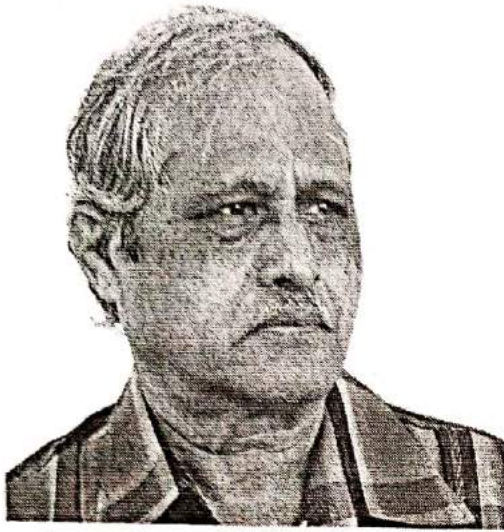

लकिरे

- कु. निकिता श्रीरंग शिंदे
बी.ए. भाग १ (कला)

लोग कहते हैं कि अगर हाथों की लकिरे अधूरी हो तो
किस्मत अच्छी नहीं होती।

लेकिन हम कहते हैं कि अगर सर पर हाथ हो माँ बाप का।
तो लकीरों की जरूरत ही नहीं होती।

राजेंद्र नागदेव के कविताओं में चित्रित समस्याएँ।

— भोसले माधुरी तानाजी, द्वितीय वर्ष कला

प्रस्तावना:

साहित्य का उद्देश्य उदात्त होता है। समाज का हित ध्यान में रखकर साहित्य का निर्माण किया जाता है। वर्तमान युग में जीवन के सभी क्षेत्रों में बदलाव आया है। आज का युग विज्ञान और तकनीक का माना जाता है। इस यांत्रिक सभ्यता में मनुष्य अपनी संवेदना खोता जा रहा है। साथ ही आज की राजनीति, समाज की परिवर्तित मानसिकता भूमंडलीकरण का साहित्य पर प्रभाव, रिश्ते और मूल्यों में दरार पाठकों के मन को छूनेवाली कविता है। आज के मानव की असंवेदना पर प्रकार डालने का काम इनके काव्य में हुआ है। हर साहित्यकार अपनी से समाज का स्थितियाँ चित्रित करने का प्रयास करता है।

राजेंद्र नागदेव ने आज की कविता का निर्माण किया है। उसमें सामाजिक समस्याओं को चित्रित करते हैं। ऐसी बात नहीं वे उस समस्या का समाधान देने की भी इच्छा रखते हैं। राजेंद्र नागदेव 'इस साल वह नहीं आया' कविता में कहते हैं "इस भीषण गर्मी में याद आती है। काले-नाले चमकीले पंखों वाली वह उंगली बराबर चिड़ियाँ। जो सूखते कपड़ों के बीच छूट गई जगह में। तार पर बैठती थी वहाँ कोई डाली नहीं थी उसके लिए," स्पष्ट है कि यहाँ पर्यावरण में होनेवाली पेड़ कटाई की समस्या को चित्रित करने का प्रयास गया है। साथ ही उन्होंने स्त्री भ्रूण हत्या जैसे गंभीर समस्या पर विचार किया है।

अपने हर दिन का काम निपटाकर घर जानेवाले लोगों का वर्णन भी इनकी कविता में है। घर एकमात्र मनुष्य के जीवन का सहारा होता है। सभी लोग दिनभर को थकान अपने घर में जाने के बाद वह परिवार में घुल मिलकर भूल जाता है। घर जाने की जल्दी हर एक

को होती है। इस संदर्भ में राजेंद्र नागदेव कहते हैं, "भिखारिण कामवालिओं, गृहिणियाँ, दफ्तर वालियाँ। लौट रही है घरों को। जहाँ कोई न कोई आतुरता से प्रतिक्षा कर रहा होगा। कहीं कोई नहीं कर रहा होगा किसी की प्रतीक्षा।" स्पष्ट है आज स्त्रियाँ पुरुषों के कंधों से कंधा मिलाकर काम करती हुई नजर आती हैं। जिसका परिणाम उनके पारिवारिक जीवन पर भी होता हुआ दिखायी दे रहा है। परिणामस्वरूप रिश्ते में तणाव आता हुआ दिखायी दे रहा है।

राजेंद्र नागदेव की कविताओं में आज की वर्तमान स्थितियाँ चित्रित हैं। इसमें आज के मानव की भयावहता और उसकी पीड़ा को अभिव्यक्त करने में उन्होंने अपनी लेखनी चलायी है। डॉ. येमेक इस संदर्भ इस संदर्भ में कहते हैं। वैश्वीकरण में आर्थिक तत्त्व महत्वपूर्ण है। या पैसा कमाने वाली प्रक्रिया ही वैश्वीकरण है। पैसा अगर कहे तो गलत नहीं होगा। इस प्रक्रिया ने भारतीय जनमानस को दिया है। वैश्वीकरण ने भारतीयों की है उतनी अमानवीयता की भी प्रगति हुई है। स्पष्ट है भूमंडलीकरण का यह परिणाम है। कवि राजेंद्र नागदेव इस बात को पकड़ते हुए नजर आते हैं। उन्होंने बाजारवाद के प्रभाव से बदलते रिश्तों और मूल्यों को बड़ी सावधानी से अपनी कविताओं में चित्रित ही नहीं करते बल्कि उसका विरोध भी करते हुए नजर आते हैं। राजेंद्र नागदेव इस संदर्भ में कहते हैं, "इतनी ऊँचाई से मुंबई नहीं दिखती। ब्यूटी पार्लर से निकलने मुखकमल दमकता है। असली चेहरा क्रीम, पाउडर, हर्बल लेप के नीचे छिपा है।" स्पष्ट है, कि आज का माहौल चकाचौंध से भरा हुआ है। केवल चमक-दमक के पीछे दौड़ने की हराएक की इच्छा दिखायी देता है।

राजेंद्र नागदेव ने अच्छी खाँसी वर्तमानकालीन स्थितियाँ

अपनी कविताओं में चित्रित की है। इसमें राजनीतिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, भूमंडलीकरण, पर्यावरण और प्रदूषण जैसी युगीन समस्याओं को भी वाणी देने का सफल प्रयास किया है। इस संदर्भ में राजेंद्र नागदेव कहते हैं, “एक असमान संघर्ष। पता नहीं किस युग से चला आ रहा है दुनिया में। किसी गुण तक चलेगा? कितनी बार टूटेंगे। कितनी बार बनेंगे घोंसले। कितनी बार होगी संघर्ष की पुनरावृत्ति?”

स्पष्ट है कि सदीयों से चली आ रही सामाजिक विषमता आज भी दिखायी देती है। जो नष्ट होने का नाम भी नहीं ले रही है।

साथ ही आज के उजाड़ होनेवाले जंगलों के प्रति भी गहरी संवेदना व्यक्त की है। मनुष्य स्वयं अपने को विनाश की ओर ले जा रहा है। मनुष्य की स्वार्थप्रवृत्ति इस पीछे काम करती हुई नजर आती है। प्रकृति पर मनुष्य हमें ही आक्रमण करता हुआ दिखायी देता है।

यह बात आनेवाले भविष्य के लिए भयानक सिद्ध होगी। राजेंद्र नागदेव इस संदर्भ में कहते हैं, “इस साल नहीं आई वह। कटे होंगे कुछ और पेड़। सूखी होगी कुछ और नदियाँ झीलों की जगह उगे होंगे कांक्रीट इमारतें और जंगल काटना शुरू किया है।” परिणामस्वरूप चिड़ियों का जीवन संकट में आ गया है।

निष्कर्ष:

उपर्युक्त राजेंद्र नागदेव बहुमुखी प्रतिमा के धनी हैं। उन्होंने अपने काव्य में विविध विषयों पर प्रकाश डालने का काम किया है। उन्होंने जीवन और समय के अनेक सवाल को उठाया है। साथ ही कल्पना और यथार्थ का समन्वय उनके काव्यों में दिखायी देता है। ये अपने शब्दों द्वारा मनुष्य के मन में नयी संवेदना जगाने का काम करते हैं।

सन्मान

- कु. जाधव सायली धनाजी
बी.सी.ए. भाग २

भद्रा ज्ञान देती है।
नम्रता मान देती है।
योग्यता स्थान देती है।
तिनो मिल जाए तो
सन्मान देती है।

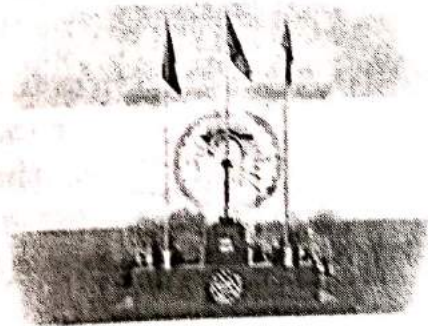
टिचर: १ से १० तक गिनती सुनाओ
संता: १, २, ३, ४, ५, ७, ८, ९, १०
टिचर: ६ कहा गया
संता: जी वो तो मर गया
टीचर: मर गया? कैसे मर गया?
संता: जी आज सुबह टीवी पर बता रहे थे की डेंग्यू मे
६ की मौत हो गई।

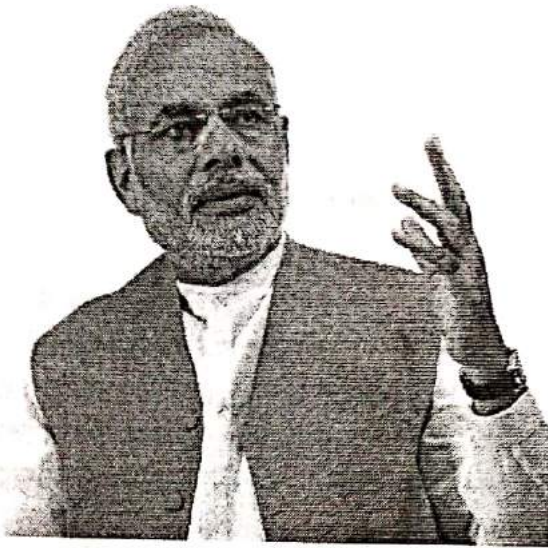

खुशबू-ए-वतन

- कु. घाडगे शितल सुरेश
बी.कॉम. भाग २

देश के शहिदों की मजारों पर
चढ़ाए फूल सूखते नहीं
उनकी शहादत भूलते नहीं
कितनी पावन हैं उनकी शहादत
जो लडे वदीं पहनकर तिरंगे के लिए
मौत भी अगर छूँ जाए
मौत से डरते नहीं
शहीदों की शहादत पर
चढ़ाए फूलों की महक से
महकती है पवन
शहादत को छूँ कर पुरे
बिखरते हैं खुशबू-ए-वतन

मोदीराज

- कु. शुभांगी अशोक जाधव

काला पैसा बाहर आने के लिए प्रधानमंत्री जी ने आठ नवंबर की रात बारा बजे के बाद ५०० और १००० की नोट बंदी घोषित की। साथ ही इस निर्णय के बाद जनता को जो भी परेशानी होगी वह सहने के लिए निवेदन किया। इस के पीछे सरकार का उद्देश्य है, कालाधन को समाप्त करना, भ्रष्टाचार को रोकना और आंतकवादी को सहाय्यता करने वाले काले धन को रोकना। उन्होंने जनता के सहयोग की इसमें अपेक्षा की है।

उत्तर प्रदेश, पंजाब अन्य प्रदेशों के जो चुनाव अगले वर्ष होने वाले हैं। चुनाव में जो पैसा इकट्ठा होता है उसका लाभ अन्य किसी को ना हो इसलिए यह कारवाई की गई। नोट बंदी के कारण आम लोगो का जीना मुश्किल हुआ। यह बात समझ में आने के बाद सरकार ने परेशानी पर हल निकाले। आम जनता के बाद सरकार ने परेशानी पर हल निकाले। आम जनता के हित में किया यह बड़ा कदम उनकी कठिनाई के बहाने जाना न जाए। नोटबंदी देश में इससे पहले दो बार हुआ है। द्वितीय युद्ध के बाद १९४६ के दौरान कालाबाजार और भ्रष्टाचार का लंबा दौर रहा। इसमें कुछ सफलता मिली। कालाधन पैदा होता है। उसपर ध्यान देना चाहिए। डॉ. भीमराव अंबेडकर ने अपने ग्रंथ 'इंडियन रुपी' में लिखा है कि हर दस साल के बाद नोट बदलने चाहिए। यह सब करने के लिए गोपनीयता आवश्यक है।

ऐसे बहुत से गाँव हैं, जहाँ पर बैंक की सुविधा उपलब्ध नहीं है। गाँव के लोगों को नोट बदलने में बड़ी परेशानी होती है। जनता को लगता है प्रधानमंत्री का निर्णय सही है। उद्योगपति, अर्थशास्त्रियों ने निर्णय का स्वागत किया है। विपक्ष इस बात पर बार-बार चर्चा करती है। वह इस निर्णय को वापस लेना चाहती है। जेडीयू अध्यक्ष

नितीश कुमार ने प्रधानमंत्री मोदी के निर्णय का स्वागत किया और बेमानी प्रोपर्टी है उसपर भी कारवाई करने को कहा। कई नेताओं पर मुकदमे चल रहे हैं। विरोधी दलों के लिए 'जनता की तकलीफें इस समय का काम किया है। आम आदमी के सामने जो कठिनाई की चर्चा की गई। कई छोटे रोजगारी नहीं मिल रहे। गरीब लोगो का कमाया हुआ धन है, मगर वह इसका इस्तेमाल नहीं कर सकते। गेस्ट हाऊस बाहर रहनेवाले विद्यार्थियों को दिक्कत हो रही है। किसान रबी के फसल के बीज, रासायनिक खाद प्राप्त नहीं कर पा रहे हैं। सभी क्षेत्रों में इसका परिणाम हो रहा है।

यह शादी का मौसम है, उन्हें तैयारी में दिक्कत आ रही है। लेकिन बंगलूर के जनार्दन रेड्डी की बेटी के शादी में ५००-६०० करोड़ का खर्च आया। १५ हेलीपैड, हजारों मोटरे लोग लाने के लिए है। रेड्डी के विरुद्ध मनी लांडरिंग के मुकदमे हैं। यहाँ आम आदमी शादियाँ भी ढंग से नहीं कर पा रहा है।

सरकार ने कई सुविधाओं की घोषणा की। मूल बात यह है देश 'कॅशलेस' अर्थव्यवस्था की श्रेणी में नहीं आया है। उसके लिए समय चाहिए। बहुत प्रयास करने होंगे।

इसके विपरीत धनवानों ने कालेधन का सफ़द में परिवर्तन करने के लिए नोकरो, ड्रायवरों आदि कि २.५ लाख रु. अपने अपने खातों में जमा किए। वो कुछ उद्योगपति, अर्थशास्त्रियों ने प्रधानमंत्री जी ने जो निर्णय लिया है। वह सही है ऐसा कहा। बाहर बैंकों में जो कालाधन है उसे लाने की कोशिश सरकार कर रहे हैं। सरकार को सोच-समझकर जन साधारण की कठिनाईयाँ को दूर करने का प्रयास करना होगा।

हिंदी तथा मराठी के ग्रामीण शब्द

- कु.पल्लवी आनंदराव दडस

मराठी मातृभाषा में बचपन बीत जाने के कारण हमारी वाणी और लेखनी पर उसका प्रभाव सहज दिखायी देता है। लेखन करने समय कुछ शब्दों में इसी कारण गलतियाँ होना स्वाभाविक है। इसमें दोष नहीं है। यहाँ भाषा विज्ञान का एक सिद्धांत काम करता हुआ नजर आता है। वह अनुकरण सिद्धांत है। इसी प्रकार कुछ साम्य और गड़बड़ी पैदा करनेवाले शब्द यहाँ स्पष्ट करने का प्रयास किया जाएगा। कुछ मराठी और हिंदी शब्दों को यहाँ स्पष्ट करने का प्रयास किया जा रहा है। यहाँ हमारे हरदिन के व्यवहार में पाए जानेवाले शब्दों को व्यक्त करने का प्रयास किया जा रहा है।

१) आइतवार	रविवार	इतवार
२) बिस्तवार	गुरुवार	गुरुवार
३) पून्यांदा	नंतर	फिर
४) कोरड्यास	कालवण	सब्जी
५) नव्ह	नाही	नहीं
६) लई	जास्ती	ज्यादा
७) हाया	आहे	हैं
८) डोसकं	डोक	मस्तिष्क
९) इचार	विचार	विचार
१०) याड	वेड	पागल
११) पुस	पौष	पूस
१२) वाट	रस्ता	रास्ता
१३) तपास	त्रास	पीडा
१४) डोरल	मंगळसूत्र	मंगलसूत्र

१५) धोंडा	दगड	पत्थर
१६) सार	सर्व	सभी
१७) आउंदा	यावर्षी	इस वर्ष
१८) लबाड	खोटी	झूठी
१९) गवन	ड्रेस	फ्रॉक
२०) पाताळ	साडी	साडी
२१) वरिस	वर्ष	साल
२२) मास्तर	शिक्षक	अध्यापक
२३) धनी	नवरा	पती
२४) म्हातारी	वृद्ध स्त्री	बूढ़ीयाँ
२५) म्हातारा	वृद्ध पुरुष	बूढ़ा
२६) धाडू	पाठवू	भेजना
२७) धाकला	धाकटा	अनुज
२८) अचंबा	आश्चर्य	विस्मय
२९) इस्पितळ	दवाखाना	अस्पताल
३०) भाबड	भोळा	साधा
३१) भाकर	भाकरी	रोटी
३२) माय	आई	माँ

किताब

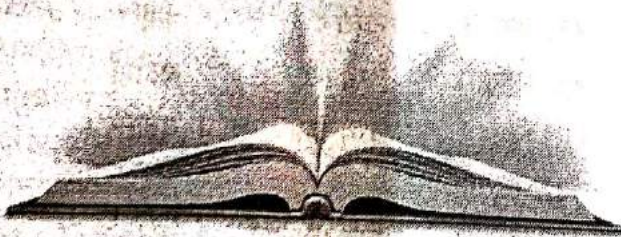
- कु. जाधव सायली धनाजी
बी.सी.ए.भाग २

कॉलेज

- कु. शिंदे राधिका उदयसिंह

कई जीत बाकी है
कई हार बाकी है।
अभी तो जिंदगी का सार बाकी है।
यहाँ से चले है
नई मंजिल के लिए।
यह एक पन्ना था,
अभी तो पूरी किताब बाकी है।

संता जंगल से जा रहा था।
जाते जाते उसने पेड़ पर
साप को लटकते हुए देखा।
और बोला अरे...
यहाँ लटकने से कुछ नहीं होंगा।
मम्मी को बोलो कॉम्प्लेन पिलाओ।

कॉलेज के ये मधुर क्षण
फिर ना वापस आयेंगे।

सोच लो ऐ दोस्त कल
हम सब जुदा हो जायेंगे।

भूल सकोगे क्या कभी तुम,
कॉलेज की जीवन कहानी।

याद करेंगे सब यह कहानी
आएगी जब याद पुरानी

आज तुम हो आज हम है
मंदिर है कॉलेज हमारा।

कहाँ रहेंगे तुम, कहाँ रहेंगे हम
फिर ना होगा मिलना हमारा।

आज यहाँ जो पढ़ते है,
कल उनको भी जाना होगा।

हम ना रहेंगे तुम ना रहेंगे
लेकिन कॉलेज की यादें हमेशा रहेंगी।

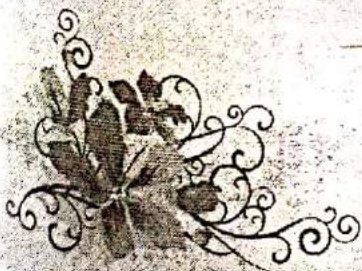
English Section

*One tree can start a forest
One smile can begin a friendship
One hand can lift a soul
One word can frame the goal
One candle can wipe out darkness
One laugh can conquer gloom
One hope can raise your spirits
One touch can show you care
One life can make the difference
BE THAT ONE TODAY.*

- Dr. A.P.J. Abdul Kalam

**Section Editor
Mr.N.D. Lokhande**

English Section

INDEX

INDEX

- Lalita Babar : India's Hope for Tokyo Olympics - 71
Sanjay Sahebrao Jagdale , B.A.-III
 - Sairaat - 2 - Tejaswini Rajendra Jadhav, B.A.-II 73
 - My Sister, My Inspiration - Kanchan Dadaso Jadhav, B.A.-III 75
 - Inspiring and entertaining 'Dangal' - Shahin Amir Mulani, B.A.-II 76
 - Save Water - Kavita Sadashiv Jadhav B.A.-III 77
 - Nanotechnology In Agriculture - An emerging Vista - Ayyum Iqbal Nadaf 78
 - The Indian Farmer - Dipali Tatoba Mote, BA-III 80
 - An Inspiring Memoir of a fighting Father - Dipali Bhauso Raut , T.Y.B.A - III 82
 - Importance of Chemistry In Daily Life - Kajaal Hamid Tamboli, B.Sc.III 84
 - Earthworms : Natures Gift to Mankind - Abhijit Shivaji Ghule B.Sc.-III 85
 - Energy Technology and Education - Dadas Vishal Mamtaji, B.Sc.-III 86
 - Sir Derek Alton Walcott - - Sanjay Sahebrao Jagdale, B.A.-III 87
- Poem
- Beautiful - Prajakta Sukhdeo Mahadik, B.A. III 72
 - The Alphabet for Life - Sangita Ratnakar Jagadale B.A III (Eng.) 79
 - My Funeral Procession - Sanjay Sahebrao Jagadale B.A. - III 81
 - Would You Be With Me ? - Akshata Tanji Bhosale, B.A.-III 81
 - She - Sangita Sahebrao Jagadale, B.A III (Eng.) 83
 - Good bye Captain I - Akshaya Ashok Joshi, B.A I 83

Bio-Sketch

Lalita Babar : India's Hope for Tokyo Olympics

- Jagdale Sanjay Sahebrao, B.A.-III

Lalita Babar, popularly known as 'Maandesh Express', is the name of struggling spirit, high goals and consistency. She was born on June 2, 1989 in a farmer's family in Mohi, a small village in Satara District. She was familiar to adverse natural conditions right from her childhood as the area is regularly affected by droughts and the scarcity of water was - and still is - a harsh reality. As a youngster, she ran-not walked -four kilometres every day to her school and back. As a teenager, she ran to faraway wells to fetch water for the 17 people in her family. She ran through the fields as she went about her chores on the farm. She ran barefoot and on all kinds of roads. When she was a student in Kanya Vidyalaya, Mohi, her teacher Dnyanesh Kale sir recognized the talent in her and provided ample opportunities for the expression of her inner potential.

Lalita was an excellent Kho-Kho player in her high school days. It was during Kho-Kho matches that Kale sir discovered a hidden athlete in her. Lalita started her career in athletics as a long-distance runner at a very young age. Her early success came while competing for the under-20 National Marathon Championships in Pune where she clinched Gold Medal in 2005. She was the first girl from the village to win Gold Medal in any game. This was the beginning of her fascinating journey as an athlete. Though Lalita received wide

praise for her performance, the financial condition of the family was miserable and her parents could not afford even the travelling expenses. It is during this time that Lalita decided to choose the career as an athlete. Running was her hobby and she decided to turn it into a life-time profession. When she found out that competitive middle- and long-distance running could pay, she began to explore it more keenly, confident, after all those years of running, in her own skill and endurance. The knowledge gave her feet wings - if she won, she could pay her family back, both in money and a new-found respect from the village. In 2009, she ran the 3000m in the Asian Indoor Games in Hanoi and finished eighth. After a couple of years, she was paired with tough Belarusian coach Nikolai Snegarev, who had been hired to coach Indian athletes for the Guangzhou Asian Games in 2010. With Snegarev, Lalita got to explore an event she had never tried before-the weird and wonderful Steeplechase. Originally, the steeplechase was only a men's Olympic event until as recently as Beijing 2008, when the women's version was introduced. The original steeplechase was an 18th-century rich man's sport, an Irish cross-country horse race, where horse and rider raced from 'Church steeple to church steeple'.

Lalita had already marked herself as world-class when she finished 8th at the World

Championships in Beijing in 2015. But in going under 9 minutes 20 seconds, she has announced her intent to challenge the best in the world.

Lalita had competed with Jebet at the Incheon Asiad, where she won the bronze. "If Ruth can run faster then why can't we?" she asked the reporters.

She recently shattered some National records at the Mumbai Marathon in 2014, clocking 2:50:31. She predominantly competes in the 3000 meters steeplechase and is the current Indian national record holder and the reigning Asian Champion in the same event. She was named as the 'Sports Person of the Year' in the India Sports Awards, 2015, organized by Federation of Indian Chambers of Commerce and Industry (FICCI) and the Ministry of Youth Affairs and Sports of India. She was recently honored with prestigious Arjun Award 2016 at the hands of Hon. President of India for her contribution in the field of athletics. She is currently supported by Anglian Medal Hunt Company.

Year	Competition	Venue	Position	Event	Notes
2014	Asian Games	Incheon, South Korea	2 nd	3000 metres steeplechase	9:35.37
2015	Asian Championships	Wuhan China	1 st	3000 metres steeplechase	9:34.13
	World Championships	Beijing China	8 th	3000 metres steeplechase	9:29.64
2016	Olympic Games	Rio de Janeiro Brazil	10 th	3000 metres steeplechase	9:22.74

In January 2014, Snesev returned to India to coach her. He wanted to train her for the Marathon, but Lalita insisted she wanted to try the steeplechase instead. Incredibly, just eight months after beginning serious training, she excelled at the Incheon Asian Games, winning a bronze in the event at 9:35.37 and breaking the national record in the process.

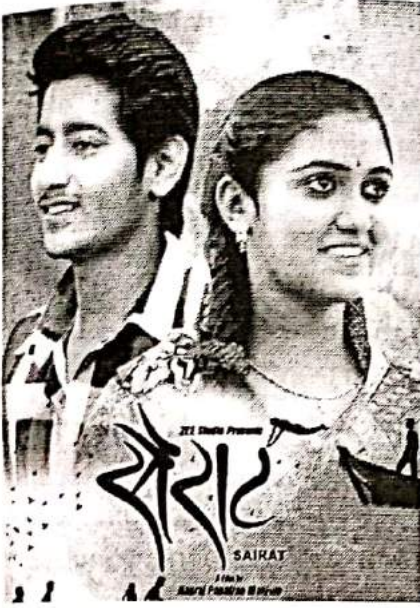
Since that first glorious international win,

breaking records has become something of a habit with Lalita. At the 2015 Asian Championships, she won the gold and qualified for Rio, breaking the national record and the Games record with a timing of 9:34.13. Her performance in Rio Olympics won her national praise though she missed the Medal. When she was running on the track, all Indian girls were running with her. She is the symbol of struggle that Indian girls have to do reach their were goals. It would be wrong to compare her with professional and seasoned athletes of the world. While judging her, we should not forget her humble origin and adverse background. She has been running all her life, leaping over the barriers of fear, poverty, dependence, and people that would frown upon girls who run. The journey began on the barren heath of Mohi and rached the smooth track at Rio Olympics. However, it is a comma and not the full stop. Every Indian expects a Gold Medal from her in forthcoming Tokyo Olympics. The best wishes of all Mandeshi people are with her. ALL THE BEST LALITA !!

Beautiful

- Prajakta Mahadik, B.A. III

Beautiful... Beautiful... Beautiful...
 All things are Beautiful
 Nature is Beautiful
 Our country is Beautiful
 Indian culture is Beautiful
 Maharashtra is Beautiful
 Maharashtrian tradition is very Beautiful
 Beautiful... Beautiful... Beautiful...
 All things are Beautiful
 Birds are Beautiful, Rain is Beautiful
 Colours are Beautiful
 Flowers are Beautiful
 Beautiful... Beautiful... Beautiful...
 All things are Beautiful !

Story

Sairaat - 2

- Tejaswini Rajendra Jadhav, B.A.-II

Archana was my favourite student. She was very clever and sincere. Since my appointment in Nava Bharat High school, Vita, I was her class-teacher. I was transferred to the high-school two years ago. Archana was in seventh standard then. She was very curious and energetic. Always paying attention to my teaching. She had hundreds of questions in her mind and would pour them on me after my teaching. Her innocent and curious questions always amused me a lot. She was consistently first in class right from first standard. Her father was a landlord. He was the richest and most powerful man in the town. His political influence was also noteworthy. In short, Archana was from a royal family. The final examination finished and students started enjoying summer vacations. I warned them to start the study for S.S.C. I also arranged extra lectures during the vacations. In June, the high-school reopened. I was happy to see my students back into the school. This time there was a new student in our class. On the very first day, I noticed his appearance. 'I am Prashant Kale. My family has migrated to this town a few months ago,' he told me. Though his name was Prashant, soon the students in our school started calling him 'Parshya'. Prashant was very clever boy, cleverer than Archana. Now there was a competitor for Archana. Her ego was hurt. She

disliked Prashant as he received higher marks in Unit Test. As a teacher it was a challenge for me to handle these highly sensitive and genius minds. However gradually, this hatred turned into friendship. They were attracted to each other. Archana accepted Prashant's talent. Now there was a healthy competition between them. The results were declared. Both Prashant and Archana passed S.S.C. with distinction. They joined the same college in the town. The love flourished on the background of the romantic campus of the college. However, they didn't neglect the study. They were active participants in cultural and sports activities. Besides, their performance in examination was also excellent. The Love Birds were enjoying their life. All was well until Archana's father was informed about the matter. He became red with anger. Prashant's father was a poor fisherman. He was from a backward caste. One day, mob went to Prashant's house and badly beat his parents. They were ordered to leave the town as early as possible. Frightened by this unexpected attack, the family packed up and left the town. As Prashant and Archana were not my students now, I couldn't know all these happenings. One of my students told me the whole story. Prashant's father also beat him and took him to Solapur. As a teacher, I was helpless. Firstly, both

Archana and Prashant were below 18. They were not mature according to the law. Secondly, caste was a bar in their love. Archana was a girl from a wealthy family and dominating caste while Prashant was from a fisherman's family.

Archana's father ordered her not to leave the house without his permission. Prashant left the college.

I got involved in my daily routine. I thought the matter was over, but it wasn't. One day, when I was about to school, Prashant and Archana entered the house. I was surprised to see them together. Before I ask anything, Archana said, "Prashant is here for examination. We managed to meet today, and we want to talk to you on a very serious issue".

"Sit down. Tell me everything.", I said. Prashant started, "Sir, we both respect you too much. You are not only our teacher but also a best friend of us. Archana and I can't live without one-another. We tried to forget but we couldn't. So we have decided to end our lives together. We are going to commit suicide. We thought it better to talk to you as you, are our idol." "Sorry Sir, we don't see any other solution. This cruel caste-system would not allow us to live together forever. I know you won't like it but what else should we do?" Archana asked with tears in her eyes. "Foolish kids!" I exclaimed with anger mixed with worry. "You were going to end your lives only because you can't get married? Is this true love? No. Not at all. True love waits without condition, gives without expectation and lives forever. It never dies. To end one's life is to leave the battle field. It's a cowardice. True love is always brave and courageous. Nobody can defeat it.", I delivered lecture on love.

"Then what should we do, Sir?", Prashant asked when I took a pause. "Well, go to your respective families. Pretend that you have forgotten each other. Concentrate upon your studies. Secure good marks in H.S.C exam. Get good jobs. Be self-reliant and if you miss each other even after that, then get married. Nobody can oppose you, as your marriage will be perfectly

legal then." Now their eyes shined with a new hope. They could see a way. "Thank you, Sir! thank you very much. We were going to end our lives. But now we realized that it was a foolish decision. It is better to wait than to die", Archana said.

"Exactly. We will study hard, will complete our graduation and then appear for competitive exams. Till then, We will preserve our love deep in our hearts. What do you think, Archana?"

"Perfect. Sir, Prashant is right. Thank you for showing us light."

Both went back to their homes with a new hope in their minds. I went to the school.

Years Passed The memory of Prashant and Archana became more and more obscure for me. I had even forgot them and yesterday the postman gave me a letter. It was from Pune. I opened it and read, "Dear Sir, We have no words to thank you. It is only because of you that we are both Class One officers today. We followed your advice and pursued our education Prashant became Deputy Collector and I am a Professor in Pune University. We got married two years ago. We have a cute baby girl - Bharati. We want to invite you for our wedding. but you know these caste system Our marriage was not accepted by families initially. However the things are changing gradually. My father has invited us to meet him. He is very happy to have a Deputy Collector as his son-in-law. He has realized that caste is a wall that separates us and it should be demolished. We will be in Vita next week. Please stay at home. We will come to see you

My eyes filled with tears, It were tears of joy, the joy of saving and shaping two lives.

Your student,
Archana Prashant Kale

Autobiography

My Sister, My Inspiration

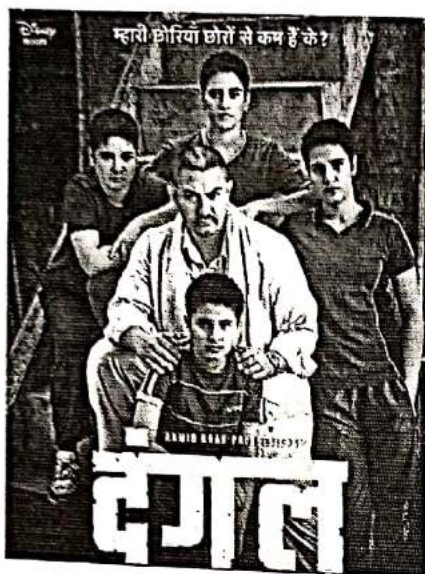
- Kanchan Dadaso Jadhav, B.A.-III

My elder sister Poonam was born on 12th March, 1990. Our mother is a simple, hardworking woman. She is very sensible. Whenever we have a problem, she has a solution for it. She is our strength. She told my sister, "Go forward, don't stop and never think negative. Then, you will see, miracles will happen in your life. My sister Poonam got her primary education in a Zilha Parishad School in Shindi Khurd. For secondary education she was admitted to Ganpatrao Kadre Vidyalaya, Shindi Khurd. After passing S.S.C. she joined Dahiwadi. This was the turning point in her life. Dahiwadi College. Dahiwadi College is an educational hub in our region. It provides quality higher education to rural and economically deprived students like us. We are three sisters (myself, Poonam and Pranali). The economical condition of our family was miserable. Due to the extreme poverty, we matured very early in our life. We knew that it was difficult for our mother to work on the farm of other people and to pay for our education.

So we decided to help her. Poonam and me used to work with her so that we could collect money for our fees, note books and dress. Poverty taught us a lesson - there is no short-cut to success and there is no substitute for hard work. We worked even during examination period. In the morning we used to appear for exam and after that to work

on the farm of others. My sister realized that if we have to change the adverse condition, we need to study hard. She devoted herself to study. She studied hard in her college days. She did not waste her time in idle gossiping and useless wandering. She was a regular visitor to library. She kept updates of happenings through newspaper reading. Today she is a police sub-Inspector (PSI). She could achieve this success only because the support of our mother and motivation by our teachers. My sister always talks about the contribution of Dahiwadi college in her life. The college gave her confidence and self-respect. It motivated her to achieve high goals in her life. The Department of English has a special role in her life. The introduction to rich treasure of English literature broadened her vision. My father was suffered by consistent illness. His poor health was our chief concern. After graduation, Poonam went to Mumbai in search of job. Getting a job in a reputed company was not an easy task. She appeared for police recruitment. In August, 2010, she became a police constable. She joined her duties. However she was not satisfied with her position. She studied hard and qualified PSI exam in first attempt conducted by MPSC.

This journey from a shy rural girl to a daring Police Inspector was really inspiring. We girls look at her as a source of inspiration. ***

Film Review

Inspiring and Entertaining 'Dangal'

- Mulani Shahin Amir B.A.-II

Dangal (Sport Biopic)**Cast**

Aamir Khan, Sakshi Tanwar, Fatima Sana Sheikh, Sanya Malhotra, Zaira Wasim, Suhani Bhatnagar, Ritwik Sahore, Aparshakti Khurana, Girish Kulkarni

Direction - Nitesh Tiwari

Language - Hindi

Duration - 2 hrs 58 min.

Aamir Khan is known as Mr. perfectionist. 'Dangal', a newly released film strengthens this image. Introducing the struggle of real life Hariyana wrestlers Geeta and Babita Phogat, Aamir Khan added a value to the trend of Biopic.

Mahavir Singh Phogat (Aamir Khan) is a born wrestler. He was a national champion. It was his dream to win a gold medal for India. But because of poverty he has to work in a government office. He dreams that his son will make his dream true. But the birth of four successive daughters disappoints him.

However, he decides to train his elder daughters. Geeta (Fatima Sana Sheikh) and Babita (Sanya Malhotra) after a long struggle with social pressure and family misconceptions, finally win gold medals in commonwealth games.

Bapu (Aamir Khan) is perfect father for his daughters. He faces many social hurdles, but he doesn't listen to any person.

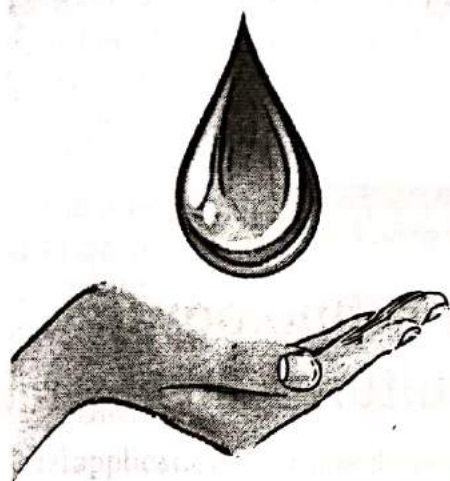
It could have easily turned into a vanity project, which is a clear and present danger when it comes to anything involving big stars. It could have been made more polished than required. In places it is stolid and could have done with some lift, but it is solid all the way through. And, most crucially, it stays real, because the star ratchets it up when required and lets it go in the rest.

The film has a message - Save the Baby Child. Mahavir Singh dreams for son but finally he realizes that girls are not inferior to boys. He says to his wife.

"Mhari Chhoriya Chhoronse Kam Hai Ke?" The film is inspiring for all Indian girls who wish to make career in wrestling.

Aamir Khan increased his weight from 70 to 97 to fit the role of Mahavir Singh Phogat. This shows his dedication and commitment for acting. Fatima Sana Sheikh and Sanya Malhotra do their best, thought it is their debut film. The song 'Haani Kaarak Baapu' will be popular among youngsters. For the purpose of promotion the song was released in advance.

There is a trend of biopics in Bollywood. M.S.Dhoni, Sultan, Mary Kom, Bhaag Milkhaa Bhaag paved the way for biopics. Dangal is next step in this journey. All parents should watch the movie with their children, especially those who have only daughters.

Save Water

Essaya

Save Water

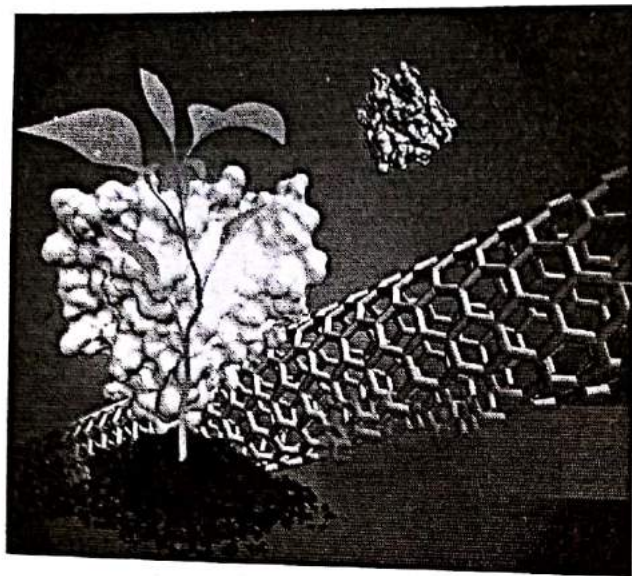
- Kavita Sadashiv Jadhav B.A.-III

Water is important for the continuation of life on the earth. It is the basic need of everyone (human being, animals, plants and other micro-organisms). Water is the unique source of life. Without water we cannot imagine the life here. Life on other planets is not possible just because of the absence of water. It is considered that water constitutes around 60-70% of the living world. It seems that water is an endless renewable source on the earth because it is regenerated and redistributed all over the earth through evaporation and rain. It creates a question in our mind that if water is a renewable source then why we should worry for water and try to conserve it.

Actually, there is only 1% of the water on the earth which is usable to us. Other water bodies have unusable water to us such as 97% salty sea water, 2% water in the form of glaciers & polar ice caps. Only 1% water is here for us over which a huge population all over the world is depended for the survival. Death is more possible in the lack of water than the lack of food. It again creates a question in our mind that why we are so late in realizing the need of water saving & conservation. Since the life of each & every living thing on the earth depends on water, then scenario will get worse if useful water becomes dirty or starts reducing. Water looking fresh & drinkable from outside can be mixed with the harmful & toxic elements through various sources like industries,

factories, sewer, etc & cause illness & death if ingested by animals, plants or human beings. Here are some tips which really will help us to save water:

- * Parents should aware their children about the need of water conservation. They should avoid buying water toys (which require constant stream of water) to their children.
- * Everyone should be aware of the water conservation rules & restrictions and should strictly follow in their own area.
- * Every employer should be active for the water conservation at their own work place & encourage their employees to promote water conservation in other effective ways.
- * There should be water conservation awareness & tips for every starter in the orientation manual & training program at schools, colleges, work place, offices, institutions, etc.
- * Water conservation awareness should be highly developed & promoted especially in the school to aware children.
- * It should be promoted at tourism level so that tourists & visitors can be aware of & understand the need for water conservation.
- * As being educated citizens we should encourage our friends & neighbours to join the water conscious community.

Research Article

Nanotechnology In Agriculture - An emerging Vista

Nanotechnology deals with the matter and nanoscale. It is a technology that offers safer, long lasting, cost-effective and smart product that will find wide application in agriculture.

Nanotechnology application in agriculture includes nanofertilizer, nanoherbicides, nanopesticide, nanosensors, detection of nutrient deficiencies etc. This growing technology is already having a significant commercial impact which will certainly increase in future. Nanotechnology offers many opportunities for innovation.

Introduction:

The term nanotechnology has been defined as the branch of science that deals with the understanding and control of matter at the dimensions of about 1-100 nm. The term 'nano' was derived from Greek word 'dwarf'. The concept of nanotechnology was first given by Nobel Laureate Richard P. Feynman. Nanotechnology has been extensively used in plant protection, processing, packaging transportation of agricultural product, quality control and environmental management. It has great potential to make agriculture more efficient by using nano sensors and nano agricultural chemicals. The use of nano material specially for the agricultural purpose are required for improving the fertilization process to increase in yield through

nutrient Optimization and minimized the requirement of plant protection product. The Department of science and Technology (DST) launched the nano Science and Technology Initiative (NSTI) in 2001. Major Challenges of agriculture to be addressed by nanotechnology are:

- 1) Food Security for growing numbers.
- 2) Low productivity in cultivable areas.
- 3) Lower agricultural input efficiency
- 4) Unsustainable farm management.
- 5) Large Uncultivable areas
- 6) Shrinkage of cultivable lands
- 7) Wastage of product
- 8) Perishability / low shelf life
- 9) Post harvest losses
- 10) Diseases and vulnerabilities to climate change due to global warming.

Nanotechnology application in agriculture:

Nanotechnology intervention including nanomembrance for irrigation, water purification destination and detoxification, nano sensors for the detection of contaminants and pathogens nanoporous zeolites and attapulgite clays for water treatment and remediation and TiO_2 nano particles for the catalytic degradation of water pollutants can improve the quantity of water.

Some recent break throughs in nano technology are listed below. These nano sensors can help enhance crop production and improve food safety. The effect of pesticides may be improved if very small amount is enclosed in hollow capsules with a diameter in a nanometer range which can be designed to open only when triggered by the presence of the pest to be controlled. Nanoparticles like nanoforms of carbon silver silica and aluminosilicates are used for controlling plant diseases.

Product and application of nanotechnology -

	Product	Application
1)	Nanofertilizers	Fertilizers encapsulated in nanoparticles, cheap cost and increased nutrient use efficiency.
2)	Nanocides	Pesticides encapsulated in nanoparticles for controlled release.
3)	Nano emulsion	Nanoemulsion for greater efficiency.
4)	Packaging	Air tight plastic packaging with silicate nano particles
5)	Use for agriculture	Nanofibers from cotton waste for improved strength wastes of clothing.
6)	Nanosensors	Pathogen detection.
7)	Precision	Nano sensors linked to global farming positions system tracking unit.

Phosphate, zinc nitrogen, iron, aluminium silver copper and titanium based nano particles are used as fertilizers. Nano particles are used to coat micronutrients or immobile elements in order to supply the requisite amount of Zn to the plants a protocol has been developed to coat the seeds of maize, soybean, pigeon, pea and ladies finger with zinc at nano scale.

Conclusion - Nanotechnology application in agriculture value addition and preservation of crop can bring a sea change in the agricultural scenario of India. Nanotechnology offers a plethora of user friendly options in agricultural world. Despite of many potential applications before the introduction in the various fields the new application must be examined and regulated carefully. There are several issues of the safety of the human being environment and ecosystem that are still needed to be addressed. The exposure of human being to the nanomaterials may cause adverse impact on health and environment due to attack of nanoparticles on the non target sites.

The Alphabet for Life

- Sangita Jagdale B.A III (Eng.)

Attention at both work and play;
 Busy all the live long day;
 Courteous at home and school;
 Diligent to keep the rule;
 Earnest in whatever you do;
 Friendly with your classmates too;
 Generous in hand and heart;
 Honest in life's every part;
 Innocent of all that's mean;
 Jolly as a king or queen;
 Kind wherever your footsteps roam;
 Loving especially to folks at home;
 Merry in the sun and rain;
 Neat in dress but not vain;
 Orderly in desk and books;
 Patient in your thoughts and looks;
 Quiet when it is time to be;
 Ready other's needs to see;
 Steady in your every aim;
 Truthful though it brings you shame;
 Use of God given talents;
 Virtue and courage for the right;
 Willing others to be friend;
 Exemplary to the end;
 Youthful till life's setting of sun;
 Zealous till success is own.

Essay

The Indian Farmer

- Mote Dipali Tatoba, BA-III

India is an agricultural country. The major trade of the people is farming. Their lives mostly depend upon the farm. A farmer's life is very tough. He gets up early in the morning & goes to his field & returns late in the night. He grows crops like Bajara, Jawar, Maize, Sugar cane, Rice, gram, groundnuts, cereals, pulses, fruits & vegetables. He ploughs his fields, sows the seeds, water the plants & harvests crops. He enjoys no holidays. He keeps some animals like cow, bull, dog, buffalows. A bull is a very important animal for him to drive plough. A dog protects him from wild animals & thieves. He lives simple life. He eats simple food. He wears simple cloths. Generally, he is poor but he is happy & satisfied. The farmer is the backbone of the society. So we should have sympathy for him. Seventy percent of the Indian people are farmers. They are the backbone of the nation. They produce the food-crops & the oil seeds. They produce the commercial crops. They produce some raw materials for our industries. Hence, they are the life blood of our nation.

The Indian farmer is busy day & night. He works in sun & shower. He ploughs the land. He sows the seeds. He keeps watch over the crops at night. He guards the crops against the stray cattle. He guards the harvest against the thieves. He reaps the crops & carries them home. Bullocks are the precious possession of the Indian farmer. He

takes care of his bullocks. His wife & children help him in his work.

The Indian farmer is poor. His poverty is well known to all the world. He cannot get two full meals a day. He wears a piece of coarse cloth. He cannot give education to his children. He cannot give fine dress to his sons & daughters. He cannot give ornaments to his wife. Farmer's wife has to manage with a few pieces of clothes. She also works at home & on the field. She cleans the cowshed. She gathers cow dung & paste it into pancakes. She dries them in sun & piles them up. because she will use them as fuel during the wet monsoon months. The Indian farmer is harassed by the village routs. He is harassed by the money lenders & the tax collectors. Hence he cannot enjoy his own yield.

The Indian farmer does not possess a suitable residence. He has no good house to live in. He lives in a straw thatched cottage. His room is very small & dark.

The Indian farmer celebrates the social function in the simplest manner possible. He celebrates a lot of festivals round the year. He celebrates the wedding of his sons & daughters. He entertains his friends & neighbours. He goes to visit his relations. He attends the open air dramas & the folk dances in his locality.

The condition of the Indian farmers should be

improved. He should be taught the modern method of farming. He should be made literate night schools should be opened for him. He should be assisted by the government in all possible ways. Because upon his well being depends the welfare of India.

On an average around 15 farmers commit suicide every hour across the county, according to data released by National Crime records bureau

(NCRB). As many as 1.31 lakh persons committed suicide across the country last year with Maharashtra having the highest number of cases in any state.

The government should handle this issue on war foot because no nation can build its progress on dead bodies of farmers.

My Funeral Procession

- Sanjay Jagadale B.A. - III

Oh ! my beloved
Why are you weeping ?
Don't mourn for me
I am leaving this world
With a happy soul
Don't carry my dead body
On your shoulders
Be happy and enjoy your life
Oh dear mother, stop crying
And accept my departure
I can see my body
Lying in the yard
Look at the sea of people
Gathered in front of house
The chariot decorated with flowers
My body moved around the village
With religious bhajans
I am happy that the world
Let me go
Oh ! My beloved
Don't mourn for me !

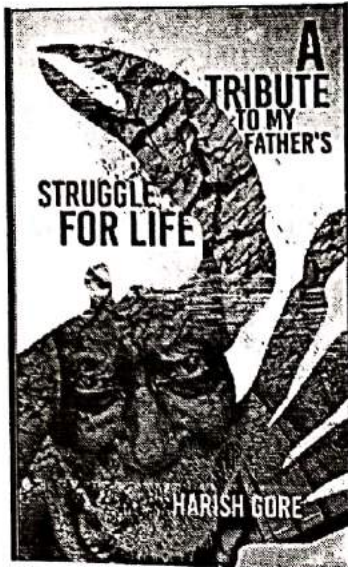
Would You Be With Me ?

- Akshata Bhosale, B.A.-III

We started walking
Hand in hand
Would you be with me
On lawn and Sand ?
When we will face
dark time
Would you leave me alone
to face the time ?
You gave the meaning
To my life
Would you make it meaningless
for your selfishness ?
Your joy is mine
Mine sorrow is yours
Tell me dear
Is it fine ?
I am living only for the sake of you
would you live only for
sake of mine ?

दहिवडी कॉलेज, दहिवडी

Book Review

An Inspiring Memoir of a fighting Father

- Raut Dipali Bhauso, TYBA - III

Title	: A Tribute to my Father's struggle for life.
Author	: Harish Gore
Publisher	: Power Publisher
Price	: Rs. 250/-
Preface by	: Nandkumar, Secretary (edu.) Govt. of Maharashtra

The book 'A Tribute to My Father's Struggle for Life' is a biography written by author Harish Gore. Author is primary teacher. He originates from Marathi family but he has written his father's biography in English. First wonderful thing we can see in this book is that, author Harish Gore, writes in English. Another thing that inspires us is the fact that author Harish Gore is a Primary teacher. Generally we find that primary teacher's knowledge of English is limited but Harish Gore dare to come out of that circle and wrote in English. This will inspire all primary teachers in Maharashtra as well as in India. It will also inspire young ones like me who are studying in colleges now.

The book is completely written in narration and contains limited dialogue. It is divided into three chapters. First part is about the need to write the book. Second part deals with author's father's cancer struggle and last one is about impression of author's father on him as well as some prominent

points which author wants to give to readers.

Author's father was a simple farmer and a tailor. His life was best example of struggle. This struggle starts with bread and ends in life taking cancer disease. Author struggled for his father's cancer for about fifteen years. This period was most critical period which taught author about the life relation and many other things. At initial stage author was against his father but when he to know that his father caught cancer, he changed his behaviour and started to nurse him. It is noteworthy that author and his father fight against cancer with only Ayurvedic medicines. Many old people die without any nursing from their children but this book will guide every son and daughter. An Old Age House is not the right place for their parents. An old person has a right to live with respect and their right should not be denied by their son and daughters in law.

Author's father's struggle for food is quite readable. It is unbelievable now that any person around us can struggle like author's father for meal. Only for a piece of bread, he worked as a slave. It is one type of exploitation that author's father faced in his life. More bright things came about his father as we start to read the book. The entire book is divided into small chapters and so it makes smooth reading till end.

Author gives strong message to society and to

young sisters to help their parents in their old age. It also criticizes malpractices in medical field and how doctors are robbing their patients.

Overall book is inspiring to all. Author's pains are strongly reflected throughout the book. The book teaches us many things which we need to underline in critical situations in our life. Last and best thing about this book is that, this book has

preface by Mr. Nandkumar, Secretary (edu.) Govt. of Maharashtra. The most important thing about the book is that the book is available on all leading online platforms like Flipkart, amazon.in, oxford, ebay.in, infibeam, Paytm, Snapdeal, Burushottam books, crossword and on publisher's site. The book is available for international readers also.

She

- Sangita Jagadale, B.A III (Eng.)

Husband said, 'Put off the lamp

I want to sleep"

She did so.

Son said, 'put on the lamp,

I want to do homework

She did so.

Husband cried, "Don't you hear ?

Put off the lamp."

She did so.

Then the son shouted,

'For God's sake, put on the lamp

I want to study"

And she did so.

The dispute between husband and son

went on throughout the night

And she kept on playing the

Put-off, put-on game

throughout the night !

(Translation of

Prashant Asnare's

Poem 'She')

Goodbye Captain !

- Akshaya Joshi, B.A I

You came like a comet

In the dull sky of Indian cricket

with long hair, high ambitions

Child like innocence and saint like calmness

You bestowed a series of

victories on mother India

Your dedication to the game

Your commitment to the cricket loving Indians

Became an idol in itself

You always looked a little hurt

The 'Untold Story' revealed the reason ...

The untimely death of your love ..

You came, you played and you became

the Captain

A born leader who handles every

Crisis with complete patience,

without a shade of excitement

But everything has to end one day.

My dear Captain Cool, we will miss your leadership

even in 'Virat' age

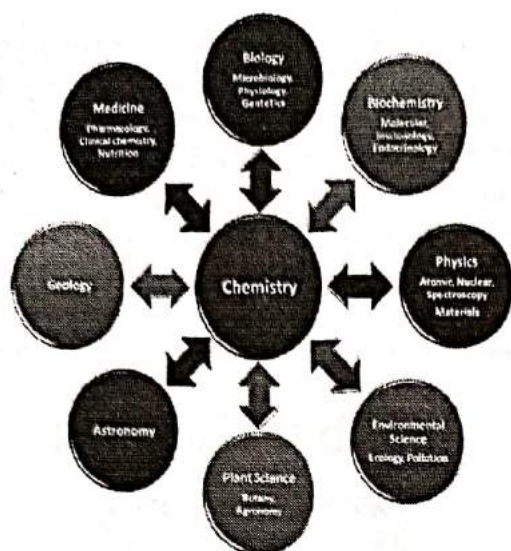
With a heavy heart

We bid farewell

to your captainship

Good bye Captain !

Research Article

Importance of Chemistry In Daily Life

- Tamboli Kajaal Hamid, BSc.III

Everything is made of chemicals. Many of the changes we observe in the world around we see that cause by chemical reactions. Chemistry is very important because it helps us to know the composition, structure and changes of matter. All the matters are made up of chemicals. In our every day life various chemicals are being used in various forms Some of those are being used as food.

1) Human body -

Our body is made up of chemical compounds, which are combinations of elements. Human body is mostly water, which is hydrogen & oxygen.

2) Health care and Beauty -

The diagnostic tests carried out in laboratories, the prognostic estimations, medical prescriptions, pills, the vaccines and the antibiotics play very vital role in health monitoring control of disease and in alleviating the suffering of humanity. from simple sterilization surgical instruments with antiseptic solution of chemotherapy and genome sequencing are all nothing but applications of chemistry.

Most beauty products are produced through chemical synthesis to clean, nurture & protect skins.

3) Food security and agriculture :

The famous green revolution to increase

agricultural produce so as to ensure food security was triggered by the advent of inorganic fertilizers. Since then fertilizers are extensively used by farmers to restore the fertility of soil in the fields. Pesticides are used to protect the crop during farming and preserve the grains from pests, rats and mice during storage.

4) Cooking -

Chemistry explains how food changes as we cook it. how it rots, how to preserve food, how our body uses the food, and how ingredients interact to make food.

5) Cleaning -

Part of the importance of Chemistry is that it explains how cleaning works. We use chemistry to help to decide what cleaner is best for dishes, laundry, for yourself and your home. We use chemistry when we use bleaches and disinfectants & even ordinary soap & water. How do they work ? That's chemistry!

6) Medicine -

It is very essential to understand basic chemistry so that we can understand how vitamins, suppliments and drugs can help or harm us. Part of the importances of Chemistry lies in developing and testing new medical treatments and medicines.

Essay

Earthworms : Nature's Gift to Mankind

- Ghule Abhijit Shivaji B.Sc.-III

Earthworm may lack the charm or excitement compared to other animals, as they are unrecognised soil creatures. They play a vital role within the natural soil ecosystem through their action on soil processes.

What are Earthworms -

Earthworms are specific group of invertebrate animals that belongs to the class Oligochaeta within the taxonomic phylum Annelida. Earthworms are terrestrial, have permeable skin, always maintain moist for respiration and not to dry. Earthworms few requirements such as darkness, moist environment with plenty of food.

Earthworms are one of the most streamlined creatures on this planet, tapered at both the ends. It works in the darkness so it needs no eyes, no visible ears, no arms or legs. Earthworms are cold blooded animals. They are slimy.

Earthworms are neither male nor female, they are hermaphrodite

Kinds of Earthworms - 1) Epigeic Earthworms

Endogeic Earthworms

Anegic Earthworms

Significance of Earthworms :

Earthworms are sometimes known as ecosystem engineers because of their significant role in modifying the physical, chemical and biological properties of soil. These modifications can influence the habitat and activities of other organisms within the soil ecosystem.

Scope of Earthworms Research -

Earthworms are very much useful for research

in various fields.

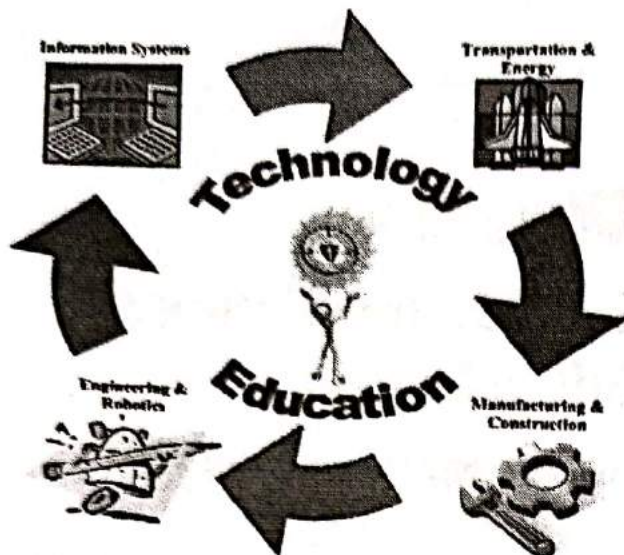
- Recycling of available plant nutrients by earth worms within short period
- Use have of earth worms in organic waste management.
- Earthworms can be used in various toxicological research as this animal is a bioindicator.
- Vermiwash as stimulator of grown hormone in agriculture, horticultural etc.
- Extraction of vermiwash and their Utilization in various research.

Facts about Earthworms -

- 1) There are more than 4400 different kinds of earthworm in the world.
- 2) Of these, more than 180 earthworm species are found in the US and Canada. sixty are invasive species, brought over from the old world including the night crawler.
- 3) Lacking lungs or other specialized respiratory organs, earthworms breathe through their skin

Conclusion -

Earthworms are major macro invertebrates of soil having more than 4400 species. They are known to be nature's gifted animal because of their important role in soil fertility and organic waste management, Hence, earthworms are recognised by different names such as 'farmer friend'. Nature's plough man, biological engineers and Cinderella of organic farming etc. due to their significant role in the nature.

Energy Technology and Education

- Dadas Vishal Mamtaji, B.Sc.-III

Energy Technology is a substance of the global complex of human activity. Its other substance are the environment and various branches of economy. Energy Technology is the system of energy supply which is the aggregate of large and artificial man made system intended to recover, transform and distribute all kinds of energy resources.

Energy technology is concerned with regulation, processes and phenomena directly regulations, process or indirectly related to the recovery of energy resources to the economy, building of generating plants and converting and using different form of energy.

- 1) Studying the proportions of the most favourable energy technology with the object of improving the method of prediction, planning and operating as applied to power system.
- 2) Improving the method of power plants and conversion, transmission and consumption as related to different forms of energy.
- 3) Increasing the efficiency of all power plant and decreasing their ecological effect i.e. their adverse action of biosphere.
- 4) Power Engineering Education - Education and training of engineers, technologists require the

development of engineers with broad, holistic background with global environment.

Today's engineers have to develop new process and product and create and manage new system for manufacturing information management and computer based communication in general, they have to put knowledge to work for society. The total education experience of the power engineer must emphasize not only on this basics of engineering and associated technologies, but also remain responsive to the rapid changes in technology. Co-operative internship programs between institutes, industry and government need to be encouraged.

Conclusion -

The point will aid in forming a view of power engineering as a vocation of the science of energy technology and the associated problems that need to be solved for the students who are aspiring to study power engineering. It is of education value because it provides a progressive world outlook, characteristics of the engineer, who makes decisions not only on that specific technical factors concerned but also on the most general approach to the problems of country wide economic important that require the social aspects of human activities and their effects on the environment.

Sir Derek Alton Walcott

- Sanjay Sahebrao Jagdale, B.A.-III

Sir Derek Alton Walcott was a Saint Lucian poet and playwright. He received the 1992 Nobel Prize in Literature.⁰⁴ He was Professor of Poetry at the University of Essex from 2010 to 2013. His works include the Homeric epic poem *Omeros* (1990), which many critics view "as Walcott's major achievement."⁰⁵ In addition to winning the Nobel Prize, Walcott received many literary awards over the course of his career, including an Obie Award in 1971 for his play *Dream on Monkey Mountain*, a MacArthur Foundation "genius" award, a Royal Society of Literature Award, the Queen's Medal for Poetry, the inaugural OCM Bocas Prize for Caribbean Literature,¹¹¹ the 2011 T. S. Eliot Prize for his book of poetry *White Egrets* and the Griffin Trust For Excellence In Poetry Lifetime Recognition Award in 2015.

Early life and childhood :

Walcott was born and raised in Castries, Saint Lucia, in the West Indies, the son of Alix (Maarlin) and Warwick Walcott.⁵¹ He had a twin brother, the playwright Roderick Walcott, and a sister, Pamela Walcott. His family is of English, Dutch and African descent, reflecting the complex colonial history of the island that he explores in his poetry. His mother, a teacher, loved the arts and often recited poetry around the house.¹³ His father, who painted and wrote poetry, died at the age of 31 from mastoiditis while his wife was pregnant with the twins Derek and Roderick.¹⁶¹ Walcott's family was part of a minority Methodist community, who felt overshadowed by the dominant Catholic culture of the island established during French colonial rule.

As a young man Walcott trained as a painter, mentored by Harold Simmons, whose life as a professional artist provided an inspiring example for

him. Walcott greatly admired Cezanne and Giorgione and sought to learn from them.¹⁶¹ Walcott's painting was later exhibited at the Anita Shapolsky Gallery in New York City, along with the art of other writers, in a 2007 exhibition named "The Writer's Brush: Paintings and Drawing by Writers".

He studied as a writer, becoming "an elated, exuberant poet madly in love with English" and strongly influenced by modernist poets such as T. S. Eliot and Ezra Pound.¹²¹ Walcott had an early sense of a vocation as a writer. In the poem "Midsummer" (1984), he wrote:

Forty years gone, in my island childhood, I felt that the gift of poetry had made me one of the chosen, that all experience was kindling to the fire of the Muse.

At 14, Walcott published his first poem, a Miltonic, religious poem, in the newspaper *The Voice of St Lucia*. An English Catholic priest condemned the Methodist-inspired poem as blasphemous in a response printed in the newspaper.¹⁶¹ By 19, Walcott had self-published his first two collections with the aid of his mother, who paid for the printing: *25 Poems* (1948) and *Epitaph for the Young: XII Cantos* (1949). He sold copies to his friends and covered the costs. He later commented,

"I went to my mother and said, 'I'd like to publish a book of poems, and I think it's going to cost me two hundred dollars.' She was just a seamstress and a schoolteacher, and I remember her being very upset because she wanted to do it. Somehow she got it a lot of money for a woman to have found on her salary. She gave it to me, and I sent off to Trinidad and had the book printed. When the books came back I would sell them to friends. I made the money back."

The influential Bajan poet Frank Collymore critically supported Walcott's early work. With a scholarship, he studied at the University College of the West Indies in Kingston, Jamaica Derek Walcott, VIII Festival International,

After graduation, Walcott moved to Trinidad in 1953, where he became a critic, teacher and journalist.¹¹³¹ He founded the Trinidad Theatre Workshop in 1959 and remained active with its Board of Directors.

Exploring the Caribbean and its history in a colonialist and post-colonialist context, his collection *In a Green Night: Poems 1948-1960* (1962) attracted international attention.¹²¹ His play *Dream on Monkey Mountain* (1970) was produced on NBC-TV in the United States the year it was published. In 1971 it was produced by the Negro Ensemble Company off-Broadway in New York City; it won an Obie Award that year for "Best Foreign Play". The following year, Walcott won an QBE from the British government for his work.

He was hired as a teacher by Boston University in the United States, where he founded the Boston Playwrights' Theatre in 1981. That year he also received a MacArthur Foundation Fellowship in the United States. Walcott taught literature and writing at Boston University for more than two decades, publishing new books of poetry and plays on a regular basis. Walcott retired from his position at Boston University in 2007. He became friends with other poets, including the Russian expatriate Joseph Brodsky, who lived and worked in the U.S. after being exiled in the 1970s, and the Irishman Seamus Heaney, who also taught in Boston.

His epic poem *Omeros* (1990), which loosely echoes and refers to characters from the *Iliad*, has been critically praised "as Walcott's major achievement." The book received praise from publications such as *The Washington Post* and *The New York Times Book Review*, which chose *Omeros* as one of its "Best Books of 1990".

Walcott was awarded the Nobel Prize in Literature in 1992, the second Caribbean writer to receive the honour after Saint-John Perse, who was born in Guadeloupe, received the award in 1960. The Nobel committee described Walcott's work as "a poetic oeuvre of great luminosity, sustained by a historical vision, the outcome of a multicultural commitment".¹²¹ He won an Anisfield-Wolf Book Award¹⁷¹ for *Lifetime Achievement* in 2004.

His later poetry collections include *Tiepolo's Hound* (2000), illustrated with copies of his watercolors;¹²¹ *The Prodigal* (2004), and *White Egrets*

(2010), which received the T.S. Eliot prize and QCM Bocas Prize for Caribbean Literature. In 2009, Walcott began a three-year distinguished scholar-in-residence position at the University of Alberta. In 2010, he became Professor of Poetry at the University of Essex.

As a part of St Lucia's Independence Day celebrations, in February 2016, he became one of the first knights of the Order of Saint Lucia.

Writing:

Themes:

Methodism and spirituality have played a significant role from the beginning in Walcott's work. He commented, "I have never separated the writing of poetry from prayer. I have grown up believing it is a vocation, a religious vocation." Describing his writing process, he wrote, "the body feels it is melting into what it has seen... the T not being important. That is the ecstasy... Ultimately, it's what Yeats says: 'Such a sweetness flows into the breast that we laugh at everything and everything we look upon is blessed.' That's always there. It's a benediction, a transference. It's gratitude, really. The more of that a poet keeps, the more genuine his nature. Mts]He also notes, "if one thinks a poem is coming on... you do make a retreat, a withdrawal into some kind of silence that cuts out everything around you. What you're taking on is really not a renewal of your identity but actually a renewal of your anonymity."m

Influences

Walcott said his writing was influenced by the work of the American poets, Robert Lowell and Elizabeth Bishop, who were also friends

Playwriting

He published more than twenty plays, the majority of which have been produced by the Trinidad Theatre Workshop and have also been widely staged elsewhere. Many of them address, either directly or indirectly, the liminal status of the West Indies in the post-colonial period Through poetry he also explores the paradoxes and complexities of this legacy.

Death

Walcott died at his home in Cap Estate, St. Lucia, on 17 March 2017. He was 87. He was given a state funeral on Saturday, 25 March, with a service at the Cathedral Basilica of the Immaculate Conception in Castries and burial at Morne Fortune.

कलादालन विभाग

विभागीय संपादक
प्रा.डॉ.व्ही.एस.जमदाडे

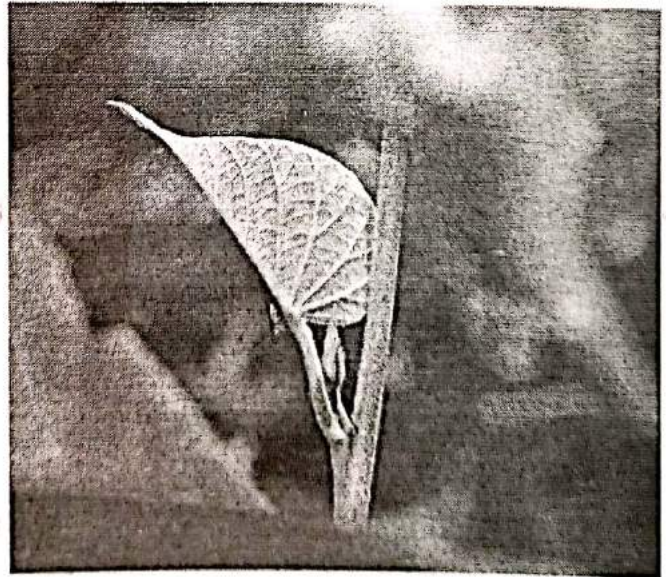
- कु.खरात सुजाता
कला, तृतीय वर्ष

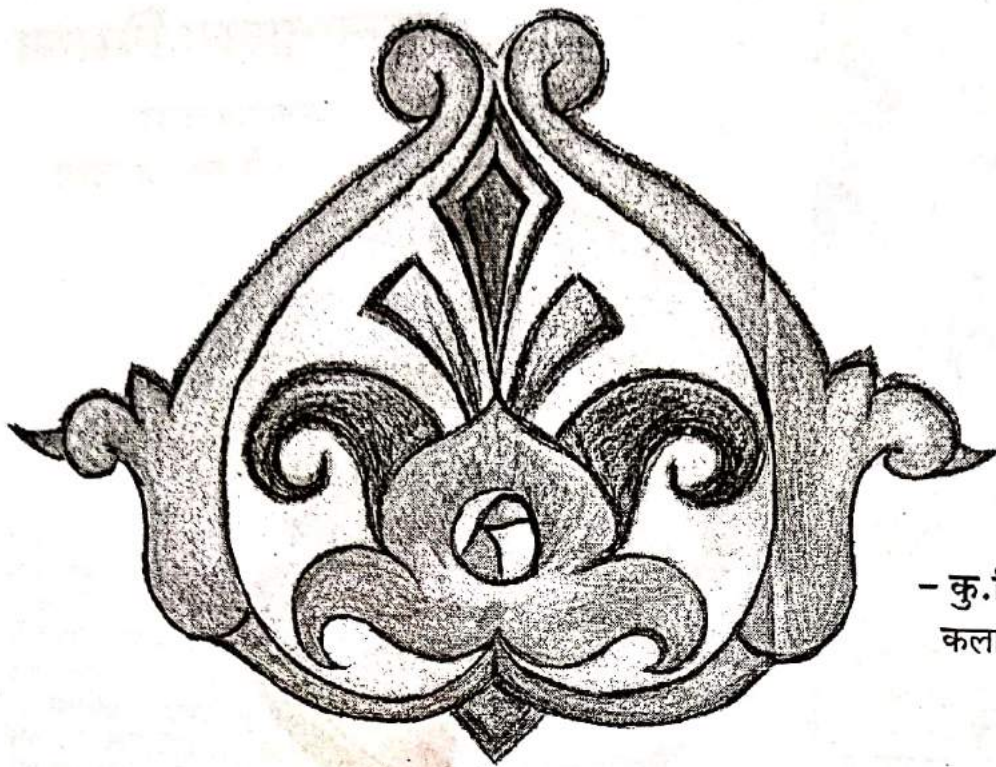
- कु.कदम विजया विनायक
वाणिज्य, द्वितीय वर्ष

- कु.काळे आरती गुलाबराव
विज्ञान, प्रथम वर्ष

- कु.किरण सकुंडे
वाणिज्य, द्वितीय वर्ष

- कु.भिंगारे कोमल रमेश
कला, तृतीय वर्ष

- कु.किरण सकुंडे
वाणिज्य, द्वितीय वर्ष

- कु.भिंगारे कोमल रमेश
कला, तृतीय वर्ष

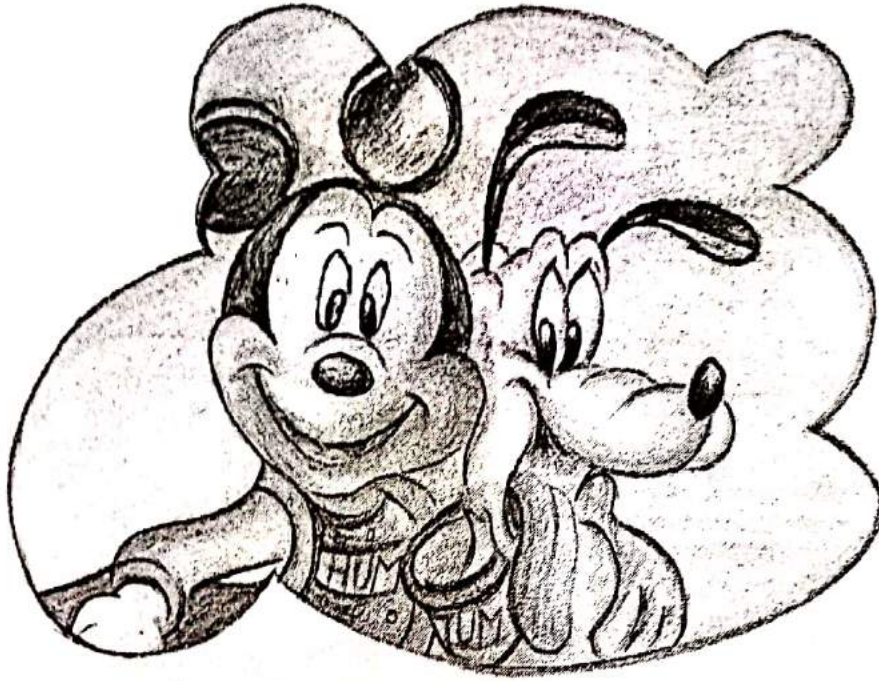
- कु.माने कोमल बाळासो
शास्त्र, तृतीय वर्ष

- कु.किरण सकुंडे
वाणिज्य, द्वितीय वर्ष

- कु.माने कोमल बाळासो
शास्त्र, तृतीय वर्ष

- कु.कदम विजया विनायक
वाणिज्य, द्वितीय वर्ष

- कु.किरण सकुंडे
वाणिज्य, द्वितीय वर्ष

- कु.किरण सकुंडे
वाणिज्य, द्वितीय वर्ष

कनिष्ठ महाविद्यालय विभाग

साहित्यामध्ये जीवन फुलविण्याची
अमर्याद शक्ती असते.

- यशवंतराव चव्हाण

अवुक्रमणिका

* क्रिकेटचा देव: सचिन तेंडुलकर / कु.अंजली लोखंडे/११ वी शास्त्र	९४
* राजकारण / कु.प्रतिक्षा अवघडे/११ वी शास्त्र	९५
* जिंदगी दो पल की / खाडे तेजश्री शामराव/ ११ वी, शास्त्र	९५
* कोहिनूर हिऱ्याचा इतिहास / शुभम दळवी/११ वी शास्त्र	९६
* स्वप्न / कु.खाडे तेजश्री शामराव / इ.११ वी, शास्त्र	९७
* दोस्ती / कु.ऋतुजा कुचेकर/११ वी शास्त्र	९७
* शेरो-शायरी / कु.ऋतुजा कुचेकर/ ११ वी, शास्त्र	९७
* लक्षात नसलेला बाप / कु.तेजश्री खाडे/११ वी शास्त्र	९८

विभागीय संपादक
प्रा. कुमठेकर एम.बी.

क्रिकेटचा देव : सचिन तेंडुलकर

- कु.लोखंडे अंजली अनिल
११ वी शाखा

क्रिकेटचा महासागरातील दिपस्तंभ म्हणजे सचिन तेंडुलकर यांचा जन्म २४ एप्रिल १९७३ रोजी मुंबईत झाला. सचिनचे पूर्ण नाव सचिन रमेश तेंडुलकर आहे. त्याच्या आईचे नाव रजनी आहे. अजित, नितीन व सविता ही सचिनची भावंडे.

सचिनला लहानपणापासूनच क्रिकेटची आवड होती. रमाकांत आचरेकर हे सचिनचे गुरू. त्यांनी सचिनला क्रिकेट कसे खेळायचे हे शिकवले. क्रिकेटमध्ये १०० शतके करावी असे, त्यांचे स्वप्न होते, ते अपूर्ण राहिले, ते म्हणाले माझा शिष्य सचिन माझे स्वप्न पूर्ण करेल आणि सचिनने हे स्वप्न पूर्ण केले. आंतरराष्ट्रीय क्रिकेटमध्ये कमी वयात पर्दापण करण्याचा विक्रम :

- * १५ ते १९ नोव्हेंबर १९८९ वयाच्या १६ व्या वर्षी आंतरराष्ट्रीय क्रिकेटमध्ये पर्दापण करत विक्रम.
- * कौटीत यॉर्कशायरकडून खेळणारा पहिला परदेशी खेळाडू एप्रिल १९९२
- * इंग्लंडमधील जगप्रसिद्ध कौटी क्रिकेटमधील यॉर्कशायर संघाकडून करारबद्ध होणारा पहिला परदेशी खेळाडू ठरला.
- * हिरो करंडक जिंकून देण्याचा विक्रम (२४ नोव्हेंबर १९९३) हिरो करंडक स्पर्धेत शेवटच्या षटकात दक्षिण आफ्रिकेला सहा धावांची गरज होती. त्यावेळी सचिनने गोलंदाजी करत केवळ तीन धावा देत भारतीय संघाला विजय मिळवून हिरो करंडक जिंकून देण्याचा विश्वविक्रम केला.
- * श्रीमंत क्रिकेटपटू होण्याचा विश्वविक्रम (ऑक्टोबर १९९५) : वर्ल्ड टेल कंपनी बरोबर ३१.५ कोटी रुपयांचा पाच वर्षांचा करार करून जगात श्रीमंत क्रिकेटपटू होण्याचा विश्वविक्रम
- * तेविसाव्या वर्षी कर्णधारपद (८ ऑगस्ट १९९६) : तेविसाव्या वर्षी भारतीय संघाचे कर्णधारपद भूषविले.
- * एकदिवसीय सामान्यात दहा हजार धावा (३१ मार्च २००१) : इंदौर येथे ऑस्ट्रेलियाविरुद्ध १३९ धावांची खेळी करत एकदिवसीय क्रिकेटमध्ये दहा हजार धावांचा विश्वविक्रम

केला.

- * विश्वकरंडक स्पर्धेत मालिकावीराचा किताब (मार्च २००३) : दक्षिण आफ्रिकेत झालेल्या विश्वकरंडक स्पर्धेत ६७३ धावा करीत मालिकावीराचा किताब मिळवला.
- * एकदिवसीय व कसोटी क्रिकेटमध्ये दहा हजार धावांचा विक्रम : (मार्च २००५) : पाकिस्तान विरुद्धचा कसोटी सामन्यात ५२ धावांची खेळी करीत कसोटी क्रिकेटमध्ये ५२ धावांची खेळी करीत कसोटी क्रिकेटमध्ये दहा हजार धावा. यामुळे एकदिवसीय आणि कसोटी क्रिकेटमध्ये दहा हजार धावा करण्याचा विश्वविक्रम.
- * एकदिवसीय क्रिकेटमध्ये नाबाद २०० धावा (२०१०) ग्वाल्हेर येथे दक्षिण आफ्रिकेविरुद्ध एकदिवसीय क्रिकेटमध्ये नाबाद २०० धावांची खेळी करत एकदिवसीय क्रिकेटमध्ये सर्वप्रथम २०० धावा करण्याचा विश्वविक्रम.
- * विश्वविजेत्या भारतीय संघाचे सदस्य (२०११) : २०११ सालची विश्वकरंडक जिंकणाऱ्या भारतीय संघाचा सदस्य ही स्पर्धा जिंकल्याने सचिनचे विश्वकरंडक जिंकण्याचे स्वप्न पूर्ण झाले.
- * पाकिस्तानविरुद्ध अखेरची वन-डे (मार्च २०१२) २०१२ मध्ये आशिया करंडक स्पर्धेत सचिनने पाकिस्तान विरुद्ध अखेरचा एकदिवसीय सामना खेळला. या सामन्यात सचिनने ५२ धावा केल्या.
- * एकदिवसीय क्रिकेट सामन्यांचे रेकॉर्ड सामने : ४६२
सामनावीर : ६२
मालिकावीर : १५
कारिअर : २२ वर्षे ९१ दिवस
धावा : १८,४२६
शतके : ४९
सरासरी : ४४.८३

सर्वाधिक धावा : नाबाद २००
 मिळवलेले बळी : १५४
 सचिनला मिळालेले पुरस्कार :
 १९९४ : अर्जुन पुरस्कार
 १९९७, २०१० : विस्डेन, क्रिकेटर ऑफ द इयर
 १९९७ : राजीव गांधी खेलरत्न पुरस्कार
 १९९९ : पद्मश्री पुरस्काराने सन्मानित
 २००३ : दक्षिण अफ्रिकेत झालेल्या विश्वकरंडक स्पर्धेत मालिकावीराचा किताब
 २००८ : पद्मभूषण पुरस्काराने सन्मानित
 २०१० : आंतरराष्ट्रीय क्रिकेट परिषदेची प्रतिष्ठेच्या वर्षातील सर्वोत्कृष्ट खेळाडूचा मानकरी
 २००९-२०१० : आयसीसीच्या विश्व कसोटी संघात

निवड
 २००४, २००७, २०१० : आयसीसीच्या विश्व एकदिवसीय संघात निवड
 २०१० : इंडियन एअर फोर्सने कॅप्टनपदी सन्मानित केले
 २०१२ : मेंबरशिप ऑफ दी ऑर्डर ऑफ दी ऑस्ट्रेलिया
 २०१२ : राज्यसभेचे सदस्यत्व
 २०१३ : 'भारतरत्न' या भारताच्या सर्वोच्च नागरी पुरस्काराने सन्मानित
 * सचिनचे विश्वविक्रम :
 सर्वाधिक सामने : ४६३
 सर्वाधिक सामनावीर : ६२
 सर्वाधिक मालिकावीर : १५

राजकारण

- अवघडे प्रतिक्षा विठ्ठल
 ११ वी, शास्त्र

जिंदगी दो पल की

- खाडे तेजश्री शामराव
 ११ वी, शास्त्र

बेमरवशाचे राजकारण
 नाही कुठे विश्वासाचा किरण
 भाऊच करतोय भावाचे
 पैशासाठी अपहरण.
 आजचे पुढारी
 आर्थिक उन्नतीच्या मागे लागले
 जनतेची फसवेगिरी करुन
 स्वतःचे खिसे भरु लागले.
 सत्ता टिकविण्यासाठी
 स्पर्धा ते करु लागले
 भ्रष्टाचार करुन
 पैशाचा खेळ खेळू लागले.
 सत्तेवर बसून
 दहशत वादाला सहकार्य करत राहिले
 मोठ-मोठे घोटाळे करुन
 सहजच सुटू लागले.
 रोकणार त्यांना कोण ?
 त्यांचे हात गगनाला भिडले
 सर्व समाजाला सुद्धा त्यांनी
 आपल्या दावनीला बांधले.

जिंदगी चाहे एक दिन की हो
 चाहे चार दिन की,
 ऊसे ऐसे जियो जैसे की
 जिंदगी तुम्हे नही मिली,
 जिंदगी को तुम मिले हो ।
 वक्त से लढकर जो नसिब बदल दे ।
 इन्सान वही जो अपनी तकदीर बदल दे
 कल क्या होगा कभी ना सोचो,
 क्या पता कल वक्त खुद
 अपनी तस्वीर बदल दे ।
 फुल कभी दो बार नही खिलते
 जनम कभी दो बार नही मिलते
 मिलते है लोग हजारो मगर
 हाजारो गलतीया माफ करनेवाले
 माँ-बाप कभी नही मिलते ।

कोहिनूर हिऱ्याचा इतिहास

- शुभम सत्यवान दळवी
११ वी शाखा

आपण भारतीय गेली अनेक वर्ष कोहिनूर हा मौल्यवान हिरा भारताचा आहे आणि इंग्रजांच्या राजकीय सावटाखाली तो इंग्रजांनी भारतातून चोरून ब्रिटनला नेला. असे अनेकांचे मत आहे. पण कोणालाही या कोहिनूर हिऱ्याचा संपूर्ण इतिहास माहित नाही. कारण कोहिनूरला गेल्या २७८ वर्षांचाच अधिकृत इतिहास आहे ; पण त्याच्या मूळ इतिहासाबाबत संभ्रमाचे आणि रहस्याचे वातावरण आहे.

कोहिनूर या शब्दाचा अर्थ आहे प्रकाशाचा पर्वत. एका कथेप्रमाणे आंध्र प्रदेशातील खाणीतून हा हिरा बाहेर काढण्यात आला. नंतर तो हस्ते-परहस्ते १४ व्या शतकात दिल्लीचा सुलतान अल्लाउद्दीन खिलजी यांच्याकडे आला. कोहिनूरचा अधिकृत इतिहास मात्र १७३९ पासून सुरू होतो. पर्शियन आक्रमक नादिर शहाने तो १७३९ मध्ये बळकावला. त्यानंतर कोहिनूरचा प्रवास असा आहे.

१७३९: नादिरशहा-कोहिनूर हिरा, दर्या-ए-नूर हिरा आणि (शाहजहानचे) शाहजहानचे मयूर सिंहासन घेऊन अफगाणिस्तानात गेला.

१७४७: नादिरशहाची हत्या झाली आणि त्याचा प्रमुख सरदार आणि अफगाणिस्तानचा आमीर असलेल्या अहमदशहा दुराणीच्या हातात कोहिनूर पडला.

१७७१ ते १८१२: अहमदशहाच्या मृत्यूनंतर त्याच्या मुलांमध्ये सत्तास्पर्धा सुरू झाली. त्याचा एक मुलगा शाह सुजा या प्रयत्नांत गजाआड झाल्यानंतर पत्नी वफा बेगम कोहिनूर घेऊन लाहोरला पळाली आणि तिने पंजाबचा सत्ताधीश महाराज रणजीत सिंहकडे आश्रय घेतला.

१८१३: शाह सुजाची तुरुंगातून सुटका झाल्यावर त्यानेही पंजाबत महाराजा रणजितसिंहकडे आश्रय घेतला. मात्र त्या बदल्यात कोहिनूर हिरा महाराज रणजितसिंह यांना द्यावा लागला.

१८४९: ब्रिटीश ईस्ट इंडिया कंपनी आणि पंजाब प्रांत यांच्यात झालेल्या युद्धात महाराजा रणजितसिंह यांचा वारसदार दुलपसिंह यांचे सैन्य पराभूत झाले आणि तेव्हा झालेल्या कराराप्रमाणे कोहिनूर हिरा राणी व्हिक्टोरियाला देण्याचे ठरले. त्याप्रमाणे अवघ्या १३ वर्षीय दुलपसिंह यांनी इंग्लंडला जाऊन कोहिनूर राणीच्या स्वाधीन केला.

१८५१: लंडनच्या हाईड पार्कमध्ये कोहिनूर हिरा प्रदर्शनाचे ठेवण्यात आला.

१८५२: कोहिनूर हिऱ्याचे आकार्षक पैलू पाहून तो राणीच्या ब्रूचमध्ये बसवण्यात आला.

१९०१: राजा एडवर्ड सातवा यांच्या राज्याभिषेकावेळी त्याची पत्नी राणी अलेक्झांड्रियाच्या मुकुटात कोहिनूर बसवण्यात आला.

१९११: राजा जॉर्ज पाचवा यांच्या राज्याभिषेकावेळी त्याची पत्नी राणी मेरीच्या मुकुटातही कोहिनूर बसवण्यात आला.

१९३७: राजा सहावा जॉर्जची पत्नी राणी एलिझाबेथच्या मुकुटातही कोहिनूर बसवण्यात आला.

१९५३: त्यानंतर आजपर्यंत इतर शाही दागिन्यांसोबत कोहिनूर लंडनच्या टॉवरमध्ये ठेवण्यात आला आहे.

४४ वर्षांपूर्वीच्या कायद्यात स्वातंत्र्यापूर्वी देशातून दुसरीकडे नेलेल्या मौल्यवान वस्तू परत आणण्याची कुठलीच तरतूद

नसल्याने कोहिनूर हिरा आता भारताला कदाचित कधीच परत मिळणार नाही. असे केंद्र सरकारने माहिती अधिकारात दिलेल्या उत्तरामध्ये स्पष्ट केले आहे. मौल्यवान वस्तू व कला ठेव कायदा १९७२ अन्वये भारतीय पुरातत्त्व खात्याने आपल्या देशातून बेकायदेशीररीत्या परदेशात गेलेल्या वस्तू परत आणण्याचा मुद्दा वेळोवेळी मांडला आहे. सांस्कृतिक मंत्रालयाने दिलेल्या माहितीनुसार कोहिनूर हिरा हा स्वातंत्र्यापूर्वी भारतातून गेला आहे, त्यामुळे भारतीय पुरातत्व विभाग तो परत आणण्यासाठी काही करू शकत नाही. परराष्ट्र मंत्रालयाकडे कोहिनूर हिरा परत आणण्याबाबत काय स्थिती आहे. अशी विचारणा करणारा अर्ज माहिती अधिकार कायद्याखाली आला होता. त्यात या विषयावरून ब्रिटनला लिहलेली पत्रे व त्यांची उत्तरे यांच्या प्रतिही मागवल्या होत्या. सांस्कृतिक मंत्रालय कलावस्तू परत आणू शकते, त्यामुळे तो अर्ज त्यांच्याकडे पाठवण्यात आला होता ; पण ब्रिटनच्या ताब्यात असलेल्या आणि भारतात परत आणणाऱ्या वस्तूंची कोणतीही यादी पुरातत्व खात्याकडे नाही, असे या अर्जाला दिलेल्या उत्तरात म्हटले होते. तीच भूमिका केंद्र सरकारने सर्वोच्च न्यायालयातही मांडली.

भारताचे सॉलिसिटर जनरल रणजितकुमार यांनी सरकारची भूमिका मांडताना इंग्रज-शिख युद्धासाठी कराव्या लागलेल्या खर्चाच्या भरपाईसाठी शिख राजा दुल्लिपसिंह याने ब्रिटीशांना कोहिनूर हिरा दिला होता. ब्रिटीशांनी तो चोरलेला नसल्यामुळे तो भारतात परत आणता येणार नाही असे स्पष्ट केले.

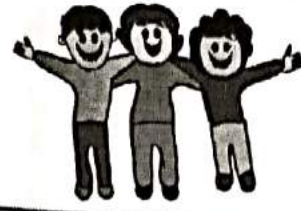
* * *

स्वप्न

- कु. खाडे तेजश्री शामराव
इ. ११ वी, शास्त्र

ती येते मंद वाऱ्याचा स्पर्श होऊन
जाते मात्र मनात वादळ ठेवून
तिचं नेहमीचं असं वागण असतं
न बोलताही खूप काही सांगून जाणं असतं
स्वप्नसागरातल्या स्वप्नांची लाट आहे ती
गैरसमज करुन घेऊ नका
अहो, 'श्रावणातील पहाट आहे ती'

दोस्ती

- कु. कुचेकर ऋतुजा
अकरावी, शास्त्र

दोस्ती जान से प्यारी हो ...
सीने में बस याद तुम्हारी हो
देख कर जल जाए ये जमाना ...
ऐसी दोस्ती हमारी हो ...
खुदा जान तुम्हारी मांगे ...
और यहा मौत हमारी हो !!!

ना हम किसी के काबील हो ...
ना कोई हमारे काबील हो ...
ना हम किसी के जैसे हो ...
ना कोई हमारे जैसा हो ...
क्योंकि किसी जैसा होना
हमारा हुनर नहीं ...
और कोई हमारे जैसा हो ...
ये किसी कि जरूरत नहीं ।

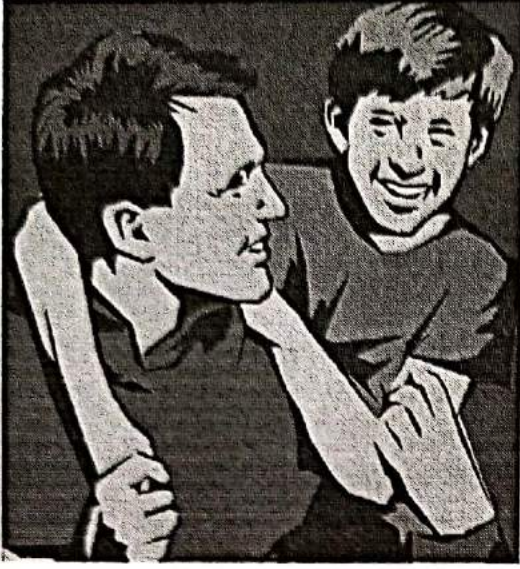
इन दिनो हमे बरदाश कर लेना ...
हसी आए हम पे, तो कभी हस भी लेना ...
खुशी हो या गम हो ...
हम से एक बार बाँट देना ...
कभी कबार हमारे लिए भी
खुदा से दुआ कर लेना ...
हमारी याद ना आए
तो भी हमें याद कर लेना ...
और अगर हमारी याद आए
तो हमें एक फोन कर लेना !!!

शेरो-शायरी

- कु. ऋतुजा कुचेकर
११ वी, शास्त्र

मैहफिल मे कुछ सुनाना पडता है।
गम छुपाकर मुस्कुराना पडता है।
कभी हम भी उनके दोस्त थे।
पर अब ये आज कल उन्हें याद...
दिलाना पडता है।

लक्षात नसलेला बाप

- कु.खाडे तेजश्री शामराव
११ वी, शास्त्र

वडील, बाबा, पप्पा, डॅडी, पिता असं लिहिण्याला, बोलण्याला खूप चांगल वाटतं, पण आपण प्रत्येक जण सहजपणे नेहमी जाणून बुजून शब्द उच्चारतो तो म्हणजे बाप. होय बाप.

त्याच बापाविषयी थोडं फार. 'आई' घराच मांगल्य असते, तर बाप घराचे अस्तित्व असतो, पण घराच्या या अस्तित्वाला खरचं कधी आम्ही समजून घेतले नाही का ? वडिलांना महत्त्व असूनही त्यांच्याविषयी जास्त बोलले जात नाही, लिहिल जात नाही. पण कोणताही व्याख्याता आई विषयी जास्त वेळ बोलत राहतो.

संतमहात्म्यांनी सुध्दा आईचेच महत्त्व सांगितले आहे. देवादिकांनी सुध्दा आईचेच तोंडभरून कौतुक केले आहे. चांगल्या गोष्टींना आईचीच उपमा दिली जाते. पण बापाच्या विषयी कुठच फारसं बोलल जात नाही. काही लोकांनी बाप रेखाटला, पण तोही तापट, व्यसनी, मगझोड करणारा. समाजात एक-दोन टक्के असे बाप असतीलही, पण चांगल्या पित्याबद्दल काय ? चांगल्या वडिलांबद्दल काय ?

आईकडे अश्रूंचे पाट असतात, पण बापाकडे संयमाचे घाट असतात. आई रडून मोकळी होते, पण सांत्वन वडिलांनाच करावे लागते ना कारण रटणाऱ्यापेक्षा सांत्वन करणाऱ्यालाच ज्ञान ताण पडतो. ज्योतीपेक्षा समईच जास्त तापने ना ; पण सोय करणारी आई आमच्या लक्षात राहते, पण आयुष्याच्या शिंदोरीची सोय करणारा बाप आम्ही किती सहज विसरून जातो. आई रडते पण वडिलांना रडता येत नाही, कारण बहिणीचा आधार व्हायचं असतं, पत्नी अर्ध्यावरच सोडून गेली तरी पोरान्कारिता अश्रूंचा आवार घालायचा असतो.

जिजाबाईंनी शिवाजीला घडविला असं अवश्य म्हणावं, पण त्यावेळी शहाजीराजांची ओढाताण सुद्धा लक्षात घ्यावी. देवकीचे, यशोदेचे कौतुक आवश्यक करावं, पण पुरातून डोक्यावरून पोराला घेऊन जाणारा वासुदेवही आठवावा. पुत्र वियोगात तडफडून मरण पावलेला पिता दशरथही आठवावा.

चटका बसला, फटका बसला, ठेच लागली तर 'आई ग!' हा शब्द बाहेर येतो ; पण हायवेला रस्ता ओलांडताना एखादा ट्रक जवळ येऊन अचानक ब्रेक लावतो तेव्हा 'बाप रे!' हाच शब्द बाहेर पडतो. कारण छोट्या छोट्या संकटांसाठी आई चालते, पण मोठी मोठी वादळे पेलताना बापच आठवतो. काय पटलय ना ?

कोणत्याही मंगल प्रसंगी घरातील सर्व मंडळी जातात पण मयता वेळी बापाला जाव लागत. कोणताही बाप श्रीमंत मुलीच्या घरी उभ्या उभ्या का होईना चक्कर मारतोच. तरुण मुलगा उशिरा घरी येतो तेव्हा त्याची आई नाही तर त्याचा बापच जागा असतो. मुलाच्या नोकरीसाठी साहेबापुढे लाचार होणारा बाप. मुलीच्या स्थळांसाठी उंबरठे झिजवणारा बाप. खरच किती ग्रेट असतो ना बाप !

वडिलांच महत्त्व किती कुणाला कळत ? लहानपणीच वडील गेल्यावर अनेक जबाबदाऱ्या खूप लवकर पेलव्या लागतात. त्यांना एकेका वस्तूसाठी तरसाव लागत. वडिलांना खऱ्या अर्थान समजून घेते ही घरापासून दूर असलेली मुलगीच. बापाशी फोनवर बोलताना बदलणारा आवाज एका क्षणात कळतो. मग ती अनेक प्रश्न विचारते. मुलगी वडिलांना जणते, जपते. इतरांनीही असेच आपल्याला जाणावे हीच वडिलांची किमान अपेक्षा असते.

अहवाल विभाग

विभागीय संपादक : प्रा.पी.के. टोणे

* ग्रंथालय विभाग :

ग्रंथालय हे महाविद्यालयाचा आत्मा आहे. लिखित सहित्य आणि त्याचे वाचन या विरहित मनुष्य जीवन ही कल्पना करता येत नाही. ज्ञानार्जनात सहाय्यक करणे हे ग्रंथालयाचे आद्य कर्तव्य आहे. याची जाणीव ठेवून महाविद्यालयाचे ग्रंथालय कार्यरत आहे.

ग्रंथसंपदा : आमच्या महाविद्यालयात ग्रंथालयातील एकूण ग्रंथसंख्या ७७११३ इतकी आहे. चालू आर्थिक वर्षात एकूण रुपये २,०५,८३९ किंमतीची १५७२ ग्रंथांची भर पडली आहे. अजूनही ग्रंथांची खरेदी चालू आहे. ग्रंथालयात एकूण ३९ नियतकालिके व ११ वर्तमान उपलब्ध होत असल्याने प्राध्यापक व विद्यार्थी यांना आपले ज्ञान अद्ययावत ठेवण्यासाठी उपयोग होत आहे. बुक बँक योजनेचा लाभ गरीब व होतकरू ४५९ विद्यार्थ्यांनी घेतला.

ग्रंथालयाचा जास्तीतजास्त वाचकांना त्वरित उपयोग करून देण्यासाठी ग्रंथालयाचे संगणकीकरणाचे काम पूर्ण झाले आहे. ग्रंथालयाचे पाच महाविद्यालयासोबत अंतर्गत देवाण-घेवाण योजनेची सभासद घेतली आहे. त्यामधून विद्यार्थी व प्राध्यापकांना फायदा होतो.

'सुंदर माझा वाढदिवस, सुंदर माझ्या आठवणी, सुंदर माझे ग्रंथालय' या योजनेतर्गत चांगला प्रतिसाद मिळत आहे.

महाविद्यालयाने अनेक वर्षांची उणीव भरून काढण्यासाठी रु. ३०,००,०००/- लाख इतक्या किंमतीची इमारत व फर्निचर करून विद्यार्थी व वाचकांसाठी उपलब्ध करून दिली आहे.

वाचन संस्कृती जपण्यासाठी महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयाने जवळपास असलेल्या विद्यालयातील प्राध्यापकांना ग्रंथालय सुविधा उपलब्ध करून दिली आहे. तसेच डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांच्या जन्म दिनानिमित्त 'वाचन संस्कृती दिवस' महाविद्यालयात साजरा करण्यात आला. मा. प्राचार्य डॉ.सी.जे. खिलारे यांचे वेळोवेळी सहकार्य व मौलिक मार्गदर्शन मिळाले. ग्रंथालय समितीचे सदस्य व ग्रंथालय सेवक यांचे बहुमोल सहाय्य मिळत आहे.

- प्रा.व्ही.एस.वाघेरे, ग्रंथपाल

* महिला लैंगिक तक्रार निवारण व सचेतन समिती :

महाविद्यालयामध्ये महिला तक्रार निवारण व सचेतन समिती कार्यरत असून या समिती अंतर्गत विद्यार्थिनींची छेडछाड होवू

नये म्हणून दक्षता घेतली जाते. वेळोवेळी महिला प्राध्यापिका विद्यार्थिनींचे समुपदेशन करित असतात. विद्यार्थिनींचे समज-गैरसमज यांचे निरसन करण्यात आले.

चालू शैक्षणिक वर्षात दि. २७/२/२०१७ रोजी दहिवडी कॉलेज दहिवडी आणि महाराष्ट्र महिला आयोग, मुंबई यांच्या संयुक्त विद्यमाने कामाच्या ठिकाणी महिलांचा छळ संरक्षण - अधिनियम २०१३ कार्यशाळेचे आयोजन केले. या कार्यशाळेत प्रमुख पाहुण्या मा.अॅड. मिनल कुलकर्णी, मा.सौ.इंद्रायणी मस्के, अध्यक्ष प्राचार्य डॉ.सी.जे. खिलारे यांनी मार्गदर्शन केले. यावेळी सांस्कृतिक विभाग आणि महिला लैंगिक तक्रार निवारण समिती यांच्या वतीने 'माझी आई माझ्या कॉलेजात' या उपक्रमांतर्गत पालक महिलांना एक झाड भेट देण्यात आले. या कार्यशाळेत साधारणपणे अडीचशे विद्यार्थिनी आणि महिला पालक सहभागी झाल्या.

जागतिक महिला दिनाचे आयोजन ८/३/२०१७ रोजी करण्यात आले. यावेळी प्रमुख पाहुण्या मा.डॉ.निलिमा बोरटे, मा.डॉ.वसुधा कर्णे, मा. भक्ती सरवदे नायब तहसीलदार, मा. प्राचार्य डॉ.सी.जे. खिलारे यांनी महिला दिनाच्या शुभेच्छा देवून मार्गदर्शन केले. महाविद्यालयात गरजू आणि होतकरू विद्यार्थिनींसाठी शिवणकाम कोर्स व पेपरच्या बॅगचे प्रशिक्षण देण्यात आले.

शिवणकाम कोर्सच्या उद्घाटनप्रसंगी उद्घाटक म्हणून मा. सुनील कांबळे यांनी उद्घाटनपर मार्गदर्शन केले. याचवेळी मा.डॉ. किरण कारंडे, मा.डॉ. अनिता खरात, मा.श्री. विलास गाडे यांनी आरोग्यविषयक मार्गदर्शन केले. यावेळी २०० मुली उपस्थित होत्या. या कार्यक्रमाचे प्रास्तविक प्रा.डॉ. व्ही.एम. माने यांनी केले तर आभार प्रा.एस.बी. वाघमोडे यांनी केले. या सर्व उपक्रमासाठी मा. प्राचार्य यांचे मोलाचे मार्गदर्शन लाभले.

- प्रा.डॉ.सुलोचना वाघमोडे, चेअरमन महिला तक्रार निवारण व सचेतन समिती

* य.च.म.मु.वि. नाशिक अभ्यास केंद्र - दहिवडी

ग्रामीण भागातील वंचित विद्यार्थी, व्यापारी, शेतकरी, नोकरदार यांना स्वतःची जबाबदारी पूर्ण करून शिक्षण घेता यावे या उद्देशाने महाविद्यालयाने जानेवारी २००६ मध्ये या अभ्यासकेंद्राची स्थापना केली आहे. आजपर्यंत ३००० पेक्षा जास्त विद्यार्थ्यांना शिक्षण घेण्याची संधी मिळाली आहे. दरवर्षी प्रवेश घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्यासाठी दर रविवारी संपर्कसत्राचे आयोजन करण्यात येते. सन २०१६-१७ या शैक्षणिक वर्षामध्ये वर्गनिहाय प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या खालीलप्रमाणे आहे.

पूर्वतयारी परीक्षा :

बी.ए. भाग - १ = ३४७

बी.ए. भाग - २ = १८४

बी.ए. भाग - ३ = १५२ एकूण विद्यार्थी = ६९३/-

महाविद्यालय व अभ्यासकेंद्रासाठी अभिमानस्पद अशी घटना म्हणजे या अभ्यासकेंद्राची विद्यार्थीनी कु. ललिता बाबर (बी.ए. भाग ३) हिने ब्राझीलमध्ये झालेल्या आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेमध्ये मिळवलेल्या उत्तुंग यशाची दखल घेत भारत सरकारने अर्जुन पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले असून त्याचबरोबर राष्ट्रपती प्रणव मुखर्जी, प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी, मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस, रयत शिक्षण संस्थेचे चेअरमन मा.डॉ. अनिल पाटील, मा.डॉ. गणेश ठाकूर, मा.प्राचार्य डॉ. खिलारे सी.जे. व माणदेशातील विविध संस्था, पदाधिकारी, सामाजिक, शैक्षणिक क्षेत्रातील विविध मान्यवरांनी ललिता बाबरचे अभिनंदन केले. दरवर्षीप्रमाणे अभ्यासकेंद्राची प्रवेश प्रक्रिया पूर्ण करण्यासाठी प्राचार्य डॉ. खिलारे सी.जे., धनाजी मोरे, बोतालजी दीपक, जगन्नाथ काटकर, दादासाहेब देते या सर्वांनी सहकार्य केले.

केंद्र संयोजक : प्रा.डॉ. बलवंत बी.एस.,

केंद्रप्रमुख : डॉ. खिलारे सी.जे.

* वेळापत्रक व शिस्त समिती :

महाविद्यालयामध्ये शैक्षणिक वातावरणाबरोबर विद्यार्थ्यांच्या- मध्ये शिस्त निर्माण करण्याचे काम वेळापत्रक व शिस्त समिती करित असते. विविध विभागामार्फत आयोजित केलेल्या कार्यक्रमाची माहिती विद्यार्थ्यांना नोटीसद्वारे डिस्प्ले बोर्ड, फलक लेखन इ. द्वारे दिली जाते.

इंटरनेटच्या युगामध्ये विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक अडचणी दूर करण्याचा प्रयत्न केला जातो. महाविद्यालयातील विविध विभागाच्या परीक्षा, कार्यक्रम आदींची माहिती विद्यार्थ्यांना दिली जाते व विद्यार्थी -पालक-प्रशासन, कॉलेज यांच्यामध्ये समन्वय साधण्याचे काम वेळापत्रक व शिस्त समितीमार्फत केले जाते. या समितीला सर्व समिती सदस्यांचे सहकार्य मिळते. त्याचबरोबर प्राचार्य डॉ. खिलारे सी.जे. यांचे मौलिक मार्गदर्शन लाभते.

- डॉ.बी.एस.बलवंत

चेअरमन, वेळापत्रक व शिस्त समिती

* बांधकाम विभाग :

सन २०१६-१७ या शैक्षणिक वर्षामध्ये 'नॅक'च्या थर्ड सायकलसाठी महाविद्यालयामध्ये विविध प्रकारचे बांधकाम

पूर्ण करण्यात आले. त्यामध्ये महाविद्यालयाच्या सौराष्ट्र भर घालणारी जी+१ सुवर्ण महोत्सवी इमारतीचे बांधकाम पूर्ण करण्यात आले. त्याचबरोबर विस्तारित ग्रंथालयाचे बांधकाम पूर्ण करून नवीन इमारतीमध्ये ग्रंथालयाचे स्थलांतर करण्यात आले. महाविद्यालयाला डीएसटी फिस्ट अंतर्गत मिळालेल्या ५० लाख रुपयांच्या अनुदानातून खरेदी करण्यात आलेल्या प्रयोगशाळा उपकरण ठेवण्यासाठी डीएसटी फिस्ट प्रीमियर सेंटरचे बांधकाम पूर्ण करण्यात आले. याशिवाय महाविद्यालयातील गरीब, गरजू विद्यार्थ्यांसाठी मुक्त सायकल बँकेमधील सायकल सुरक्षित ठेवण्यासाठी सायकल शेडचे बांधकाम पूर्ण केले. एवढेच नाही तर पॉली हाऊस, ग्रीन शेड नेट, मुलींच्या वसतिगृहातील दुरुस्ती, सातारा-तुळजा रोड (उत्तर दक्षिण बाजूला) ड्रेनेजची पाईपलाइन व फर्श बसवण्यात आली. कॅन्टीनसमोर विद्यार्थ्यांना जेवण्यासाठी कडप्पाचे कट्टे तयार करण्यात आले. जिमखाना विभागामध्ये जिमखाना स्टोअर व जिमखाना ऑफिसचे बांधकाम पूर्ण करण्यात आले. मुलींच्या कॉर्नरमध्ये मुलींच्यासाठी कढाना व बसण्यासाठी पत्राशेडचे बांधकाम पूर्ण करण्यात आले असून सुवर्णमहोत्सवी इमारतीसमोर व ग्रंथालयाकडे दोन्ही बाजूला पेव्हर्स बसवून सिमेंट भिंत बांधण्यात आली. विद्यार्थी व स्टाफसाठी बांधण्यात आलेल्या सायकल व टू व्हीलरसाठी सिमेंटचा कोबा तयार करण्यात आला. प्राध्यापकांच्यासाठी सुरु असलेल्या स्वच्छतागृहाची दुरुस्ती करण्यात आली. संपूर्ण वर्षभर सुरु असलेल्या बांधकामासाठी रयत शिक्षण संस्थेचा बांधकाम विभाग, कॉलेजस्तरावरील स्थानिक व्यवस्थापन समिती व बांधकाम समितीचे सर्व सदस्य, महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. सी.जे. खिलारे या सर्वांचे मौलिक सहकार्य मिळाले.

- डॉ.बी.एस.बलवंत

चेअरमन, बांधकाम विभाग

* गांधी विचार संस्कार परीक्षा :

महाविद्यालयामध्ये गांधी विचार रिसर्च फौंडेशन जळगाव द्वारा दरवर्षी प्रमाणे याही वर्षी २०१६-१७ मध्ये महाविद्यालयामध्ये २९ ऑक्टो २०१६ रोजी गांधी विचार संस्कार परीक्षा घेण्यात आली. या परीक्षेकरिता महाविद्यालयातील ज्युनिअर / विद्यार्थ्यांना परीक्षेमध्ये सहभाग घेतला. ही परीक्षा महात्मा गांधी यांचे जीवन व तत्वज्ञान या विषयावर आधारित असते. या परीक्षेत बी.ए.भाग ३ राज्यशास्त्र विषयातील श्री.काटे अक्षय हनुमंत याने प्रथम क्रमांक पटकविला तर गुजर स्वप्नील चंद्रकांत द्वितीय क्रमांक व कु.माने मोनाली अशोक या विद्यार्थ्यांनी तृतीय

क्रमांक पटकाविला. या गुणाणूकमे आलेल्या विद्यार्थ्यांना प्रमाणपत्र देऊन महाविद्यालयाकडून सत्कार करण्यात आला व इतर विद्यार्थ्यांना सहभागी प्रमाणपत्र देण्यात आले.

अशा रितीने महाविद्यालयात दरवर्षी या परीक्षेचे आयोजन करण्यात येत असून महात्मा गांधीजी चे तत्वज्ञान विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहचविण्यात यावे हा खरा या परीक्षेचा उद्देश आहे. या परीक्षेचे यशस्वी आयोजन इतिहास विभागामार्फत करण्यात येते. यासाठी इतिहास विभागातील प्रा.रसाळ डी.के.व प्रा. वाघमारे के.एस. यांनी समन्वयक म्हणून काम पाहिले.

- प्रा.रसाळ डी.के.,

समन्वयक, गांधी विचार संस्कार परीक्षा

* बी.सी.सेल समिती :

महाविद्यालयातील मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना विशेष शिष्यवृत्ती मिळावी व त्यांना त्यासंबंधी माहिती मिळावी यासाठी महाविद्यालयात मा. प्राचार्य सी.जे. खिलारे यांच्या मार्गदर्शनाखाली बी.सी.सेल समिती कार्यरत आहे. महाविद्यालयातील आर्थिक दुर्बल घटकातील तसेच गुणवत्ताधारक व गरीब, होतकरू विद्यार्थ्यांसाठी यशवंतराव चव्हाण व वेणूताई चव्हाण यांच्या नावे असलेली शिष्यवृत्तीचे वाटप करण्यात आले. या शिष्यवृत्तीसाठी महाविद्यालयाने रितसर अर्ज मागवून त्या अर्जाची कमिटी मार्फत छाननी केली. आलेल्या २१ अर्जांपैकी २० विद्यार्थ्यांना ५०० रु. प्रमाणे शिष्यवृत्ती वाटप केली. तसेच जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, सातारा यांनी सातारा येथे वाय.सी.कॉलेज येथे घेतलेल्या मिटिंगमध्ये बी.सी.सेल समितीप्रमुख प्रा.रसाळ डी.के. व शिष्यवृत्ती विभागातील वरीष्ठ लिपिक श्री. बोतालजी डी.आर.यांनी जिल्हा समाज कल्याणच्या सूचनेनुसार महाविद्यालयातील सर्व विद्यार्थ्यांना वेळेवर शिष्यवृत्ती मिळण्यासाठी प्रयत्न केले. या शै.वर्षामध्ये विद्यार्थ्यांना कोणत्याही अडचणी निर्माण होणार नाहीत. तसेच ज्या विद्यार्थ्यांना नोटीस फलकावर व वर्गात नोटीस देऊन फॉर्म भरण्याचे आवाहन करण्यात येते. प्रत्येक विद्यार्थ्यांना भारत सरकारच्या शिष्यवृत्तीची रक्कम विद्यार्थ्यांच्या खात्यावर जमा केली जाते.

- प्रा. रसाळ डी.के.,

चेअरमन, बी.सी.सेल समिती

* परीक्षा विभाग (सिनीयर) :

शिवाजी विद्यापीठाने सन २०१३-१४ पासून दहिवडी महाविद्यालयाची क्लस्टर कॉलेज म्हणून निवड केली असून त्याअंतर्गत एकूण ५ महाविद्यालये समाविष्ट आहेत. सन २०१६-१७ या शैक्षणिक वर्षात क्लस्टर कॉलेजची प्रथम सत्रातील मिटिंग दि. २६/०९/२०१६ रोजी घेण्यात आली. यामध्ये अंतर्गत व बहिःस्थ वरिष्ठ पर्यवेक्षकांची नावे निश्चित करण्यात आली व त्यानुसार कार्यवाही करण्यात आली. तसेच द्वितीय सत्रातील क्लस्टर कॉलेज अंतर्गत गटप्रमुखांची मिटिंग दि. १७/०२/२०१७ रोजी घेण्यात आली. यामध्ये विद्यापीठ परीक्षा पार पाडणेसाठी बहिःस्थ व अंतर्गत वरिष्ठ पर्यवेक्षकांची नेमणूक करण्यात आली व त्यानुसार विद्यापीठाच्या परीक्षा सुरळीत व्यवस्थीत पार पडल्या.

महाविद्यालयात प्रथम व द्वितीय सत्रामध्ये विद्यार्थ्यांची गुणवत्ता वाढावी म्हणून विशेष सराव परीक्षा घेण्यात आल्या. प्रथम सत्रामध्ये दि. १३/१०/२०१६ ते १८/१०/२०१६ या दरम्यान व द्वितीय सत्रामध्ये दि. ०९/०३/२०१७ ते २२/०३/२०१७ या दरम्यान विशेष सराव परीक्षा विद्यापीठाच्या स्वरूपानुसार घेण्यात आल्या.

परीक्षा कामकाज सुरळीत पार पाडण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. खिलारे सी.जे., परीक्षा समितीचे सर्व सदस्य, महाविद्यालयातील सर्व प्राध्यापक, शिक्षकेतर कर्मचारी या सर्वांचे सहकार्य लाभले.

- प्रा. पवार एस.एन.

चेअरमन, परीक्षा विभाग

* 'पर्यटन' (शॉर्ट टर्म कोर्स) :

भूगोल विभागाअंतर्गत सन २०१३-१४ या शैक्षणिक वर्षापासून 'पर्यटन' हा शॉर्ट टर्म कोर्स सुरू करण्यात आला आहे. सन २०१६-१७ या शैक्षणिक वर्षामध्ये या कोर्ससाठी एकूण ३३ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला. सदर कोर्सचे उद्घाटन मा. डॉ. पी.व्ही. पाटील, प्रो. संभाजीराव कदम कॉलेज देऊर, ता. कोरेगाव, जि. सातारा यांच्या हस्ते दि. २२/१२/२०१६ रोजी घेण्यात आले. याप्रसंगी कार्यक्रमाचे प्रास्तविक प्रा.डॉ.गायकवाड व्ही.पी. यांनी केले. स्वागत, परिचय प्रा. पवार एस.एन. यांनी केला तर कार्यक्रमाचे आभार प्रा. दिवटे एस.पी. यांनी मानले. या कोर्सची परीक्षा दि. १४/०३/२०१७ रोजी घेण्यात आली. सदर कोर्सचा निकाल १००% लागला.

- प्रा. पवार एस.एन.,

चेअरमन, 'पर्यटन' शॉर्ट टर्म कोर्स

*** दूर शिक्षण केंद्र :**

महाविद्यालयातील विद्यार्थी शिक्षणापासून वंचित राहू नयेत तसेच त्यांना पुढील शिक्षण घेता यावे यासाठी सन २०१३-१४ मध्ये दूर शिक्षण केंद्र, शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर यांच्याअंतर्गत महाविद्यालयात अभ्यास केंद्र सुरू करण्यात आले असून आतापर्यंत १५०० पेक्षा जास्त विद्यार्थ्यांनी या अभ्यास केंद्राचा लाभ घेतला आहे.

सन २०१६-१७ य शैक्षणिक वर्षात बी.ए. साठी १५६, बी.कॉम १८, एम.ए.-११८ तर एम.कॉम साठी -३१ अशा एकूण ३१८ विद्यार्थ्यांनी या अभ्यासकेंद्रात प्रवेश घेतला. या अभ्यासकेंद्राचे कामकाज व्यवस्थित पार पाडण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. खिलारे सी.जे., केंद्र सहाय्यक श्री. मुलाणी परवेज, श्री. कांबळे सतीश याचबरोबर दूर शिक्षण केंद्राचे सातारा विभागीय कार्यालय तसेच शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर यांचे सहकार्य लाभले.

- प्रा.पवार एस. एन.
चेअरमन, दूर शिक्षण केंद्र

*** खरेदी - विक्री समिती :**

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर व रयत शिक्षण संस्था, सातारा यांच्या मार्गदर्शक सुचनेप्रमाणे महाविद्यालयाच्या स्तरावर या समितीचे कामकाज सुरू असते.

महाविद्यालयामध्ये दरवर्षीप्रमाणे विविध विभागासाठी लागणाऱ्या वस्तूंची मागणी विभागप्रमुखांमार्फत केली जाते. वस्तूंची खरेदी करण्यापूर्वी कोटेशनची मागणी करून त्याला (वर्क ऑर्डर) दिली जाते. वस्तूंची किंमत व गरज लक्षात घेऊन त्या वस्तूंची खरेदी केली जाते. चालू शैक्षणिक वर्षामध्ये संगणक खरेदी, कपाट खरेदी, खूर्ची टेबल व बांधकामासाठी लागणाऱ्या साहित्याची खरेदी करण्यात आली. यासाठी मा.डॉ. सी.जे.खिलारे व समिती सदस्य यांचे मोलाचे सहकार्य मिळाले.

- प्रा. शिंदे के. एस.,
चेअरमन, खरेदी-विक्री समिती

*** प्लेसमेंट सेल व करिअर कौन्सिलिंग सेल :**

महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना तसेच परिसरातील इतर विद्यार्थ्यांना नोकरीच्या संधी उपलब्ध करून देण्यासाठी प्लेसमेंट व करिअर कौन्सिलिंग सेल मार्फत या शैक्षणिक वर्षात टी.सी.एस अंतर्गत कॅम्पस टू कॉर्पोरेट प्रशिक्षण देण्यात आले. सदर प्रशिक्षण ७० तासांचे होते. (प्रशिक्षणार्थी) १८६ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला. प्रशिक्षणार्थीसाठी दि. २१-४-

२०१७ रोजी टी.सी.एस कॉम्पस इंटरव्ह्यूचे आयोजन सातारा येथे करण्यात आले आहे.

सदर उपक्रमासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे यांचे बहुमोल मार्गदर्शन लाभले तसेच सर्व सदस्य व सहकारी प्राध्यापकांचे सहकार्य लाभले. सदर उपक्रमासाठी प्रा.डॉ.व्ही.एस. जमदाडे व प्रा.एन.डी.लोखंडे यांनी संयोजक म्हणून काम पाहिले.

डॉ.व्ही.एस.जमदाडे,
चेअरमन, प्लेसमेंट सेल व करिअर कौन्सिलिंग सेल

*** राष्ट्रीय छात्र सेना :**

सध्याच्या तरूण पिढीकडे पाहता या तरूण पिढीला शिस्तीचे, राष्ट्रीय ऐक्याचे तसेच जात व धर्म यांच्या पासून होणारे नुकसान टाळण्यासाठी प्रशिक्षण देणे अत्यंत गरजेचे आहे. त्याशिवाय या युवा पिढीच्या अंगात दडलेले सुप्त गुण शोधता येणार नाहीत. हा शोध घेण्यासाठीच खरोखरीच स्वतःच्या अभ्यासाबरोबर त्यांना राष्ट्रीय छात्र सेनेसारख्या संघटनांच्या माध्यमाने प्रशिक्षण देणे गरजेचे आहे. आमचा विश्वास आहे की, राष्ट्रीय छात्र सेना हे कार्य व्यवस्थित करित आहे. म्हणूनच १९ जुलै २०१६ ला महाविद्यालयातील अनेक तरूणांनी यामध्ये सहभागी होण्याचा प्रयत्न केला पण वैद्यकीय पात्रतेनुसार आम्ही फक्त १०५ विद्यार्थ्यांनाच यात प्रवेश दिला.

चालू वर्षी श्री. मोहीत जगदाळे याची सी.नी. अंडर ऑफिसर व श्री. गोरख खांडे याची ज्यु. अंडर ऑफिसर म्हणून निवड करण्यात आली.

* आंतरराष्ट्रीय योगा दिन : दि. २१ जून २०१६ रोजी सर्व कॅडेट्सनी योगा करून योगा साजरा केला.

* १५ ऑगस्ट २०१६ : १५ ऑगस्ट २०१६ स्वातंत्र्य दिन महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.सी.जे. खिलारे यांच्या उपस्थितीत छात्रांनी राष्ट्रध्वजास मानवंदना देऊन साजरा केला. राष्ट्रीय छात्र सेनेची शपथ सर्व छात्रांना मा. प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे यांनी दिली.

* विविध प्रशिक्षण शिबीरे : वार्षिक प्रशिक्षण शिबीर - २२ महाराष्ट्र बटालीयन एन.सी.सी सातारा यांचे मार्फत जुलै, सप्टेंबर, नोव्हेंबर व जानेवारी मध्ये शिबीरे संपन्न झाली.

* ए.टी.सी. महागाव (जुलै २०१६): महागाव येथील प्रशिक्षण शिबीरात ११ कॅडेट्स सहभागी झाले होते. सदर शिबीरात कवायत स्पर्धेत (वैयक्तिक) जाधव अभिजीत नवीन याने द्वितीय क्रमांक पटकविला होता तसेच त्याला बेस्ट कॅडेट व बेस्ट डीसीप्लीनने गौरविण्यात आले. तर

फायरिंग स्पर्धेत खराडे सुधाकर सुभाष याला द्वितीय क्रमांक मिळाला होता.

* ए.टी.सी महागाव (सप्टेंबर २०१६) : सप्टेंबर २०१६ मध्ये झालेल्या महागाव येथील शिबीरात १७ कॅडेट्स सहभागी झाले होते.

* ए.टी.सी. पांढरपाणी (नोव्हेंबर - डिसेंबर २०१६) : पांढरपाणी येथील कॅप मध्ये ११ कॅडेट्स सहभागी झाले होते.

* प्री.टी.एस्.सी. : कोल्हापूर येथे झालेल्या जून २०१६ च्या कॅप मध्ये ४ कॅडेट्स सहभागी झाले होते. त्यामधून ऋषिकेश कुंभार यांची पुढील दोन कॅपसाठी निवड झाली होती.

* प्री.आर.डी.सी. : कोल्हापूर येथे झालेल्या प्री.आर.डी.सी कॅपसाठी महाविद्यालयातील २ कॅडेट्सची निवड झाली होती.

* एन्.आय.सी.सातारा : सातारा येथे झालेल्या कॅपसाठी ऋषिकेश कुंभार व विकास ठोंबरे यांची निवड झाली होती. ऋषिकेश कुंभारने सांस्कृतिक कार्यक्रमात प्रथम क्रमांक मिळवला.

* एन्. आय.सी. मैहर (मध्य प्रदेश) : जाधव अभिजीत नवीन व देसाई कैलास विलास या कॅडेटसची सदर कॅपसाठी निवड करण्यात आली होती.

* आर्मी अ‍ॅटॅचमेंट : अहमदनगर येथे झालेल्या कॅपसाठी सहा कॅडेट्सची निवड करण्यात आली होती.

* वृक्षारोपन कार्यक्रमात एन्.सी.सी छात्रांनी सहभाग घेतला होता तसेच रन फॉर ललिता माणदेश मॅरथॉन स्पर्धेत सहकार्य करण्यात आले होते.

* प्रमाणपत्र 'बी' व 'सी' परीक्षा : प्रमाणपत्र 'बी' परीक्षेत ४६ कॅडेट्स तर प्रमाणपत्र 'सी' परीक्षेत १३ कॅडेट्स बसले आहेत.

* बेस्ट कॅडेट : चालू शैक्षणिक वर्षासाठी कदम महेश भानुदास यांची बेस्ट कॅडेट म्हणून निवड करण्यात आली.

* प्रजासत्ताक दिन : २६ जानेवारी २०१७ प्रजासत्ताक दिनाच्या कार्यक्रमात मा. प्राचार्य डॉ.सी.जे. खिलारे यांच्या उपस्थितीत राष्ट्रीय छात्रास मानवंदना देऊन छात्रांनी शानदार संचलन करून साजरा केला. संचलनाचे नेतृत्व सिनी. अंडर ऑफिसर जगदाळे मोहीत विजय याने केले होते.

कॉलेजच्या परिसर स्वच्छ व सुशोभित ठेवण्यासाठी राष्ट्रीय छात्रसेनेचे विद्यार्थी नेहमीच मदत करीत असतात. २२ महाराष्ट्र बटालीयनचे प्रमुख कर्नल एस्.एस् पाटील आणि त्यांचे सर्व सहकारी यांच्याकडून आम्हास भरपूर मोलाचे मार्गदर्शन व

सहकार्य लाभले मी त्या सर्वांचा सदैव ऋणी आहे.

महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे साहेब यांचे मार्गदर्शन व सहकार्य तसेच सर्व शिक्षक व शिक्षकेतर सेवकांच्या सहकार्याबद्दल मी आभार मानतो.

- कॅप्टन टी.एस.माने

राष्ट्रीय छात्र सेना, कंपनी कमांडर

* राष्ट्रीय सेवा योजना (+२ स्तर) :

मा.शिक्षण उपसंचालक कोल्हापूर व शालेय शिक्षण संचालनालय महाराष्ट्र राज्य पुणे यांचे सहकार्याने आमच्या महाविद्यालयात सन २०१६-२०१७ मध्ये राष्ट्रीय सेवा योजना (+२ स्तर) मार्फत विविध उपक्रम राबविण्यात आले. राष्ट्रीय सेवा योजनेमध्ये इ. ११ वी चे ५० विद्यार्थी प्रथम वर्षासाठी व इ. १२ वी चे ५० विद्यार्थी द्वितीय वर्षासाठी सहभागी होते. या शैक्षणिक वर्षामध्ये अण्णाभाऊ साठे स्मृतिदिन, राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज जयंती, पद्मभूषण डॉ.कर्मवीर भाऊराव पाटील जयंती साजरी करून महाविद्यालयाच्या परिसराची स्वच्छता व श्रमदान केले. तसेच कर्मवीर पुतळा परिसर व दहिवडी गावामध्ये स्वच्छता व श्रमदान स्वयंसेवकांनी केले.

राष्ट्रीय सेवा योजना (+२ स्तर) विशेष श्रमसंस्कार शिबीर हे मौजे वावरहरे येथे दि. २५-१-२०१७ ते ३१-१-२०१७ पर्यंत यशस्वीपणे राबविण्यात आले. या शिबीराचे उद्घाटन मा. दादासाहेब कांबळे, प्रांतअधिकारी, माण-खटाव यांनी केले. समारोप प्रसंगी मा.सौ.सुरेखा माने, तहसिलदार, माण ह्या होत्या. उद्घाटन व समारोप कार्यक्रमास महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. चंद्रकांत खिलारे उपस्थित होते.

राष्ट्रीय सेवा योजनेचे विविध कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.सी.जे. खिलारे यांचे मार्गदर्शन मोलाचे लाभले तसेच पर्यवेक्षक श्री.बी.एस.खाडे, राष्ट्रीय सेवा योजना समिती सदस्य श्री.एच.एल्.काटकर श्री.एच.जी.पोरे, श्री.एस.एन. जाधव, श्री.एस.पी.घाडगे, श्रीमती व्ही.एम.जगताप यांचे सहकार्य लाभले.

- श्री.जी.बी.लोहार,

कार्यक्रम अधिकारी, राष्ट्रीय सेवा योजना (+२ स्तर)

* स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र :

सन २०१६-१७ या शैक्षणिक वर्षात महाविद्यालयात स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्रमार्फत राज्यसेवा परीक्षा एम.पी.एस.सी, बँकिंग परीक्षा (आय.बी.पी.एस) व पोलिस व मिलीटरी भरतीपूर्व प्रशिक्षण कोर्स या कोर्सला प्रवेश घेण्यापूर्वी इच्छुक

१६० विद्यार्थ्यांची प्रवेशपूर्व परीक्षा घेण्यात आली व अंतिम ७३ विद्यार्थ्यांनी स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्रामध्ये आपला प्रवेश निश्चित केला.

स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्राचे उद्घाटन मा. प्रेरणा कट्टे (डी.वाय.एस.पी.कोरेगाव) यांच्या हस्ते संपन्न झाले. आजपर्यंत मा.सचिन ओंबासे (आय.ए.एस.), महेश शिंगटे, उपआयुक्त आयकर विभाग, कोल्हापूर, महेश पाटील, ज्ञानेश्वर खाडे (ए.सी.पी.), स्वाती गंबरे (आर.एफ.ओ.), आडके सर यांची लेक्चर्स आयोजित केली होती. तसेच अग्रणी कॉलेज अंतर्गत एकदिवशीय कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली होती.

नवीन इमारतीमध्ये २०१६-१७ पासून स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र सुरु असून यामध्ये सकाळी ६ ते रात्री ८ वाजेपर्यंत अभ्यासिकेची सोय असून स्वतंत्र लेक्चर्स हॉल व स्वतंत्र स्पर्धा परीक्षेचे ग्रंथालय व ऑफीस सुरु करण्यात आले आहे. सोमवार ते शुक्रवार दररोज स्पर्धा परीक्षेच्या अभ्यासक्रमानुसार व्याख्यान घेण्यात येतात. तर दर शनिवारी गटचर्चा घेतली जाते. तसेच दर रविवारी सराव परीक्षा घेतली जाते. व्हिडीओ कॉन्फरिंग द्वारे लेक्चर्स आयोजित करण्यात येतात. स्पर्धा परीक्षेच्या विद्यार्थ्यांना वेळोवेळी तज्ज्ञ व्यक्ती मार्गदर्शन तसेच इंटरनेट, वाय-फाय ची सुविधा आहे. विद्यार्थ्यांमध्ये आत्मविश्वास वाढावा व त्यांच्यामध्ये नेतृत्व गुणांचा विकास व्हावा यासाठी गटचर्चा, सेमिनार, प्रश्नमंजूषा, कार्यशाळा यांसारखे उपक्रम राबविले जातात. या केंद्रामुळे ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांना विविध स्पर्धा परीक्षांची तयारी करण्याची चांगली संधी उपलब्ध झाली आहे.

वरील विविध उपक्रमासाठी समितीतील सर्व सदस्यांचे तसेच महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे यांचे वेळोवेळी सहकार्य व मार्गदर्शन लाभले.

डॉ.व्ही.पी.गायकवाड,
संचालक

* राष्ट्रीय सेवा योजना :

भारत सरकारच्या युवा, क्रीडा व मनुष्यबळ विकास मंत्रालयामार्फत राबविण्यात येत असलेल्या शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर अंतर्गत रा.से.यो. उपक्रम महाविद्यालयामध्ये कार्यरत असून सन २०१६-१७ या शै.वर्षामध्ये समाजसेवेची आवड असणाऱ्या २०० विद्यार्थी - विद्यार्थिनींची निवड करण्यात आली या शै. वर्षामध्ये रा.से.यो. मधील स्वयंसेवकांनी महाविद्यालयीन परिसरात व परिसराबाहेर वृक्षारोपण करून सुरवात केली. या शै.वर्षात रा.से.यो. उद्घाटन मा. डॉ.डी.के.

गायकवाड, समन्वयक, रा.से.यो. शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर यांच्या हस्ते व प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे यांच्या उपस्थितीत संपन्न झाला. श्रमदानाबरोबरच महाविद्यालयामध्ये शिक्षक दिन, कर्मवीर जयंती रॅली, रा.से.यो.दिन, पोस्टर प्रदर्शन, ग्रामस्वच्छता इ. उपक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. एन.एस. एस.डे निमित्त मा. प्राचार्य डॉ. राजेंद्र मोरे यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. या प्रसंगी अध्यक्ष म्हणून महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.सी.जे. खिलारे व कार्यक्रम अधिकारी, स्वयंसेवक उपस्थित होते. रा.से.यो.च्या सर्व स्वयंसेवकांनी महाविद्यालयातील स्वच्छता व परिसरातील स्वच्छता केली. या सर्व कार्यक्रमात महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे तसेच कार्यक्रम अधिकारी प्रा.डॉ.लुबाळ एम.जे.व एन.एस.एस समिती सदस्य उपस्थित राहून सहकार्य करतात.

या बरोबरच महाविद्यालयात नेत्रदान, जनजागृती कार्यक्रम, संविधान दिन, व्यसनमुक्ती सप्ताह, गांधी जयंती, सामाजिक न्यायदिन, महापुरुषांची जयंती व स्मृतिदिनाचे आयोजन करण्यात येते.

विशेष श्रमसंस्कार शिबीर सन २०१६-१७ शिवाजी वि. कोल्हापूर व दहिवडी कॉलेज, दहिवडी यांच्या संयुक्त विद्यमाने दि. २५-१-२०१७ ते ३१-१-२०१७ या कालावधीत मौजे वावरहिरे येथे घेण्यात आले. या शिबीराचे उद्घाटन मा. दादासाहेब कांबळे, प्रांत, माण-खटाव यांच्या हस्ते व मा. प्राचार्य डॉ.सी.जे. खिलारे यांच्या अध्यक्षतेखाली घेण्यात आले. या उद्घाटन समारंभासाठी मा. सरपंच श्री. विलास चव्हाण, उपसरपंच आशाताई कचरे व पंचायत समिती सदस्य बाळासाहेब हुलगे व ग्रामपंचायत सदस्य रा.से.चे सदस्य व स्वयंसेवक उपस्थित होते. या शिबीर कालावधीमध्ये विविध उपक्रम घेण्यात आले. हिमोग्लोबिन व बॉडी मांस इंडेक्स तपासणी शिबीर, पशुचिकित्सा शिबीर, अंधश्रद्धा निर्मूलन कार्यक्रम, वित्तिय साक्षरता, स्वच्छता अभियान, वृक्षारोपण, माती व पाणी परिक्षण, आरोग्य विषयक जागृती व सांस्कृतिक कार्यक्रम इ. उपक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. या विशेष श्रमसंस्कार शिबीराचा समारोप मा. सुरेखा माने, तहसिलदार माण, यांच्या हस्ते व मा. प्राचार्य डॉ.सी.जे. खिलारे यांच्या अध्यक्षतेखाली घेण्यात आला. या प्रसंगी रा.से.यो.चे कार्यक्रम अधिकारी प्रा.शिंदे के.एस., प्रा.डॉ.लुबाळ एम.जे., महाविद्यालयातील सर्व प्राध्यापक व स्वयंसेवक उपस्थित होते.

- प्रा. शिंदे के.एस.,
कार्यक्रम अधिकारी, रा.से.यो.

विद्यापीठ स्तरीय / राज्यस्तरीय विविध स्पर्धा व कार्यशाळा मधील सहभाग

अ.क्र.	स्वयंसेवकांचे नाव	स्तर	कालावधी	आयोजक
१	भोसले प्रेरणा सूर्यकांत	विद्यापीठ शिबीर	२९-८-१६ ते ४-९-२०१६	शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर
२	जगदाळे स्नेहल दिलीप	विद्यापीठ शिबीर	२९-८-१६ ते ४-९-२०१६	शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर
३	शिंदे निकिता श्रीरंग	विद्यापीठ शिबीर	२९-८-१६ ते ४-९-२०१६	शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर
४	ढवाण स्वाती शिवाजी	विद्यापीठ शिबीर	२९-८-१६ ते ४-९-२०१६	शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर
५	कांबळे प्राजक्ता सतिश	विद्यापीठ शिबीर	२९-८-१६ ते ४-९-२०१६	शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर
६	जाधव तेजश्री बंडू	विद्यापीठ शिबीर	२९-८-१६ ते ४-९-२०१६	शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर
७	सावंत पूजा किरण	विद्यापीठ शिबीर	२९-८-१६ ते ४-९-२०१६	शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर
८	मदने दिपाली महादेव	विद्यापीठ शिबीर	२९-८-१६ ते ४-९-२०१६	शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर
९	बळवंत स्वप्नाली बाळासो	विद्यापीठ शिबीर	२९-८-१६ ते ४-९-२०१६	शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर
१०	काटकर पूनम लालासो	विद्यापीठ शिबीर	२९-८-१६ ते ४-९-२०१६	शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर
११	शिंदे सुप्रिया आनंदराव	विद्यापीठ स्तरीय	१४-७-२०१६ ते २०-७-१६	शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर
१२	कु. शिंदे राधिका	विद्यापीठ स्तरीय	१४-७-२०१६ ते २०-७-१६	शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर
१३	कु. जाधव रोहिणी बाळासाहेब	विद्यापीठ स्तरीय	१४-७-२०१६ ते २०-७-१६	शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर
१४	कु. जाधव तेजस्विनी राजेंद्र	विद्यापीठ स्तरीय	१४-७-२०१६ ते २०-७-१६	शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर
१५	श्री. जगदाळे संजय साहेबराव	विद्यापीठ स्तरीय	१४-७-२०१६ ते २०-७-१६	शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर

राज्यस्तरीय प्रजासत्ताक दिन संचलन शिबीर

१.	कु. कोकरे कविता सदाशिव	राज्यस्तरीय प्रजासत्ताक दिन	१०-८-१६ ते १६-८-१६	शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर संचलन पूर्व निवड
२	कु. भोसले वैष्णवी महादेव	राज्यस्तरीय प्रजासत्ताक दिन	१०-८-१६ ते १६-८-१६	शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर संचलन पूर्व निवड
३	शिंदे विकास आनंदराव	राज्यस्तरीय प्रजासत्ताक दिन	१०-८-१६ ते १६-८-१६	शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर संचलन पूर्व निवड
४	कुंभार अभिजित चंद्रकांत	राज्यस्तरीय प्रजासत्ताक दिन	१०-८-१६ ते १६-८-१६	शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर संचलन पूर्व निवड

उत्कर्ष राज्यस्तरीय सांस्कृतिक स्पर्धा निवड शिबीर

अ.क्र.	स्वयंसेवकांचे नाव	स्तर	कालावधी	आयोजक
१.	कु. माने मोनाली अशोक	विद्यापीठ शिबीर	२०-२-१७ ते २०-२-१७	शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर
२	कु. फडतरे अश्विनी शंकर	विद्यापीठ शिबीर	२०-२-१७ ते २०-२-१७	शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर
३	श्री. कुलकर्णी अथर्व रघुवीर	विद्यापीठ शिबीर	२०-२-१७ ते २०-२-१७	शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर

स्वयंसिद्धा युवती संमेलन, बारामती १८-२-१६ ते २१-२-१६ ऑग्रीकल्चर डेव्हलपमेंट ट्रस्ट, बारामती

१.	कु. अवघडे प्रियंका उत्तम	२.	कु. जाधव शुभांगी बाळासाहेब	३.	कु. माने सोनिया बाळासो
४.	कु. शेंडे गौरी संतराम	५.	कु. टेंबरे स्वप्नाली तात्याबा	६.	हुंबे मीरा जोतीराम
७.	फडतरे अश्विनी शंकर				

* माजी विद्यार्थी संघ :

महाविद्यालयामध्ये माजी विद्यार्थी संघ कार्यरत असून महाविद्यालयाच्या शैक्षणिक, भौतिक व गुणात्मक विकासामध्ये माजी विद्यार्थ्यांचे योगदान लाभावे. त्यादृष्टीने विचारमंथन व्हावे यासाठी माजी विद्यार्थी संघामार्फत स्नेहमेळावा कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते.

चालू शैक्षणिक वर्षामध्ये माजी विद्यार्थी स्नेहमेळावा दि. ११-२-२०१७ रोजी आयोजित करण्यात आला होता. सदर मेळाव्यासाठी माजी विद्यार्थी संघाचे अध्यक्ष श्री. नंदकुमार खोत, प्रा. जयप्रकाश जाधव, प्रा.आर.एन.जाधव, प्रा.श्रीशैल्य स्वामी तसेच संघाचे इतर पदाधिकारी व कार्यकारिणी सदस्य उपस्थित होते. यावेळी सहकार, शिक्षक, प्राध्यापक, शेती, व्यापार व उद्योग क्षेत्रातील माजी विद्यार्थी व विद्यार्थिनी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

या मेळाव्यामध्ये महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे यांनी महाविद्यालयाच्या प्रगतीचा आढावा घेऊन भावी वाटचालीविषयी आपले मनोगत व्यक्त केले. तसेच माजी विद्यार्थ्यांनी महाविद्यालयाच्या प्रगतीसाठी खारीचा वाटा उचलावा अशी अपेक्षा व्यक्त केली. या मेळाव्यामध्ये माजी विद्यार्थ्यांना महाविद्यालयाबाबत आपल्या असणाऱ्या अपेक्षा, गुणवत्ता वाढीसाठीचे प्रयत्न, विविध शैक्षणिक व भौतिक सुविधांची आवश्यकता या विषयी मनोगते व्यक्त केली. माजी विद्यार्थी संघाचे अध्यक्ष व पदाधिकारी यांनी महाविद्यालयास आवश्यक ती सर्व मदत करण्याचे आश्वासन दिले.

- प्रा.के.एस.शिंदे, चेअरमन, माजी विद्यार्थी संघ

* शैक्षणिक सहल विभाग :

महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांकडून विविध शैक्षणिक, औद्योगिक, भौगोलिक व ऐतिहासिक स्थळे पाहून अभ्यासक्रमामध्ये त्या माहितीचा समावेश करण्याच्या दृष्टीने शैक्षणिक सहलीचे आयोजन केले जाते. या शैक्षणिक वर्षामध्ये इतिहास, भूगोल, वनस्पतीशास्त्र, कॉमर्स या विभागामार्फत सहलीचे आयोजन केले होते. भूगोल विभागामार्फत कोकण दर्शन करून विविध स्थळांना भेटी देण्यात आले. कॉमर्स, बी.सी.ए., विभागाची सहल कोल्हापूर येथे गेली होती. प्राणीशास्त्र विभागाची सहल महाबळेश्वर येथे जावून विविध वनस्पतीचे नमूने गोळा केले.

इतिहास विभागाने एक दिवसीय सहलीचे आयोजन करून या सहलीमध्ये शिखर शिंगणापूर, अकलूज, संगम, नरसिंहपूर व कारखेल व म्हसवड मार्गे परत दहिवडी येथे शैक्षणिक सहल काढण्यात आली. या सहलीमध्ये ऐतिहासिक व धार्मिक स्थळांना भेटी देऊन अभ्यास केला. इतिहासाच्या दृष्टिकोनातून विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करण्यात आले. या ऐतिहासिक सहलीच्या आयोजनामागे मुख्य हेतू म्हणजे इतिहास विषयाच्या विद्यार्थ्यांना पर्यटनाची ओळख व्हावी. तसेच विविध ऐतिहासिक स्थळांच्या अभ्यासातून विद्यार्थ्यांच्या ज्ञानात भर पडावी हा या सहलीच्या आयोजनाचा हेतू आहे.

- प्रा.के.एस.शिंदे,

चेअरमन, शैक्षणिक सहल विभाग

* वाङ्मय मंडळ :

विद्यार्थ्यांच्या सुप्त गुणांना प्रेरणा व स्फूर्ती देण्यासाठी महाविद्यालयामध्ये तिन्ही भाषा भगिनींच्यावतीने वाङ्मय मंडळामार्फत विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात येते. यावर्षी वाङ्मय उद्घाटन माणदेशी साहित्यकार प्रा. सिताराम सावंत यांच्या हस्ते करण्यात आले. यावेळी प्रमुख पाहुणे म्हणून डॉ. अरूण जगदाळे हजर होते. याप्रसंगी सुंदर हस्ताक्षर स्पर्धेमध्ये क्रमांक मिळवलेल्या विद्यार्थ्यांचा प्रमुख पाहुण्यांच्या हस्ते प्रमाणपत्र देण्यात आले. वाङ्मय मंडळाच्या उद्घाटनाचे औचित्य साधून मराठी विभागातील विद्यार्थ्यांनी तयार केलेल्या 'अण्णाभाऊ साठे' विशेषांकांचे प्रकाशन करण्यात आले.

द्वितीय सत्रामध्ये वाङ्मय मंडळामार्फत 'संवाद कौशल्य' या विषयावर प्रा. कुबेर गायकवाड यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. त्यांनी आपल्या विशेष व्याख्यानामधून संभाषण कौशल्याबद्दल विद्यार्थ्यांना मौलिक मार्गदर्शन केले. या विभागाला मा. प्राचार्य डॉ. खिलारे सी.जे. यांचे मार्गदर्शन मिळत असते. त्याचबरोबर भाषा भगिनींचे विभाग प्रमुख व त्यांचे सहकाऱ्यांचे योगदान वाङ्मय मंडळासाठी महत्त्वपूर्ण आहे.

- डॉ.बी.एस.बलवंत
चेअरमन, वाङ्मय मंडळ

* मराठी विभाग :

चालू शैक्षणिक वर्षात मराठी विभागाच्यावतीने अभ्यासक्रमाबरोबरच विद्यार्थ्यांमध्ये विविध कौशल्ये निर्माण व्हावीत म्हणून निबंध स्पर्धा, वक्तृत्व स्पर्धा, काव्य वाचन स्पर्धांचे यशस्वी आयोजन केले. कर्मवीर जयंती व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर जयंतीचे औचित्य साधून या स्पर्धा घेण्यात आल्या.

मराठी व हिंदी विभाग आणि शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर अग्रणी महाविद्यालय योजनेतर्गत 'ग्रंथ प्रकाशन संपादन कौशल्ये आणि कथाकथन' या विषयावर दि.१०/९/२०१६ रोजी एक दिवसीय कार्यशाळा घेण्यात आली. यावेळी प्रा.संभाजी देसाई यांनी कथा निर्मिती कशी होते. कथेला विषय कसे मिळतात याविषयी मार्गदर्शन केले. मा.प्रा. डॉ. संग्राम शिंदे यांनी मराठी कथेची परंपरा सांगून अभिनय कौशल्ये, उच्चार शैली, संवाद ज्ञान आणि वाचन यांचे कथाकथनामधील योगदान सांगितले. मा.प्रा.द.म. डांगे यांनी 'संपादन कौशल्ये' या विषयावर मार्गदर्शन केले. प्रा.डॉ.डी.पी. वाघुंबरे यांनी 'ग्रंथ प्रकाशन व्यवहार' या विषयावर मार्गदर्शन केले. प्रा.डॉ. बी.एस. बळवंत यांनी कार्यक्रमाचे प्रास्तविक केले. कार्यक्रमाचे आभार प्रदर्शन प्रा.सौ.एस.बी. वाघमोडे यांनी केले.

मराठी, हिंदी, इंग्रजी भाषा भगिनींच्या संयुक्त विद्यमाने वाङ्मय मंडळाचे उद्घाटन समारंभ घेण्यात आला. यावेळी माणदेशातील मराठी साहित्यिक प्रा.सीताराम सावंत यांनी वाङ्मय मंडळाचे उद्घाटन करून लेखन निर्मितीविषयी मार्गदर्शन केले. यावेळी मा.प्राचार्य डॉ.सी.जे. खिलारे यांनी अध्यक्षीय विचार मांडले.

२५ फेब्रुवारी मराठी राजभाषा दिनानिमित्त म्हसवड येथील माणदेशी तरंग वाहिनी रेडिओद्वारे विभागातील प्राध्यापक यांच्यासह विद्यार्थ्यांनीही मराठी भाषेविषयी मनोगते व्यक्त केली. ग्रामीण पत्रकारिता प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम कोर्सचे समन्वयक प्रा.एन.व्ही. शिंदे यांनी यशस्वीरित्या राबवला.

- प्रा. सुलोचना वाघमोडे,
मराठी विभागप्रमुख

* हिंदी विभाग :

नॅकच्या थर्ड सायकलला सामोरे जात असताना सन २०१६-२०१७ या शैक्षणिक वर्षामध्ये हिंदी विभागामार्फत विविध कार्यक्रमांचे आयोजन केले होते. त्यामध्ये हिंदी दिवस समारंभ, हिंदी दिनानिमित्त निबंध स्पर्धा यामध्ये प्रथम क्रमांक कु. मंगार मोहिनी प्रल्हाद, द्वितीय क्रमांक कु. माने सोनाली एकनाथ व तृतीय क्रमांक कु. शिंदे राधिका उदयसिंह तर वक्तृत्व स्पर्धेमध्ये प्रथम क्रमांक इंगळे कुलदिप अमृत, द्वितीय क्रमांक कु. माने सोनाली एकनाथ, तृतीय क्रमांक कु. दडस पल्लवी आनंदराव तर शुद्ध लेखन स्पर्धेत प्रथम क्रमांक कु. जगदाळे संगीता रत्नाकर, द्वितीय क्रमांक वाघमोडे रविंद्र दत्तात्रय, तृतीय क्रमांक शिंदे विकास आनंदराव इत्यादी विद्यार्थ्यांनी यश संपादन केले.

कर्मवीर जयंतीनिमित्त भिक्तीपत्रक, १५ ऑगस्ट व २६ जानेवारीचे औचित्य साधून स्वातंत्र्य आंदोलनातील हिंदी साहित्यिकारांचे व हिंदी भाषेचे योगदान याबद्दल विद्यार्थ्यांनी भिक्तीपत्रक तयार केले होते. त्याचबरोबर लाचलुचपत प्रतिबंधक विभाग सातारा यांच्या वतीने माहितीचा अधिकार व भ्रष्टाचार या विषयावर खुल्या निबंध स्पर्धांचे आयोजन केले होते व विजेत्या विद्यार्थ्यांना दि. २९/१२/२०१७ रोजी मा. लाचलुचपत प्रतिबंधक अधिकारी मा. सुहास नाडगौडा पाटील, आफरीन शेख व त्यांचे सहकारी व महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. खिलारे सी.जे., प्रा. विश्वंभर बाबर यांच्या उपस्थितीत प्रमाणपत्रांचे वितरण करण्यात आले. बक्षीसपत्र विद्यार्थ्यांमध्ये प्रथम क्रमांक कु. शिवानी धर्मनाथ काटकर, द्वितीय क्रमांक कु. अक्षता दत्तात्रय खराडे, तृतीय क्रमांक कु. मुलानी शाहीन अमीर, उत्तेजनार्थ कु. वर्षा दादासो लोखंडे व समर्थ संतोष भोगळे यांनी मिळविला.

हिंदी विभाग प्रमुख प्रा. डॉ. बलवंत बी.एस. यांचे कर्मवीर जयंती समारंभामध्ये कादंबरीकार सूर्यबाला यांच्या साहित्यावर संशोधन केलेल्या दोन संदर्भ ग्रंथांचे प्रकाशन मा. पंतगराव कदम, संस्थेचे चेअरमन मा. अनिल पाटील यांच्या हस्ते करण्यात आले.

हिंदी विभागाची माजी विद्यार्थिनी कु. बालिका ज्ञानदेव बिटले हिला यशवंतराव चव्हाण, महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक यांच्याकडून 'मॅगझिनीतून सुटतये गोळी' या कविता संग्रहाला विशाखा पुरस्कार रु. १५०००/- मिळाला. त्याचबरोबर

अहिंदी भाषेसाठी दिली जाणारी शिष्यवृत्ती कु. अश्विनी विठ्ठल नवले या विद्यार्थिनीला ६०००/- मिळाली. शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर यांनी आयोजित केलेल्या नियतकालिक स्पर्धेमध्ये हिंदी विभागाच्या विद्यार्थिनी कु. निलोफर हुसेन बागवान व कु. ज्योती पोपट सुतार यांना द्वितीय क्रमांकाचा पुरस्कार मिळाला. हिंदी विभागातील विद्यार्थ्यांचा म. गांधी फौंडेशन जळगाव यांच्यामार्फत घेण्यात येणाऱ्या परीक्षेत सहभाग व ग्रामीण पत्रकारिता प्रमाणपत्र कोर्ससाठी असलेला प्रतिसाद त्यांच्या सर्वांगीण विकासाला दिशा देणारा आहे.

- डॉ. बी.एस. बलवंत, विभागप्रमुख

* इतिहास विभाग :

शै. वर्ष २०१६ -१७ मध्ये इतिहास विभागामार्फत विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते. विद्यार्थ्यांच्या गुणवत्तेमध्ये वाढ व्हावी यासाठी इतर महाविद्यालयातील प्राध्यापकांचे मार्गदर्शन पर व्याख्याने आयोजित करण्यात आली होती. दि. ९ ऑगस्ट २०१६ क्रांती दिनानिमित्त इतिहास विभागामध्ये भितीपत्रकाचे मा.प्रा.डॉ. विनायकराव जाधव छ. शिवाजी कॉलेज, सातारा यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. इतिहास विभागामार्फत इतिहास मंडळाची निर्मिती करून कार्यकारिणी गठीत करण्यात आली. याप्रसंगी मा.प्रा.डॉ.विकास कदम, के.बी.पी.कॉलेज, पंढरपूर यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.

विद्यार्थ्यांना पदवी नंतर स्वयंरोजगाराच्या नवीन संधी याची माहिती व्हावी याकरिता इतिहास, अर्थशास्त्र, राज्यशास्त्र या विभागाच्यावतीने मानव संसाधन विकास कार्यक्रम अंतर्गत प्रा.डॉ. धनाजी मासाळ, छ. शिवाजी कॉलेज सातारा यांचे व डॉ. संतोष दास्ताने, पुणे यांचे 'नोकरीच्या संधी' या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. इतिहास विभागामार्फत चर्चासत्रे, भितीपत्रके, वृत्तपत्रे कात्रण संकलन, सहलीचे आयोजन करण्यात आले होते.

- प्रा.के.एस. शिंदे, विभागप्रमुख

* बी.सी.ए. विभाग :

बी.सी.ए. विभागामध्ये २०१५-१६ या शैक्षणिक वर्षामध्ये १५६ विद्यार्थी शिकत आहेत. विभागात एकूण ६० संगणक, १ एलसीडी प्रोजेक्टर आणि २ प्रिंटर आहेत. मुधोजी कॉलेज फलटण येथे झालेल्या लक्ष - २०१७ स्पर्धेमध्ये कुंभार रूपेश याला प्रोग्रामिंगमध्ये उत्तेजनार्थ क्रमांक मिळाला तर जीवनप्रबोधिनी कॉलेज, विटा यांनी आयोजित केलेल्या स्पर्धेमध्ये द्वितीय क्रमांक मिळाला.

शिवाजी विद्यापीठ आयोजित सातारा जिल्हास्तरीय युवा महोत्सवामध्ये विभागातील विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. विभागातील ४ विद्यार्थी कमवा व शिका या योजनेचा लाभ घेवून शिक्षण पूर्ण करत आहेत. महाविद्यालयाचा शैक्षणिक वर्ष २०१६-१७ चा आदर्श विद्यार्थी पारितोषिक विभागातील लोखंडे अक्षय अशोक यास मिळाला.

विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शनासाठी प्रा.डॉ. आर.डी.कुंभार व प्रा. लामकाने एस.एस. यांची व्याख्याने आयोजित केली. शैक्षणिक वर्ष २०१५-१६ चा विभागाचा निकाल ८६.६७ लागला. विद्यार्थ्यांनी एनएसएस व विविध कार्यक्रमांमध्ये मोठ्या उत्साहाने भाग घेतला.

- प्रा.एम.बी. शिकलगार, समन्वयक, बी.सी.ए.

- प्रा.ए.एच. कोळेकर, विभाग प्रमुख, बी.सी.ए.

* अर्थशास्त्र विभाग : नियोजन मंच :

महाविद्यालयातील अर्थशास्त्र विभागांतर्गत कार्यरत असणाऱ्या नियोजन मंचाच्यावतीने चालू शैक्षणिक वर्षामध्ये डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचे आर्थिक विचार, राष्ट्राच्या जडणघडणीत शिक्षकांचे योगदान व डॉ. कर्मवीर भाऊराव पाटील यांचे शैक्षणिक विचार या विषयावर अर्थशास्त्र विभागाच्या विद्यार्थ्यांनी तयार केलेल्या 'अर्थवेध' या भितीपत्रकाचे प्रकाशन करण्यात आले दि. २६ जानेवारी २०१७ रोजी विभागातील विद्यार्थ्यांनी एटीएम, स्वाईप मशिन, साखर कारखाना, शेअर मार्केट, चलनाची उत्क्रांती या विषयावर मॉडेल तयार केली.

दि. २७/१०/२०१६ रोजी नियोजन मंडळाचे उद्घाटन मा.श्री. विपुल फडतरे (विकास अधिकारी, एलआयसी) यांचे हस्ते

झाले. त्यांनी 'एल.आय.सी.मधील रोजगार संधी' या विषयावर मार्गदर्शन केले. तसेच मा.श्री. निलेश दिवटे यांनी बँकिंग क्षेत्रातील रोजगार संधी या विषयावर मार्गदर्शन केले.

दि. १९ व २० नोव्हेंबर २०१६ रोजी महाविद्यालयात शिवाजी विद्यापीठ अर्थशास्त्र परिषदेचे २७वे राज्यस्तरीय अधिवेशन आयोजित करण्यात आले होते. परिषदेचे उद्घाटन ज्येष्ठ अर्थतज्ञ डॉ.एन.डी.पाटीलसाहेब यांच्या हस्ते झाले. त्यांनी भारतीय अर्थव्यवस्थेसमोरील आव्हानांची चर्चा केली. अधिवेशनाच्या विविध सत्रात डॉ.जे.एफ.पाटील, प्रा.सुभाष दण्डे, डॉ.संजय ठिंगळे इत्यादींनी मार्गदर्शन केले. एकूण ३० शोधनिबंधांचे वाचन या परिषदेत करण्यात आले. सदरच्या परिषदेस १३४ प्राध्यापक व विद्यार्थी सहभागी झाले होते.

अर्थशास्त्र विभागाच्यावतीने दि. १४/०२/२०१७ रोजी मराठी अर्थशास्त्र परिषद व दहिबडी कॉलेज दहिबडी अर्थशास्त्र विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने पत्रपंडित पां.बा. गाडगीळ स्मृति व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले होते. प्रमुख मार्गदर्शन म्हणून डॉ.संतोष दास्ताने उपस्थित होते. त्यांनी 'भारतीय अर्थव्यवस्थेसमोरील आव्हाने' या विषयावर मार्गदर्शन केले तर कार्यक्रमाचे अध्यक्ष म्हणून मराठी अर्थशास्त्र परिषदेचे अध्यक्ष डॉ.एस.एस. भोसले उपस्थित होते. या व्याख्यानास १३२ विद्यार्थी उपस्थित होते.

वरील सर्व कार्यक्रमांचे काटेकोर नियोजन करण्यासाठी अर्थशास्त्र विभागातील प्रा. भद्राणे एम.आर., प्रा.राऊत एस.पी., एन.एम. म्हेत्रे यांनी मोलाचे सहकार्य केले. महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.सी.जे. खिलारे यांचे मोलाचे मार्गदर्शन लाभले.

- प्रा.प्रकाश टोणे

विभाग प्रमुख, अर्थशास्त्र विभाग व
चेअरमन, नियोजन मंच

* सांस्कृतिक विभाग :

महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना आपली कला प्रकट करण्यासाठी हक्काचे व्यासपीठ उपलब्ध करून देण्याचा वसा आणि वारसा सांस्कृतिक विभाग अखंडीतपणे पार पाडीत आहे. सन २०१६-१७ या वर्षात सांस्कृतिक विभागाने शाहू महाराज जयंती, स्वातंत्र्यदिन, शिक्षक दिन, डॉ. बाबासाहेब

आंबेडकर महापरिनिर्वाण दिन, कर्मवीर भाऊराव पाटील जयंती, लोकमान्य टिळक पुण्यतिथी, बालिका दिन, अण्णाभाऊ साठे जयंती, लक्ष्मीबाई भाऊराव पाटील पुण्यतिथी प्रतिमा पूजनाने साजरी केली.

जुलै महिन्यापासून सांस्कृतिक विभागातील विद्यार्थ्यांनी युवा महोत्सवाची तयारी सुरू केली. शिवाजी विद्यापीठाअंतर्गत सातारा जिल्हास्तरीय युवा महोत्सव डी.पी. भोसले कॉलेज, कोरेगाव येथे पार पडला. यामध्ये महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांनी लोककला, लोकनृत्य, वाद्यवृंद, प्रश्नमंजुषा इत्यादी कलाप्रकारात सहभाग नोंदवला. तसेच सहकारमहर्षी शंकरराव मोहिते-पाटील महाविद्यालय, रहमतपूर येथे पार पाडलेल्या मध्यवर्ती युवा महोत्सवामध्ये महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांनी स्थळचित्रण, स्पॉट फोटोग्राफी, भित्तीचित्रण या प्रकारात सहभाग नोंदवला.

सांस्कृतिक विभागामार्फत दि. २८/२/२०१७ रोजी 'माझी आई माझ्या कॉलेजात' या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. यामध्ये १३६ महिला सहभागी झाल्या होत्या. तसेच दि. ०६/०३/२०१७ रोजी जैन इरिगेशन सिस्टिम लि. जळगाव व महाविद्यालयाच्या संयुक्त विद्यमाने शेतकरी मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले होते. या मेळाव्यास १६६ शेतकरी उपस्थित होते.

सदरच्या कार्यक्रमाचे नेटके आयोजन करण्यासाठी समितीमधील सर्व सदस्यांचे मोलाचे सहकार्य लाभले. तसेच प्राचार्य डॉ. सी.जे. खिलारे यांचे मोलाचे मार्गदर्शन लाभले.

- प्रा. प्रकाश टोणे चेअरमन, सांस्कृतिक विभाग

* शिवणकाम कौशल्य अभ्यासक्रम :

महाविद्यालयामध्ये २०१६-१७ शैक्षणिक वर्षामध्ये दुष्काळ भागातील गरीब, गरजू मुलींना स्वतःच्या पायावर उभे राहता यावे यासाठी शिवणकाम कोर्स सुरू करण्यात आला. या कोर्सचा कालावधी २ महिने असून प्रत्येक बॅचमध्ये कमीतकमी १५ मुलींना प्रवेश दिला. कोर्ससाठी अत्यंत कमी फी आकारली (रु. ५००) यामुळे जास्तीतजास्त ६२ मुलींना याची संधी घेता आली. यासाठी महाविद्यालयाच्या माजी विद्यार्थी तसेच श्री. सुनील कांबळे, विजय क्षीरसागर यांनी शिलाई मशिन भेट दिल्या. सध्या एकूण १५ शिलाई मशिन व १ पिको फॉल मशिन

उपलब्ध आहे. माणदेशी फाऊंडेशनमधील प्रशिक्षक सौ.सूर्यवंशी केशर यांनी मुलींना कपडे शिकवण्याचे प्रशिक्षण दिले. कु. निलोफर बागवान यांनी संपूर्ण कोर्सचे नियंत्रण केले. यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. सी.जे. खिलारे यांचे मार्गदर्शन मिळाले.

- प्रा.डॉ.व्ही.एम. माने समन्वयक,
शिवणकाम कौशल्य अभ्यासक्रम

* युवा महोत्सव अहवाल (ज्युनिअर कॉलेज विभाग) :

दहिवडी कॉलेज दहिवडीमधील ज्युनिअर विभाग व एच.एस.सी. व्होकेशनल विभागाच्यावतीने विद्यार्थ्यांच्या कलागुणांना चालना देण्यासाठी दि. २१ डिसेंबर ते २४ डिसेंबर २०१६ या कालावधीमध्ये युवा महोत्सव आयोजित केला होता. या युवा महोत्सवात ज्युनिअर विभागातील कला, वाणिज्य, विज्ञान आणि एच.एस.सी. व्होकेशनल विभागातील विविध शाखांमधील विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला होता.

युवा महोत्सवात निबंध, वक्तृत्व, भिक्तीपत्रक, रांगोळी, प्रश्नमंजुषा, समूहगीत, मूकनाट्य, पाककला आणि लोकनृत्य अशा विविध स्पर्धा २१ डिसेंबर ते २४ डिसेंबर २०१६ या कालावधीत घेण्यात आल्या. विविध स्पर्धांचे उद्घाटन मा.डॉ. बाळासाहेब बळवंत (उपप्राचार्य, दहिवडी कॉलेज दहिवडी), मा.श्री.प्रदीप पोळसाहेब (सहा. अभियंता म.रा.वि.वि.मर्या., दहिवडी), मा.सौ.शीतल पाटील (उपकार्यकारी अभियंता, म.रा.वि.वि.कं. मर्या., दहिवडी), मा.डॉ.किरण कारंडे मॅडम, (किरण हॉस्पिटल, दहिवडी), मा.श्री. नारायणराव माने (जनरल बॉडी सदस्य, र.शि.संस्था, सातारा) यांचे हस्ते झाले. स्पर्धांमध्ये यश मिळवलेल्या स्पर्धकांना दि. २४ डिसेंबर २०१६ रोजी बक्षीस वितरण समारंभात मा. प्राचार्य, डॉ.चंद्रकांत खिलारे (दहिवडी कॉलेज, दहिवडी) व मा.श्री. दादासाहेब कांबळे (उपविभागीय अधिकारी तथा उपविभागीय दंडाधिकारी, माण-खटाव उपविभाग, दहिवडी) यांच्या हस्ते ट्रॉफी, मेडल व प्रशस्तीपत्र देवून गौरवण्यात आले. या प्रसंगी मा.प्राचार्य डॉ. चंद्रकांत खिलारे आणि मा.श्री. दादासाहेब कांबळे यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

युवा महोत्सव यशस्वी होण्यासाठी ज्युनिअर विभाग व एच.एस.सी. व्होकेशनल विभागातील सर्व शिक्षकांनी परिश्रम

घेतले. मा.प्राचार्य डॉ. चंद्रकांत खिलारे यांचे बहुमोल मार्गदर्शन लाभले. अशा रितीने हा युवा महोत्सव संपन्न झाला.

- प्रा.एम.बी. कुमठेकर, चेअरमन,
संयोजक, युवा महोत्सव (ज्युनिअर कॉलेज विभाग)

* मुलींचे वसतिगृह :

आपल्या महाविद्यालयात सन २००९ पासून मुलींच्या वसतिगृहची सोय करण्यात आली आहे. प्रवेश सर्व मुलींच्यासाठी खुला आहे. वार्षिक प्रवेश फी व इतर फी घेवून मुलींना प्रवेश दिला जातो. या वसतिगृहात ८० मुली राहतील अशी व्यवस्था आहे. २०१६-१७ या शैक्षणिक वर्षामध्ये कला, वाणिज्य, विज्ञान, व्यवसाय अभ्यासक्रम बी.सी.ए. आणि एम.एस्सी या विविध विभागातील ८७ विद्यार्थिनींनी प्रवेश घेतला.

वसतिगृह कमिटीत सात सदस्य आहेत. वेळोवेळी या कमिटीची मिटिंग घेवून मुलींच्या समस्यांविषयी चर्चा केली जाते. या महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. चंद्रकांत खिलारेसाहेब वारंवार वसतिगृहास भेट देवून मुलींना मार्गदर्शन करतात.

वसतिगृहातील विद्यार्थिनींच्या कलागुणांना वाव देण्यासाठी दि. २५ डिसेंबर २०१६ रोजी 'होस्टेल डे' साजरा करण्यात आला. यामध्ये निबंध, वक्तृत्व, प्रश्नमंजुषा, रांगोळी स्पर्धा घेण्यात आल्या. तसेच सांस्कृतिक कार्यक्रम घेण्यात आला. वसतिगृहातील सर्व विद्यार्थिनींनी याचा लाभ घेतला. वसतिगृहात पुढील सोयी सुविधा उपलब्ध आहेत.

- १) प्रशस्त इमारत व खोल्या
- २) अभ्यास, जेवण व करमणुकीसाठी स्वतंत्र खोल्या.
- ३) वॉचमन (रात्रंदिवस)
- ४) सी.सी. टी.व्ही. कॅमेरा
- ५) अँक्वार्ड (स्वच्छ पिण्याचे पाणी)
- ६) सोलर बॅक (क्षमता १०० मुली)
- ७) उत्तम जेवणाची सोय
- ८) सर्व सोयीसुविधांनी उपलब्ध १६ खोल्या
- ९) सौर उर्जेद्वारे लाईटची सोय
- १०) विविध खेळांसाठी इनडोअर स्पोर्ट्स कॉम्प्लेक्स व प्रशस्त ग्राऊंड

- प्रा.डी.बी. जाधव (रेक्टर, मुलींचे वसतिगृह)

* शिक्षणशास्त्र विभाग :

शिक्षणशास्त्र विभागामार्फत स्वतंत्रता दिवस, शिक्षक दिन, कर्मवीर जयंती, प्रजासत्ताक दिनानिमित्त विद्यार्थ्यांनी पोस्टर तयार केले. अविष्कार संशोधन स्पर्धेमध्ये सहभाग नोंद केला. विविध घटकांवर आधारित सेमिनार, प्रकल्प मॉडेल्स तयार केले. वृत्तपत्र कात्रणांचा संग्रह केला.

गरजू व ग्रामीण भागातील मुलींसाठी शिवणकाम कोर्स सुरू करण्यात आला. यामध्ये एकूण १५ मुलींना एक बॅचमध्ये प्रवेश घेवून प्रशिक्षण घेतले. महाविद्यालयाचे माजी विद्यार्थी व सामाजिक कार्यकर्त्यांनी या कोर्ससाठी १५ शिलाई मशिन व १ पिकोफॉल मशिन उपलब्ध करून दिल्या.

- डॉ.व्ही.एम. माने, विभागप्रमुख, शिक्षणशास्त्र विभाग

* पर्यावरणशास्त्र विभाग :

शिवाजी विद्यापीठाच्या अभ्यासक्रमानुसार द्वितीय वर्ष पदवी स्तरावरील सर्व शाखांना अनिवार्य असणाऱ्या 'पर्यावरण अभ्यास' या विषयासाठी सन २०१६-१७ मध्ये एकूण ७३० विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला. पर्यावरणशास्त्र विभागाच्यावतीने १५ ऑगस्ट, १६ सप्टेंबर, २२ सप्टेंबर व २६ जानेवारी इ. दिवशी कार्यक्रमाच्या निमित्ताने विविध विषयांवर भितीपत्रकांचे सादरीकरण केले. १६ सप्टेंबर ओझोन दिनानिमित्त 'भूगोल व पर्यावरण' या विभागामार्फत ओझोन दिनानिमित्त निबंध व भितीपत्रक स्पर्धेचे आयोजन केले होते. त्यामध्ये निबंध स्पर्धेत बी.एस्सी भाग - २ ची विद्यार्थिनी कोमल भोसले हिने प्रथम क्रमांक मिळवला.

पर्यावरणशास्त्र विभागप्रमुख प्रा.बी.बी. घुरके यांनी पर्यावरण संवर्धनासाठी 'एक विद्यार्थी - एक झाड' ही संकल्पना राबवून सर्व विद्यार्थ्यांकडून एक रोपटे माण-खटाव तालुक्यातील शासकीय, खासगी कार्यालये, विविध शैक्षणिक संस्था, विविध सेवा सोसायट्या, ग्रामपंचायती व नगरपंचायत इ. ठिकाणी झाडे भेट देवून पर्यावरणसंवर्धनाचा संदेश दिला. त्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. चंद्रकांत खिलारे यांची त्यांना प्रेरणा मिळाली. या उपक्रमासाठी सर्वच स्तरातून पर्यावरणशास्त्र विभागाचे व महाविद्यालयाचे अभिनंदन होत आहे.

पर्यावरणशास्त्र विभागाच्यावतीने दहिवडी नगरपंचायत व

दहिवडी पोलिस स्टेशन इ. ठिकाणी वृक्षारोपण करण्यात आले. 'सुंदर माझा वाढदिवस सुंदर माझ्या आठवणी' या उपक्रमांतर्गत प्रा. घुरके बी.बी. यांनी ग्रंथालयास एक ग्रंथ भेट दिला. पर्यावरणशास्त्र विभागाची विद्यार्थिनी कु. शिवानी काटकर हिने लाचलुचपत प्रतिबंध विभाग सातारा आयोजित निबंध स्पर्धेत प्रथम क्रमांक पटकावला तर याच विभागातील शाहीन मुलाणी हिने राज्यस्तरीय स्पर्धेत सहभाग घेतला.

- प्रा.बी.बी. घुरके विभाग प्रमुख

* राज्यशास्त्र विभाग :

शैक्षणिक वर्ष सन २०१६-१७ मध्ये महाविद्यालयाच्या राज्यशास्त्र विभागात एकूण ६२ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेवून महाविद्यालयातील विविध उपक्रमांमध्ये भाग घेतला. यामध्ये प्रामुख्याने २६ नोव्हेंबर २०१६ रोजी संविधान दिन साजरा करण्यात आला. याप्रसंगी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. सी.जे. खिलारे सर यांच्यासमवेत सर्व प्राध्यापक व सर्व विद्यार्थी सहभागी झाले होते. गांधी रिसर्च फौंडेशन जळगाव यांच्यामार्फत महाविद्यालयात आयोजित केलेल्या गांधी विचार संस्कार परीक्षेत विभागाचे विद्यार्थी श्री. अक्षय हणमंत काटे व गुंजर स्वप्निल चंद्रकांत यांनी अनुक्रमे प्रथम व द्वितीय क्रमांक मिळवून यश संपादन केले. त्याचबरोबर विद्यापीठ अनुदान आयोगाच्या अनुदानातून घेण्यात येणाऱ्या फौंडेशन कोर्स इन ह्युमन राईट्स एज्युकेशन या शॉर्ट टर्म कोर्स अंतर्गत दि. ११/१/२०१७ रोजी मूटकोर्ट (अभिरूप न्यायालय) चे आयोजन प्राचार्य डॉ. सी.जे. खिलारे सर यांच्या मार्गदर्शनाखाली करण्यात आले होते. याप्रसंगी बीजभाषक म्हणून प्रा.डॉ.ए.वाय. जाधव, उद्घाटक म्हणून प्रा.वाय.एन. देसाई व अध्यक्ष म्हणून डॉ.एम.आर.घनवट आणि प्रमुख वक्ते म्हणून प्रा.सौ. सी.बी. सकटे, डॉ. ए.एस. भगवान आणि अॅड. एस.एस. जाधव हे प्रमुख मान्यवर उपस्थित होते.

यावेळी विभागातील विद्यार्थ्यांनी मूटकोर्टचे सादरीकरण करून न्यायालयाच्या कामकाजाचे दर्शन घडवले. तसेच पुणे येथे आयोजित केलेल्या भारतीय छात्र संसदेमध्ये विभागातला विद्यार्थी श्री. अक्षय हणमंत काटे याने सहभाग नोंदवला. यासाठी महाविद्यालयाने अग्रणी महाविद्यालय योजनेंतर्गत आर्थिक सहाय्य केले. तसेच विभागामार्फत मानव संसाधन विकास या

करिअर ओरिएण्टेड कोर्सचेही यशस्वी आयोजन करण्यात आले. त्याचबरोबर विद्यार्थ्यांना इतर शैक्षणिक पद्धतीतून ज्ञान मिळावे यासाठीही विभागामार्फत भितीपत्रक, मॉडेल प्रेझेंटेशनचे आयोजन करण्यात आले होते.

- डॉ. जे. एम. तांबोळी, विभागप्रमुख

* रसायनशास्त्र विभाग :

रसायनशास्त्र विभागात सन २०१६-१७ मध्ये विविध कार्यक्रमांचे आयोजन केले होते. डीएसटी-फिस्ट अंतर्गत वेगवेगळी उपकरणे (८,६०,०००/-) खरेदी करण्यात आली. अग्रणी कॉलेज योजनेतर्गत दि. २६/१/२०१७ ते दि. २७/१/२०१७ रोजी वावरहिरे येथे एनएसएसच्या माध्यमातून Water & Soil analysis camp घेण्यात आला. त्यामध्ये २२ नमुने तपासून ग्रामपंचायतीस रिपोर्ट सादर केला. तसेच विभागामार्फत Parent meet, Student Seminar, Chem quiz, Tour... इ. कार्यक्रमांचे आयोजन यशस्वीपणे करून पूर्ण केले. तसेच रयत इन्स्पायर कॅम्प दि. २२/१२/२०१६ ते २४/१२/२०१६ रोजी व दि. २६/१२/२०१६ ते ३०/१२/२०१६ रोजी रयत इन्स्पायर प्रकल्प अंतर्गत अविष्कार कार्यशाळांचे आयोजन करण्यात आले होते. त्यामध्ये सर्व विज्ञान विभागातील प्राध्यापकांनी सहभाग घेतला होता व प्रा. डॉ. खेत्रे संजय महादेव यांनी समन्वयक म्हणून काम केले.

- डॉ. एस. एम. खेत्रे, विभागप्रमुख

* भौतिकशास्त्र विभाग :

महाविद्यालयातील भौतिकशास्त्र विभागाने या शैक्षणिक वर्षात अग्रणी कॉलेज अंतर्गत 'Renewable Energy Resorces' या विषयावर विशेष व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. डॉ. आर. के. निमट, बाळासाहेब देसाई कॉलेज पाटण यांनी मार्गदर्शन केले. तसेच विभागातील विद्यार्थ्यांनी वेगवेगळ्या विषयांवरील भितीपत्रके, मॉडेलस तयार करून स्वातंत्र्यदिन, शिक्षक दिन, कर्मवीर जयंती, प्रजासत्ताक दिनानिमित्त सादरीकरण केले. पर्यावरण विषयक 'Suvery on Energy Conservation and Reduce the carban comission for enviromental aworenes' एकदिवसीय

दहिवडी कॉलेज, दहिवडी

सर्व्ह करण्यात आला. यामध्ये विभागातील सहकारी प्राध्यापक व विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला.

सदर उपक्रमासाठी मा. प्राचार्य डॉ. सी. जे. खिलारे यांचे बहुमोल मार्गदर्शन लाभले. तसेच उपक्रम पार पाडण्यासाठी सर्व सदस्य प्राध्यापकांनी सक्रीय योगदान दिले.

- डॉ. व्ही. एस. जमदाडे, विभागप्रमुख

* प्राणीशास्त्र विभाग :

प्राणीशास्त्र विभागात यावर्षी विद्यार्थ्यांनी भितीपत्रक व मॉडेल प्रदर्शनामध्ये सहभाग घेतला. प्राणीशास्त्र विभागातर्फे लिड कॉलेज अंतर्गत एकदिवसीय व्याख्यानमाला आयोजित केली होती. या व्याख्यानमालेचे उद्घाटक डॉ. बी. व्ही. जाधव (बी. डी. कॉलेज पाटण) व अध्यक्षस्थानी डॉ. ए. एल. देशमुख (वाय. सी. कॉलेज, सातारा) हे उपस्थित होते. सदर व्याख्यानमालेस बी. एस्सी भाग ३ चे विद्यार्थी उपस्थित होते. आयक्यूएसी व प्राचार्यांचे वेळोवेळी मार्गदर्शन लाभले.

- डॉ. लुबाळ एम. जे. विभागप्रमुख, प्राणीशास्त्र विभाग

* वॉटरशेड मॅनेजमेंट अँड टेक्नॉलॉजी :

वॉटरशेड मॅनेजमेंट अँड टेक्नॉलॉजी या कोर्ससाठी २०६ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला होता. सर्व विद्यार्थी चांगले गुण मिळवून उत्तीर्ण झाले. सदरहू कोर्स हा सेल्फ फंडेड आहे. यासाठी आयक्यूएसी व प्राचार्य सी. जे. खिलारे यांचे वेळोवेळी मार्गदर्शन लाभले.

- डॉ. लुबाळ एम. जे., कोआर्डिनेटर वॉटरशेड मॅनेजमेंट अँड टेक्नॉलॉजी

* भूगोल विभाग :

सन २०१६-१७ या शैक्षणिक वर्षात बी. ए. भाग-३ या वर्गामध्ये एकूण ३३ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला. या विद्यार्थ्यांनी दि. १४-१०-२०१६ रोजी राणंद या गावाला प्रत्यक्ष भेट देवून या गावाचा भौगोलिक क्षेत्र अभ्यास अहवाल तयार केला. तसेच दि. ३ ते ५ जानेवारी २०१७ या कालावधीत विभागाची अभ्यास सहल 'दक्षिण कोकण' भागात जावून आली व या सहलीचा वृतांत विद्यार्थ्यांनी तयार केला.

भूगोल विभाग व अग्रणी महाविद्यालय योजनेअंतर्गत १६ सप्टेंबर 'ओझोन दिन' व १४ जानेवारी 'भूगोल दिन' साजरा करण्यात आला. ओझोन दिनासाठी प्रमुख पाहुणे म्हणून मा.प्राचार्य टी.एन. घोलप (शरदचंद्र पवार महाविद्यालय, लोणंद) तसेच भूगोल दिनासाठी प्रमुख पाहुणे म्हणून मा. प्रा.डॉ.ए.जे.बरकडे (के.बी.पी. महाविद्यालय, पंढरपूर) हे उपस्थित होते. या दोन्ही दिनानिमित्त भूगोल विभागाच्या वतीने निबंध, सामान्य ज्ञान, पोस्टर व प्रश्नमंजुषा स्पर्धा घेण्यात आल्या. या स्पर्धांतील प्रथम, द्वितीय व तृतीय क्रमांकाच्या विद्यार्थ्यांना प्रमाणपत्र व सन्मानचिन्ह देवून गौरविण्यात आले. तसेच गतवर्षीच्या बी.ए. भाग ३ चे विद्यार्थी कु. सावंत वृषाली व श्री. जगताप नितिराज यांना विषयात अनुक्रमे प्रथम व द्वितीय क्रमांक आल्याबद्दल तसेच शिवाजी विद्यापीठातील भूगोल विभागात मेरिटनुसार प्रवेश मिळाल्याबद्दल त्यांचाही सन्मान चिन्ह देवून भूगोल दिनाच्या कार्यक्रमात गौरव करण्यात आले.

शावणी भूगोल विभागामार्फत चालविल्या जाणाऱ्या पर्यटन शॉर्ट टर्म कोर्सचे उद्घाटन मा. प्रा. डॉ.पी.व्ही. पाटील (प्रो.संभाजीराव कदम महाविद्यालय देऊर) यांचे हस्ते झाले. तसेच दि. २७-२-२०१७ रोजी प्रा.डॉ.अरूण पाटील (आष्टा कॉलेज, आष्टा) यांचे पर्यटन या विषयावर मार्गदर्शन व्याख्यान झाले. या कोर्समध्ये बी.ए. भाग तीनच्या सर्व विद्यार्थ्यांनी आपला अभ्यासक्रम पूर्ण केला तसेच दि. १५ मार्च २०१७ रोजी सद्य कोर्सची परीक्षा घेण्यात आली.

चालू वर्षी विभागामार्फत कर्मवीर भाऊराव पाटील महाविद्यालय, पंढरपूर येथील भूगोल विभागाशी एम.ओ.यु. केला. या माध्यमातून भूगोल दिनाचे औचित्य साधून प्रा.डॉ.ए.जे. बरकडे व दि. १२-१-२०१६ रोजी प्रा. डॉ.टी.एन. लोखंडे यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.

सन २०१६-१७ मध्ये विभागातील प्रा.एस.एन.पवार यांनी आपला पी.एचडी चा प्रबंध शिवाजी विद्यापीठामध्ये सादर केला.

डॉ.व्ही.पी.गायकवाड, विभागप्रमुख

* वनस्पतीशास्त्र विभाग :

1. P.G.Diploma in Green Chemistry And Crop Protection: Admission 16 Students
2. COC Biotechnology- Admission 174 students
3. Botanical Excursion Organised: 84 Students of B.S. II and B.Sc. III, participated, Places Visited-Wai-Panchgani- Mahableshwar and Pratapgad on 23rd January 2017 and 22 students of B. Sc. III have participated in excursion at More mala, Dahiwadi
4. Wall paper presentation BOTANICA on 15th August 2016, 5 th Sept. 2016, 22nd Sept. 2016 and 26th January 2017.
5. Tree plantation Programme dated 17th July 2017 in Botanical Garden.
6. Participation in Mini- Avishkar. For Model presentation, Organized by Dahiwadi College Dahiwadi.
7. Avishkar participation: Three students of B.Sc. III participation in Poster presentation at LBS College, Satara.
8. Participation in Essay Competition: Three students of B.Sc.III have participated in Essay competition, at Dept. of Botany, Shivaji University Kolhapur on the occasion of G.V.Joshi memories.
9. Dr. K.M. Bhise worked as member LIC Committee for B.Sc. at Meenal Ben Mehta College, Panchgani, Dist-Satara.
10. Dr. K.M. Bhise, participated and presented a research paper entitled, Balanites Roxb.- A wonderful medicinal plant of Draught prone area of Man Tahesil of Satara dist. (MS.) In international Conference on Natural Resources, Management and Sustainable Agriculture, dated 20th and 21st January 2017. At New Arts, Commerce and Science College Parner, Dist-

Ahmednagar.

11. Dr. K.M. Bhise participated in National Conference- Emerging Trends and Classical in Life Sciences at Y.C. Warana Mahavidyalaya, Warnanagar dated 28 th January 2017.

12. Prof. V.V. Kamble, participated and presented a research paper entitled, Balanites Roxb.- A wonderful medicinal plant of Draught prone area of Man Tahesil of Satara dist. (MS.) In international Conference on Natural Resources, Management and Sustainable Agriculture, dated 20th and 21st January 2017. At New Arts, Commerce and Science College Parner, Dist-Ahmednagar. 13. Organization of Farmers Workshop March 2017.

in Collaboration with Jain Irrigation, Jalgaon dated 6th

- Dr. K. M. Bhise

* UGC Correspondence Cell

The main objective of UGC cell is to establish proper rapport and correspondence with University Grants Commission. It plays a pivotal role to fetch grants from UGC under its various schemes. The college has a very good history of receiving grants from UGC during 9th, 10th, 11th as well as 12th Plan period. During this academic year, the college received all NOCs of the different UGC schemes allotted to the college during the 11th Plan period. The cell submitted proposal of Solar City seeking rupees 5,00,000/- as grants from University Grants Commission, New Delhi. During 12th plan, the college received the grant of Rs. 10,00,000/- and 2,35,000/- under Career Oriented Programmes scheme for the courses "Soil and Water Analysis" and "Human Rights Development" respectively. The Cell also took efforts for gaining the grant

of Rs. 50,00,000/- under the scheme of DST-FIST. The Cell motivates the teachers to undertake Major and Minor Research Projects and assists them to prepare the proposals and submit to the UGC for seeking grants. UGC cell carries out its activities under the guidance of Hon'ble Prin. Dr. C. J. Khilare along with the members of the UGC Correspondence Committee. Dr. B. S. Lokde leads the cell in the form of Chairman of the Committee.

Dr. B. S. Lokde, Chairman

* Remedial Coaching Centre

Remedial Coaching Centre is established with the financial assistance of University Grants Commission well back in 2009-10 during 11th Plan period of UGC. Though the UGC approved it under the scheme of Remedial Coaching for SC, ST, OBC and Minority Class Students, the center offers remedial coaching to all slow learners in the respective subjects. The center is well equipped and well furnished with necessary infrastructure such as a well equipped classroom, a Laptop with internet, LCD projector, Books, etc. The centre monitors the remedial classes in the subjects such as English at B.A., Accountancy at B. Com., Mathematics, Statistics and Chemistry at B.Sc. The centre has its own time table. The respective subject teachers evaluate the performance of the students in these subjects and categorize them into slow, average and advanced learners. The department of English conducts Proficiency Test to identify the slow learners who are further given extra coaching. The advanced learners are provided with extra guidance along with books and references so as to achieve higher ranks. They are motivated to participate in co-curricular and extra-curricular activities giving them challenging

assignments.

The meetings of the committee are held regularly to take review of the functioning of the centre. All the activities are monitored by IQAC. The centre runs its activities with the support of the members of the committee and the guidance of the Hon'ble Prin. Dr. C. J. Khilare. Dr. B. S. Lokde is in charge of the centre.

- Dr. B. S. Lokde, Coordinator

* Staff Academy and Staff Welfare Committee

The Staff Academy and Staff Welfare Committee performs a dual function in the college. It organizes lectures on inter disciplinary subjects so as to offer collaborating learning. This year, the committee organized the following lectures:

Sr. No.	Name of the Resource	Date	Topic
01	Mr. Nandakumar K. Gulik	17/01/2017	Stress Management
02	Prin. Dr. Arjun Rajage	18/01/2017	Diet and Health

The committee also takes some efforts towards the welfare of the staff. It organizes felicitation programmes for outstanding achievements of the faculty. It offers presents at the marriage ceremony of the faculty or the marriage of the children of the faculty. This year, the committee felicitated Mr. S. P. Raut from Department of Economics for qualifying SET Exam, Prin. Dr. C. J. Khilare for achieving 'Man Gaurav Puraskar' from Man Taluka Patrakar Sangh. The committee offered presents at the marriage ceremonies of the wards of faculty e.g. Mr. D. Y. Yadav, Mr. Satish Kamble, Mr. Balasaheb More, Prin. Dr. C. J. Khilare as well as the marriage

ceremonies of the faculty such as Miss. Pranali Mane (Dept. of Chemistry), Miss. Arati Lokhande (Dept. of Physics, Jr. College), Mr. Nilesh Mhetre (Dept. of Economics), Miss. Shubhangi Jadhav (Dept. of Chemistry), Miss. Dipali Rajmane (Dept. of Botany). Besides, presents are also offered at the house warming ceremony of Mr. Dashrath More and Dr. S. M. Khetre (Dept. of Chemistry). The committee runs its activities with the support of the members of the committee and the guidance of the Hon'ble Prin. Dr. C. J. Khilare.

- Dr. B. S. Lokde, Chairman

* Department of English: English Language and Literary Association

The Department of English runs many student centered activities which include Spoken English Course at Entry Level students and COC in Translation and Communicative Proficiency in English for Last Year students of UG programme. The major activities are conducted through English Language and Literary Association (ELLA) is purely student centered association run by Department of English. This association is formed every year to inculcate soft skills, presentation skills, self-employability skills, writing skills, creative bent of mind, critical and research insights among the students. All the activities are run and monitored by the students which result in developing managerial skills, organizational experience leading to overall development of the students.

The association was inaugurated on 20th August, 2016. Dr. G. V. Jadhav (Coordinator, IQAC, D. P. Bhosale College, Koregaon) guided the students on the topics such as Soft Skills and Writing skills respectively. At the same time, Welcome Function for the entry

level students was organized by SY and TY students of the department. This year, ELLA organized a special lecture of Dr. S. B. Mane (Head, Department of English, Sharadchandra Pawar Mahavidyalaya, Lonand) for T.Y. Special English students. One Day Workshop on Structure and Function of Modern English was organized on Friday, 27th January, 2017 during which Smt. Dr. S. S. Gharge (Chh. Shivaji College, Satara), and Mr. R. L. Gadekar guided students on topics like Subordination and Coordination, Cohesive Devices, Discourse Analysis, etc.. The association strives to instill creative spirit among the students. Accordingly, Poetry Reading Session was organized on Thursday, 19th January, 2017 to boost creativity of the students. Mr. N. V. Shinde, Marathi Poet presented his poems and guided the students. Some best and innovative activities of the association to be noted are Thought of the Day, Word Bank, Writing Film Reviews, etc. The valedictory function for last year students was organized on Wednesday, 22nd March, 2017 during which Prin. Dr. C. J. Khilare motivated students for preparation of Competitive Exams. The association organizes its activities with support of Dr. B. S. Lokde, Mr. N. D. Lokhande, Mr. C. B. Desai, Dr. K. S. Raut, Mr. L. K. Waghmare and students of the department. Hon'ble Prin. Dr. C. J. Khilare guides to organize the activities of the association. All these activities are monitored by IQAC of the college.

Dr. A. N. Dadas, Head

* A Certificate Course in Spoken English

The department of English runs A Certificate Course in Spoken English for all first year students since academic year 2011-12. This year total 1147 students were admitted for the course. The course was commenced on 10th September 2016. Mr. Karan Sinha was present as a chief guest for the inauguration function. The lectures were organized throughout the year. Along with regular lectures on Monday, Tuesday, Thursday and Friday, the department invited resource persons from other institutes also. Dr. Pramod Durga, University of Hyderabad delivered lecture on 16th December 2016. Students were motivated to acquire basic language skills through ICT based teaching. Extensive use of audio-visual teaching aids proved very beneficial for learners. The department has 52 CD/DVDs regarding Spoken English. The final examination for the course was conducted on 11th March 2017. Total 429 students appeared for the written test. The result was declared and the certificates were issued to the qualified students. Hon'ble Prin. Dr. C. J. Khilare, Head of the Department Dr. A. N. Dadas motivated and supported all the activities under the course.

Mr. N. D. Lokhande, Coordinator
Dr. A. N. Dadas, Head

Lead College Activity

Sr. No.	Name of the Department	Name of the Activity Student (Academic oriented / Research / Sport Cultural / Extension)	Theme / Subject	Name of the Resource Person	Date
1.	Marathi	Academic	One Day Workshop Granth Prakashan, and kathakathan (Marathi and Hindi)	Prof.Sambhaji Desai Prof.Samgram Shinde Prof.D.P.Waghumbare	10/09/2016
2.	English	Academic	One day workshop on Structures and Function of Modern English	Dr.S.S.Gharte-Satara Mr.R.L.Gadekar	27/01/2017
3.	Hindi	Academic	Hindi Day, Granth publication and Skill	Prof.Balasaheb Sable, Prof.Sitaram Sawant Prof.Samgram Shinde, Prof.Sambhaji	14/09/2017 10/09/2016
4.	Geography	Academic	1.Quiz Essay Competition General Knowledge competition	Dr.A.J.Barkade	20/01/2017
5.	Economics	Academic	Challenges before Indian economy	Dr.Santosh Dastane	14/02/2017
6.	Political Science	Research	Research methodology	Dr.C.B.Desai Dr.Mohan Ghawat Dr.A.Y.Jadhav	11/01/2017
7.	Commerce	Research	Avishkar career Guidance	Prof.Vipul Phadtare Dr.Mohan Bhosale	22/12/2017 27/08/2016
8.	Botany	Research	Scope of Botany New Technology in Botany Job opportunities-Nursery Technique	Dr.Shende Dr.N.A.Ghanwat	20/01/2017 13/02/2017
		Extension	How to Increase The Fertility of Soil	Dr.N.A.Ghanwat	24/12/2016
9.	Chemistry	Extension	Water and Soil Analysis	Dr.S.M.Khetre Dr.A.U.Chopade	26-27 Jan.2017
		Research	Soil and Water analysis Preparation of Avishkar Project	Dr.S.V.Pore	23/12/2016
		Students oriented Activity	Brain Storming and Personality Development	Prof.N.D.Nikam	29/12/2016
10.	Zoology	Academ	Microtomy	Dr.B.V.Jadhav	22/12/2016
11.	Physics	Research	Renewable energy resources	Dr.R.K.Nimat	22/12/2016
12.	NSS	Student Oriented	NSS day	Prin.Dr.C.J.Khilare	24/09/2016
13.	Cultural	Extension Activity	My Mother is in my College	Prin.Dr.C.J.Khilare	
14.	Common	Research	Mini Avishkar	Dr.B.V.Jadhav Dr.H.V.Deshmukh Dr.Mohan Bhosale Dr.Bharat Khilare	22/12/2016
15.	Sport	Student Oriented	One Day Workshop on Yoga Study	Mr.JaiPrakash Jadhav	02/02/2017

Dr.S. M. Khetre (Chairman, Lead College Scheme)

*** संशोधक प्राध्यापक वर्ग ***

अ.क्र.	प्राध्यापकाचे नाव	चर्चासत्रात प्रेझेंट केलेल्या पेपरची नावे (Paper oral Presentation)	स्तर -, विद्यापीठ = U राज्यस्तरीय = S राष्ट्रीय = N आंतरराष्ट्रीय = I	प्रसिध्द केलेल्या पेपरची नावे (Paper Publication) In Journals only)	स्तर -, विद्यापीठ = U राज्यस्तरीय = S राष्ट्रीय = N आंतरराष्ट्रीय = I	इतर उल्लेखनीय कार्य संक्षिप्त स्वरूपात : व्याख्याने, पुरस्कार, प्रमुख पाहुणे, वक्ते, अध्यक्ष, संयोजन, परीक्षक, मुलाखत, तज्ञ, विविध विद्यापीठीय कमिट्यांमधील कार्य व तत्सम उल्लेखनीय माहिती
१.	डॉ. बळवंत बी.एस	१. हिंदी उपन्यास साहित्य में किसान संघर्ष २. समकालीन हिंदी कवि-लीलाधर जगूडी ३. डॉ.शंकर शेष के नाटक पर अम्बेडकरी विचारों का प्रभाव ४. शोषितों के साहित्य का अर्थशास्त्रीय अध्ययन.	N I I I	—	—	१. डॉ.कर्मवीर भाऊराव पाटील विद्यालय, कुकुडवाड येथे कर्मवीर जयंती प्रमुख पाहुणे. २. आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्र कोरेगाव येथे सत्राध्यक्ष ३. कला-वाणिज्य महाविद्यालय पुसेगाव हिंदी दिवस प्रमुख पाहुणे. ४. डॉ.कर्मवीर भाऊराव पाटील विद्यालय, बिजवडी येथे कर्मवीर जयंती व्याख्यान. ५. कन्या विद्यालय दहिवडी ग्रंथ प्रदर्शना निमित्त मार्गदर्शन. ६. राष्ट्रीय सेवा योजना, शिबीर मीजे वावरहारे येथे समारोप समारंभ अध्यक्षीय मार्गदर्शन
२.	प्रा.कोळी एस.टी	१. समकालीन हिंदी कवी चंद्रकांत देवताले २. मुक्तिपर्व उपन्यास में अम्बेडकरवादी विचार		—	—	१. शिवाजी कॉलेज वडूज हिंदी दिवस प्रमुख पाहुणे २. सी. एम.आर.जगताप महिला महाविद्यालय उंब्रज आयोजित राष्ट्रीय सेवा योजना शिबीर मीजे - भोसलेवाडी येथे प्रमुख पाहुणे ३. जिल्हास्तरिय अविष्कार संशोधन स्पर्धा टीम मॅनेजर म्हणून सहभाग. ४. श्री. भिमराव शिंदे महिला महाविद्यालय वाई येथे हिंदी विषय रोजगार संधी या विषयावर मार्गदर्शन
३.	प्रा. गायकवाड बी.एल	१. तडपमुक्ति के नाटक में अम्बेडकरी विचार २. समकालीन हिंदी कवि चंद्रकांत देवताले		—	—	—

४.	प्रा.डॉ.एस.बी. वायमोडे	---	---	१. १९७५ नंतरच्या मराठी कांदबरीतील निसर्ग २. १९७५ नंतरच्या मराठी कांदबरी-तील कृषीजीवन ३. मराठी ग्रामीण कांदबरीतील बदलते जीवन	National Inter National I	---
५.	प्रा. एन.व्ही. शिंदे	१) खीवादी साहित्य : संकल्पना, स्वरूप व व्याप्ती २. नवोदत्तरी काव्या-मधील पर्यावरणीय दृष्टिकोन	I I	१. नवोदत्तरी ग्रामीण काव्य-संग्रहामधील पर्यावरणीय भान २. देव - देवते आणि अंधश्रद्धा	International National	१. क.भा.पा. विद्यालय विजवडी येथे मार्गदर्शक व्याख्यान. २. दिवाणी न्यायालय, दहिबडी येथे व्याख्यान. ३. क.भा.पा. कृषि विद्यालय, देवापूर येथे व्याख्यान ४. महात्मा गांधी विद्यालय व ज्युनि. कॉलेज, दहिबडी येथे व्याख्यान.
६.	प्रा.वाघेरे व्ही.एस	Use of Social Media in Academic Libraries	N	---	---	---
७.	प्रा.शिंदे के.एस	१. सातवाहन व चळव राजघराणे दक्षिण भारतातील वैभवशाली साम्राज्य	U	---	---	१. मोगराळे हायस्कूल येथे व्याख्यान
८.	प्रा.एस.पी.राऊत	माण सानुक्यातीत स्वयं सहाय्यता समित गटाची ग्रामीण विकासाची भूमिका	N	---	---	Walchand College of Art's & Science, Solapur NET / SET मार्गदर्शन कार्यशाळेमध्ये व्याख्यान

९.	प्रा.रसाळ डी.के.	१. महामानव डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे शैक्षणिक चळवळीतील योगदान २. ग्रंथप्रेमी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर	N I	—	—	१. जिल्हा परिषद शाळा लोघवडे, येथे व्याख्यान
१०.	Dr.A.N. Dadas	Essentials of Understanding Poetry An Experiment (ISSN : 2347- 7784)	N	Cultural Globalzation in Master's Master piece Bhowani Junction (ISSN : 2349-638X)	I	1. Member LIC, Shivaji Uni., Kolhapur 2. Resource person, State Level Seminar on Marketing 3. Resource Person, National seminar 'Relationship between Psychology & Literature 4. Chairperson, State level Seminar 'Innovation Practies' 5. Member, Sub-Comittee Draft syllabus D.G. College, Satara 6. President, Flying squad, YCMOU, Nashik
११.	प्रा.डॉ.वर्षा माने	1. Importancy Of Drama music in Teacher Education 2. Use of ICT in Teaching learning Process	N N	— —	— —	एस.जी.एम. कॉलेज कराड NET / SET परीक्षा विषयक मार्गदर्शन
१२.	प्रा.म्हेंगे एन.एम.	Role of Agriculture Sector in India Economy An Infrastructure of Energy sector in Maharashtra	S I	Role of Agriculture sector in Indian Economics An Infrastruture of energy sector in Maharashtra	S I	—

१३.	प्रा.पवार एस.एन.	1. General land use pattern in Ahmednagar district of Maharashtra	N	1. "Social-Economic Status of Women in Ahmednagar District of Maharashtra. (May 2016)	I	1. Ph.D Thesis entitled "Socio-Economic status of women in Ahmednagar District (Maharashtra) : A Geographical Study" (23 May 2016) Submitted to Shivaji Uni., Kolhapur
		2. Spatial patterns of male female density in Ahmednagar district Maharashtra	N	2. A Geographical study spatial patterns of male-Female Density in Ahmednagar district & MAharashtra. (Aug. 2016)	I	
		3. Surface rainwater Harvesting Potentials in drought prone area of satara district	N	3. "Surface rainwater Harvesting potential in Drought prone area of satara District : A Geographical Analysis" (Aug. 2016)	I	
		4. A Geographical Analysis Trend of work participation Rate in Ahmednagar district A comparative study	N	4. Land use pattern in Ahmednagar District of Maharastra (Aug. 2016)	N	
		5. Spatial Patterns of Social economic status of women in Ahmednagar district	I	5. Areal Differentiation of Rainfall Volume Availability for Rainwater Harvesting potential in satara District. (Sept. 2016)	N	
		6. Areal Diffrentation of Rainfall volume Availability for Raiwater Harresting Potential in Satara District	N	6. "Trend of work participation rate in Ahmednagar District A comparative Study." (Sept. 2016)	N	
				7. "Caste-wise Sozio-Economic Status of Women in Ahmednagar District of Maharashtra"	N	
				8. "Spatial Patterns of Socio-economic Status of women in Ahmednagar District (Maharashtra)"	I	
				9. Spatial Distribution of Population in Ahmednagar District of Maharashtra.	I	
१४.	प्रा.भदाणे एम.आर.	Role of Nabard & It's Reference for Development	N	Role of NABARD & it's Reference for D & R Role	S	१ कि.मी. 'रन फॉर ललिता' मरिथॉन- पुरुष तृतीय १० कि.मी. ऑंध हिल मरिथॉन विशेष प्राविष्य १२ कि.मी. रहिमतपूर जिल्हास्तरीय मरिथॉन पंचम ८ कि.मी. रन फॉर मराठा पुरुष प्रथम * श्री छत्रपती शिवाजी हायस्कुल व ज्यू कॉलेज, परळी येथे * 'स्वामी विवेकानंद विचार' विषयावर व्याख्यान * शिवाजी नवरात्र मंडळ, गोपूज येथे * 'शिवकालीन नातेसंबंध' विषयावर व्याख्यान

१५.	डॉ. व्ही. पी. गायकवाड	<ol style="list-style-type: none"> 1. Impact of check Dam Series on Changing Landuse 2. People Participation & Socio Economic changes in Rainwater Harvesting 3. The Priority zones for Developing Rainwater Harvesting in Satara 4. Feasibility of Ground water Recharge in Mini-watershed area in Droughtprone 5. Surface Rainwater Harvesting in drought prone area of Satara District 	<p>I</p> <p>N</p> <p>N</p> <p>N</p> <p>N</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. A Geographical study of Polution and foodgrains in Andhali Village 2. Surface Rainwater Harvesting Potaintial 3. Special Patten of Male female Density 4. Sustainable Development of Raiwater Harvesting in Drought Area 5. Areal Differentation of Rainfall Volume Availability. 6. Impact of check dams series on land use pattern : A Case study 	<p>N</p> <p>N</p> <p>N</p> <p>N</p> <p>N</p> <p>I</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Resource Person i) Geography Day Sharadchandra Pawar College, Lonand Dt.: 17/01/2017 ii) Agrami Lead College Workshop lecture on - Rainwater Harvesting & Graund water Recharge Prof. S.K. Colledge, Deur Dt. 15/02/2017 2. Book Publication Title : Rainwater Harvesting Potentiality : A Geoographical Analysis. Published by Roli Book Publisher, Kanpur Dec. 2016, ISBN : 978-93-84662-30-1
१६.	प्रा. दिवटे संजय पांडुरंग	<ol style="list-style-type: none"> १. साखळी बंधान्यांचा कुची भूमीउपयोजनांवर झालेला परिणाम : भौगोलीक अभ्यास 2. Surface Rainwater Harvesting Potentiolity in Drought prone Area of Satara District : A Geographical Analysis ३. लोकसंख्या आणि कुची अन्नधान्य उत्पादनांचा प्रतिनिधिक अभ्यास 4. Growth of Urban Population in Satara District of Maharashtra 5. A Geographical and Food Grains production in Village Andhali of Man Tahsil (Satara) 	<p>I</p> <p>I</p> <p>N</p> <p>N</p> <p>N</p>	<ol style="list-style-type: none"> १. साखळी बंधान्यांचा कुची भूमीउपयोजनांवर झालेला परिणाम : भौगोलीक अभ्यास 2. Surface Rainwater Harvesting Potentiolity in Drought prone Area of Satara District : A Geographical Analysis ३. लोकसंख्या आणि कुची अन्नधान्य उत्पादनांचा प्रतिनिधिक अभ्यास 4. Growth of Urban Population in Satara District of Maharashtra 5. A Geographical and Food Grains production in Village Andhali of Man Tahsil (Satara) 	<p>I</p> <p>I</p> <p>N</p> <p>N</p> <p>N</p>	—

* आम्ही रयत सेवक *

प्राचार्य डॉ. सी.जे. खिलारे

वरिष्ठ विभाग

मराठी

प्रा.डॉ.सौ.एस.बी. वाघमोडे (विभागप्रमुख)

प्रा.एन.व्ही. शिंदे प्रा.एस.डी. वाघमारे

हिंदी

प्रा.डॉ.बी.एस. बलवंत (विभागप्रमुख)

प्रा.एस.टी. कोळी प्रा.बी.एल. गायकवाड

इंग्रजी

प्रा.डॉ.ए.एन. दडस (विभागप्रमुख)

प्रा.डॉ.बी.एस. लोकडे प्रा.एन.डी.लोखंडे

प्रा.सी.बी. देसाई प्रा.डॉ.के.एस. राऊत

प्रा.एल.के.वाघमारे

इतिहास

प्रा.के.एस. शिंदे (विभागप्रमुख)

प्रा.डी.के. रसाळ प्रा.के.एस. वाघमारे

प्रा.बी.व्ही. मोरे

राज्यशास्त्र

प्रा.डॉ.जे.एम.तांबोळी (विभागप्रमुख)

प्रा.पी.एस. प्रक्षाळे प्रा.एस.आर.धोंगडे

भूगोल

प्रा.डॉ.व्ही.पी. गायकवाड (विभागप्रमुख)

प्रा.एस.एन.पवार प्रा.एस.आर. सोबान

प्रा.एस.पी. दिवटे

अर्थशास्त्र

प्रा.पी.के. टोणे (विभागप्रमुख)

प्रा.एम.आर. भदाणे प्रा.एस.पी. राऊत

प्रा.एन.एम. म्हेत्रे

शिक्षणशास्त्र

प्रा.सौ.डॉ.व्ही.एम. माने (विभागप्रमुख)

वाणिज्य

प्रा.एम.बी. शिकलगार (विभागप्रमुख)

प्रा.व्ही.एन. क्षीरसागर प्रा.अॅड.एस.एस. जाधव

प्रा.कु.एस.एस. जोशी प्रा.एन.डी.दबडे

रसायनशास्त्र

प्रा.डॉ.एस.एम. खेद्रे (विभागप्रमुख)

प्रा.ए.आर.कदम प्रा.डॉ.ए.यू. चोपडे

प्रा.आर.व्ही. सावंत प्रा.कु.एस.आर. जाधव

प्रा.एस.एम.बाड प्रा.कु.एस.एस. इंगळे

प्रा.कु.ए.आर. हुलवान

प्रा.कु. यु.एम.शिनगारे

प्रा.कु.पी.आर. माने

प्रा.कु.आर.जी.ठेंगिल

पदार्थशास्त्र

प्रा.डॉ.व्ही.एस. जमदाडे (विभागप्रमुख)

प्रा.आर.एम. जाधव

प्रा.डॉ.व्ही.डी. पतके

प्रा.पी.के.काटकर

प्रा.एन.एस.पडळकर

वनस्पतीशास्त्र

प्राचार्य डॉ.सी.जे. खिलारे (प्राचार्य)

प्रा.डॉ.के.एम. भिसे (विभागप्रमुख) प्रा.व्ही.व्ही. कांबळे

प्रा.आर.व्ही.झाडे

प्रा.कु.डी.व्ही.राजमाने

प्रा.कु.आर.बी.येळे

प्रा.कु.एस.बी.भोसले

प्राणिशास्त्र

प्रा.डॉ.एम.जे. लुबाळ (विभागप्रमुख)

प्रा.कु.वाय.एम. महाडिक

संख्याशास्त्र

प्रा.कु.एन.डी. जाधव (विभागप्रमुख)

गणित

प्रा.कु.व्ही.बी. वाघमोडे (विभागप्रमुख)

प्रा.एम.डी. देवकर

बी. सी. ए. विभाग

प्रा.एम.बी. शिकलगार (समन्वयक)

प्रा.ए.एच. कोळेकर (विभागप्रमुख)

प्रा.व्ही.एस. रुपनवर

प्रा.पी.पी.खटावकर

प्रा.के.बी.रणपिसे

पर्यावरण

प्रा.बी.बी.घुरके (विभागप्रमुख)

शारीरिक शिक्षण

प्रा.यु.ई. शिंदे (विभागप्रमुख)

ग्रंथपाल

प्रा.व्ही.एस. वाधेरे (विभागप्रमुख)

कॉम्प्युटर सायन्स

प्रा.एस.व्ही. कोळेकर (विभागप्रमुख)

प्रा.कु.टी.पी. पाटील

प्रा.कु.ए.एस. संकपाळ

संगणक विभाग

प्रा.श्रीमती एफ.एम. शेख (विभागप्रमुख)

कनिष्ठ विभाग

मराठी	अर्थशास्त्र	प्रा.एल.डी.घोरपडे	व्यवसाय शिक्षण विभाग
प्रा.एच.एल. काटकर	प्रा.व्ही.पी. मगर	प्रा.कु.ए.व्ही.लोखंडे	इलेक्ट्रिक
प्रा.एम.बी. कुमठेकर	घाणिज्य	कृषिशास्त्र आणि तंत्रज्ञान..	प्रा.डी.एस. सुतार
प्रा.एस.सी.वाघ	प्रा.व्ही.एस.मस्के	प्रा.टी.एस. माने	हॉर्टीकल्चर
हिंदी	प्रा.कु.ए.पी. तुपे	गणित	प्रा.आर.जी. कदम
प्रा.एच.जी. पोरे	जीवशास्त्र	प्रा.एस.पी. घाडगे	मार्केटिंग व सेल्समनशीप
इंग्रजी	प्रा.बी.एस. खाडे	प्रा.एन.बी.कोळेकर	प्रा.टी.डी. बाबर
प्रा.डी.बी. जाधव	(ज्यु.सुपरवायझर)	शारीरिक शिक्षण	प्रा.के.एम. कदम
प्रा.सौ.व्ही.एम. जगताप	प्रा.श्रीमती एस.एस. भंडारे	प्रा.ए.व्ही.कदम	पायाभूत अभ्यासक्रम
प्रा.एन.व्ही. निकम	प्रा.श्रीमती एस.बी. गुरव	माहिती तंत्रज्ञान	प्रा.डी.पी.गुजले
प्रा.एम.डी. मुल्ला	प्रा.श्रीमती ए.एल. देशमुख	प्रा.के.के.माने	मराठी
इतिहास	रसायनशास्त्र	पर्यावरण	प्रा.सौ.एस.बी.पवार
प्रा.एस.एन. जाधव	प्रा.सौ.के.आर. सोनावले	प्रा.एस.एम. पाटोळे	इंग्रजी
राज्यशास्त्र	प्रा.कु.एम.आर. कारंडे	सहकार	प्रा.श्रीमती एस.एस.मडके
प्रा.जी.बी. लोहार	प्रा.श्रीमती व्ही.जे.पिसे	प्रा.डी.पी.गुजले	लिपीक
भूगोल	प्रा.श्रीमती जे.सी.पवार		श्री.एल.एन. बामणे
प्रा.एस.बी. ढाणे	पदार्थविज्ञान		
	प्रा.एस.टी.शेडगे		
	प्रा.श्रीमती एम.जी. जवळ		

प्रशासकीय सेवक वर्ग

श्री. एस. एस. सौंदडे	अधिक्षक	श्री. ए. जे. शेलार	प्रयोगशाळा परिचर
श्री. ए.एल.मसणे	मुख्य लिपिक	श्री. डी. ए. निर्मळ	प्रयोगशाळा परिचर
श्री. के. एस. शिंदे	वरिष्ठ लिपिक	श्री. एस. जे. कांबळे	प्रयोगशाळा परिचर
श्री. डी. आर. बोतालजी	वरिष्ठ लिपिक	श्री. के. के. निकम	ग्रंथालय परिचर
श्री. डी. ए. मोरे	कनिष्ठ लिपिक	श्री. एन. व्ही. जगताप	ग्रंथालय परिचर
श्री. एस. टी. रसाळ	ग्रंथालय लिपिक	श्रीमती एस. एम. मोरे	ग्रंथालय परिचर
श्री. डी. वाय. यादव	प्रयोगशाळा सहाय्यक	श्री. जे. आर. काटकर	शिपाई
श्री. के. सी. खाडे-पाटील	प्रयोगशाळा सहाय्यक	श्री. डी. एस. झळके	शिपाई
श्री.एम.के.सव्वाशे	प्रयोगशाळा परिचर	श्री. एच. यु. खाडे	शिपाई
श्री. बी. ए. मोरे	प्रयोगशाळा परिचर		
श्री. डी. बी. मोरे	प्रयोगशाळा परिचर		

॥ राष्ट्रीय सेवा योजना : विशेष श्रमसंस्कार ॥

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष श्रमसंस्कार शिबीर मौजे वावरहिरे येथे शिबीर उद्घाटन प्रसंगी प्राताधिकारी श्री.दादासाहेब कांबळे, प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे, प्रा.के.एस.शिंदे, डॉ.एम.जे.लुबाळ, प्रा.जी.बी.लोहार

विशेष श्रमसंस्कार शिबीर 'राष्ट्रधरा निमलन' विषयावर प्रात्यक्षिक सादर करताना प्रशांत पातदार

विशेष श्रमसंस्कार शिबीर प्रसंगी मौजे वावरहिरे येथील पाणी व माती परीक्षणाचा अहवाल सादर करताना रसायनशास्त्र विभागामधील डॉ.एस.एम. खेत्रे, डॉ.ए.यु.चोपडे

विशेष श्रमसंस्कार शिबीर प्रसंगी पशुचिकित्सा यामध्ये लाभ घेताना शेतकरी

पल्स पोलिओ मोहिमे अंतर्गत लसीकरण करताना प्राथमिक आरोग्य केंद्राचे कर्मचारी कार्यक्रम अधिकारी व स्वयंसेवक

श्रमदान केलेल्या ठिकाणी कार्यक्रम अधिकारी व स्वयंसेवक

श्रमदान करताना स्वयंसेवक, कार्यक्रम अधिकारी व ग्रामस्थ

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष श्रमसंस्कार शिबीर मौजे वावरहिरे येथे शिबीर समारोप प्रसंगी मार्गदर्शन करताना प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे

इनडोअर स्पोर्ट्स कॉम्प्लेक्स

नवीन सुसज्ज ग्रंथालय

प्राचार्य कक्ष व कार्यालय

विद्यार्थिनी वसतिगृह

सुवर्ण महोत्सवी इमारत